

Begroting

2027

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
Algemeen.....	4
Bestuurlijke samenvatting.....	4
Begroting in 1 oogopslag.....	12
Leeswijzer.....	13
Programma's	15
0. Bestuur en ondersteuning	16
1. Veiligheid	22
2. Mobiliteit.....	28
3. Groen, Milieu en Duurzaamheid.....	34
4. Economie en Bestaanszekerheid	46
5. Jeugd en Onderwijs.....	57
6. Sport, Cultuur en Erfgoed.....	65
7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	71
8. Ruimte, Bouwen en Wonen.....	77
Overige onderdelen	85
Paragrafen	93
Lokale heffingen	93
Weerstandsvermogen en risicobeheersing	102
Onderhoud kapitaalgoederen	112
Financiering	121
Bedrijfsvoering	126
Verbonden partijen	132
Grondbeleid	149
Wet open overheid	154
Participatie	155
Financiële begroting	158
Financieel perspectief 2027-2030	159
Uitgangspunten financieel beleid.....	166
Lasten en baten	168
Investeringsplan	172
Gemeentefonds	178
Eigen en vreemd vermogen	179
Reserves.....	183
Voorzieningen.....	194
Bijlagen	199
Incidentele baten en lasten.....	200

Meerjaren-investeringsplan 2027-2030 (details)	215
Begroting naar taakvelden.....	221

Algemeen

Bestuurlijke samenvatting

Voorwoord

Zicht op nu en op de toekomst

Bent u weleens boven op de Nehertoren in Leidschendam geweest? Vanaf die plek kunt u goed zien hoe bijzonder onze gemeente is.

Aan de ene kant heb je uitzicht op Voorburg Een historische woonplaats met karakteristieke buurten, monumenten, groen en een rijk verenigingsleven. Een plek waar historie en stedelijke dynamiek elkaar ontmoeten. Kijk je aan de andere kant naar beneden, dan zie je Leidschendam. Een kern die volop in ontwikkeling is, met ruimte voor wonen, ondernemen en recreatie. Een plek waar mensen elkaar ontmoeten, werken aan hun toekomst en gebruikmaken van voorzieningen die belangrijk zijn. En daarachter Stompwijk. Ons groene buitengebied, met zijn open landschap, agrarische karakter en hechte gemeenschap. Een plek die rust, ruimte en natuur biedt en daarmee een onmisbare meerwaarde toevoegt aan Leidschendam-Voorburg.

Juist vanaf die hoogte wordt zichtbaar wat onze gemeente zo sterk maakt: de verscheidenheid aan kwaliteiten. Die kwaliteiten zijn niet vanzelfsprekend. Om onze gemeente aantrekkelijk, leefbaar en toekomstbestendig te houden, zijn investeringen nodig. In woningen voor huidige en toekomstige inwoners. In bereikbaarheid, duurzaamheid en de kwaliteit van de openbare ruimte. In ondersteuning voor inwoners die dat nodig hebben. In sport, cultuur, veiligheid en voorzieningen die bijdragen aan een sterke samenleving.

Investeren betekent tegelijkertijd keuzes maken. De ruimte is schaars, de opgaven zijn groot en de financiële middelen zijn niet onbeperkt. Daarom wegen we belangen zorgvuldig af en maken we keuzes die bijdragen aan de gemeente zoals wij die voor ogen hebben.

In deze Begroting 2027-2030 laten wij zien hoe wij de komende jaren verder gaan op de ingezette koers. De begroting kent een terughoudend karakter: er worden geen nieuwe ambities toegevoegd. We richten ons op de uitvoering van reeds genomen besluiten en bouwen voort op bestaand beleid, onafhankelijk van de actuele politieke ontwikkelingen.

In die lijn werken we verder aan de uitdagingen waar onze gemeente voor staat. Denk aan de behoefte aan betaalbare woningen, de verduurzaming van onze leefomgeving, een sterke sociale basis voor inwoners en een veilige en aantrekkelijke openbare ruimte. We gaan bijvoorbeeld verder aan de slag met een professionele crisisorganisatie, betere informatiebeveiliging en digitale weerbaarheid voor ouderen, jongeren en ondernemers. We zetten verdere stappen richting een Stevig Lokaal Team, waarmee we ondersteuning beter organiseren rond inwoners en gezinnen. We helpen inwoners die dat nodig hebben om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen. Verkeersonveilige locaties worden aangepakt, het aantal 30 km/u-zones wordt uitgebreid en er komt een buurtbus tussen Stompwijk en Leidschendam. We gaan nog meer plekken vergroenen, gaan verder met het versterken van winkelgebieden en de nieuwe bibliotheek in Leidschendam wordt geopend. Met subsidies, energiecoaches en voorlichting helpen we VvE's, huurders en kopers met verduurzamen.

Dat kunnen we niet alleen. Samen met de gemeenteraad, inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke partners blijven we werken aan een gemeente waar het goed wonen, werken en

leven is. Een gemeente waar we trots op zijn als we haar van boven bekijken, maar ook als we er middenin staan.

Het college van burgemeester en wethouders

Martijn Vroom
Astrid van Eekelen
Bianca Bremer
Marcel Belt
Philip van Veller

Samenvatting: Wat gaan we doen in 2027?

Ook in 2027 werken we aan een veilige, sociale, duurzame en goed bereikbare gemeente, waar het prettig wonen is, met goede voorzieningen en ondersteuning voor inwoners die dat nodig hebben. Daarbij zoeken we nadrukkelijk de samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Tegelijkertijd werken we samen met andere gemeenten, de provincie en het Rijk aan grote maatschappelijke opgaven op het gebied van onder andere wonen, opvang, mobiliteit, duurzaamheid en economie.

Veiligheid en betrokkenheid

Veiligheid staat hoog op de agenda. We werken wijkgericht en gebruiken wijkveiligheidsscans en data om onze inzet beter af te stemmen op wat er in de wijken speelt. Buurtpreventieteams blijven daarbij een belangrijke rol vervullen. Daarnaast investeren we in een professionele crisisorganisatie, cyberweerbaarheid en de juridische slagkracht van de gemeente. Er komen noodsteunpunten voor crisissituaties en we zetten onder andere in op het cyberweerbaar maken van ouderen, jongeren en ondernemers. Ook wordt de inzet van handhaving verder informatiegestuurd en bereiden we ons voor op het nieuwe vuurwerkverbod.

Betrokkenheid betekent dat inwoners zich gehoord en serieus genomen voelen door de gemeente. Daarom blijven we investeren in inwonersparticipatie en zoeken we actief de verbinding buiten het gemeentehuis. Met het Experimenteerprogramma Participatie, jongerenparticipatie en de verdere implementatie van de participatieaanpak willen we meer inwoners betrekken bij beleid en uitvoering. Onze dienstverlening wordt verder gemoderniseerd. Het Servicecentrum wordt verbouwd en we werken verder aan een integraal klantbeeld, zodat inwoners en organisaties sneller en beter geholpen kunnen worden. Tegelijkertijd versterken we de informatiebeveiliging, onder andere met de invoering van NIS2 en de verzwaarde BIO-normen. Zo werken we aan een toegankelijke, persoonlijke én betrouwbare overheid.

Verbinden en versterken

Een goed bereikbare gemeente vraagt om goede verbindingen tussen wijken, voorzieningen en de regio. Daarom zetten we in op verkeersveiligheid en duurzame mobiliteit. We voeren het Actieplan Verkeersveiligheid uit, met extra aandacht voor veilige schoolomgevingen en kwetsbare verkeersdeelnemers. Zo werken we aan onder andere het vergunningparkeren rond de Mall, de bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid, de Vlietlijn, het knooppunt Laan van NOI en goede fietsverbindingen. Het STOMP-principe, waarbij lopen, fietsen, openbaar vervoer en deelmobiliteit voorrang krijgen, wordt verder toegepast.

Ook sociaal willen we inwoners met elkaar verbinden. Voor kinderen en jongeren zetten we sterker in op hun eigen omgeving en de gemeenschap rondom het kind. De pedagogische basis wordt versterkt en waar mogelijk kiezen we vaker voor lichte en collectieve ondersteuning in plaats van individuele jeugdhulp. In 2027 starten we met een proeftuin voor een Stevig Lokaal Team, dat dichtbij inwoners werkt, breed naar het gezin kijkt en waar mogelijk zelf lichte ondersteuning biedt. Tegelijkertijd sturen we scherper op de inzet van jeugdhulp en de verschillende verwijsstromen.

Ook op het gebied van gezondheid, zorg en ondersteuning ligt de nadruk op verbinding. We versterken de sociale basis en zetten in op preventie en vroegsignalering. Samen met regionale zorg- en welzijnspartners voeren we het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord en de regionale werkagenda Haaglanden Gezonder! uit. Daarbij gaat aandacht uit naar onder andere Kansrijke Start, gezond gewicht, valpreventie, mentale gezondheid en welzijn op recept. Zo willen we de beweging van zorg naar gezondheid verder versterken en zorg en sociaal domein beter met elkaar verbinden.

Iedereen moet mee kunnen doen in de samenleving. Daarom ondersteunen we inwoners bij werk, inkomen, laaggeletterdheid en inburgering. In 2027 gaat het inburgeringsbeleid naar de raad. We

blijven daarnaast verantwoordelijk voor de opvang van Oekraïense ontheemden en de huisvesting van statushouders. Via Sterk voor Noord werken we aan het vergroten van kansengelijkheid in Leidschendam-Noord, onder andere op het gebied van jeugd en onderwijs, financiële zelfredzaamheid, taal en wonen.

Ruimte voor de toekomst

De druk op de woningmarkt blijft groot. Daarom zetten we stevig in op woningbouw, met bijzondere aandacht voor betaalbare woningen. Op basis van het Volkshuisvestingsprogramma heeft Leidschendam-Voorburg de opgave om tussen 2022 en 2030 in totaal 2.262 woningen toe te voegen. De Omgevingsvisie kijkt verder vooruit en gaat uit van 5.000 nieuwe woningen in 2040 en 6.000 in 2050, waarvan 30% sociale huur. Ook werken we aan passende woonvormen voor aandachtsgroepen en stimuleren we doorstroming.

De in 2026 vastgestelde Omgevingsvisie vormt het vertrekpunt voor de verdere ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente. In 2027 werken we daarom aan verschillende omgevingsprogramma's, waaronder programma's voor energie, groen, biodiversiteit, klimaatbestendigheid en mobiliteit. Ook wordt het Handboek Openbare Ruimte geactualiseerd en werken we verder aan het definitieve Omgevingsplan. Zo verbinden we woningbouw, voorzieningen, mobiliteit, duurzaamheid en de kwaliteit van de leefomgeving steeds meer met elkaar.

Ook duurzaamheid vraagt om vooruitkijken. Het in 2027 op te stellen Programmaplan Duurzaamheid 2027-2030 vormt het integrale sturingsdocument voor de verdere verduurzaming van de gemeente. We werken toe naar een CO₂-neutraal, betaalbaar en betrouwbaar energiesysteem in 2050 en zetten in op klimaatadaptatie en circulariteit. In 2027 wordt onder andere gewerkt aan het Energieprogramma. Door de toenemende druk op het elektriciteitsnet werken we samen met Stedin aan uitbreiding van het net en zoeken we naar locaties voor nieuwe verdeelstations. Ook onderzoeken we mogelijkheden voor batterijopslag en energy hubs en zetten we de verduurzaming van de openbare verlichting voort.

Voor een sterke en toekomstbestendige lokale economie zorgen we voor voldoende ruimte voor werken en voorzieningen. Samen met ondernemers en andere partners werken we aan het vernieuwen en verduurzamen van winkelgebieden, kantoren en bedrijventerreinen. Daarbij investeren we ook in de aantrekkelijkheid van onder andere de Julianabaan en Leidschendam Centrum. Zo zorgen we ervoor dat economische ontwikkeling kan meegroeien met de verdere verstedelijking van de gemeente.

Sport, cultuur en erfgoed dragen eveneens bij aan een aantrekkelijke en levendige gemeente. In 2027 werken we aan nieuw sportbeleid en investeren we in vitale verenigingen en goede sportvoorzieningen. Cultuureducatie blijft een belangrijk onderdeel van het beleid en het vervoer binnen het Cultuurmenu wordt structureel onderdeel van het aanbod. Ook wordt gewerkt aan twee nieuwe bibliotheeklocaties en de verdere invulling van de huiskamerfunctie. Tegelijkertijd zetten we in op het behouden, beheren en beleefbaar maken van ons cultureel erfgoed.

Technologische ontwikkelingen zoals AI worden ingezet om processen en besluitvorming te ondersteunen, met blijvende aandacht voor privacy en ethiek. In 2027 start daarnaast de verbouwing van de nieuwe huisvesting op Raadhuisplein 1 voor raad, griffie en ambtelijke organisatie.

Verantwoord vooruit

De gemeente staat er financieel goed voor en beschikt over een gezonde reservepositie. De begroting voor 2027 en 2028 is in balans. Voor 2029 en 2030 verwachten we echter dat de uitgaven hoger zullen zijn dan de structurele inkomsten. Dit vraagt om blijvende aandacht voor het financiële perspectief op langere termijn. Tegelijkertijd blijven we behoedzaam. De inkomsten vanuit het Rijk zijn deels onzeker en toekomstige ontwikkelingen kunnen tot nieuwe financiële opgaven leiden. Daarom

blijven we inzetten op een realistische en voorzichtige begroting en op begrijpelijke en transparante financiële informatie voor raad en inwoners. Zodat ook in 2027 kan worden gewerkt aan een toekomstbestendige gemeente.

Het huishoudboekje 2027

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Vastgestelde begroting 2026	-1.502	-825	125	129
Nota van wijziging op de begroting 2026	0	0	-4	-22
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	-260	-2.076	-1.937	-1.707
Mutaties kadernota 2027-2030	-140	1.076	-90	-63
Begrotingssaldo na kadernota 2027-2030	-1.902	-1.825	-1.906	-1.663
Exogene en autonome ontwikkelingen	119	61	-1.497	-1.871
Meicirculaire gemeentefonds	970	1.385	-221	107
Loon- en prijsontwikkeling	-811	-1.002	-952	-1.018
Doorlichting begroting	753	848	848	848
Moties en amendementen	-92	-92	-92	-92
Financieel technische mutaties	-301	-36	578	2.061
Saldo begroting 2027-2030	-1.263	-662	-3.242	-1.629
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.287	1.825	0	0
Structureel begrotingssaldo	1.024	1.163	-3.242	-1.629

Bedragen x € 1.000

De gemeente ontvangt ieder jaar geld om haar taken uit te voeren en investeert dit in voorzieningen en projecten voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. Denk bijvoorbeeld aan wegen, groen, jeugdzorg, scholen, sportvoorzieningen, duurzaamheid en veiligheid. In dit huishoudboekje leggen we uit hoe de gemeente met haar geld omgaat en hoe de financiële situatie van Leidschendam-Voorburg eruit ziet.

Hoe staat de gemeente er financieel voor?

De gemeente moet ervoor zorgen dat inkomsten en uitgaven op de lange termijn met elkaar in evenwicht zijn. Dit noemen we een structureel sluitende begroting. De begroting voor 2027 en 2028 is in balans. Voor 2029 en 2030 verwachten we echter dat de uitgaven hoger zullen zijn dan de structurele inkomsten. Dat betekent dat de gemeente de komende jaren keuzes moet maken om ook op langere termijn financieel gezond te blijven.

Ten opzichte van de Kadernota is het financiële perspectief voor 2027 en 2028 verbeterd. Dat komt onder meer door nieuwe informatie vanuit het Rijk, een scherpere raming van de uitgaven voor inkomensondersteuning en verdere verfijning van de begroting. Tegelijkertijd zien we dat verschillende kosten blijven stijgen. Met name de uitgaven voor jeugdzorg, rentelasten en loon- en prijsontwikkelingen hebben invloed op de gemeentelijke financiën.

Deze ontwikkelingen laten zien dat het financiële perspectief onzeker blijft en de komende jaren aandacht vraagt.

Waar komt het geld vandaan?

De gemeente heeft verschillende inkomstenbronnen. Het grootste deel van de inkomsten komt van het Rijk via het gemeentefonds. Dit geld gebruikt de gemeente om haar wettelijke en lokale taken uit te voeren. Daarnaast ontvangt de gemeente inkomsten uit lokale belastingen en heffingen, zoals de onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Ook ontvangt de gemeente subsidies en bijdragen van andere overheden en organisaties voor specifieke projecten en maatschappelijke opgaven. Denk hierbij bijvoorbeeld aan woningbouw, duurzaamheid, mobiliteit of sociale voorzieningen.

Omdat een groot deel van de inkomsten afkomstig is van het Rijk, zijn landelijke besluiten van invloed op de gemeentelijke begroting. Veranderingen in wetgeving, de verdeling van middelen of nieuwe taken voor gemeenten kunnen financiële gevolgen hebben. Daarom volgt de gemeente deze ontwikkelingen nauwgezet en blijft zij zich inzetten voor een stabiele financiering van gemeentelijke taken.

Waar gaat het geld naartoe?

De gemeente zet haar middelen in voor een breed pakket aan voorzieningen en diensten. Een belangrijk deel van de begroting gaat naar het sociaal domein, waaronder jeugdzorg, ondersteuning en maatschappelijke voorzieningen. Daarnaast investeert de gemeente in onderwijs, sport, cultuur, veiligheid, bereikbaarheid, duurzaamheid en het onderhoud van de openbare ruimte.

Ook wordt geld besteed aan de dienstverlening aan inwoners en ondernemers. Denk hierbij aan het aanvragen van een paspoort of rijbewijs, vergunningverlening en handhaving.

Naast de dagelijkse werkzaamheden investeert de gemeente in projecten die bijdragen aan de toekomst van Leidschendam-Voorburg. Voorbeelden hiervan zijn de bouw en renovatie van scholen, verbetering van de bereikbaarheid, verduurzamingsmaatregelen en woningbouwprojecten. Zo werkt de gemeente aan een aantrekkelijke, veilige en toekomstbestendige leefomgeving.

Welke risico's en uitdagingen zien we?

Net als ieder huishouden heeft ook de gemeente te maken met onzekerheden. Sommige ontwikkelingen zijn goed te voorspellen, maar andere niet. De financiële positie van de gemeente wordt bijvoorbeeld beïnvloed door economische ontwikkelingen, veranderingen in rijksbeleid en de ontwikkeling van lonen, prijzen en zorgkosten.

Daarnaast voert de gemeente grote investeringsprojecten uit. Hierbij kunnen prijsstijgingen, vertragingen of andere externe omstandigheden gevolgen hebben voor de planning en de kosten van projecten. Ook ontwikkelingen waarop gemeenten zelf weinig invloed hebben, kunnen een rol spelen. Een belangrijk voorbeeld hiervan is netcongestie. Het elektriciteitsnet raakt op sommige plekken steeds voller. Hierdoor kunnen projecten op het gebied van woningbouw, scholen, mobiliteit en duurzaamheid vertraging oplopen. Dit kan gevolgen hebben voor de uitvoering van gemeentelijke plannen en uiteindelijk ook voor de gemeentelijke financiën.

De gemeente volgt deze ontwikkelingen voortdurend en brengt de belangrijkste risico's in beeld. Zo kunnen waar nodig tijdig maatregelen worden genomen.

Welke reserves hebben we en waarvoor gebruiken we die?

In de afgelopen jaren heeft Leidschendam-Voorburg reserves opgebouwd. Reserves zijn financiële buffers die kunnen worden gebruikt voor toekomstige investeringen of om tegenvallers op te vangen. Hierdoor hoeft niet iedere uitgave direct uit de jaarlijkse begroting te worden betaald.

De gemeente beschikt over een algemene reserve, die vrij inzetbaar is, en over verschillende bestemmingsreserves en dekkingsreserves. Deze bestemmingsreserves en dekkingsreserves zijn door de gemeenteraad ingesteld voor specifieke doelen, zoals mobiliteit en bereikbaarheid, onderwijshuisvesting, duurzaamheid en andere maatschappelijke opgaven. Daarnaast zijn er reserves

die zijn bedoeld om toekomstige kapitaallasten op te vangen, zoals de reserves voor Duurzaamheid en energietransitie en Sterk voor Noord.

Dankzij deze reserves kan de gemeente blijven investeren in belangrijke projecten en voorzieningen. Een groot deel van de middelen die in de reserves aanwezig zijn, is echter al bestemd voor toekomstige plannen en projecten. Daarom neemt de omvang van de reserves de komende jaren geleidelijk af.

Ook na deze afname blijft sprake van een gezonde financiële buffer. Tegelijkertijd vragen de verwachte tekorten vanaf 2029 en de afname van de reserves om blijvende aandacht voor de financiële positie op langere termijn. Zo zorgen we ervoor dat ook toekomstige generaties kunnen rekenen op een financieel gezonde gemeente.

Tot slot

De begroting laat zien dat Leidschendam-Voorburg er financieel goed voor staat en blijft investeren in de kwaliteit van de leefomgeving. Tegelijkertijd staan gemeenten de komende jaren voor financiële uitdagingen. Door zorgvuldig met gemeenschapsgeld om te gaan, risico's tijdig in beeld te brengen en gericht te investeren, werken we aan een financieel gezonde gemeente voor nu en voor de toekomst.

Reserve	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene reserve	64.285	55.211	53.560	50.175	47.758
Bestemmingsreserve	141.960	137.602	127.798	123.722	121.168
Totaal	206.245	192.813	181.357	173.897	168.926

Bedragen x € 1.000

Begroting 2027-2030 in 1 oogopslag

Het college van burgemeester en wethouders presenteert de begroting van 2027 en de jaren erna. In deze begroting staan de ambities genoemd op het gebied van wonen, energie, economie en klimaat. Goed om te weten: op 10 november staat de besluitvorming in de gemeenteraad gepland. De hele begroting staat op www.lv.nl/gemeentegeld.

Rijksbijdragen	
Algemene uitkering Rijk	€ 178.244.000
Subsidies en (rijks)bijdragen	€ 50.187.000
Lokale heffingen	
Onroerendezaakbelasting	€ 19.317.000
Afvalstoffenheffing	€ 16.657.000
Rioolheffing	€ 10.311.000
Leges en overige belastingen	€ 8.633.000
Overige inkomsten + inzet reserves	
Huren en pachten	€ 5.905.000
Gronden	€ 12.037.000
Rente/dividenden	€ 2.896.000
Overig	€ 6.186.000
Onttrekkingen aan reserves	€ 60.118.000
Negatief resultaat gedekt uit Algemene Reserve	€ 522.000

	Bestuur en ondersteuning	 	€ 60.082.000
• Verbouwen en moderniseren Servicecentrum • Verder met het experimenteelprogramma participatie en de 'jongerenadviesraad' • Verbeteren informatiebeveiliging • Vieren 25 jaar Leidschendam-Voorburg			

Ruimte, Bouwen en Wonen	€ 22.931.000
• Opknappen pilaren bij station Voorburg • Creëren van divers, betaalbaar en duurzaam woningaanbod • Duurzaamheidssubsidies, energiecoaches en voorlichting voor VvE's, huurders en kopers • Verder met de eerste aardgasvrije wijken	

 Sport, cultuur en erfgoed	€ 44.553.000
• Oplevering nieuwe bibliotheek aan het Fluitpolderplein en verstevigen cultuuraanbod op basisscholen • Ontwikkeling nieuw sportbeleid zodat iedereen kan blijven bewegen • Verbetering sportaccommodaties zoals de aanleg van een kunstgrasveld bij Forum Sport	

 Volksgesondheid, Zorg en Wmo	€ 32.241.000
• Extra aandacht voor inwoners in kwetsbare situaties om gezondheidsproblemen tijdig te signaleren • Ondersteunen van inwoners om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven wonen • Verbeteren aanpak voor suïcidepreventie	

 Groen, Milieu en Duurzaamheid	€ 26.441.000
• Verder met vergroenen, onder meer met subsidies en acties voor inwoners • Verder inzetten op minder restafval en meer hergebruik van grondstoffen • Opstellen 'Energieprogramma' en samen met Stedin versterken van het elektriciteitsnet	

 Veiligheid	€ 13.474.000
• Verstevigen buurtpreventieteams • Inrichting noodsteunpunten voor crisissituaties • Verbeteren cyberveerbaarheid van ouderen, jongeren en ondernemers	

 Economie en bestaanszekerheid	€ 65.619.000
• Versterken winkelgebieden, onder meer De Julianabaan en de Damlaan • Ondersteunen inwoners met een laag inkomen of schulden • Opvangen en huisvesten vluchtelingen volgens de verplichting van het Rijk	

Jeugd en onderwijs	€ 45.146.000
• Pilot met Stevig Lokaal team voor ondersteuning van kinderen en jongeren en hun ouders • Meer inzet op Voorschoude Educatie om onderwijsachterstanden te voorkomen • Moderne schoolgebouwen, onder meer voor CBS De Vijverhof, het Sint-Maartenscollege en de RKBS Maria Bernadette	

 Mobiliteit	€ 18.283.000
• Aanpakken van verkeersveilige locaties en uitbreiden aantal 30 km/u zones • Inzetten buurtbus tussen Stompwijk en Leidschendam • Fietspad Kniplaan verbeteren	

 Algemeen	€ 42.244.000
• Algemene dekkingsmiddelen • Overhead • Storting in reserves	

Wat betaalt u in 2027 aan:

Onroerendezaakbelasting (gemiddeld)	€ 339,93
Afvalstoffenheffing	
Eenpersoonshuishouden	€ 400,20
Meerpersoonshuishouden	€ 484,20
Rioolheffing	€ 271,80

Meer weten? De volledige begroting is te bekijken via www.lv.nl/gemeentegeld

Leeswijzer

In de bestuurlijke samenvatting worden de belangrijkste keuzes weergegeven die met deze begroting worden gemaakt. In 'Begroting in 1 oogopslag' is te zien wat de gemeente ontvangt en waar het geld aan wordt uitgegeven.

Programma's

Vanaf de Begroting 2027-2030 wordt een nieuwe programma-indeling gehanteerd. De programma's zijn opnieuw ingedeeld om een duidelijkere aansluiting op de inhoudelijke beleidsterreinen te realiseren, de samenhang tussen doelstellingen, activiteiten en financiën beter zichtbaar te maken en te komen tot een evenwichtigere verdeling van middelen en beleidsinspanningen over de programma's. Hierdoor wijkt de programma-indeling af van de begroting 2026-2029.

Bij de programma's is beschreven wat de gemeente in 2027 gaat doen. Elk programma begint met een korte omschrijving van het programma en een toelichting op de taken van de gemeente die onder het programma vallen. Vervolgens wordt aangegeven wat de gemeente binnen het programma wil bereiken. Per beleidsterrein wordt daarna beschreven wat we daarvoor gaan doen en wat dat gaat kosten.

In deze programmabegroting zijn de teksten van alle programma's opgebouwd volgens de methode Duisenberg met als doel eenvoud en transparantie. Daarbij zijn concrete activiteiten met indicatoren opgenomen. Deze worden later in de planning- en controlcyclus gemeten, zodat zichtbaar wordt in hoeverre de beoogde effecten zijn bereikt.

De reguliere werkzaamheden die onder de programma's vallen worden uiteraard uitgevoerd, maar staan niet uitgebreid beschreven in de begroting. Indien van toepassing wordt bij een activiteit aangegeven welke verbonden partij betrokken is bij het bereiken van de beoogde effecten. Bij de indicatoren zijn ook de wettelijk verplichte indicatoren opgenomen, inclusief een toelichting op de betekenis ervan.

De financiële samenvatting geeft het totaal van de baten en lasten per programma weer. Per taakveld binnen het programma wordt toegelicht waar deze baten en lasten betrekking op hebben. Vervolgens wordt in een tweede tabel de ontwikkeling van het begrotingssaldo per programma weergegeven vanaf de primitieve begroting 2026-2029 naar de actuele stand van de Begroting 2027-2030. Door de gewijzigde programma-indeling kunnen bedragen per programma niet in alle gevallen rechtstreeks worden vergeleken met de programma's uit de begroting 2026-2029.

Paragrafen

De paragrafen geven inzicht in de beleidsmatige en financiële kaders die van invloed zijn op meerdere programma's. Onderwerpen als lokale heffingen, weerstandsvermogen, financiering, onderhoud van de openbare ruimte en verbonden partijen worden daarom afzonderlijk toegelicht. De paragrafen bieden inzicht in de risico's, beheersmaatregelen, financiële positie en ontwikkelingen op deze thema's en vormen daarmee een aanvulling op de programmabegroting.

Financiële begroting

Onder het hoofdstuk Financiële begroting staan het financieel perspectief 2027-2030, de uitgangspunten van het financiële beleid, de baten en lasten, het investeringsplan 2027-2030, informatie over het gemeentefonds, het eigen en vreemd vermogen en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

Deze onderdelen geven inzicht in de financiële positie van de gemeente en in de baten en lasten waarvoor de raad het college bij het vaststellen van de begroting autoriseert.

Door de gewijzigde programma-indeling kunnen ook deze bedragen per programma niet in alle gevallen rechtstreeks worden vergeleken met de programma's uit de begroting 2026-2029.

Bijlagen

In de bijlagen zijn onderwerpen opgenomen die betrekking hebben op meerdere of alle programma's. Hier staat onder andere informatie over de incidentele baten en lasten en de investeringen van de gemeente.

In deze begroting staan op verschillende plekken verwijzingen naar beleidsstukken, beheerplannen, monitors, akkoorden enzovoort. Deze stukken zijn terug te vinden in het [bestuurlijk informatiesysteem](#).

Programma's

0. Bestuur en ondersteuning

Het programma Bestuur en Ondersteuning omvat de activiteiten die gericht zijn op het bestuur van de gemeente en de ambtelijke organisatie die dit bestuur ondersteunt. Dit programma heeft als doel om op een transparante, integere en efficiënte wijze invulling te geven aan de democratische besluitvorming en de beleidsvoorbereiding, uitvoering en verantwoording binnen de gemeente.

Wat willen we bereiken?

In 2027 willen we inwoners, ondernemers en andere organisaties actief blijven betrekken bij gemeentelijke besluiten die invloed hebben op hun buurt en de samenleving als geheel. De gemeente gaat nadrukkelijk buiten het gemeentehuis op zoek naar verbinding met inwoners, waarbij we ook degenen bereiken die minder zichtbaar of hoorbaar zijn. Daarnaast versterken we de samenwerking met buurgemeenten en regionale partners om gezamenlijke doelen te realiseren. Onze dienstverlening willen we verder moderniseren en verbeteren, zodat deze telefonisch, digitaal én fysiek toegankelijk is. Inwoners en lokale organisaties moeten zich gezien, gehoord en serieus genomen voelen door een persoonlijke en betrouwbare overheid die oog heeft voor hun wensen en behoeften.

Wat gaan we ervoor doen?

Bestuur en Inwonersparticipatie

Doel 1: Versterken van inwonerparticipatie

Activiteiten:

- Experimenteerprogramma Participatie
- Jongerenparticipatie
- Implementatie versterking participatie

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met 'De gemeente betreft burgers en organisaties voldoende'	(27%) 2021 (29%) 2023 (38%) 2025	40%	-	43%	-	Wijkatlas, bewonersenquête
Percentage inwoners dat het (helemaal) eens is met 'De gemeente luistert naar de mening van haar burgers'	20% (2021) 21% (2023) 23% (2025)	25%	-	27%	-	Wijkatlas, bewonersenquête

Toelichting:

Inwonersparticipatie is essentieel voor een leefbare en verbonden gemeente. Met het Experimenteerprogramma Participatie zoeken we naar nieuwe manieren om inwoners te betrekken bij beleidsvorming en uitvoering. Om diverse doelgroepen te bereiken en te betrekken proberen we naast traditionele vormen van participatie vernieuwende vormen zoals het uitdaagrecht en bijeenkomsten voor jongeren. Aan de hand van de uitkomsten van de eindevaluatie Experimenteerprogramma

Participatie en de evaluatie van de eerste bijeenkomsten van de jongerenadviesraad in 2026, werken we in 2027 aan een voorstel voor het vervolg van de inzet van het experimenteerprogramma en jongerenparticipatie. Met het creëren van heldere verwachtingen en een proactieve houding zetten we ons in om representatieve participatieprocessen te organiseren. Hiervoor zetten we de geleerde lessen uit de evaluatie van de participatieverordening 2025-2026 in voor een verdiepingsslag participatie binnen de organisatie. Door deze actieve en inclusieve aanpak benutten we de kracht en creativiteit van de lokale gemeenschap om betere beslissingen te nemen.

Doel 2: Sterke positionering in regionale en landelijke samenwerking

Activiteiten:

- Actief bijdragen aan ambtelijke en bestuurlijke samenwerking binnen de regio
- De gemeente heeft in 2027 een actieve rol in de totstandkoming van de Strategische Agenda MRDH, waarbij de inbreng van de speerpunten van Leidschendam-Voorburg centraal staat
- De gemeente neemt in 2027 op proactieve wijze deel aan het overleg in de Haagse regio, zowel ambtelijk als bestuurlijk. Hierbij speelt de gemeente een actieve rol in het borgen van lokale en regionale belangen in grote ruimtelijke trajecten zoals Novex ZR en de ruimtelijke puzzel van PZH
- Proactief positioneren binnen regionale en landelijke besluitvorming
- In 2027 vindt er periodiek interne afstemming plaats waardoor samenhang in de regionale inzet op verschillende sectortafels (zoals Duin, Horst & Weide en RES) wordt geborgd
- Meewerken aan en monitoren van regionale gebiedsgerichte projecten
- In 2027 heeft de gemeente een regionale handelingsstrategie opgesteld waarin speerpunten en prioriteiten vanuit de gemeente worden benoemd en vastgesteld

Toelichting:

Door het versterken van de bestuurlijke en ambtelijke samenwerking vergroot Leidschendam-Voorburg haar strategische positie binnen regionale, provinciale en landsdelige besluitvorming. Leidschendam-Voorburg werkt intensief samen met buurgemeenten, het Rijk en regionale partners om maatschappelijke opgaven op het gebied van wonen, mobiliteit, duurzaamheid en economie aan te pakken. Mede als initiatiefnemer van de ruimtelijke samenwerking in de Haagse regio heeft Leidschendam-Voorburg hierin een actieve en prominente rol. De gemeente is actief in diverse samenwerkingsverbanden zoals het Rijk-regiotraject NOVEX Zuidelijke Randstad, de Samenwerking Ruimte in de Haagse Regio en de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Daarnaast neemt Leidschendam-Voorburg deel aan sectorale tafels zoals Tafel Wonen Haaglanden, Businesspark Haaglanden, de Regionale Energie Strategie (RES) Rotterdam-Den Haag, de landschapstafel Duin-Horst-Weide en werkt zij aan gebiedsgebonden vraagstukken waaronder zoals Drinkwater Toekomst (Dunea), Afval Binckhorst (samen met Den Haag, Delft en Rijswijk) en het Vlietzone-overleg. Ook participeert de gemeente in gemeenschappelijke regelingen zoals MRDH, Avalex, en Omgevingsdienst Haaglanden, Jeugdhulp, GGD/Veilig thuis, Veiligheidsregio Haaglanden. Leidschendam-Voorburg is als middelgrote gemeente een relevante speler in landelijke verbanden zoals met name de M50 en de VNG. Deze positie draagt bij aan de intergemeentelijke samenwerking in het algemeen en voegt ook kwaliteit toe aan onze gemeente. Hiermee behartigen we direct en indirect ons eigen gemeentelijke belang.

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indien mogelijk worden bij de volgende programmabegroting effectindicatoren opgenomen die passen bij de regionale handelingsstrategie.

Dienstverlening

Doel 1: Toegankelijke en veilige dienstverlening

Activiteiten:

- Wij verbouwen het Servicecentrum op basis van het definitieve ontwerp
- Wij sluiten de laatste applicaties aan op het integrale beeld van onze producten en diensten waar zowel geautoriseerde medewerkers als inwoners, bedrijven of instellingen toegang toe gaan krijgen
- Wij treffen aanvullende maatregelen voor informatiebeveiliging (implementatie NIS2-richtlijn en verzwaarde BIO):
 - Het opzetten van een duidelijke aansturing voor medewerkers op het gebied van informatieveiligheid met als doel de informatiebeveiliging gestructureerd te verbeteren
 - Trainen en opleiden van medewerkers op het gebied van informatiebeveiliging
 - Organiseren van verplichte opleidingen voor directie, management en personeel.
 - Standaardiseren van proces, risico, kwaliteit en bedrijfscontinuïteit management voor de belangrijkste processen
 - Het vastleggen van de risico's en benoemen van beheersmaatregelen van belangrijkste gemeentelijk processen

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Rapportcijfer dienstverlening	7,1 (2021) 7,0 (2023) 7,1 (2025)	> 7	> 7	> 7	> 7	Bewonersenquête , Wijkatlas
Oplossingspercentage bij het eerste contactmoment	64% in 2025	+5%	+5%	+5%	80% of hoger	

Toelichting:

We bieden goede en toegankelijke dienstverlening, waarbij inwoners en organisaties eenvoudig contact kunnen opnemen met de gemeente, op de manier die bij hen past: telefonisch, digitaal of fysiek.

Om dit te realiseren zetten we in op verdere digitalisering, onder andere door informatie beter te bundelen in een integraal klantbeeld, zodat vragen sneller en in één keer goed beantwoord kunnen worden.

Daarnaast investeren we in de fysieke verbouwing van het Servicecentrum. We verbeteren de inrichting, benutten de beschikbare ruimte efficiënter en zorgen voor een gastvrije ontvangst en voldoende privacy. Bij de herinrichting staat toegankelijkheid centraal. We sluiten aan bij het Nederlandse keurmerk voor toegankelijke gebouwen en streven naar een platinum certificering. Daarmee voldoet het Servicecentrum aan hoge standaarden voor bereikbaarheid, bruikbaarheid en gastvrijheid.

Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat onze dienstverlening veilig is. De invoering van de NIS2-richtlijn en verzwaarde BIO-normen ondersteunen dit. Daarom versterken we onze informatiebeveiliging met opleidingen en een duidelijke structuur. Zo bieden we een betrouwbare, toegankelijke en veilige dienstverlening, waarmee inwoners en bedrijven zich ondersteund en beschermd voelen.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	2027	9,39	Eigen gegevens
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	2027	9,51	Eigen gegevens

Wat mag het kosten?

0. Bestuur en ondersteuning	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	4.154	4.286	4.286	4.286	4.286
Lasten	13.868	12.898	12.663	12.802	12.819
Saldo	-9.713	-8.612	-8.377	-8.516	-8.533
Onttrekkingen aan reserves	42.348	97.866	13.113	6.896	5.467
Stortingen in reserves	25.664	84.956	1.652	2.298	1.702
Saldo van lasten en baten	6.970	4.298	3.084	-3.918	-4.768

Bedragen x € 1.000

Toelichting lasten en baten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Bestuur en Ondersteuning bedragen, exclusief stortingen in en onttrekkingen aan reserves, voor 2027 respectievelijk € 4.286.000 en € 12.898.000.

De baten bestaan met name uit:

- Huuropbrengsten van gronden en panden
- Vergoedingen voor benzineverkooppunten
- Opbrengsten uit opstalrechten
- Opbrengsten uit erfpachtcanons
- Leges voor gemeentelijke dienstverlening, waaronder:
 - Paspoorten
 - Identiteitskaarten
 - Rijbewijzen
 - Huwelijksvoltrekkingen
- Opbrengsten uit parkeeronthefingen in blauwe zones

De lasten bestaan met name uit:

- Personeelskosten servicecentrum en gebouwbeheer
- Beheer- en onderhoudskosten gebouwen
- Vergoedingen voor raads- en commissieleden
- Salarislasten collegeleden
- Wachtgelden van voormalige collegeleden
- Kosten van de griffie
- Accountantskosten voor de controle van de jaarrekening

Mutaties reserves

De toevoegingen en onttrekkingen aan reserves maken onderdeel uit van dit programma. In het hoofdstuk Financiële begroting, onderdeel Reserves worden de toevoegingen en onttrekkingen specifiek toegelicht.

Ontwikkeling begrotingssaldo

0. Bestuur en ondersteuning	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-3.184	-5.048	-4.136	-5.393
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	1.751	1.064	-2.325	-1.728
Kadernota 2027-2030	2.880	4.095	3.372	3.222
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	1.447	110	-3.089	-3.899
Exogene en autonome ontwikkelingen	3.199	3.371	-433	-473
Loon- en prijsontwikkeling	-335	-130	-130	-130
Doorlichting begroting	-231	-45	-45	-45
Financieel technische mutaties	218	-223	-221	-221
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	4.298	3.084	-3.918	-4.768

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Naturalisaties

Het aantal naturalisaties is gestegen, mede als gevolg van internationale vluchtelingenstromen. De verwachting is dat het aantal naturalisaties structureel hoger zal blijven. Hierdoor nemen de legesopbrengsten toe. Tegelijkertijd stijgen de lasten, doordat een deel van de ontvangen naturalisatiegelden wordt afgedragen aan het Rijk. Daarnaast is de lastenraming geactualiseerd en stijgt de personele inzet.

Reserve CID Binckhorst Leefbaarheid en Velostrada

Voor het project CID Binckhorst maakt de gemeente kosten voor technische projectleiding, algemene projectleiding en omgevingsmanagement (totaal € 219.000) worden gedekt uit de reserves CID Binckhorst Velostrada (€ 19.000) en Leefbaarheid (€ 200.000).

Opvang vluchtelingen

Vanuit het COA (Centraal Orgaan opvang asielzoekers) ontvangt de gemeente een compensatie in verband met de effecten van de opvang van vluchtelingen op gemeentelijke inkomsten. Conform het gemeentelijke beleid worden deze middelen toegevoegd aan de reserve vluchtelingen ter dekking van toekomstige lasten en risico's die samenhangen met de opvang.

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Doorstroomlocatie effect op BUIG

De opening van de doorstroomlocatie leidt naar verwachting tot een stijging van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering. De gemeentelijke bijdrage van het Rijk voor deze uitkeringen wordt gebaseerd op historische gegevens en groeit daardoor niet direct mee met deze ontwikkeling.

Hierdoor ontstaan in de eerste jaren hogere uitgaven dan inkomsten. Naar verwachting sluit de rijksbijdrage in latere jaren weer beter aan op het werkelijke aantal uitkeringen. Om het tijdelijke nadeel in de tussenliggende periode op te vangen, wordt een extra last in de meerjarenbegroting opgenomen. Deze wordt gedekt vanuit de reserve Bijstandsuitkeringen Doorstroomlocatie. Om hiervoor voldoende middelen beschikbaar te hebben, wordt deze reserve aangevuld met € 5,8 miljoen vanuit de algemene reserve.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

Rekenkamer WVOLV

Een onafhankelijke en goed functionerende Rekenkamer die bijdraagt aan transparantie, doeltreffend beleid en een doelmatige inzet van publieke middelen. Door gedegen onderzoek en aanbevelingen wordt de kwaliteit van de kaderstellende en controlerende rol van de raad versterkt.

1. Veiligheid

Het programma Veiligheid richt zich op het handhaven en bevorderen van de openbare orde en veiligheid binnen de gemeente. De gemeente vervult hierin zowel een eigen verantwoordelijkheid als een regisserende en samenwerkende rol met ketenpartners zoals de politie, brandweer, GGD en veiligheidsregio.

Wat willen we bereiken?

Veiligheid blijft in de komende jaren een gezamenlijke verantwoordelijkheid van inwoners, ondernemers, veiligheidsdiensten, maatschappelijke partners en de gemeente. Samen zorgen we ervoor dat onze gemeente een veilige plek blijft om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven. Onveilige situaties pakken we snel en doeltreffend aan, zowel offline als online.

We werken wijkgericht en maken hierbij gebruik van wijkveiligheidsscans, waarbij inwoners actief meedenken en meewerken. Op basis van deze inzichten voeren we gerichte actieplannen uit die aansluiten bij wat er écht speelt in elke wijk.

We investeren verder in de professionele crisisorganisatie en de juridische slagkracht van handhavingendiensten, zodat we voorbereid en weerbaar zijn, ook bij nieuwe uitdagingen.

We maken gebruik van een geavanceerd data-dashboard om de inzet van handhaving nog beter te sturen. Dit dashboard helpt ons om snel te reageren op actuele situaties en onze handhaving capaciteit effectief in te zetten. Zo combineren we langetermijnresultaten met kortetermijnacties om de veiligheid in onze gemeente continu te verbeteren.

Wat gaan we ervoor doen?

Brandweer en rampenbestrijding

Doel 1: Waarborgen van een effectieve en professionele crisisorganisatie

Activiteiten:

- Samenwerking met Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en andere VRH-gemeenten voortzetten
- Vakbekwaam houden van de crisisfunctionarissen
- Versterking regionaal netwerk en sturing op regionale beleidsdoelstellingen
- Implementatie van regionale crisiscommunicatie en lokale incidentencommunicatie

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal lokale crisisoefeningen uitgevoerd in Leidschendam-Voorburg	2 (2025) 2 (2024)	2	2	2	2	Opleidings- en trainingsplan crisis LV
Percentage rollen crisisfunctionarissen dat is ingevuld	100% (2025)	100%	100%	100%	100%	Bezettingsoverzicht crisisorganisatie

Percentage crisisfunctionarissen (in alle rollen) dat voldoende is opgeleid	100% (2025)	100%	100%	100%	100%	Opleidings- en trainingsplan crisis LV
---	-------------	------	------	------	------	--

Toelichting:

Als opdrachtgever werken wij intensief samen met de Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) en VRH-gemeenten. Binnen de sectie bevolkingszorg is tussen betrokken partners een splitsing gekomen tussen bevolkingszorg en gemeentelijke taken. Hetzelfde proces is op dit moment toegepast op communicatie. Hier zal de splitsing tussen crisis- en incidentencommunicatie nog worden geïmplementeerd. Er is regionaal een traject gestart om het netwerk in de regio beter in te zetten en beter te sturen op regionale beleidsdoelen.

In regionale samenwerking zijn het afgelopen jaar de kerntaken voor crisisbeheersing verder uitgewerkt. Voor een goed functionerende lokale crisisorganisatie is opleiden, trainen en oefenen van betrokkenen in de crisisorganisatie noodzakelijk. Dit zal ook de komende jaren een prioriteit blijven.

Veiligheid

Doel 1: Zorgen voor een veilige en weerbare gemeente om te wonen, werken, ondernemen, recreëren en verblijven

Activiteiten:

- Samenwerken met inwoners, ondernemers, veiligheidsdiensten, maatschappelijke partners en de gemeente
- Centrale plaats in de wijken voor buurtpreventieteams
- Inrichting van noodsteunpunten en een maatschappelijk netwerk om in te zetten in tijden van crisis
- Komende jaren zetten we gezamenlijk met ROC Mondriaan in op het cyberweerbaar maken van onze ouderen. Ook kijken we naar andere doelgroepen zoals jongeren en ondernemers

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Rapportcijfer veilig voelen	7,6 (2021) 7,9 (2023) 7,7 (2025)	7,7	-	7,7	-	Wijkatlas, bewonersenquête
Percentage inwoners dat 'veel' of 'een beetje' overlast heeft van rondhangende jongeren	22,8% (2021) 24,9% (2023) 27,1% (2025)	27%	-	27%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage inwoners dat vindt dat er in de buurt weinig tot geen dingen kapot zijn	74% (2021) 74% (2023) 75% (2025)	75%	-	75%	-	Wijkatlas, bewonersenquête
Percentage inwoners dat (zeer) tevreden is over de aanpak van leefbaarheid en veiligheid van de gemeente	50,9% (2021) 49,2% (2023) 48,4% (2025)	48%	-	48%	-	Veiligheidsmonitor

Toelichting:

De komende jaren zetten we de samenwerking met inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners voort om samen te werken aan veiligheid in de wijk. De wijkveiligheidsscans vormen de basis voor gerichte actieplannen in samenspraak met bewoners. Buurtpreventieteams blijven een centrale rol spelen en worden, net als in voorgaande jaren, gekoppeld aan boa's en andere betrokken collega's afhankelijk van het actuele veiligheidsthema in de wijk. Hiermee versterken we de lokale netwerken en vergroten we de zichtbaarheid en inzetbaarheid van onze handhavers.

Ook de komende jaren blijven we investeren in de juridische slagkracht van de gemeente, onder andere om in te spelen op de toenemende taken op openbare orde & veiligheidsgebied en WOO.

Doel 2: Een effectieve en efficiënte manier van werken en handhaven door informatiegestuurd te werken op basis van signalen vanuit de samenleving
Activiteiten:

- We spelen met handhaving in op de ontwikkelingen op het gebied van parkeren, waaronder vergunningparkeren rondom de Mall
- We evalueren eventuele voortzetting van de toepassing van spoedeisende bestuursdwang op afvalovertredingen
- Ook de komende jaren vraagt het op orde houden van de capaciteit van de boa's doorlopende aandacht
- We zorgen dat boa's hun aanvullende bevoegdheden zo spoedig mogelijk kunnen inzetten in samenwerking met de politie
- Breder inzet van het bibob-instrument ter voorkoming van crimineel misbruik van bedrijven en vergunningen
- We investeren in de veiligheid op scholen om te voorkomen dat jongeren in de criminaliteit belanden
- We bereiden ons tijdig voor op het nieuwe vuurwerkverbod
- Inzet van het data-dashboard met als doel resultaatgerichte inzet van de handhavingcapaciteit
- Wijkgericht werken onder andere op basis van wijkveiligheidsscans
- Op basis van de resultaten van de wijkveiligheidsscans in samenwerking met bewoners actieplannen uitvoeren

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Percentage inwoners dat handhavers ziet in buurt (vaak of soms)	23,2% (2021) 29,9% (2023) 32,4% (2025)	34%	-	34%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage inwoners dat handhavers ziet én (zeer) tevreden is over het functioneren van gemeentelijke handhavers	22,8% (2021) 22,6% (2023) 21,7% (2025)	23%	-	23%	-	Veiligheidsmonitor
Percentage inwoners dat 'veel' of 'een beetje' overlast heeft van rommel op straat	78,9% (2021) 75,3% (2023) 76,3 % (2025)	76%	-	76%	-	Veiligheidsmonitor

Toelichting:

We houden blijvend aandacht voor het op peil houden van de capaciteit en deskundigheid van onze boa's, waarbij we oog hebben voor nieuwe ontwikkelingen en thema's in de wijken. We werken informatiegestuurd met behulp van het data-dashboard. Hierdoor kunnen we onze inzet beter afstemmen op signalen vanuit de samenleving. Op basis van inzichten uit de wijkveiligheidsscans voeren we actieplannen uit in nauwe samenwerking met inwoners. Handhavingsinstrumenten, zoals bodycams en het Digitaal Opkopersregister, worden verder ingebed in de dagelijkse praktijk. Transparantie, effectiviteit en samenwerking blijven onze kernwaarden.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Verwijzingen Halt per 1.000 inwoners van 12 tot 17 jaar	Aantal per 1.000 inwoners 12-17 jaar	2025	14,8 (landelijk 11)	Bureau Halt
2	Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	Aantal per 1.000 inwoners	2025	4,12 (landelijk 2,1)	CBS - Diefstallen
3	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	2025	4,8 (landelijk 4,6)	CBS - Criminaliteit
4	Diefstallen uit woningen	Aantal per 1.000 inwoners	2025	1,7 (landelijk 1,2)	CBS - Diefstallen
5	Vernieling	Aantal per 1.000 inwoners	2025	4,7 (landelijk 3,9)	CBS - Criminaliteit

Wat mag het kosten?

1. Veiligheid	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	155	75	75	75	75
Lasten	12.720	13.474	13.486	13.437	13.465
Saldo van lasten en baten	-12.564	-13.400	-13.412	-13.362	-13.391

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Veiligheid bedragen voor 2027 respectievelijk € 75.000 en € 13.474.000.

De baten bestaan met name uit:

- Leges voor vergunningen verstrekt op basis van de Algemene Plaatselijke Verordening

De lasten bestaan met name uit:

- Bijdragen aan de Veiligheidsregio Haaglanden voor brandweertaken en crisisbeheersing
- Gemeentelijke crisisorganisatie
- Uitvoering lokaal en regionaal integraal veiligheidsbeleid
- Inzet van buitengewoon opsporingsambtenaren
- Doorontwikkeling handhavingsinstrumenten

- Cameratoezicht

Ontwikkeling begrotingssaldo

1. Veiligheid	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-12.550	-12.593	-12.580	-12.599
Kadernota 2027-2030	-15	-15	-15	-15
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-12.565	-12.608	-12.595	-12.614
Exogene en autonome ontwikkelingen	-11	-37	-37	-36
Loon- en prijsontwikkeling	-291	-291	-291	-291
Doorlichting begroting	-11	-11	-11	-11
Financieel technische mutaties	-523	-466	-430	-439
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-13.400	-13.412	-13.362	-13.391

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweertzorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.

Relevante documenten

[VTH beleidsplan \(iBabs nr. 3705\)](#)

[Digitaal Opkopers Lokaal \(DOL\)](#)

2. Mobiliteit

Het programma Mobiliteit richt zich op het zorgen voor een goed functionerend, veilig en duurzaam mobiliteitssysteem binnen de gemeente. Dit omvat het beheer en de ontwikkeling van infrastructuur voor alle vormen van verkeer en vervoer, evenals het bevorderen van bereikbaarheid voor inwoners, bedrijven en bezoekers.

Wat willen we bereiken?

We willen dat onze gemeente goed bereikbaar is en dat bewoners en bezoekers vaker kiezen voor duurzame en gezonde vervoerswijzen. We streven naar een mobiliteitssysteem dat logisch en verkeersveilig verbonden is met de ruimtelijke omgeving en waarin duurzame en actieve vormen van vervoer – zoals fietsen, lopen, OV en deelmobiliteit – vanzelfsprekende keuzes zijn. Dit draagt niet alleen bij aan een betere bereikbaarheid, maar ook aan de leefbaarheid, verkeersveiligheid en gezondheid van onze inwoners.

Wat gaan we ervoor doen?

Maatregelen mobiliteit en bereikbaarheid

Doel 1: Verkeersveiligheid verbeteren

Activiteiten:

- Uitvoeren Actieplan Verkeersveiligheid, met prioriteit voor veilige schoolomgevingen en bescherming van kwetsbare verkeersdeelnemers (voetgangers, fietsers)
- Uitbreiden en inrichten van 30 km/uur-zones in verblijfsgebieden
- Aanpakken van verkeersonveilige locaties op basis van ongevalsdata en meldingen
- Inzetten van snelheidsremmende maatregelen en gedragsbeïnvloeding met extra aandacht voor veilige schoolomgevingen

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal schoolomgevingen met attentieverhogende en snelheidsremmende maatregelen (onder meer palen, hekjes en markeringen)	0 (onder het nieuwe actieplan)	8	12	16	20	Realisatie
Aantal meters weg dat is (her)ingericht als 30 km/uur-zone	216 km (80%*270 km)	+2 km	+2 km	+2 km	+2 km	Realisatie
Percentage weglengte met groene CROSS-score	4,6%	10%	15%	20%	25%	BLIQ-rapportage
Percentage kruispunten met groene CROSS-score	35%	37%	39%	41%	43%	BLIQ-rapportage
Aandeel kwetsbare deelnemers in slachtoffers	68%	65%	62%	59%	55%	BLIQ-rapportage

Aantal slachtoffers in leeftijdsgroep 12–24 jaar	26%	24%	22%	20%	18%	BLIQ-rapportage
Percentage inwoners dat vaak onveilige verkeerssituaties ervaart in de eigen buurt	14% (2021) 18% (2023) 20% (2025)	20%	-	20%	-	Bewonersenquête, Wijkatlas (2-jaarlijks)

Toelichting:

Verkeersveiligheid is een basisvoorwaarde voor duurzame en gezonde mobiliteit. Door infrastructuur veiliger te maken en aandacht te geven aan kwetsbare weggebruikers, wordt het aantrekkelijker om te kiezen voor lopen en fietsen. Dit draagt ook bij aan een prettigere, veiliger leefomgeving.

Doel 2: Bereikbaarheid en leefbaarheid in woonwijken en centra verbeteren

Activiteiten:

- Voortzetting van proactief en operationeel verkeersmanagement rond de Mall
- Uitwerking en invoering van vergunningparkeren in de buurten rondom de Mall in Leidschendam
- Invoering aangescherpt parkeerbeleid in Voorburg-West
- Verbeterd mobiliteitsbeleid in Voorburg Noord Noord als onderdeel van de buurtaanpak binnen het Uitvoeringsproject riolering
- Verbetering van de OV-bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid via RandstadRail-halte Leidschendam-Voorburg
- Start van de plan- en studiefase van het MIRT-project Knooppunt Laan van NOI (onderdeel van de Oude Lijn)
- Voorbereiding en start buurtbus tussen Stompwijk en Leidschendam in januari 2027
- Inzet voor een goed voorzieningenniveau van het openbaar vervoer via de MRDH
- Uitwerking van de inrichting van het stationsplein en de Prinses Mariannelaan en van aanpassing van kruispunten in het kader van de plan- en studiefase van het project De Vlietlijn
- Opknappen van de pilaren van het stationsplein

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Belangrijkste probleem in de buurt: parkeeroverlast (gemiddelde van respondenten)	28%	26%	-	24%	-	Wijkatlas
Voldoende parkeergelegenheid in de buurt: eens (gemiddelde van respondenten)	56%	58%	-	58%	-	Wijkatlas
Rapportcijfer bereikbaarheid binnen de gemeente (per auto, OV, fiets)	7,61	7,7	-	7,7	-	Wijkatlas
Rapportcijfer voor het OV	7,9	8,0		8,0		Wijkatlas

Toelichting:

Doel 2 richt zich op het verbeteren van de bereikbaarheid van centra, voorzieningen en woongebieden, zonder dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid in de wijken. De druk op de openbare ruimte neemt toe door bezoekersstromen, parkeren, woningbouwontwikkelingen en

regionale mobiliteitsopgaven. Daarom is een combinatie nodig van verkeersmanagement, parkeermaatregelen, betere OV-verbindingen en gebiedsgerichte mobiliteitsoplossingen. Rond de Mall blijft proactief en operationeel verkeersmanagement nodig om piekdrukke beheersbaar te houden en om de gevolgen voor omliggende wijken te beperken. Met vergunningparkeren en aangescherpt parkeerbeleid wordt parkeeroverlast teruggedrongen en blijft de openbare ruimte beter beschikbaar voor bewoners, bezoekers en ondernemers. In Voorburg Noord Noord en Voorburg-West worden mobiliteitsmaatregelen gekoppeld aan lopende gebiedsontwikkelingen en uitvoeringsprojecten, zodat bereikbaarheid, inrichting en leefbaarheid in samenhang worden verbeterd.

Daarnaast wordt ingezet op betere OV-bereikbaarheid en maatwerkvervoer. De buurtbus tussen Stompwijk en Leidschendam verbetert de verbinding voor inwoners die minder vanzelfsprekend toegang hebben tot reguliere OV-verbindingen. De verbetering van de bereikbaarheid van Leidschendam-Zuid via RandstadRail-halte Leidschendam-Voorburg en de plan- en studiefase rond Knooppunt Laan van NOI en De Vlietlijn dragen bij aan sterkere regionale verbindingen gekoppeld aan woningbouwopgaven en betere overstapmogelijkheden.

Doel 3: Duurzame en actieve mobiliteit bevorderen

Activiteiten:

- Een start maken met het opstellen van een Programma onder de Omgevingsvisie gericht op de concretisering van het STOMP-principe voor de gemeente, de ontwikkelingen rondom bereikbaarheid en de vertaling ervan in concrete uitvoeringsprojecten, waaronder maximumsnelheid van 50 naar 30 km/uur
- Vervolgonderzoek en (door)ontwikkeling van (mobiliteits)plannen voor de A12-spoorzone, CID Binckhorst, stationsomgeving Laan van NOI (Planuitwerkingsfase), de omgeving van de Mall en Leidschendam-Zuid
- Samenwerking met regionale partners (MRDH, de Rijksoverheid) voor innovatieve mobiliteitsoplossingen en alternatieven voor het gepauzeerde Rijkproject A4 Haaglanden/N14
- Uitvoeren Fietsstrategie:
 - o Het faciliteren van de uitbreiding van deelmobiliteit, met een focus op de fiets en (elektrische) deelauto
 - o Het uitvoeren van een regionaal verkeersonderzoek door de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk
- We promoten het fietsen vanuit de campagne 'LV Fietst!'

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Ervaring van de fietsvriendelijkheid in de gemeente	7,8	7,9	-	8,0	-	Wijkatlas
Aantal extra meters fietsstraat op de Velostrada	-	1.500	1.500	1.500	1.500	Wegbeheerdata
Aantal extra meters tegelfietspad omgezet naar asfalt	-	700	700	700	700	Wegbeheerdata
Aantal deelfietsen per 100.000 inwoners	-	200	200	200	200	Staat van de Deelmobiliteit - Dashboard

Aantal deelauto's per 100.000 inwoners	69	80	84	88	92	Staat van de Deelmobiliteit - Dashboard
--	----	----	----	----	----	---

Toelichting:

Doel 3 richt zich op het versnellen van de mobiliteitstransitie. Dat betekent dat duurzame en actieve vervoerswijzen aantrekkelijker, veiliger en vanzelfsprekender worden gemaakt. De Omgevingsvisie vormt hiervoor de beleidsmatige basis. De fietsstrategie is een belangrijk onderdeel van deze aanpak. Door fietspaden comfortabeler te maken, ontbrekende schakels in het netwerk aan te pakken en de regionale fietsverbindingen te versterken, wordt fietsen een aantrekkelijker alternatief voor korte en middellange afstanden. De campagne 'LV Fietst!' ondersteunt dit door inwoners actief te stimuleren vaker de fiets te gebruiken. Daarnaast wordt ingezet op deelmobiliteit en regionale samenwerking. De uitbreiding van deelfietsen en deelauto's maakt het voor inwoners gemakkelijker om verschillende vervoerswijzen te combineren, bijvoorbeeld in aansluiting op het openbaar vervoer. De regionale onderzoeken en samenwerkingen met de MRDH, het Rijk en buurgemeenten zorgen ervoor dat lokale maatregelen aansluiten op grotere mobiliteitsopgaven rond de A12-spoorzone, CID Binckhorst, Laan van NOI, de Mall en Leidschendam-Zuid.

Wat mag het kosten?

2. Mobiliteit	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	1.704	1.115	998	998	1.148
Lasten	18.766	18.608	18.720	19.039	19.204
Saldo van lasten en baten	-17.062	-17.493	-17.722	-18.041	-18.056

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Mobiliteit bedragen voor 2027 respectievelijk € 1.115.000 en € 18.608.000.

De baten bestaan met name uit:

- Vergoeding voor het verleggen van kabels en leidingen
- Verhuur van reclameborden
- Legesopbrengsten voor parkeerontheffingen
- Abonnementsgelden voor parkeergarage Damplein
- Retributies en huuropbrengsten van de passantenhaven

De lasten bestaan met name uit:

- Uitvoeringsprogramma verkeer en vervoer
- Beheer, onderhoud en afschrijving van onder andere:
 - Wegen
 - Openbare verlichting
 - Verkeersregelininstallaties
 - Ligplaatsenhaven
 - Openbaar vervoer
- Onderhoud en beheer van parkeervoorzieningen
- Energielasten passantenhaven

Ontwikkeling begrotingssaldo

2. Mobiliteit	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-16.373	-16.422	-16.321	-16.300
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	-37	-14	-14	-14
Kadernota 2027-2030	619	-203	-337	-260
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-15.791	-16.639	-16.672	-16.574
Exogene en autonome ontwikkelingen	-658	-397	-742	-864
Loon- en prijsontwikkeling	-285	-285	-285	-285
Doorlichting begroting	167	167	167	167
Financieel technische mutaties	-926	-568	-509	-500
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-17.493	-17.722	-18.041	-18.056

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Concessie laadpalen

Voor het plaatsen van laadpalen worden in de nieuwe concessie(collegebesluit 4303) geen palen meer op aanvraag geplaatst, maar gaat dit op basis van een plankkaart tot 2030. Provincie Zuid-Holland heeft het conceptplan laten opstellen; de gemeente moet dit plan valideren en onderhouden. Om dit uit te voeren is extra capaciteit nodig, wat wordt gedekt door de inkomsten uit de concessie.

Areaaluitbreiding Overgoo

Onlangs zijn overeenkomsten ondertekend voor de ontwikkeling van Overgoo Fleetpark (iBabs 4214). Vanaf de oplevering van het project komt het beheer van de openbare ruimte voor rekening van de gemeente. De extra onderhoudskosten voor onder andere wegen, groen en speeltuinen, worden gedekt uit de stelpost Beheer en onderhoud openbare ruimte.

Gladheidsbestrijding

In 2026 is de gladheidsbestrijding voor het eerst aanbesteed op basis van het in 2023 vastgestelde beleidsplan gladheidsbestrijding 2023-2028. Dit heeft geleid tot uitbreiding van het te strooien areaal met 7 strooiroutes (voorheen 5) om binnen de vastgestelde strooitijd te blijven en tot verlenging van het strooiseizoen van 5 naar 7 maanden in overeenstemming met de landelijke richtlijnen. Hierdoor zijn de kosten van gladheidsbestrijding toegenomen.

Reserve CID Binckhorst Leefbaarheid en Velostrada

Voor het project CID Binckhorst maakt de gemeente kosten voor technische projectleiding, algemene projectleiding en omgevingsmanagement (totaal € 219.000) worden gedekt uit de reserves CID Binckhorst Velostrada (€ 19.000) en Leefbaarheid (€ 200.000).

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Buurtbus

Om de bereikbaarheid binnen de gemeente te vergroten wordt er gewerkt aan het uitbreiden van de buurtbus. Het plan is om een extra buslijn toe te voegen. De jaarlijkse bijdrage die we aan de WOEJ

doen voor de buurtbus wordt structureel opgehoogd. Daarnaast zijn er eenmalige opstartkosten, waaronder een bijdrage voor de aanschaf van een nieuwe bus.

Organisatorische ontwikkelingen

Een aantal beleidsmatige en organisatorische ontwikkelingen is bij de Kadernota 2027-2030 aangehouden om te worden betrokken bij de coalitie-onderhandelingen. Deze ontwikkelingen zijn noodzakelijk voor de voortzetting van lopende programma's en bestaand beleid en worden daarom alsnog verwerkt in de begroting. Het gaat om capaciteit op vastgoed, mobiliteit en strategisch advies en om extra middelen voor de Toegang Sociaal Domein.

Toelichting algemene financiële mutaties

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

MRDH OV

Vanuit de kerntaak verkeer en vervoer werken de gemeenten in de Metropoolregio aan het thema mobiliteit en bereikbaarheid. De MRDH heeft voor de komende jaren een Strategische Agenda ontwikkeld en vastgesteld. Hierin zijn ook speerpunten voor Leidschendam-Voorburg opgenomen.

Relevante documenten

[Bouwsteen Mobiliteit en bereikbaarheid \(iBabs nr. 2219\)](#)

[Stappenplan Leidschendam Centrum \(iBabs nr. 3823\)](#)

3. Groen, Milieu en Duurzaamheid

Het programma Groen, Milieu en Duurzaamheid richt zich op het versterken van een gezonde, duurzame en klimaatbestendige leefomgeving. Binnen dit programma werken we aan het behoud en de ontwikkeling van groen, biodiversiteit en natuurwaarden, aan een schone leefomgeving, aan een CO₂-neutraal, betaalbaar en betrouwbaar energiesysteem en aan een doelmatige omgang met afval, water en bodem. De gemeente vervult hierbij een regierol en werkt samen met inwoners, maatschappelijke organisaties, de omgevingsdienst, afvalverwerkers, waterbeheerders en andere partners. Door vergroening, duurzaam beheer van de openbare ruimte, duurzame afvalinzameling en –verwerking en hemelwater-, (grond)water- en rioleringszorg en verminderen van CO₂-uitstoot dragen we bij aan een aantrekkelijke veilige en toekomstbestendige gemeente.

Wat willen we bereiken?

We willen Leidschendam-Voorburg de komende jaren zichtbaar groener, duurzamer, meer biodivers en klimaatbestendiger maken, en daarmee een positieve bijdrage leveren aan de fysieke, mentale en sociale gezondheid van onze inwoners. Daarnaast willen we een CO₂-neutraal, betaalbaar en betrouwbaar energiesysteem in 2050.

Het is fijn leven in onze gemeente. De leefbaarheid en gezondheid voor mens en dier staat echter onder druk door klimaatverandering, biodiversiteitsverlies, verstedelijking, vervuiling van bodem, lucht en water en geluidsoverlast. Groen, biodiversiteit, een schone leefomgeving en verminderen van CO₂-uitstoot zijn essentieel voor onze gezondheid en ons welzijn en een aantrekkelijke leefomgeving. Daarom zetten wij ons in voor een duurzame, gezonde en klimaatbestendige leefomgeving waarin het prettig wonen, werken en recreëren is.

Wat gaan we ervoor doen?

Openbaar groen

Doel 1: Versterken van biodiversiteit, klimaatbestendigheid en groene leefomgeving

Activiteiten:

- Uitvoeren maatregelen Bomenbeleidsplan 2026-2036
- Naar uitvoering toe brengen van de projecten Duin, Horst & Weide (DHW); Loozone, Leidschendammerhout, groenblauwe dooradering en landscheidingsdijk en omgeving
- Opstellen definitief ontwerp en voorbereiden uitvoering Buurtvisie Voorburg-Noord noord
- Aangepast maaien, snoeien en ander beheer voor omgevingskwaliteit en verbetering van ecologische waarden
- Groen-blauwe schoolpleinen realiseren
- Stimuleren van groene daken bij inwoners via een subsidieregeling
- Een richtlijn voor exoten wordt opgesteld
- Opstellen en implementeren van het kader Natuurinclusief Bouwen en Inrichten bij ruimtelijke ontwikkelingen en herinrichtingsprojecten
- Uitvoeren van extra vergroenings-, klimaatadaptatie- en biodiversiteitsmaatregelen vanuit het versnellingspakket Duurzaamheid, zoals het ontharden van de openbare ruimte en het omzetten van gazon naar heesters of plantvakken (bijvoorbeeld Sytwendepark)
- Opstellen van een wenkend perspectief voor de groen-blauwe structuren en uitwerking daarvan, als onderdeel van het versnellingspakket duurzaamheid

- Opstellen van een Soortenmanagementplan
- Voorbereiden van een integraal Omgevingsprogramma waarin de ambities voor groen, biodiversiteit en klimaatadaptatie verder worden uitgewerkt
- Stimuleren van duurzame tuinen, door vergroening en afkoppelen
- Realiseren van natuurvriendelijke oevers in samenwerking met de Waterschappen

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal extra aangeplante bomen	n.v.t.	200	200	200	200	Bomenbeleidsplan 2026-2036
Aantal groeiplaatsverbeteringen bomen	n.v.t.	95	95	95	95	Bomenbeleidsplan 2026-2036
Aantal vergroende (groenblauwe) schoolpleinen	n.v.t.	3	1	1	1	Plan van Aanpak 'Ieder Kind een Groenblauw Schoolplein'

Toelichting:

We voeren maatregelen uit vanuit het Bomenbeleidsplan 2026-2036 en het versnellingspakket Duurzaamheid op het gebied van klimaatadaptatie, vergroening en biodiversiteit. Hiermee werken we aan een groenere, meer biodiverse en klimaatbestendige omgeving. Ook werken we aan de uitwerking van een Soortenmanagementplan, waarmee we leefgebieden van beschermde soorten versterken en natuurinclusief werken bij ruimtelijke ontwikkelingen ondersteunen. Bij de verdere uitwerking van het groenbeleid worden de uitgangspunten van de 3-30-300 richtlijn meegenomen bij ruimtelijke ontwikkelingen en herinrichtingsprojecten. We werken onder meer via de Loozone, Centrale Groenzone en Leidschendammerhout aan landschapsontwikkeling, natuurkwaliteit en recreatieve verbindingen. Ter bevordering van biodiversiteit en het tegengaan van hittestress worden vergroenings- en klimaatadaptatieve maatregelen geïntegreerd in de integrale herinrichting van de buitenruimte, zoals in Voorburg Noord-noord. In 2027 wordt het definitief ontwerp technisch uitgewerkt en toegewerkt naar de voorbereiding van de realisatie. Voor de Vlietzone zetten we in op het versterken van recreatie, biodiversiteit, waterberging en een uitloopgebied voor de stad, met de Groenblauwe Loper als verbindende structuur. Daarbij wordt ook gekeken naar mogelijkheden voor doorontwikkeling van onder andere Sportpark Westvliet.

Het in 2026 op te leveren wenkend perspectief voor het groene raamwerk van de gemeente biedt richting aan toekomstbestendige investeringen, vergroeningsprojecten en de verdere ontwikkeling van een integraal Omgevingsprogramma voor (onder andere) groen, biodiversiteit en klimaatbestendigheid. Daarnaast worden kansen benut binnen herinrichtingsprojecten, gebiedsontwikkelingen en andere ruimtelijke opgaven om de groenstructuur verder te versterken.

Milieu

Doel 1: Verbetering afvalscheiding en reductie restafval

Activiteiten:

- Verminderen restafval
- Verbeteren kwaliteit GFT
- Inzameling PMD & kwaliteit PMD
- Verminderen bijplaatsingen
- Uitvoeren acties circulariteitsbeleid

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal kilogram restafval per inwoner	220 kg	-10%	-10%	-10%	-10%	4-maands rapportage Avalex
Scheidingsgraad GFT	GFT: 45% PMD mini-containers: 75% PMD – inpandig: 24%	+5%	+5%	+5%	+5%	4 maands rapportage Avalex + Afvalsorteer-analyse
Kwaliteit PMD	PMD MC: 75% PMD VC: 24%	MC: +2%, VS: +5%	MC: +2%, VS: +5%	MC: +2%, VS: +5%	MC: +2%, VS: +5%	4-maands rapportage Avalex + Afvalsorteer-analyse
Afkeurpercentage GFT	76% (alleen ondergrondse containers)	-10%	-10%	-10%	-10%	4-maands rapportage Avalex
Aandeel PMD uit mini-containers	75%	80%	90%	90%	90%	Metingen; VANG-monitor
Aantal bijplaatsingen/dumpingen gemeld bij Avalex	5421 (over heel 2025)	-10%	-10%	-10%	-10%	4-maands rapportage Avalex

Toelichting:*Verminderen restafval*

Het college blijft zich inzetten om het restafval in de gemeente te verminderen tot 100 kilogram per persoon per jaar. Dit is de zogeheten VANG-norm. Het snel verlagen van het restafval is noodzakelijk om de stijging van de afvalstoffenheffing te beteugelen: de komende jaren stijgen de belastingen op verbranding van afval namelijk snel. Naar verwachting zijn deze in 2035 driemaal zo hoog als in 2026. Op dit moment is 30% van het restafval nog GFT. In 2026 en 2027 zet het college in op een uitbreiding van het aantal GFT-containers bij flats en appartementengebouwen. Op die manier wil het college het inwoners makkelijker maken om het GFT gescheiden weg te gooien. De plaatsing van extra ondergrondse containers zal worden ondersteund met een communicatiecampagne.

Verbeteren kwaliteit GFT

Hiervoor zijn enkele maatregelen al genomen in 2025/ 2026. Zoals het verkleinen van de ingooi-openingen van ondergrondse GFT-containers. Zo passen vuilniszakken met restafval niet meer in deze containers.

Via communicatie wordt verder ingezet op een verbetering van het GFT-afval.

Inzameling PMD & kwaliteit PMD

Ter verbetering van het PMD is besloten om alle ondergrondse PMD-containers te sluiten en te vervangen door MIX-containers (rest met PMD). Deze MIX-stroom gaat naar de nascheidingsinstallatie om PMD uit het restafval te halen. De vervanging van de containers heeft in 2025 plaatsgevonden.

Op basis van nieuwe afspraken in het kader van de overeenkomst met de verpakkingsindustrie, wordt PMD niet langer afgekeurd. Wel wordt gekeken naar de kwaliteit van het PMD dat is ingezameld via mini-containers. Hoe hoger de kwaliteit, hoe hoger de inzamelvergoeding die de gemeente (via Avalex) ontvangt.

Via communicatie wordt verder ingezet op een verbetering van de stromen door in communicatie-uitingen te wijzen of wat wel of juist niet bij het PMD.

Verminderen bijplaatsingen

Samen met Avalex en de andere Avalex-gemeenten wordt gewerkt aan een nieuwe campagne 'Samen houden we onze buurt schoon'. Door middel van onder meer folders, stickers op de containers en gronduitingen bij containers worden inwoners gewezen op een juiste manier van het weggooien van afval.

Met de eigen scan-auto brengen we in beeld wat de hot spots zijn en waar meer gericht gecontroleerd moet worden.

Uitvoeren acties circulariteitsbeleid

Om als gemeente in 2030 50% minder primaire abiotische grondstoffen (mineralen, metalen en fossiel) te gebruiken en hiermee de CO₂-uitstoot te verminderen worden in 2027 onder andere de volgende acties uitgevoerd:

Circulair bouwen en isoleren: Voor bestaande woningen wordt de huidige subsidie voor biobased isolatiematerialen gemonitord en geüpdatet, aansluitend bij de ontwikkelingen binnen de markt. Met deze subsidie worden woningeigenaren financieel gestimuleerd bij het kiezen voor duurzame alternatieven. Om de drempel voor inwoners verder te verlagen, worden hieraan collectieve inkoopacties gekoppeld.

Circulaire verharding in de openbare ruimte: Er wordt een pilotproject opgestart waarna er beleid geïntroduceerd wordt met de nadruk op een onderbouwde materiaalkeuze op basis van MKI-scores (Milieu Kosten Indicatie, die de milieubelasting van een product weergeeft) en losmaakbaarheid. In dit beleid wordt het hergebruik van materialen gestimuleerd, het gebruik van primaire grondstoffen beperkt en de ecologische voetafdruk van wegprojecten verkleind.

Het optimaliseren van afval- en grondstoffenbeheer van de eigen organisatie en bedrijven, waarbij het verminderen van afvalstromen en het bevorderen van hergebruik centraal staan. Allereerst wordt binnen de eigen organisatie het afvalbeheer geoptimaliseerd door efficiënter te scheiden en het volume van afval te verlagen door beter te sturen op de huidige en toekomstige aanbesteding. Daarnaast wordt er actief ingezet op het ondersteunen van circulaire ondernemers die zich richten op duurzame oplossingen, zoals bedrijven die materialen recyclen of upcyclen.

De acties worden meegenomen in het herijkte programmaplan Duurzaamheid 2027-2030.

Doel 2: Verbetering kwaliteit lucht, bodem en geluid

Activiteiten:

Activiteiten Luchtkwaliteit

In afstemming met de regiogemeenten en de GGD Haaglanden worden projecten en acties uitgevoerd voor luchtkwaliteitsverbetering:

- Houtstookcampagnes
- Eisen voor schoon en emissieloos bouwen opnemen in gemeentelijke aanbestedingen voor bouwwerken en infrastructurele werken
- Subsidieregelingen voor sloop oude brommers en scooters
- Faciliteren openbare laadpalen voor elektrische auto's

Activiteiten bodem

- Verbeteren kwaliteit en aanleveren bodemdata

- Opstellen nieuwe bodemkwaliteitskaart
- Onderzoek naar verdachte locaties voor PFAS en Microplastic's

Activiteiten geluid

- Opstellen Basisgeluidemissie (BGE)
- Actualiseren onderzoek naar het aantal locaties waar het geluid hoger is dan 65 dB
- Aanbrengen geluidsarm asfalt Veursestraatweg
- Opstellen geluidsbelastingkaart 2026/2027

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Uitstoot fijnstof (PM2,5) in tonnen	23,2 (2023) 22,7 (2022) 30,7 (2015)	23,0	23,0	23,0	23,0	https://data.emissieregistratie.nl/
Uitstoot stikstofoxiden (als NO2) in tonnen	330 (2023) 341 (2022) 526 (2015)	316	316	316	316	https://data.emissieregistratie.nl/
CO ₂ -uitstoot van wegverkeer in kilotonnen (incl. bebouwde kom, buitenwegen en autosnelwegen)	98 (2024) 103 (2023) 108 (2015)	95	91	88	84	Regionale klimaatmonitor
Bodemgegevens zijn ontsloten	0% (2025)	60%	75%	90%	100%	Archief Leidschendam-Voorburg
Aantal gebieden met meer dan 65 dB waar geluidsproductie en/of geluidsisolatie aandacht vragen	8 geluidsproductie + 22 geluidsisolatie (2025)	6+22	4+22	4+22	4+22	Actieplan Geluid

Toelichting:

Toelichting Luchtkwaliteit

De gemeente is aangesloten bij het landelijke Schone Lucht Akkoord. Doel van dit akkoord is 50% gezondheidswinst te behalen in 2030 ten opzichte van 2016 door vermindering van de luchtvervuiling. De uitstoot van fijn stof en stikstofoxiden van verkeer en de gebouwde omgeving worden teruggedrongen door het treffen van maatregelen.

Toelichting bodem

Al diverse jaren wordt de milieu-hygiënische kwaliteit van de grond ontsloten via de gemeentelijke kaartviewer. Sinds 1 jan 2026 worden alle bodemonderzoeksrapporten en grondboringen via de landelijke registratie BRO (Basis Registratie Ondergrond) in het kader van de Omgevingswet voor eenieder inzichtelijk gemaakt (Ondergrondgegevens | BROloket). Momenteel staan meer dan 800 van de 5.000 rapporten in BRO. Alle rapporten worden gecontroleerd op de kwaliteit van de data alvorens ze naar BRO worden gestuurd. Het streven is dat eind 2027 60% van alle rapporten in BRO aanwezig zijn.

In 2027 wordt de nieuwe Bodemkwaliteitskaart, functiekaart alsmede een kaart voor wel of geen bodemonderzoek voor het omgevingsplan opgesteld.

Onderzoek naar verdachte locaties voor PFAS en Microplastic's alsmede het ontsluiten van historische kaarten zullen de komende jaren extra inspanning vergen.

Toelichting geluid

Het Basisgeluidemissie (BGE) is een instrument onder de Omgevingswet om de geluidproductie van lokale bronnen, zoals wegen en spoorwegen, in kaart te brengen en vervolgens de jaren daarna te monitoren. Met behulp van een modelberekening wordt een basisgeluidemissie berekend per (spoor)wegvak en voor tramlijnen. Het vormt de basis voor het vaststellen van geluidaandachtsgebieden. Dat zijn de gebieden waarbinnen akoestisch onderzoek dient plaats te vinden bij de realisatie van nieuwe geluidgevoelige gebouwen.

In het Actieplan Geluid zijn een aantal maatregelen opgenomen, die nader onderzoek kunnen vragen:

- Maatregelen die kunnen meeliftten met de beheeropgave 2027-2030 voor asfaltverhardingen (niet gepland in 2027).
- Opstellen saneringsprogramma voor de woningen die op basis van de saneringsregeling van de Wet geluidhinder in aanmerking komen voor maatregelen. In deze periode (2026-2029) dient dit project opgestart te worden. De ervaring heeft geleerd, dat rijkssubsidies niet dekkend zijn.
- Op overige locaties waar het geluid hoger is dan de plandrempel van 65 dB wordt onderzocht of in lopende projecten maatregelen kunnen worden getroffen die het geluid verminderen.

Maatregelen worden afgestemd met andere opgaven, zodat werk met werk gemaakt kan worden. In 2027 wordt de geluidbelastingkaart vernieuwd. Het is wenselijk om de opdrachtverlening samen met buurgemeenten te doen.

Riool- en waterbeheer en klimaatbestendigheid

Doel 1: Wijken klimaatbestendig maken (grondwater, regenwater, hittestress)

Activiteiten:

- Uitvoeren van stresstest grondwater voor klimaatbestendige grondwaterstanden in 2050
- Klimaatbestendige wijken voor regenwater en hittestress door inwoners te stimuleren tot vergroening en afkoppelen in eigen tuin
- Voorburg Noord-noord klimaatbestendig maken door maatregelen rondom vergroening en klimaatadaptatie
- Opstellen en vaststellen programmaplan Duurzaamheid 2027-2030
- Voor het eerst wordt een gezamenlijk Omgevingsprogramma Milieu, water en riolering (zie Omgevingsvisie) opgesteld in 2027 met uitloop in 2028. Hierin wordt ook de rioolheffingsberekening voor de lange termijn geactualiseerd

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal buurten waar de streefwaarden voor de grondwaterstanden worden overschreden of onderschreden	16 buurten (2025)	15	14	14	12	Water en Rioleringsplan 2022-2027, Omgevingsvisie-bijlage 5 en Grondwatermeetnet
Aantal m2 verwijderde verharding (actie steenbreek+tegeltaxi)	2300 m2 (2025)	2.000	2.000	2.000	2.000	Water en Rioleringsplan 2022-2027
Aantal huishoudens van grondgebonden woningen dat bereikt is met klimaatadaptatie-	0 huishoudens (2025), nieuwe	600	600	600	600	Invulling Water en Rioleringsplan 2022-2027 vanaf 2026

initiatieven voor water, hittestress, biodiversiteit in de eigen woonomgeving	activiteit sinds 2026					
---	-----------------------	--	--	--	--	--

Toelichting:

Grondwaterstanden worden door klimaatverandering extremer, hoger in natte perioden en lager in droge perioden. Ook vergroening en door infiltratie en draineren veranderen de grondwaterstanden. Onderzocht wordt welke grondwaterstanden we kunnen verwachten per buurt. Dat is te zien als een stresstest grondwater.

Via communicatie (niveau meedenken), de tegeltaxi en projecten met woningcorporaties en in rioolvervangingsgebieden worden inwoners gestimuleerd tot vergroening en afkoppelen van regenwater en grondwater in voor- en achtertuinen. Het stimuleren van klimaatadaptatie in eigen tuin verhoogt het wooncomfort en ontziet het gebruik van openbare koele verblijfplaatsen die dan in 2050 beter beschikbaar zijn voor bewoners van de gestapelde bouw.

In Voorburg Noord – noord worden ter bevordering van biodiversiteit en het tegengaan van hittestress vergroenings- en klimaatadaptatie maatregelen geïntegreerd in de integrale herinrichting van de buitenruimte en de rioolvervangings. Hemel- en vuilwater worden zoveel mogelijk gescheiden van elkaar en de sponswerking van de bodem versterkt. In het ontwerptraject, spelen klimaatbestendigheid, verbeteren van de leefkwaliteit en versterken van het groen in de buurt een belangrijke rol.

Het Programmaplan Duurzaamheid 2027–2030 vormt het integrale sturingsdocument voor de opgave om als gemeente CO₂-neutraal, klimaatbestendig en zoveel mogelijk circulair te worden. Het verbindt de koers uit de Omgevingsvisie, de nog op te stellen omgevingsprogramma's en actuele beleidsdocumenten met doelen, prioritaire inspanningen en middelen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat meer samenhang, prioritering en voortgangssturing richting 2030 en 2050.

Doel 2: Een goede waterkwaliteit en afvoeren afvalwater

Activiteiten:

- Afkoppelen verharding bij herstratingsprojecten, rioolverhardingsprojecten en door renovatie, sloop, en nieuwbouw
- Aanpak foutaansluitingen riolering en onderzoek naar omvang van het aanwezig aantal foutaansluitingen
- Aanleg natuurvriendelijke oevers in samenwerking met de Waterschappen
- Vernieuwen bestaande riolering, scheiden hemel en grondwater van afvalwater (afkoppelen) en vergroenen in de UPR-gebieden

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Tijdige en succesvolle uitvoering van water- en rioleringsprojecten volgens planning	27% (2025)	50% (was oorspronkelijk 80%)	73%	100%	100%	Water en Rioleringsplan 2022-2027
Hoeveelheid afgekoppelde verharding van de gemengde riolering in m2 in UPR-projecten (rioolvervangings)	27.200m2 (2025)	24.000	124.000	197.000	90.000	Water en Rioleringsplan 2022-2027
Lengte natuurvriendelijke oevers in meters (voor biodiversiteit en ecologische kwaliteit)	120 meter (2025)	500 meter	1.234 meter	500 meter	500 meter	Strategische Samenwerkings-agenda 2026-2030 Rijnland-

						Delfland- Leidschendam- Voorburg
--	--	--	--	--	--	--

Toelichting:

Het belangrijkste doel van de rioolvervangingen is het in stand houden van de afvoer van afvalwater uit de woonomgeving. Hiermee wordt de volksgezondheid beschermd tegen infectieziekten.

Via gemengde riooloverstorten komt een paar keer per jaar afvalwater in het oppervlaktewater terecht en dat is een bedreiging voor de waterkwaliteit. Door klimaatontwikkeling nemen de overstortingsvolumes toe. In de regio is afgesproken in het bestuursakkoord van het Netwerk Waterketen Delfland (NAD) om de overstortingsvolumes gelijk te houden door af te koppelen. Hierdoor wordt een verslechtering van de waterkwaliteit voorkomen. Dit is een inspanningsverplichting volgens de Kaderrichtlijn Water. In de samenwerking met het NAD is ook een pilotstudie gaande naar foutaansluitingen in een aantal wijken in de regio.

Natuurvriendelijke oevers nemen voedingsstoffen op uit het water en bieden plaats aan planten en dieren. Dit verbetert de waterkwaliteit en de biodiversiteit en vergroot de belevingswaarde van de openbare ruimte. In het Beheerplan kunstwerken en oevers is opgenomen welke oevers ecologisch ingericht worden en waar beschoeiingen verwijderd worden, zodat dit meer natuurvriendelijke oevers worden.

Voor het in stand houden van bestaande riolering wordt verwezen naar de paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen en het projectenboek UPR-projecten (rioolvervangingsprojecten). In deze projecten, waar Voorburg-noord noord er één van is, worden ook doelstellingen voor grondwateroverlast en droogte, waterkwaliteit (afkoppelen) en hittestress (vergroenen, biodiversiteit) gerealiseerd.

Energietransitie

Doel 1: In 2030 is er 49% minder CO₂-uitstoot ten opzichte van 2010 en CO₂-neutraal in 2050 (inclusief opwek buiten de gemeente)

Activiteiten:

- Uitvoering Transitievisie Warmte en Lokale Energie Strategie 2021 (zie programma Bouwen en Wonen)
- Vaststellen van het energieprogramma door het college, als opvolger van de Transitievisie Warmte en de Lokale Energie Strategie (LES) uit 2021
- Intrekken van de Transitievisie Warmte en Lokale Energie Strategie
- Om netcongestie tegen te gaan wordt in samenwerking met Stedin via de buurtaanpak per gebied locaties gezocht voor plaatsing van extra elektriciteitskasten
- Locatieonderzoek nieuw HS/MS verdeelstation Stedin voor Voorburg en Leidschendam
- Onderzoeken van kansen voor batterijopslag en het realiseren van energyhubs
- Vervangen van openbare verlichting door LED-verlichting bij de reguliere vervangingsopgave en het versnellingsprogramma 2027 tot en met 2030
- Opstellen en vaststellen programmaplan Duurzaamheid 2027-2030
- Uitvoeren en doorontwikkelen van het Lokaal Klimaat Akkoord
- Implementatie en borging van Maatschappelijk Verantwoord Opdrachtgeven en Inkopen (MVOI)

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Totaal bekende CO ₂ -uitstoot exclusief CO ₂ -uitstoot auto(snel)wegen	169 kTon in 2024	142 kTon	136 kTon	130 kTon	123 kTon	Regionale Klimaatmonitor

Toelichting:

We werken als gemeente naar een CO₂-neutraal, betaalbaar en betrouwbaar energiesysteem in 2050. Daarvoor geven we uitvoering aan de in 2021 opgestelde Transitievisie Warmte. Deze activiteiten zijn verder uitgewerkt onder programma 8: Bouwen en Wonen in deze begroting. Tegelijkertijd werken we aan het opstellen van een nieuw energieprogramma als opvolger van de Transitievisie Warmte en de Lokale Energie Strategie (LES). Dit wettelijk verplichte programma onder de omgevingswet zal naar verwachting eind 2027 worden vastgesteld door het college. Hierin wordt de aanpak voor de komende 10 jaar beschreven voor de toekomstige warmtevoorziening, opwek van hernieuwbare elektriciteit, en opslag worden beschreven.

Ook in Leidschendam-Voorburg hebben we rekening te houden met overbelasting van het elektriciteitsnetwerk (netcongestie). De gemeente werkt samen met Stedin om per gebied locaties te zoeken voor de plaatsing van extra energiehuisjes. Ook op hoger netniveau moet het elektriciteitsnetwerk worden uitgebreid. Hiervoor voert de gemeente een locatieonderzoek uit voor twee nieuwe HS/MS verdeelstations.

Daarnaast onderzoeken we de mogelijkheden van opslag van overtollige elektriciteit van zonnepanelen via een opslaghuis, en de mogelijkheden van het realiseren van energyhubs, om vraag en aanbod van warmte en elektriciteit lokaal af te stemmen.

We zetten de verduurzaming van de openbare verlichting voort door de huidige armaturen te vervangen door armaturen met energiezuinige LED-verlichting.

Het Programmaplan Duurzaamheid 2027–2030 vormt het integrale sturingsdocument voor de opgave om als gemeente CO₂-neutraal, klimaatbestendig en zoveel mogelijk circulair te worden. Het verbindt de koers uit de Omgevingsvisie, de nog op te stellen omgevingsprogramma's en actuele beleidsdocumenten met doelen, prioritaire inspanningen en middelen op hoofdlijnen. Hiermee ontstaat meer samenhang, prioritering en voortgangssturing richting 2030 en 2050.

Doel 2: 24% van elektriciteitsvraag lokaal opgewekt in 2050**Activiteiten:**

- We volgen de ontwikkelingen voor grootschalige opwek windenergie van Provincie Zuid-Holland (OER traject)
- Ondersteuning bieden voor het realiseren van zon op grote daken

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Percentage hernieuwbare elektriciteit	13,9% (2024)	15,1%	15,5%	15,8%	16,2%	Regionale Klimaatmonitor

Toelichting:

Als gemeente blijven we ons inzetten om zo veel mogelijk hernieuwbare lokale opwek te realiseren. Hierbij volgen we nauwlettend de omgevingseffectrapportage die de Provincie Zuid-Holland uitvoert voor het realiseren van grootschalige opwek van windenergie in de regio Rotterdam Den Haag.

Daarnaast bieden we als gemeente ondersteuning voor het realiseren van zon op grote daken. Dit doen we in samenwerking met de lokale energiecorporatie Zon op LV. Daarnaast bieden we gemeentebrede ondersteuning aan VvE's voor het realiseren van zon op dak.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Omvang huishoudelijk restafval	Kilogram per inwoner	2024	193 (landelijk 179)	CBS - Statistiek huishoudelijk afval
2	Hernieuwbare elektriciteit	%	2024	7,8 (landelijk 19,8)	RVO - Klimaatmonitor

Wat mag het kosten?

3. Groen, Milieu en Duurzaamheid	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	29.042	28.608	29.425	30.715	31.521
Lasten	25.808	26.441	24.466	25.287	26.000
Saldo van lasten en baten	3.234	2.167	4.959	5.429	5.520

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Groen, Milieu en Duurzaamheid voor 2027 bedragen respectievelijk € 28.608.000 en € 26.441.000.

De baten bestaan met name uit:

- Ontvangen leges voor rioolheffing/afvalstoffenheffing
- Inkomsten van grafrechten

De lasten bestaan met name uit:

- Het inzamelen van huisafval
- Het uitvoeren van planmatig onderhoud riolering
- De gemeentelijke bijdrage aan de omgevingsdienst Haaglanden
- Gemeentelijke aanpak energietransitie

Ontwikkeling begrotingssaldo

3. Groen, Milieu en Duurzaamheid	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	4.931	5.177	5.567	5.696
Kadernota 2027-2030	3	3	3	3
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	4.934	5.180	5.570	5.699
Exogene en autonome ontwikkelingen	1.793	1.918	1.496	924
Meicirculaire gemeentefonds	-2.571	0	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	-137	-136	-136	-136

Doorlichting begroting	-58	-58	-58	-58
Financieel technische mutaties	-1.794	-1.944	-1.444	-909
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	2.167	4.959	5.429	5.520

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Areaaluitbreiding Overgoo

Onlangs zijn overeenkomsten ondertekend voor de ontwikkeling van Overgoo Fleetpark (iBabs 4214). Vanaf de oplevering van het project komt het beheer van de openbare ruimte voor rekening van de gemeente. De extra onderhoudskosten voor onder andere wegen, groen en speeltuinen, worden gedekt uit de stelpost Beheer en onderhoud openbare ruimte.

Afval

Op het gebied van afval zijn de jaarlijkse Single Used Plastics (SUP)-vergoeding, de Prullenbakvergoeding, de diensten van Avalex buiten de dienstverleningsovereenkomst om en de lagere provisie vanuit de Huisvuilcentrale (HVC) opgenomen.

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Toelichting algemene financiële mutaties

Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

ODH Milieu

De ODH verzorgt voor de gemeente de wettelijke taken op het gebied van milieuvergunningverlening, toezicht (op bodem en op zwaardere/complexere milieu-inrichtingen) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.

De ODH adviseert sinds 2026 de gemeente over het te voeren beleid en over in- en externe initiatieven op het gebied van milieu, waarbij een integrale afweging volgens de Omgevingswet wordt gemaakt. Deze adviezen gaan verder dan toetsing, vergunningverlening, toezicht en handhaving.

Avalex Afval

De gemeente wil toe naar een situatie waarbij inwoners maximaal 100 kg. per persoon/ per jaar aan restafval weggooien. Alle andere grondstoffen worden gescheiden ingezameld zodat ze hergebruikt kunnen worden of omgezet kunnen worden in compost.

Verder heeft de gemeente een gewenst beeldkwaliteit vastgesteld op B (CROW Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte 2023). Avalex speelt een rol bij het bereiken van dit doel.

Dunea Groen

Betrokkenheid bij het programma: Levering betrouwbaar drinkwater.

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

De gemeente heeft de zorgplicht voor inzameling en transport van afvalwater. Het NAD-Gemalenbeheer voert onderhoudstaken uit op het gebied van rioolgemalen en persleidingen binnen het beheergebied van Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het onderhoud aan de gemalen en persleidingen wordt volgens de afspraken in de Dienstverleningsovereenkomst uitgevoerd. Investerings in gemalen en persleidingen worden door de gemeenten afzonderlijk opgepakt.

Relevante documenten

[Bodemkwaliteitskaart 2024-2029 \(iBabs nr. 3050\)](#)

[Ontwerp Programma Geluid 2024-2028 \(iBabs nr. 3743\)](#)

[Zienswijze begroting 2027 Avalex \(iBabs nr. 4588\)](#)

[Zienswijze begroting 2027 Omgevingsdienst Haaglanden \(iBabs nr. 4742\)](#)

4. Economie en Bestaanszekerheid

Het programma Economie richt zich op het bevorderen van de lokale en regionale economische ontwikkeling, het versterken van het ondernemersklimaat en het scheppen van voorwaarden voor werkgelegenheid, innovatie en duurzame groei.

De gemeente biedt begeleiding en ondersteuning aan mensen op het gebied van inkomen, werk, taalvaardigheid en integratie in de samenleving. Uitgangspunt is dat inwoners voldoende middelen hebben voor de primaire levensbehoeften en mee kunnen doen in de samenleving.

Wat willen we bereiken?

Economie

Leidschendam-Voorburg is een economisch vitale gemeente. Samen met publieke en private partners werken we aan het vernieuwen en verduurzamen van winkelgebieden, kantoren en bedrijventerreinen. We streven naar een hoog voorzieningenniveau passend bij verdere verstedelijking, voldoende passende en betaalbare bedrijfsruimte en een aantrekkelijk en groen buitengebied met economisch verdienmodel. Via regionale samenwerking dragen we bij aan een sterke regio. We versterken de relatie en samenwerking met het bedrijfsleven, onder andere via accountmanagement en centrummanagement. Vanwege de schaarse ruimte in onze gemeente, willen we zorgen voor voldoende plek voor werken en voorzieningen (niet-wonen functies).

Bestaanszekerheid

Iedereen moet in onze gemeente mee kunnen doen, maar dat is niet altijd vanzelfsprekend. Soms lukt het mensen (tijdelijk) niet om mee te doen in de samenleving. Het is belangrijk dat mensen in deze gevallen ondersteuning krijgen van de gemeente op de vlakken waar die behoefte is.

We streven ernaar dat:

- Inwoners kunnen meedoen in de samenleving door werk of participatie.
- Inwoners financieel zelfredzaam zijn en bestaanszekerheid hebben.
- Inburgeraars het inburgeringstraject succesvol afronden, zodat ook zij volwaardig kunnen meedoen aan de samenleving.
- Nieuwkomers opvang en huisvesting hebben.
- Inwoners de basisvaardigheden hebben om te lezen, spreken, luisteren en schrijven.

Inwoners van Leidschendam-Noord dezelfde kansen hebben als inwoners in de rest van Leidschendam-Voorburg.

Samen met partners biedt de gemeente ondersteuning en begeleiding aan wie dat nodig heeft. Zo werken we samen met de Binnenbaan aan de transformatie van het sociaal werkbedrijf. Daarnaast is nieuw beleid in ontwikkeling op de onderwerpen inburgering en handhaving. Verder werken we onder meer aan de implementatie van de Participatiewet in Balans, dat gericht is op meer maatwerk toepassen voor onze inwoners.

Wat gaan we ervoor doen?

Toerisme, horeca en evenementen

Doel 1: Het bevorderen van toerisme, horeca en evenementen ter versterking van de lokale economie en leefbaarheid

Activiteiten:

- Implementatie vastgesteld evenementenbeleid (vastgesteld 2026)
- Een geactualiseerde visie recreatie en toerisme als onderdeel van de economische visie.

Toelichting:

Binnen dit beleidsterrein stimuleert de gemeente toerisme, horeca en evenementen om de lokale economie te versterken en de leefbaarheid te vergroten. Door het actualiseren van het evenementenbeleid en de visie op recreatie en toerisme wordt ingespeeld op nieuwe ontwikkelingen en behoeften van inwoners, bezoekers en ondernemers. Het doel is een aantrekkelijk en goed georganiseerd aanbod dat bijdraagt aan een levendige gemeente.

Werk en inkomen**Doel 1: Vergroten arbeidsparticipatie van inwoners****Activiteiten:**

- Begeleiden van inwoners naar werk, opleiding of participatie
- Uitvoering van het Re-integratie- en Participatiebeleid
- Implementatie Participatiewet in Balans en overige nieuwe wetgeving
- Aan de hand van de evaluatie in 2026 doorontwikkelen van het Werkcentrum
- Transformatie werkbedrijf (De Binnenbaan)
- Aanpak laaggeletterdheid

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Personen met een bijstandsuitkering in Leidschendam-Voorburg per 10.000 inwoners	In 2023: 315 In 2024: 309 In 2025: 296	337	347	357	369	BBV verplicht - CBS
Aantal fte dat inwoners met een bijstandsuitkering in Leidschendam-Voorburg begeleid middels een re-integratietraject bij de Binnenbaan	2026: 10	10	10 of hoger	10 of hoger	10 of hoger	Jaarstukken De Binnenbaan

Toelichting:

Consulenten begeleiden inwoners naar werk of participatie. Inwoners die niet terecht kunnen op de reguliere arbeidsmarkt, worden onder andere begeleid door de Binnenbaan. Wanneer betaald werk (nog) niet mogelijk is, worden inwoners begeleid naar participatie of naar een opleiding. Voor inwoners die begeleid kunnen worden naar betaald werk, worden verschillende instrumenten en voorzieningen ingezet zoals trajecten om inwoners werkfit te maken. Vervolgens zorgen accountmanagers, matchmakers en de leerwerkmakelaar voor de koppeling van inwoners richting opleidingen of werkgevers. Om werkgevers te stimuleren en inwoners te ondersteunen zijn er ook mogelijkheden tot het inzetten van loonkostensubsidie en proefplaatsingen. Om inwoners aan het werk te houden wordt nazorg geboden en jobcoaching ingezet waar nodig.

Verder zet de gemeente in op de aanpak van laaggeletterdheid. Laaggeletterdheid kan een belemmering zijn om richting werk te gaan of om te kunnen participeren. Samen met onze regionale partners hebben wij het Regioplan Laaggeletterdheid en Basisvaardigheden 2026-2030 opgesteld. In 2027 wordt uitvoering gegeven aan het regioplan en aan de aanbesteding.

Daarnaast bereidt de gemeente zich voor op nieuwe wetgeving zoals vermeld in de Hervormingsagenda Inkomen. Een voorbeeld hiervan is het nieuwe handhavingsbeleid.

Door de intensieve samenwerking die wij binnen de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal hebben, committeren wij ons om over de gemeentegrenzen heen de krapte op de arbeidsmarkt op te pakken en de vraag en aanbod bij elkaar te brengen. Hiervoor wordt een meerjarenagenda opgesteld waarin de gezamenlijke regionale doelen en afspraken voor meer jaren worden vastgelegd.

Via het Werkcentrum wordt een laagdrempelige toegang tot een sterk regionaal netwerk van voorzieningen en ondersteuning aangereikt aan inwoners en werkgevers. Die ondersteuning kan gaan over personeel, zelfstandig ondernemen, opleiding en/ of werk. Naar aanleiding van de evaluatie van het werkcentrum dat zal plaatsvinden, zullen de verbeterpunten worden opgepakt.

De Binnenbaan ondersteunt Wsw-medewerkers, mensen met een indicatie voor beschut werk, inwoners met een arbeidsbeperking die niet direct bij een reguliere werkgever aan het werk kunnen en inwoners die begeleiding nodig hebben bij hun re-integratie naar de arbeidsmarkt. Om sociaal ontwikkelbedrijven meer stabiliteit en continuïteit te bieden, heeft het Rijk impulsmiddelen beschikbaar gesteld voor de doorontwikkeling. Naar aanleiding van de gesprekken die zijn gevoerd met de Binnenbaan over de inzet van de impulsmiddelen, is een plan opgesteld waaraan uitvoering wordt gegeven. Dit plan richt zich op continuïteit en verbetering van de dienstverlening vanuit de Binnenbaan.

Doel 2: Meer inwoners zijn financieel zelfredzaam

Activiteiten:

- Toekennen van uitkeringen voor levensonderhoud bijzondere bijstand en minimaregelingen
- Uitvoeren van het minimabeleid
- Implementeren van de Participatiewet in Balans voor het deel van inkomensregelingen en voorbereiding overige nieuwe wetgeving zoals de Handhavingwet Sociale Zekerheid
- Vroegsignalering van betalingsachterstanden en uitvoeren schuldhulpverleningstrajecten
- Uitvoering van het schuldhulpverleningsbeleid

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Percentage inwoners van de doelgroep die bereikt wordt dat de aangeboden hulp accepteert bij vroegsignalering	47% (2023) 52% (2024) 46% (2025)	≥60%	≥60%	≥60%	≥60%	Sociaal Domein Monitor; Beleidsplan Schuldhulpverlening LV 2025-2028, wordt gemeten door externe partij.
Percentage inwoners in arme huishoudens	LV 3,4%, NL 3,4% (2022) LV 2,8%, NL 2,7% (2023) LV 3,3%, NL 3,1%	Gelijk aan NL gemiddelde	Gelijk aan NL gemiddelde	Gelijk aan NL gemiddelde	Gelijk aan NL gemiddelde	CBS Armoede van personen; persoons- en huishoudenskenmerken, regio

	(2024, voorlopig)					
Percentage inwoners dat meestal of soms moeite heeft om financieel rond te komen	16% (2021) 19% (2023) 17% (2025)	16%	-	16%	-	Bewonersenquête, wijkatlas

Toelichting:

Consulenten beoordelen aanvragen voor uitkeringen levensonderhoud en minimaregelingen, waaronder bijzondere bijstand. Hierbij gaan zij na waar inwoners recht op hebben.

Het minimabeleid (iBabs 3846) richt zich op 4 pijlers:

- hulp aan de meest kwetsbaren, met name kinderen;
- focus op participatie, middels de inzet van minimaregelingen en bijzondere bijstand;
- eigen regie wordt makkelijker in verband met vereenvoudiging aanvraagproces;
- verstevigen van de samenwerking met het maatschappelijk veld.

In de dienstverlening aan kwetsbare inwoners staat de menselijke maat centraal. Focus ligt op het vergroten van het gebruik van regelingen, vooral door inwoners die het écht nodig hebben. Gebruik van regelingen wordt gemonitord middels de jaarlijkse Sociaal Domeinmonitor en de vierjaarlijkse Armoedemonitor.

Inwoners met betalingsachterstanden worden vroegtijdig gesignaleerd en hen wordt hulp geboden. Inwoners met problematische schulden worden begeleid met een schuldentraject.

Het schuldhulpverleningsbeleid (iBabs 4001) en het uitvoeringsplan richten zich op doeltreffende preventie en vroegsignalering, versterken van de curatieve schuldhulpverlening en verstevigen van het netwerk van schuldhulporganisaties. Monitoring vindt plaats via de Sociaal Domeinmonitor.

Ook worden de nieuwe maatregelen vanuit de nieuwe Participatiewet in Balans verder geïmplementeerd en verder uitgewerkt. Daarnaast bereidt de gemeente nieuwe wetgeving voor, zoals beschreven in de hervormingsagenda inkomen, een voorbeeld hiervoor is de nieuwe sociale handhavingwet.

Doel 3: Inburgeraars volgen het inburgeringstraject en ronden het succesvol af

Activiteiten:

- Vaststellen en implementeren van het nieuwe beleidsplan inburgering en het daaraan gekoppelde uitvoeringsplan
- Uitvoeren van het inburgeringsbeleid

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal opgestelde PIP's* voor inburgeraars onder WI2021 binnen wettelijke termijn van 10 weken	2025: 34%	55%	75%	90%	100%	Verantwoordingsdocument Green Belt projecten Augustus 2025
		55%	65%	75%	85%	SD monitor 2025

Aandeel inburgeraars onder WI2021 dat inburgering succesvol heeft afgerond binnen de wettelijke termijn van 3 jaar	2025: 43% (door gewijzigde systematiek is 2025 eerste peiljaar)				
--	---	--	--	--	--

Toelichting:

Sinds de invoering van de Wet inburgering 2021 is de gemeente verantwoordelijk voor de regie op inburgering en de begeleiding van statushouders en gezins- en overige migranten. De gemeentelijke inzet richt zich op het succesvol laten afronden van inburgeringstrajecten, waarbij taalverwerving een cruciaal onderdeel is. Voor statushouders is de begeleiding ook gericht op duurzame participatie, bij voorkeur via werk of opleiding.

Op basis van onderzoek en evaluatie is het inburgeringsbeleid vernieuwd en wordt in 2027 vastgesteld. Centraal in dit beleid staat het duurzaam en zelfstandig meedoen in de maatschappij van inburgeringsplichtigen. Om de gestelde doelen uit het beleid ook daadwerkelijk te behalen, wordt in 2027 gewerkt aan de implementatie van het beleid.

Doel 4: Opvang en huisvesting van nieuwkomers

Activiteiten:

- Organiseren van opvang, leefgeldverstrekkingen en inning eigen bijdrage voor Oekraïense vluchtelingen
- Voldoen aan de taakstelling huisvesting statushouders van het Rijk, zolang dit een wettelijke verplichting is

Toelichting:

Sinds de inval van Rusland in Oekraïne van maart 2022 heeft de gemeente een inspanningsverplichting vanuit het Rijk om 286 opvangplekken voor Oekraïense ontheemden te realiseren. Er zijn 269 plekken gerealiseerd in de gemeentelijke opvang. Daarnaast worden 173 personen opgevangen door particulieren. Verder is de gemeente verantwoordelijk voor het verstrekken van leefgeld vanuit het Rijk aan ontheemden zonder inkomen en het innen van de eigen bijdrage van ontheemden in de gemeentelijke opvang die inkomen uit arbeid hebben. De Tijdelijke richtlijn Bescherming ontheemde Oekraïners is verlengd tot maart 2027. De taakstelling voor het aantal te huisvesten statushouders wordt per half jaar bekend gemaakt. Door een achterstand in de taakstelling voor het huisvesten van statushouders uit voorgaande jaren, wordt er voor drie jaar een Doorstroomlocatie gerealiseerd aan de van Ruysdaellaan voor 193 personen. Deze doorstroomlocatie betekent een groter verwacht beroep op sociale voorzieningen. Voor de uitvoering van inburgering en voor minimaregelingen zijn extra middelen aangevraagd in de Kadernota 2027-2030.

Versterkingsprogramma Sterk voor Noord

Doel 1: Het vergroten van kansengelijkheid tussen Leidschendam-Noord en Leidschendam-Voorburg

Activiteiten:

- Langs de inhoud van drie thema's: Jeugd, jongeren en Onderwijs, Financiële zelfredzaamheid en taal en Fijn en veilig wonen wordt er aan kansengelijkheid gewerkt. De specifieke activiteiten staan vermeld in het uitvoeringsplan
- Het programmeam coördineert de uitvoering en werkt samen met de partners van Sterk voor Noord aan de doelen en resultaten door middel van de uitvoeringsplannen

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Percentage kinderen dat zelf (zeer) tevreden is over het leven (rapportcijfer 8 of hoger) (groep 7)	Ldam-N 83%, LV 87% (schooljaar 2023/2024) Ldam-N 80%, LV 83% (2024/2025) Ldam-N 81%, LV 82% (2025/2026)	Gelijk ($\leq$ 1%)	Gelijk ($\leq$ 1%)	Gelijk ($\leq$ 1%)	Gelijk ($\leq$ 1%)	JGZ Zuid-Holland West schoolonderzoeken
Rapportcijfer prettig wonen in de buurt in Leidschendam-Noord t.o.v. LV	Ldam-N 7,0, LV 8,0 (2021) Ldam-N 7,2, LV 8,0 (2023) Ldam-N 7,1, LV 8,1 (2025)	$\leq 0,9$	-	$\leq 0,8$	-	Wijkatlas, bewonersenquête
Percentage inwoners met een bijstandsuitkering (langer dan 1 jaar)	Ldam-N 14%, LV 4% (2021) Ldam-N 15%, LV 4% (2023) Ldam-N 15%, LV 4% (2025)	$\leq 10\%$	-	$\leq 9\%$	-	Wijkatlas, bewonersenquête

Toelichting:

Het versterkingsprogramma Sterk voor Noord is een wijkgerichte aanpak, die extra inzet op ondersteuning van inwoners in deze wijken om de kansengelijkheid te vergroten en de leefomgeving te verbeteren.

De extra activiteiten die in Leidschendam-Noord plaatsvinden zijn een plus op het gemeentelijke aanbod, omdat deze wijken extra aandacht hebben. Per twee jaar is er een uitvoeringsplan, waar de activiteiten in deze periode zijn beschreven. De voortgang van het uitvoeringsplan wordt verantwoord via het projectenboek. Elke 2 jaar levert het programma een monitor op, de laatste is begin 2025 met de gemeenteraad gedeeld.

Economie en Ondernemerschap**Doel 1: Het stimuleren van een gezond en toekomstbestendig ondernemersklimaat****Activiteiten:**

- Waarborgen dat er voldoende ruimte is en blijft voor niet-woonfuncties (ruimte voor werken, culturele en maatschappelijke voorzieningen)
- Ontwikkelvisie vernieuwen en verduurzamen van kernwinkelgebied De Julianabaan
- Behouden en beter benutten van bedrijventerreinen
- Regionale samenwerking voor behoud en toekomstbestendigheid
- Lokaal samenwerken met MKB-LV en organiseren van netwerkbijeenkomsten

- Om het vestigingsklimaat te versterken worden maatregelen voor leefbaarheid en aantrekkelijkheid van het winkel- en horecagebied Leidschendam Centrum uitgevoerd
- Oplevering transformatie Herenstraat 40-42 in 2027
- Weekmarkt Leidschendam op de juiste plek
- Gemeentelijke input leveren aan de invulling van commerciële of maatschappelijke functies
- Vaststellen economische visie met bijbehorende effectindicatoren
- Streven naar banengroei voor voldoende werkgelegenheid

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2027	Streef waarde 2027	Streef waarde 2027	Bron
Het aandeel van het bouwoppervlak van ontwikkellocaties met meer dan 50 woningen wordt gerealiseerd als ruimte voor niet-woonfuncties*.	Onbekend	10%	10%	10%	10%	Omgevingsvisie
De ruimte voor niet-woonfuncties (werken, culturele en maatschappelijke voorzieningen) in de gemeente groeit met 5% van het oppervlak mee met de woningbouw	Onbekend	5%	5%	5%	5%	Omgevingsvisie

Toelichting:

We zorgen ervoor dat de ruimte voor niet-woonfuncties (werken, culturele en maatschappelijke voorzieningen) in de gemeente met 5% van het oppervlak meegroeit met de woningbouw. Ruimte is schaars in onze gemeente, dus om ervoor te zorgen dat er genoeg plek is voor niet-woonfuncties, streven we naar een gemiddelde ruimtereservering van 10%. Bij grote ontwikkelingsprojecten is de 10% een richtlijn. Bij de herontwikkeling van de Julianabaan werken we aan een aantrekkelijk, groen en levendig centrum voor bewoners, ondernemers en bezoekers. We zorgen dat bedrijventerreinen aantrekkelijk blijven door in te zetten op samenwerking en een sterke ondernemersorganisatie, waarmee we bijdragen aan een gezonde lokale economie.

Door te werken aan een prettige en aantrekkelijke omgeving voor bezoekers en ondernemers versterken we het vestigingsklimaat van Leidschendam Centrum. Dit doen we onder andere door een ontwerp te maken voor een herinrichting van de Damlaan, door een onderzoek naar het verplaatsen van de weekmarkt naar dit gebied en door het verkeersveiliger maken van het kruispunt Damlaan-Zaagmolenstraat. Dit draagt bij aan een bruisende kern met een gevarieerd aanbod aan winkels en horeca en meer werkgelegenheid.

Het pand aan de Herenstraat 40-42 biedt ruimte voor ondernemerschap, innovatie en maatschappelijke initiatieven. Zo versterken we de lokale economie en bieden we kansen voor samenwerking tussen bedrijven en maatschappelijke partners. Door de juiste invulling dragen we bij aan levendigheid in het gebied.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Functiemenging	%	2025	37,5 (landelijk 58,3)	CBS BAG / LISA - bewerking ABF Research
2	Vestigingen van bedrijven	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2026	213 (landelijk 224)	LISA/CBS
3	Banen	per 1.000 inwoners 15-65 jaar	2025	517,2 (landelijk 1002)	CBS Bevolkingsstatistiek / LISA bewerking ABF Research
4	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	2024	6,1 (landelijk 5,7)	CBS - Jeugd
5	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	2025	72,0 (landelijk 76,0)	CBS - Arbeidsdeelname
6	Achterstand onder jeugd - Werkloze jongeren	%	2025	1,5 (landelijk 1,7)	CBS - Jeugd
7	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder	2025	300 (landelijk 282)	CBS - Re-integratie
8	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	2025	185 (landelijk 158)	CBS - Re-integratie

Wat mag het kosten?

4. Economie en Bestaanszekerheid	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	43.857	41.361	40.669	44.169	44.019
Lasten	64.545	68.332	66.790	66.739	66.262
Saldo van lasten en baten	-20.688	-26.971	-26.121	-22.569	-22.243

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Economie en Bestaanszekerheid bedragen voor 2027 respectievelijk € 41.361.000 en € 68.332.000.

De baten bestaan met name uit:

- De rijksuitkering voor de BUIG
- De bijdrage vanuit Wassenaar en Voorschoten voor de uitvoering van het participatiebeleid
- Ontvangst vanuit het Rijk om gedupeerden van de toeslagenaffaire te voorzien van hulp
- Toeristenbelasting

De lasten bestaan met name uit:

- Uitkeringen vanuit de Participatiewet

- Dienstverlening de Binnenbaan
- Uitkeringen bijzondere bijstand
- Kwijtschelding leges afvalstoffenheffing
- Participatiebudget

Ontwikkeling begrotingssaldo

4. Economie en Bestaanszekerheid	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-22.945	-22.267	-22.271	-22.310
Kadernota 2027-2030	-1.265	-1.266	-1.253	-1.218
Wijzigingen tot 2e Turap 2026	-59	-59	-59	-59
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-24.269	-23.592	-23.583	-23.587
Exogene en autonome ontwikkelingen	-2.370	-2.395	956	1.206
Meicirculaire gemeentefonds	-271	-241	-306	-250
Loon- en prijsontwikkeling	-238	-235	-241	-253
Doorlichting begroting	685	697	960	882
Financieel technische mutaties	-508	-355	-355	-240
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-26.971	-26.121	-22.569	-22.243

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

BIZ Julianabaan

De Julianabaan in Voorburg is per 1 januari 2026 aangewezen als Bedrijven Investeringszone (BIZ). In het kader hiervan leveren ondernemers in het gebied via een heffing een financiële bijdrage aan gezamenlijke investeringen ter versterking en verbetering van het winkel- en ondernemersgebied. De gemeente int de bijdragen en verstrekt vervolgens een subsidie aan de stichting BIZ De Julianabaan Voorburg. De stichting zet deze middelen in voor activiteiten en maatregelen die bijdragen aan de kwaliteit, aantrekkelijkheid en economische vitaliteit van het gebied. De opbrengsten en kosten van deze BIZ worden nu in de begroting verwerkt.

Opvang vluchtelingen

Vanuit het COA (Centraal Orgaan opvang asielzoekers) ontvangt de gemeente een compensatie in verband met de effecten van de opvang van vluchtelingen op gemeentelijke inkomsten. Conform het gemeentelijke beleid worden deze middelen toegevoegd aan de reserve vluchtelingen ter dekking van toekomstige lasten en risico's die samenhangen met de opvang.

Uitkeringen

De actuele ontwikkeling van de BUIG laat een gunstiger beeld zien door een hogere rijksbijdrage en lagere verwachte uitkeringslasten. Omdat zowel de hoogte van het BUIG-budget als het aantal uitkeringsgerechtigden jaarlijks kan wijzigen, wordt dit voordeel niet volledig structureel verwerkt. Tegelijkertijd wordt niet gekozen voor een voorzichtige raming die leidt tot onnodige begrotingsruimte. Daarom wordt in de meerjarenbegroting uitgegaan van een sluitende BUIG-exploitatie. Alleen de tijdelijke effecten van de doorstroomlocatie worden apart verwerkt, omdat de rijksvergoeding hiervoor enkele jaren vertraagd aansluit op de werkelijke uitgaven. De BUIG-egaliseringsreserve biedt vervolgens ruimte om jaarlijkse schommelingen op te vangen.

Doorstroomlocatie effect op BUIG

De opening van de doorstroomlocatie leidt naar verwachting tot een stijging van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering. De gemeentelijke bijdrage van het Rijk voor deze uitkeringen wordt gebaseerd op historische gegevens en groeit daardoor niet direct mee met deze ontwikkeling. Hierdoor ontstaan in de eerste jaren hogere uitgaven dan inkomsten. Naar verwachting sluit de rijksbijdrage in latere jaren weer beter aan op het werkelijke aantal uitkeringen. Om het tijdelijke nadeel in de tussenliggende periode op te vangen, wordt een extra last in de meerjarenbegroting opgenomen. Deze wordt gedekt vanuit de reserve Bijstandsuitkeringen Doorstroomlocatie. Om hiervoor voldoende middelen beschikbaar te hebben, wordt deze reserve aangevuld met € 5,8 miljoen vanuit de algemene reserve.

Organisatorische ontwikkelingen

Een aantal beleidsmatige en organisatorische ontwikkelingen is bij de Kadernota 2027-2030 aangehouden om te worden betrokken bij de coalitie-onderhandelingen. Deze ontwikkelingen zijn noodzakelijk voor de voortzetting van lopende programma's en bestaand beleid en worden daarom alsnog verwerkt in de begroting. Het gaat om capaciteit op vastgoed, mobiliteit en strategisch advies en om extra middelen voor de Toegang Sociaal Domein.

Toelichting algemene financiële mutaties

Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Geeft uitvoering aan beschut werk en aan re-integratietrajecten waarin inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleid worden naar een volgende stap op de arbeidsmarkt.

MRDH Economie

Door de regionale samenwerking in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH), Businesspark Haaglanden en het regionale Woon-werkakkoord dragen we bij aan de economische ontwikkeling van onze gemeente.

Relevante documenten

[Begroting & zienswijze MRDH \(iBabs 3388\)](#)

[Bouwsteen economie en bedrijvigheid \(iBabs 2221\)](#)

[Maatregelen ter verhoging van de leefbaarheid van Damcentrum \(iBabs 1841\)](#)

5. Jeugd en Onderwijs

We willen dat ieder kind in onze gemeente gezond en kansrijk kan opgroeien. De focus hierbij moet liggen op de ontplooiing van het kind, waarbij het voor elk kind mogelijk moet zijn om talenten te ontwikkelen. De mogelijkheid voor kinderen om zich te ontwikkelen draagt ook bij aan het versterken van de veerkracht van kinderen en jongeren waardoor zij beter om kunnen gaan met de normale uitdagingen van het leven. Wanneer het nodig is dan wordt passende ondersteuning geboden.

Wat willen we bereiken?

Voor kinderen en jongeren staat een gezonde en veilige ontwikkeling centraal. Niet iedere uitdaging in de ontwikkeling vraagt om een oplossing vanuit de jeugdhulp. De focus ligt nu nog te vaak op problemen, waardoor ook (te) snel (specialistische) jeugdhulp wordt ingezet. Eind 2025 maakte 12% van de jongeren in de gemeente gebruik van een vorm van jeugdzorg. Hierdoor staat het stelsel van zorg en ondersteuning onder druk. Het beheersen van de kosten van de jeugdhulp blijft daarom een belangrijk aandachtspunt, zodat zorg beschikbaar blijft voor de jongeren die deze het hardst nodig hebben.

Wij zetten daarom in op normaliseren in plaats van problematiseren. De focus verschuift van hulp aan het individuele kind naar het versterken van de omgeving van het kind en de gemeenschap: de pedagogische basis. De pedagogische basis omvat alles wat bijdraagt aan een veilige, stimulerende en ondersteunende omgeving voor kinderen en jongeren. Het onderwijs vormt hierin een belangrijke basis voor hun ontwikkeling. Daarnaast dragen ook een sterk sociaal netwerk, deelname aan sportverenigingen, activiteiten via school en het jongerenwerk bij aan het welzijn en de veerkracht van jeugdigen.

De rol van de gemeente is hierbij vooral faciliterend. Zo stimuleren wij ontmoetingen tussen ouders, zodat zij ervaringen kunnen uitwisselen over opvoeden, en subsidiëren wij partners in het voorliggende veld, zoals de jeugdgezondheidszorg, het spel- en opvoedpunt, het sociaal servicepunt, (school)maatschappelijk werk en het jongerenwerk.

Wanneer ondersteuning wel nodig is, zetten wij tijdig passende zorg en ondersteuning in. Daarbij kiezen wij waar mogelijk vaker voor een groepsgericht en collectief aanbod in plaats van individuele ondersteuning, zodat de beschikbare expertise meer kinderen en jongeren ten goede komt.

Wat gaan we ervoor doen?

Jeugd

Doel 1: We brengen de jeugdhulp terug onder het motto van “een halvering van de jeugdhulp in 2030”

Activiteiten:

- Voortzetten/start proeftuin Stevig Lokaal team (nieuwe activiteit toelichten)
- Sturen op de inzet van jeugdhulp en normaliseren (nieuwe activiteit toelichten)
- Sturen op de verschillende verwijfsstromen (gemeente, via de huisartsen en gecertificeerde instellingen)

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal jeugdigen in jeugdhulp (met declaratie)	2025: 2.272	1.950, 13%	1.800, 12%	1.650, 11%	1.500, 10%	Dashboard jeugd

	jongeren 15% van aantal jongeren					
Gemiddelde kosten per jongere	2025 € 12.600 / jongere	-3%, €12.200	-3%, € 11.850	-3%, € 11.500	-3%, € 11.150	Dashboard jeugd
Aantal verwijzingen huisartsen	VOT huisartsen % 2025 362/606 = 60%	50%	40%	35%	30%	Dashboard jeugd
Aantal verwijzingen gemeente	VOT gemeente % 2025 142/606 = 23%	30%	40%	45%	50%	Dashboard jeugd

Toelichting:

De toegang is het eerste herkenbare aanspreekpunt voor inwoners met vragen over ondersteuning. Denk aan het Sociaal Servicepunt (SSP), de gemeente, huisartsen, scholen en andere lokale voorzieningen.

In de toegang worden vragen verhelderd, lichte ondersteuning geboden, inwoners doorverwezen en hulp afgestemd. Die toegang bestaat al, maar werkt nog onvoldoende samenhangend, sluit niet altijd aan op de behoefte van inwoners en is nog niet genoeg gezinsgericht. Daarom werken we toe naar een sterk lokaal team dat als gemeentelijke toegang functioneert.

Omdat hierover nog fundamentele keuzes openliggen, wordt in 2027 gestart met een experiment: een klein lokaal team in een of twee wijken, dicht op het SSP, met medewerkers van de gemeente en mogelijk enkele vrijgevestigden. Dit team test verschillende werkwijzen in samenwerking met scholen, huisartsen en andere partners. De ervaringen vormen de basis voor een businesscase en een advies over de structurele inrichting en governance. Tegelijk zet het programma in, aansluitend op het actieplan jeugd, op scherpere sturing en betere samenwerking met partners om de kosten te beheersen. De in 2026 vastgestelde verordening jeugdhulp en beleidsregels helpen om scherper te kunnen sturen op de inzet van jeugdhulp en om normaliseren te versterken.

Doel 2: We zorgen voor passende ondersteuning wanneer dat nodig is

Activiteiten:

- Versterken pedagogische basis
- Inkoop jeugdhulp
- Regiovisie jeugdhulp Haaglanden

Toelichting:

De gemeente is verantwoordelijk voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van ondersteuning voor jongeren als dat (tijdelijk) nodig is. Zorg en ondersteuning is nadrukkelijk (tijdelijk) ondersteunend aan het normale leven. Voor jongeren is het normale leven primair thuis, kinderopvang of school en activiteiten waarbij jongeren zich kunnen ontwikkelen zoals sport en cultuur.

Als er zorg of ondersteuning nodig is dan moet dat beschikbaar zijn. Dat kunnen lichte vormen van ondersteuning zijn in een sterke pedagogische basis, zoals voorliggende voorzieningen als welzijn, jongerenwerk of (school)maatschappelijk werk, maar ook zwaardere vormen van jeugdhulp.

Deze verantwoordelijkheid volgt uit de jeugdwet, de landelijke hervormingsagenda en het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming maar ook uit aanpalende wetgeving en lokale plannen zoals het actieplan jeugd en de Lokale Educatieve Agenda (LEA).

In 2026 zijn de eerste stappen voor het versterken van de pedagogische basis gezet met een impuls van het jongerenwerk op basis van een aangepaste subsidieregeling. De subsidieregeling 'sterke pedagogische basis' wordt in de loop van 2027 aangescherpt zodat verdere versterking mogelijk is.

Met de regionale inkoop van jeugdhulp, die in 2027 wordt afgerond, wordt ingezet op passende ondersteuning voor zwaardere vormen van jeugdhulp. De lichtere vormen van jeugdhulp worden niet meer regionaal ingekocht waardoor gemeenten lokaal moeten zorgen voor een stevig lokaal team dat zelf ook basishulp biedt, maar ook een sterke pedagogische basis om zorgvragen op te vangen. In het eerste kwartaal van 2027 wordt de nieuwe regiovisie jeugdzorg voor besluitvorming voorgelegd in de gemeenteraden in Haaglanden. Hierin wordt, in lijn met de huidige regiovisie en de vastgestelde inkoopstrategie, aangegeven wat de noodzakelijke acties zijn in de komende jaren om voldoende passende hulp te realiseren in de regio Haaglanden. Hierdoor ontstaat een samenhangend geheel van ondersteuning.

Onderwijsbeleid

Doel 1: Verminderen van het aantal kinderen dat met achterstand het basisonderwijs bereikt

Activiteiten:

- Verhogen van het bereikcijfer van peuters met een VE-indicatie in de voorschoolse educatie
- Verbeteren van de doorgaande lijn tussen kinderopvang en primair onderwijs door het opstellen van resultaatafspraken

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Het percentage kinderen met een VE-indicatie dat gebruik maakt van de Voorschoolse Educatie	65% (Q1 2026)	Jaarlijkse toename	Jaarlijkse toename	Jaarlijkse toename	Jaarlijkse toename	Peutermonitor

Toelichting:

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor voldoende aanbod Voorschoolse Educatie (VE), een programma voor peuters tussen de 2,5 en 4 jaar dat hun ontwikkeling stimuleert en onderwijsachterstanden helpt voorkomen. VE draagt eraan bij dat kinderen zo goed mogelijk voorbereid aan het basisonderwijs kunnen beginnen. De indicatie voor de VE wordt afgegeven door de Jeugd Gezondheidszorg wanneer er sprake is op een risico op onderwijsachterstanden. Via de peutermonitor wordt inzicht geboden in het bereik van de peuters op de VE. We zien dat van de 289 peuters met een indicatie, 190 op de VE terecht komen. Dit komt neer op een bereik van 65%. In 2027 werken we verder aan het verhogen van het bereik op de VE. Daarnaast wordt onderzocht welk bereikcijfer op de VE wenselijk en haalbaar is. In de peutermonitor is te zien dat van de 108 peuters die we niet bereiken, 57% wel naar de reguliere dagopvang gaat omdat deze kinderen hele dagen opvang nodig hebben. Omdat deze kinderen zich ook bevinden in een taalrijke omgeving en zich ontwikkelen, onderzoeken we in 2027 of deze vorm van non-bereik aanleiding geeft tot maatregelen.

Met basisscholen waar een VE-locatie is aangesloten, voeren we jaarlijks gesprekken over de verbetering van de overgang van VE-peuters naar het basisonderwijs. Een warme overdracht van de

ontwikkeling van het kind is belangrijk voor diens verdere ontwikkeling. VE-locaties en het onderwijs maken afspraken over de kwaliteit van deze overdracht en delen deze met de gemeente.

Doel 2: Kinderen krijgen passende en inclusieve ondersteuning in onderwijs en kinderopvang, dichtbij huis en zoveel mogelijk in een reguliere setting

Activiteiten:

- Doorontwikkelen van vormen van 'passende- en inclusieve kinderopvang' die aanvullend zijn op de voorschoolse educatie en de reguliere kinderopvang
- Vervangen van individuele jeugdhulp in het onderwijs door meer collectieve vormen van ondersteuning
- Een meer preventiegerichte invulling van leerplicht om vorm te geven aan het leerrecht

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Het aantal kinderen in dagbehandeling en dagbesteding	2025 127 jongeren	-5%, 121	-5%, 115	-5%, 109	-5%, 103	Dashboard
Het aantal kinderen in jeugdvervoer	2025 92 kinderen	-5%, 87	-5%, 83	-5%, 79	-5%, 75	Dashboard
Aandeel kinderen met relatief verzuim	2024: 44 per 1000 inwoners 5-18 jaar	-15%, 40	-15%, 36	-15%, 32	-15%, 28 per 1000 inwoners 5-18 jaar (landelijk gemiddelde)	BBV verplicht, DUO/Ingrado

Toelichting:

De laatste jaren is een toename te zien van de ondersteuningsbehoefte van kinderen op de VE en in de reguliere dagopvang. De gemeente is daarom overgegaan op het toevoegen van expertise op de VE-groepen (de zgn. 'stoeltjesgroep' en 'VE+ groep') en de reguliere dagopvanggroepen (inclusieve kinderopvang). Hiermee voorkomt de gemeente dat deze kinderen al jong uitvallen en vergroot de kans dat deze kinderen kunnen starten in het reguliere onderwijs in plaats van in het speciaal onderwijs.

De pilot startklassen richt zich op kinderen die net begonnen zijn aan de basisschool, die wel ondersteuning nodig hebben maar voor wie nog niet helemaal duidelijk is in welke mate. In de startklas wordt geanalyseerd welke ondersteuning nodig is om een kind te laten floreren en of dat geboden kan worden binnen het reguliere onderwijs.

De vorm en mate van ondersteuning op de kinderopvang en in het vroege onderwijs is een zoektocht waar de gemeente met partners de komende jaren invulling aan geeft. Dit doen we door de pilots goed te monitoren en evalueren met als doel de effectieve aanpakken structureel te maken.

Om verder uitvoering te geven aan de landelijke, regionale en lokale ambities om het onderwijs inclusiever te maken voor alle kinderen, zorgen de scholen, de samenwerkingsverbanden en de gemeente samen voor passende ontwikkelingskansen. Soms komt het voor dat deze passende mogelijkheden er niet zijn en een leerling onverhoopt uitvalt. Tot 4 weken uitval noemen we dat verzuim. Kinderen met leerplicht die langer dan 4 weken uitvallen noemen we thuiszitters. De regionale ambitie is dat geen kind langer dan 3 maanden thuis zit.

De gemeente maakt afspraken met VO-scholen over hoe leerplicht preventiever kan worden ingezet, om verzuim te voorkomen. Leerlingen tussen de 12 en 27 jaar die van school gaan zonder diploma voor mbo (niveau 2,3 of 4) havo of vwo (startkwalificatie) noemen we voortijdig schoolverlaters (VSV). Als VSV-er is de kans op werk kleiner en is de kans op armoede groter. Deze kans zou kleiner moeten worden door de invoering van de Wet van school naar duurzaam werk die de gemeente uitvoert sinds

2025. Deze heeft als doel dat nog meer jongeren goede kansen krijgen om hun opleiding af te maken en om werk te vinden.

Onderwijshuisvesting

Doel 1: Scholen binnen het primair en voortgezet onderwijs voorzien van voldoende en kwalitatief goede huisvesting

Activiteiten:

- Uitvoeren van de drie resterende projecten uit de 'oude' integrale huisvestingsplannen voor primair onderwijs (2019-2023) en voortgezet onderwijs (2017-2026):
 - renovatie van CBS De Vijverhof.
 - vervangende nieuwbouw van Sint-Maartenscollege.
 - vervangende nieuwbouw van RKBS Maria Bernadette (Kindcentrum Ruysdael).
- Uitvoeren projecten uit het Uitvoeringskader IHP 2025-2029
 - Vervangende nieuwbouw (IKC) Montessori 0-12.
 - Renovatie + nieuwbouw OBS De Margriet.
 - Nieuwbouw Dalton College.
 - Nieuwbouw dislocatie PCBS De Zonnewijzer.
 - (Ver-)nieuwbouw Basisschool De Driemaster.
 - Vervangende nieuwbouw SBO De Vliethorst.
- Actualisatie IHP
 - Opstellen leerlingenprognoses.
 - Herijken beleidskader IHP.
 - Opstellen Uitvoeringskader 2029-2033.

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Start integrale huisvestingsprojecten conform uitvoeringskader 2025-2029 en (nog op te stellen) uitvoeringskader 2029-2033	2025: 11,1% 2026: 33,3%	55,5%	66,6%	66,6%	77,7%	IHP

Toelichting:

Op 9 december 2025 is het Integraal Huisvestingsplan voor Primair en Voorgezet Onderwijs 2025-2040 door de raad vastgesteld. In de eerste 4 jaar worden projecten vanuit het Uitvoeringskader IHP 2025-2029, bijlage van het Integraal Huisvestingsplan, uitgewerkt op basis van de gezamenlijke visie op onderwijs, vastgestelde beleidskeuzes en wettelijke eisen. Daarnaast komen ook de te verwachten investeringen en koppelkansen met andere maatschappelijke opgaven aan bod. Voor de uitvoerbaarheid van de projecten in het Integraal Huisvestingsplan is de beschikbaarheid van tijdelijke huisvesting essentieel. Elke vier jaar wordt het IHP herijkt op basis van de evaluatie van voorgaande projecten en (nieuwe) maatschappelijke ontwikkelingen.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Absoluut verzuim (niet op school ingeschreven leerplichtigen)	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2025	3,7 (landelijk 6,7)	DUO/Ingrado
2	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 inwoners 5-18 jaar	2025	64 (landelijk 27)	DUO/Ingrado
3	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	% van het totaal aantal leerlingen	2025	2,5 (landelijk 2,3)	DUO/Ingrado
4	Jeugdcriminaliteit	% 12 t/m 23 jarigen	2024	1,9 (landelijk 1,5)	CBS - Jeugd
5	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 23 jaar	2025	11,3 (landelijk 13,7)	CBS - Jeugd
6	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	2024	1,0 (landelijk 1,0)	CBS - Jeugd
7	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	2024	0,4 (landelijk 0,4)	CBS - Jeugd

Wat mag het kosten?

5. Jeugd en Onderwijs	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	4.118	3.071	3.071	3.156	3.156
Lasten	51.459	48.113	45.848	45.926	45.983
Saldo van lasten en baten	-47.340	-45.042	-42.777	-42.770	-42.827

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Jeugd en Onderwijs bedragen voor 2027 respectievelijk € 3.071.000 en € 48.113.000.

De baten bestaan met name uit:

- Ontvangsten vanuit het Rijk voor het onderwijsachterstandenbeleid
- Ontvangsten voor het Doorstroompunt (voor jongeren zonder startkwalificatie)

De lasten bestaan met name uit:

- Sociale uitkeringen voor jeugdzorg
- Uitgaven voor onderwijsachterstandenbeleid
- Vervoer jeugd

Ontwikkeling begrotingssaldo

5. Jeugd en Onderwijs	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-41.054	-37.935	-37.863	-37.357
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	-389	-2.194	-2.062	-1.833
Kadernota 2027-2030	-1.804	-1.804	-1.804	-1.804
Wijzigingen tot 2e Turap 2026	-324	-324	-324	-324
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-43.572	-42.258	-42.053	-41.318
Exogene en autonome ontwikkelingen	-921	15	-184	-976
Meicirculaire gemeentefonds	-47	2	0	0
Loon- en prijsontwikkeling	-1.200	-1.192	-1.189	-1.189
Doorlichting begroting	51	51	51	51
Financieel technische mutaties	647	606	606	606
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-45.042	-42.777	-42.770	-42.827

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Jeugdzorg

De jeugdzorgkosten zijn hoger dan waarmee eerder in de begroting rekening is gehouden. De hogere kosten worden met name veroorzaakt door de ontwikkeling van de kosten voor de Landelijke Transitiearrangementen (LTA) en jeugdhulp met verblijf zonder behandeling. Daarnaast wordt er rekening gehouden met een kwantitatieve ontwikkeling van het zorggebruik. Ook worden de overeenkomsten voor jeugdhulp verlengd en de bijbehorende tarieven aangepast. Deze ontwikkelingen hebben gezamenlijk een verhogend effect op de verwachte jeugdzorgkosten.

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Toelichting algemene financiële mutaties

Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.

Er is voldoende passende jeugdhulp beschikbaar in de regio Haaglanden. De declaraties van jeugdhulp zijn rechtmatig. De jeugdhulp is doelmatig en doeltreffend.

GGD Thuis

Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak.

Relevante documenten

[Lokale Educatieve Agenda \(LEA\) \(iBabs nr. 3230\)](#)

[Integraal Huisvestingsplan primair onderwijs \(IHP\) \(iBabs nr. 900\)](#)

[Document lv - 4725 Raadsbrief Informeren over de monitor sociaal domein 2025 - iBabs](#)

[Publieksportaal](#)

6. Sport, Cultuur en Erfgoed

Het programma Sport, Cultuur en Erfgoed richt zich op het bevorderen van een actief, gezond en maatschappelijk betrokken leven voor inwoners. De gemeente stimuleert sportdeelname, cultuurbeleving en recreatief gebruik van de openbare ruimte. Dit programma draagt bij aan sociale samenhang, persoonlijke ontwikkeling, welzijn, leefbaarheid, ruimtelijke kwaliteit en aantrekkelijkheid van de gemeente.

Wat willen we bereiken?

Sport, kunst, cultuur, erfgoed en recreatie spelen een cruciale rol in het creëren van levendigheid en aantrekkelijkheid in onze gemeente. Ze dragen bij aan de publieke gezondheid, samenhang en verbinding in de maatschappij (sociale cohesie), de ontwikkeling van vaardigheden, ruimtelijke kwaliteit en bieden plezier aan onze inwoners. De gemeente moedigt ondernemers en vrijwilligers aan en ondersteunt hen bij het organiseren van evenementen en activiteiten.

Sport en bewegen is essentieel voor een gezonde gemeente. Het draagt direct bij aan een gezonde leefstijl, verkleint het risico op chronische aandoeningen, verbetert de mentale gezondheid en verlicht zo de druk op het reguliere zorgstelsel. Daarnaast is het een bron van ontspanning en plezier. De gemeente ondersteunt sportverenigingen om sport en bewegen toegankelijk te maken voor alle inwoners van onze gemeente, met speciale aandacht voor hen die op dit moment (nog) geen gebruik (kunnen) maken van deze voorzieningen. Samen met sportverenigingen blijft de gemeente investeren in hoogwaardige sportfaciliteiten.

Investeren in cultuur versterkt niet alleen de sociale cohesie, maar stimuleert ook de economie en verbetert het mentaal welzijn. Een rijke culturele gemeente creëert een leefomgeving waarin inwoners zich verbonden voelen met elkaar en met hun directe leefomgeving. Op het gebied van cultuur richt de gemeente zich op het verwelkomen van doelgroepen in het culturele veld die een afstand hiertoe ervaren, vanwege financiële, fysieke of andere drempels. Zo zetten we ons in voor cultuureducatie door kinderen een culturele basis mee te geven. De gemeente wil hiermee bereiken dat cultuur toegankelijk wordt voor alle inwoners.

De druk op de ruimte neemt toe en daarmee staat het cultureel erfgoed onder druk. Op het gebied van erfgoed zet de gemeente daarom in op behoud, beheer en beleving. Via de Omgevingsvisie, het erfgoedbeleid en daaruit volgende programma's en door het aanwijzen van monumenten worden archeologische en cultuurhistorische waarden behouden. Subsidieregelingen dragen bij aan het beheer en de beleving van erfgoed.

Wat gaan we ervoor doen?

Sport

Doel 1: Bevorderen van sport- en beweegdeelname onder álle inwoners

Activiteiten:

- Bekostiging van combinatiefunctionarissen (buurtsportcoaches)
- Verbetering en onderhoud van sportaccommodaties
- Stimuleren van inclusief sporten en bewegen door middel van gerichte subsidies
- Plaatsen sport bevorderende middelen in de openbare ruimte
- Verbeteren vitaliteit sportverenigingen

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Versterking van de kwaliteit en deskundigheid binnen sport- en cultuurverenigingen	2026: Gemiddelde score beleid 5,1		Gemiddelde score 5,6			Tweejaarlijks Vitaliteitsscans sportverenigingen door DataIM
Tevredenheid van sporters en verenigingen over de kwaliteit van sportaccommodaties	2026: Gemiddelde score accommodatie 6,3		Gemiddelde score accommodatie 6,8			Tweejaarlijks Vitaliteitsscans sportverenigingen door DataIM
Inwoners doen genoeg aan beweging	2024: 48,9% voldoet aan beweegrichtlijnen		51% voldoet aan beweegrichtlijnen			Sport en Bewegen in Cijfers: Beweegrichtlijnen
Aandeel inwoners dat (vrijwel) nooit genoeg aan beweging doet	2025: 7% 2023: 7% 2021: 8%	6%		6%		Bewoners enquête Leidschendam-Voorburg (wijkatlas): Aandeel respondenten dat (vrijwel) nooit aan bewegen doet (zoals sporten, lopen, fietsen, huishoudelijke activiteit, tuinieren, klussen)

Toelichting:

In 2027 implementeren we het nog vast te stellen (planning: december 2026) nieuwe sportbeleid van Leidschendam-Voorburg. Tegelijkertijd zetten we veel activiteiten voort. Eén van de belangrijkste uitgangspunten is dat álle inwoners moeten kunnen sporten. We halen waar mogelijk drempels weg of verlagen die. Bijvoorbeeld door deel te nemen aan de regionale aanpak voor inclusief sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Of door sporten en bewegen financieel bereikbaar te maken via de Ooievaarspas.

We verstrekken subsidie aan Sport en Welzijn (SenW) om laagdrempelige sport- en beweegactiviteiten te organiseren en gerichte ondersteuning te bieden aan sportverenigingen. Bij SenW werken de buurtcoaches die onder andere Brede School-activiteiten na schooltijd en sportieve activiteiten voor specifieke doelgroepen organiseren. Ook staat SenW sportverenigingen bij op alle thema's waar zij mee te maken hebben buiten het sporten zelf. Door opleidingen, begeleiding op maat of het bieden van specifieke expertise werkt SenW aan vitale(re) sportverenigingen. Zo versterken we de sportinfrastructuur, werken we aan een gezonde keten en stimuleren we sportdeelname in alle levensfasen.

We streven naar een beweegvriendelijke openbare ruimte. Om dat te bewerkstelligen realiseren we sportstimulerende elementen. Dat kan de ene keer een beweegroute en de andere keer een fitnessstoestel of een dansvloer zijn.

Verder werken we continu aan het onderhouden en verbeteren van aantrekkelijke, functionele sportaccommodaties. Hiermee verhogen we de kwaliteit en veiligheid van sporten en bewegen. Voor verdere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf Kapitaalgoederen.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Niet-sporters	%	2025	40 (landelijk 43)	Gezondheidsmonitor volwassenen. GGD'en, CBS en RIVM

Cultuur en cultureel erfgoed

Doel 1: Het behouden van een rijk cultureel leven voor alle inwoners

Activiteiten:

- Vervoer een structureel onderdeel laten zijn van de gemeentelijk gesubsidieerde cultuureducatieprogramma's in het basisonderwijs
- Het uitvoeren van de uitvoeringsagenda van het meerjarenbeleidsplan bibliotheek
- Het opzetten en realiseren van subsidievoorwaarden voor de structurele cultuurpartners
- Voorbereiding implementatie Wet versterking lokale omroepen
- Ondersteunen en mogelijk maken van cultuureducatie aanbod voor het basisonderwijs
- Collectiebeleidsplan en onderhoudsbeleid voor kunst in de openbare ruimte opstellen
- De invulling van de Huiskamer van Voorburg/bibliotheek wordt verder geconcretiseerd

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aandeel scholen voor primair onderwijs deelneemt gesubsidieerde gemeentelijke cultuureducatie	36%	40%	40%	45%	45%	Interne subsidiegegevens
Percentage inwoners dat de afgelopen twee jaar in de gemeente een culturele voorziening heeft bezocht (excl. monument)	2021 51% 2023 70% 2025 79%	>75%	-	>75%	-	bewonersenquête , wijkatlas

Toelichting:

De cultuurvisie Een rijk cultureel leven voor iedereen richt zich op lokaal en toegankelijk cultureel aanbod en voorzieningenniveau, waarbij er speciale aandacht is voor doelgroepen die nog weinig in aanraking komen met de culturele voorzieningen of drempels ervaren bij deelname aan culturele activiteiten. Hiermee sluit het cultuurbeleid zich aan bij de sociale basis.

Voor het behoud van de kwaliteit van het culturele aanbod, worden jaarlijks exploitatiesubsidies verstrekt aan enkele cultuuraanbieders in de gemeente. Op die manier wordt het cultureel voorzieningenniveau in de gemeente gegarandeerd. Zo worden onder andere amateurverenigingen, theaters en de lokale media ondersteund. De gemeente heeft in de cultuurvisie en in de sociale basis

de ambitie opgenomen om meer regie te nemen. Het verbeteren en opstellen van aanvullende subsidievoorwaarden voor de exploitatiesubsidies is daar een actie voor.

In aanloop naar de inwerkingtreding van de Wet versterking lokale omroepen (beoogd per 1 november 2026) en de vorming van streekomroepen per 1 januari 2028, zet de gemeente in op een zorgvuldige voorbereiding van de nieuwe situatie in 2027. Deze wetswijziging leidt namelijk tot een fundamenteel andere inrichting van het lokale medialandschap, waarbij het aantal lokale omroepen wordt teruggebracht en de financiering en regie grotendeels verschuiven van gemeenten naar het Rijk.

Cultuureducatie is een belangrijke ambitie uit de cultuurvisie. Daarom wordt ingezet op het structureel maken van het vervoersonderdeel bij het Cultuurmenu. Via het programma Cultuur Educatie met Kwaliteit (CMK), door subsidie van het Fonds voor Cultuurparticipatie en de provincie Zuid-Holland worden scholen in onze gemeente begeleid in het borgen en duurzaam integreren van cultuureducatie in hun onderwijsprogramma.

De gemeente ontwikkelt twee nieuwe bibliotheeklocaties. De huiskamerfunctie is hierbij belangrijk, net als het onderling verbinden van de vijf wettelijke taken die de bibliotheek heeft, namelijk leesbevordering, kennis en informatie geven, mogelijkheden bieden voor ontwikkeling en educatie, organiseren van ontmoeting en debat en kennis laten maken met kunst en cultuur.

Doel 2: Het behouden, beheren en beleven van cultureel erfgoed

Activiteiten:

- Onderzoek passende bescherming van objecten en gebieden
- Vertaling van de Gebiedsbiografie in erfgoedbeleid in de vorm van een erfgoednota
- Vervaardiging van specialistische digitale kaarten en ondergronden in de vorm van archeologische en cultuurhistorische waardenkaarten
- Actualisatie en stimuleren van de subsidieregeling voor monumenten

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Onderzoek naar aanvullende objecten of gebieden die bescherming behoeven	1 gebied onderzocht in 2025-2026	+1 gebied óf +10 objecten onderzocht	+1 gebied óf +10 objecten onderzocht	+1 gebied óf +10 objecten onderzocht	+1 gebied óf +10 objecten onderzocht	Op te stellen onderzoeken
Uitputting van het budget subsidieregeling restauratie monumenten	Uitputting < 50%	Uitputting > 60%	Uitputting > 70%	Uitputting > 80%	Uitputting > 90%	Interne subsidiegegevens

Toelichting:

Voortschrijdend inzicht en de groeiende druk op de ruimte laten steeds vaker de kwetsbaarheid van het cultureel erfgoed zien. Om dit erfgoed te kunnen behouden voor de toekomst, onderzoekt de gemeente daarom welke objecten en gebieden aanvullend beschermd kunnen worden.

De Gebiedsbiografie Leidschendam-Voorburg, één gemeente, drie gezichten, vormt een stevige basis om het erfgoedbeleid te actualiseren. Het is wenselijk om dit beleid te actualiseren, zodat recente ontwikkelingen en nieuwe inzichten kunnen worden verwerkt in zowel de omgevingsprogramma's als het omgevingsplan.

Daarnaast is het voor het uitvoeren van wettelijke taken noodzakelijk dat beschikbare data over erfgoed goed kan worden ontsloten en geduid. Hierbij speelt de ontwikkeling van cultuurhistorische en archeologische waardenkaarten een belangrijke rol.

Ook de subsidieregeling voor monumenten draagt bij aan het beheer en behoud van cultureel erfgoed. Deze regeling heeft echter actualisatie om aan te blijven sluiten bij de huidige ontwikkelingen en behoeften.

Wat mag het kosten?

6. Sport, Cultuur en Erfgoed	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	3.780	3.822	3.822	3.706	3.706
Lasten	30.045	25.148	25.041	24.933	24.986
Saldo van lasten en baten	-26.265	-21.326	-21.219	-21.228	-21.281

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Sport, Cultuur en Erfgoed bedragen voor 2027 respectievelijk € 3.822.000 en € 25.148.000.

De baten bestaan met name uit:

- Ontvangsten voor de doorstroomlocatie
- Huren voor de gymnastieklokalen
- De Specifieke uitkering voor de Btw-compensatie Sport
- Huren voor overige sportlocaties

De lasten bestaan met name uit:

- Exploitatiesubsidie voor de bibliotheek
- Onderhoud van openbaar groen
- Doorstroomlocatie Ruysdaellaan
- Onderhoud sportparken

Ontwikkeling begrotingssaldo

6. Sport, Cultuur en Erfgoed	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-21.478	-21.266	-21.111	-21.231
Kadernota 2027-2030	80	41	41	41
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-21.398	-21.225	-21.070	-21.190
Exogene en autonome ontwikkelingen	154	59	-171	-115
Meicirculaire gemeentefonds	-7	-7	-7	-7
Loon- en prijsontwikkeling	-253	-237	-236	-236
Doorlichting begroting	161	161	161	161
Moties en amendementen	-82	-82	-82	-82
Financieel technische mutaties	99	112	177	188
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-21.326	-21.219	-21.228	-21.281

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Areaaluitbreiding Overgoo

Onlangs zijn overeenkomsten ondertekend voor de ontwikkeling van Overgoo Fleetpark (iBabs 4214). Vanaf de oplevering van het project komt het beheer van de openbare ruimte voor rekening van de gemeente. De extra onderhoudskosten voor onder andere wegen, groen en speeltuinen, worden gedekt uit de stelpost Beheer en onderhoud openbare ruimte.

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Toelichting algemene financiële mutaties

Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Moties en amendementen

De in de raadsvergadering van woensdag 8 juli 2026 aangenomen motie met betrekking tot verhoging van de exploitatiesubsidie aan het Ludens theater wordt in de begroting verwerkt (iBabs 1022).

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Relevante documenten

[Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord \(AZWA\) \(Definitief\) | Rijksoverheid.nl](#)
[Cultuurvisie \(iBabs nr. 3597\)](#)

7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo

Gezondheid, welzijn en ondersteuning hangen nauw met elkaar samen. Een gezonde leefstijl, een sterke sociale basis en een prettige leefomgeving helpen problemen te voorkomen of zo vroeg mogelijk te signaleren.

Het streven is dat inwoners zoveel mogelijk zelfredzaam zijn, samen met hun netwerk kijken naar mogelijkheden en regie houden over hun eigen leven. Daarbij ligt de nadruk op preventie, vroegsignalering en passende ondersteuning.

De gemeente heeft hierin een regierol en werkt samen met onder andere de GGD, zorg- en welzijnsaanbieders, maatschappelijke organisaties, mantelzorgers, vrijwilligers en inwoners.

Niet voor iedereen is meedoen vanzelfsprekend. Soms lukt het iemand tijdelijk of langdurig niet om zichzelf te redden of actief deel te nemen aan de samenleving. Het is belangrijk dat inwoners dan eerst kunnen terugvallen op hun eigen mogelijkheden, hun omgeving en hun sociale netwerk.

Wanneer dat niet of onvoldoende lukt, kunnen zij rekenen op ondersteuning van de gemeente.

Door versterking van de sociale basis, de kracht van de gemeenschap en samenhangende hulp ontstaat een toekomstbestendig vangnet voor inwoners die ondersteuning nodig hebben. Zo worden volksgezondheid en Wmo verbonden in één samenhangende aanpak: voorkomen waar dat kan, ondersteunen waar dat nodig is en zorgen dat inwoners mee kunnen blijven doen.

Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat inwoners zich gezond voelen, mentaal en fysiek weerbaar zijn en zo lang mogelijk zelfstandig kunnen meedoen. Daarom zetten we in op publieke gezondheid, preventie en vroegsignalering, met extra aandacht voor inwoners in kwetsbare situaties. Via regionale samenwerking, onder andere binnen het Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord (AZWA) en Haaglanden Gezonder!, versterken we de verbinding tussen gezondheid, welzijn en ondersteuning. Inwoners worden gestimuleerd om eerst te kijken naar hun eigen mogelijkheden, hun netwerk en laagdrempelige ondersteuning in de buurt. Wanneer dat niet voldoende is, kunnen zij rekenen op passende Wmo-ondersteuning. Door beleid te monitoren en te evalueren houden we zicht op wat werkt en waar bijsturing nodig is. Zo bouwen we aan een sterke sociale basis en een toekomstbestendig vangnet voor inwoners die ondersteuning nodig hebben.

Wat gaan we ervoor doen?

Volksgezondheid

Doel 1: Een betere ervaren gezondheid (fysiek en mentaal) van alle inwoners

Activiteiten:

- Het bevorderen en bewaken van de publieke gezondheid door de gemeentelijke gezondheidsdienst (GGD Haaglanden) en Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West
- Starten met de evaluatie GR GGD en Veilig Thuis
- Uitvoeren van de regionale werkagenda Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA) Haaglanden Gezonder!
- Lokaal en regionaal stevig neerzetten van basisfunctionaliteiten uit het AZWA.
- Doorontwikkelen van een aanpak voor suïcidepreventie.
- Een stevig en toekomstgericht (lokaal en regionaal) model voor de jeugdgezondheidszorg vormgeven

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Percentage inwoners dat de eigen gezondheid (zeer) goed noemt	77% (2025) 76% (2023) 78% (2021)	78%	-	79%	-	Bewonersenquête, wijkatlas
Percentage inwoners dat zich de afgelopen drie maanden (zeer) goed voelde (welbevinden)	82% (2025) 78% (2023) 76% (2021)	83%	-	84%	-	Bewonersenquête, wijkatlas
Percentage inwoners dat de eigen leefstijl (zeer) goed noemt	80% (2025) 78% (2023) 81% (2021)	80%	-	82%	-	Bewonersenquête, wijkatlas

Toelichting:

De wettelijke taken uit de Wet publieke gezondheid worden uitgevoerd door GGD Haaglanden en Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland-West. In 2027 werken we met samen met (regionale) maatschappelijke partners aan het Aanvullend zorg- en welzijnsakkoord (AZWA). Het AZWA is een aanvulling op het huidige Integraal Zorgakkoord (IZA) en staat nauw in verbinding met het Gezond en actief leven (GALA). Doel van het AZWA is samen met zorgpartijen: Arbeidstekort verminderen, zorg beter toegankelijk maken, beweging van zorg naar gezondheid maken en samenwerking tussen zorg & sociaal domein. In 2027 wordt de regionale werkagenda 'Haaglanden Gezonder!' uitgevoerd en verder aangescherpt. De ambitie van de akkoorden is een gezonde generatie in 2040, met weerbare gezonde inwoners die kunnen opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving. Een leefomgeving waarin sprake is van een sterke sociale basis en de fysieke en mentale gezondheid wordt bevorderd en behouden. Hierbij gaat speciale aandacht uit naar inwoners in kwetsbare situaties. In 2027 gebeurt dit onder andere door extra inzet op de basisfunctionaliteiten Kansrijke Start (eerste 1000 dagen van een kind), het verstevigen van Kind naar Gezonder Gewicht, de aanpak volwassenen met overgewicht en obesitas, valpreventie en sociaal verwijzen/welzijn op recept zoals eerder in het GALA opgesteld. Per 2027 wordt er ingezet op de (nieuwe) basisfunctionaliteiten Mentale gezondheidsnetwerken met het verkennend gesprek, laagdrempelige steunpunten, rookvrij en integrale gezinspoli. Deze ambitie rondom het AZWA vormt een belangrijke randvoorwaarde voor de acties en speerpunten van programma 6, Sociaal Domein.

De gemeente heeft als onderdeel van de H8 gemeenten en Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West een samenwerkingsconvenant. Het huidige convenant heeft een looptijd van 1 januari 2022 tot en met 31 december 2027. Op grond van het convenant nemen partijen vóór 1 januari 2027 mede op basis van een evaluatie van de achterliggende periode een beslissing over verlenging, aanpassing of beëindiging van de samenwerking. De evaluatie is uitgevoerd en de gemeenten hebben een toekomstgericht advies ontvangen, dat de basis vormt voor het maken van nieuwe samenwerkingsafspraken. Ook wordt er 2027 gestart met de evaluatie van de GR GGD en Veilig Thuis. De gemeenteraad wordt betrokken bij deze evaluatie.

Wet maatschappelijke ondersteuning

Doel 1: Inwoners zo lang mogelijk prettig en veilig, zelfstandig thuis te laten wonen en te laten participeren in de maatschappij. De Wmo is een vangnet voor inwoners die het niet meer zelf kunnen oplossen en ondersteuning nodig hebben

Activiteiten:

- Uitvoering van het Wmo-beleidsplan 'Er zijn voor wie het nodig heeft'
- Versterking van preventie vanuit Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA), wat voortkomt uit het Integraal Zorgakkoord (IZA) en Gezond en actief leven akkoord (GALA)
- Start eerste monitoring en evaluatie Wmo-beleidsplan eind 2027
- Opstellen nieuw uitvoeringsplan 2028-2029
- Het uitvoeringsplan huiselijk geweld en kindermishandeling wordt geëvalueerd

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aandeel inwoners (dat wmo-ondersteuning ontvangt) dat het (helemaal) eens is met de stelling dat snel geholpen is	69% (2025) 66% (2024) 63% (2023)	70%	70%	70%	70%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo (jaarlijks)
Aandeel inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling dat samen met de medewerker in het gesprek samen naar oplossingen gezocht	81% (2025) 77% (2024) 79% (2023)	80%	80%	80%	80%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo (jaarlijks)
Aandeel inwoners dat het (helemaal) eens is met de stelling Door de ondersteuning die ik krijg, kan ik mij beter redden	82% (2025) 82% (2024) 82% (2023)	≥80%	≥80%	≥80%	≥80%	Cliëntervaringsonderzoek Wmo (jaarlijks)

Toelichting:

In 2026 is gestart met de uitvoering van het nieuwe Wmo beleid. Dit beleid is in september 2025 vastgesteld en bestaat uit een beleidsplan ('Er zijn voor wie het nodig heeft'), verordening, beleidsregels en een bijbehorend uitvoeringsplan 2026-2027. Het beleidsplan zet erop in dat inwoners eerst proberen zelf of in hun netwerk een oplossing te zoeken voor hun problemen, maar dat als dit niet lukt zij kunnen vertrouwen op goede ondersteuning van de gemeente. Het beleidsplan legt daarmee de nadruk op zelfregie, maatschappelijke kracht en de best passende hulp voor inwoners. Inwoners die geen beroep kunnen doen op hun vangnet kunnen in aanmerking komen voor Wmo. Zij kunnen op meerdere vlakken ondersteund worden. Denk aan Huishoudelijke Ondersteuning, Begeleiding of een Woon-, Vervoers- en Rolstoelvoorziening (WVR).

Daarnaast wordt ingezet op een laagdrempelig voorliggend veld, zodat inwoners die daar ondersteund kunnen worden, makkelijker hun weg vinden of worden bereikt. Hiermee wordt geprobeerd het gebruik van individuele Wmo-maatwerkvoorzieningen zoveel mogelijk te beperken. Naast de reguliere subsidies voor het voorliggend veld worden hiervoor ook tijdelijke middelen vanuit het Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord (AZWA) ingezet. Deze inzet versterkt de verbinding tussen het medisch en sociaal domein en richt zich op specifieke doelgroepen. Het gaat met name om ouderen en hun

mantelzorgers, vrijwilligers en inwoners met mentale problemen. Dit krijgt onder andere vorm door initiatieven zoals mentale gezondheidsnetwerken, laagdrempelige steunpunten, aanpak dementie, het verkennend gesprek en sociaal verwijzen.

Na de zomer van 2027 start de eerste monitoring en evaluatie van het Wmo-beleidsplan. Daarbij wordt gekeken naar de uitvoering van het uitvoeringsplan 2026-2027. De uitkomsten worden gebruikt voor het nieuwe uitvoeringsplan 2028-2029. In dat nieuwe uitvoeringsplan wordt, afhankelijk van landelijke besluitvorming, ook de verdere uitwerking opgenomen van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage en de afschaffing van de huishoudelijke hulp.

De gemeente pakt geweld in afhankelijkheidsrelaties (wettelijke term: 'huiselijk geweld') aan door vroegtijdige signalering en samenwerking met partners te versterken. In 2027 zal het uitvoeringsplan huiselijk geweld en kindermishandeling worden geëvalueerd met initiatieven zoals de lotgenotengroepen die in Leidschendam-Voorburg zijn opgezet.

Met deze maatregelen werkt de gemeente aan een toegankelijk en effectief ondersteuningsbeleid, waarbij preventie en passende zorg centraal staan. Monitoring vindt plaats via de monitor Sociaal Domein en als onderdeel van het nieuwe uitvoeringsplan 2028-2029.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Cliënten met een maatwerkarrangement Wmo	Aantal per 10.000 inwoners	2025	640 (landelijk 720)	CBS - Monitor sociaal domein Wmo

Wat mag het kosten?

7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	14.256	5.595	3.862	2.930	2.068
Lasten	50.423	44.967	42.408	37.925	37.174
Saldo van lasten en baten	-36.168	-39.372	-38.546	-34.995	-35.105

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en lasten van het programma Volksgezondheid, Zorg en Wmo bedragen voor 2027 respectievelijk € 5.595.000 en € 44.967.000.

De baten bestaan met name uit:

- Ontvangsten voor de uitvoering van het Gezond & Actief Leven Akkoord (GALA/AZWA)
- Eigen bijdragen voor de Wmo

De lasten bestaan met name uit:

- Huishoudelijke ondersteuning
- Wmo Begeleiding
- Jeugdgezondheidszorg voor de Wmo

- Subsidies voor Algemene ondersteuning
- Collectief vervoer voor de Wmo

Ontwikkeling begrotingssaldo

7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-36.739	-36.906	-37.202	-37.483
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	166	166	166	166
Kadernota 2027-2030	-374	-190	73	73
Wijzigingen tot 2e Turap 2026	383	383	383	383
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-36.564	-36.547	-36.580	-36.861
Exogene en autonome ontwikkelingen	2	0	0	0
Meicirculaire gemeentefonds	-889	0	3.847	3.940
Loon- en prijsontwikkeling	-522	-522	-522	-522
Doorlichting begroting	-585	-597	-860	-782
Moties en amendementen	-10	-10	-10	-10
Financieel technische mutaties	-805	-871	-871	-871
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-39.372	-38.546	-34.995	-35.105

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Toelichting algemene financiële mutaties

Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Moties en amendementen

De in de raadsvergadering van woensdag 8 juli 2026 aangenomen motie met betrekking tot zonnebrandpalen wordt in de begroting verwerkt (iBabs 1025).

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen**GGD**

Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid

Relevante documenten

[Begroting GGD-VT Haaglanden Veilig Thuis \(iBabs 262\)](#)

[Beleidsplan Wmo en Verordening maatschappelijke ondersteuning \(iBabs 3907\)](#)

8. Ruimte, Bouwen en Wonen

Het programma Ruimte, Bouwen en Wonen richt zich op het creëren en behouden van voldoende, betaalbare en kwalitatief goede woonruimte voor alle doelgroepen binnen de gemeente. Het programma draagt bij aan een leefbare, duurzame en toekomstbestendige woonomgeving waarin mensen veilig en prettig kunnen wonen.

De gemeente ontwikkelt en voert beleid uit op het gebied van woningbouwplanning, woonruimteverdeling, woningverbetering en stadsvernieuwing. Daarnaast stimuleert zij de samenwerking met woningcorporaties, ontwikkelaars en andere partners om de woningmarkt in balans te houden en wooncarrière mogelijk te maken.

Wat willen we bereiken?

Leidschendam, Stompwijk en Voorburg vormen samen een aantrekkelijke gemeente waar mensen prettig kunnen wonen, werken en leven. De unieke kenmerken en kwaliteiten van de gemeente willen we behouden en waar mogelijk versterken. Daarbij betrekken we onze inwoners actief en houden we rekening met actuele maatschappelijke ontwikkelingen. Op deze manier versterken we het hoogwaardige verblijfsklimaat, zorgen we voor goede verbindingen en voorzien we in diverse woonbehoeften. Vanwege het grote tekort aan woningen zetten we stevig in op nieuwbouw. Daarbij sturen we op kwaliteit, voorzieningen, duurzaamheid, betaalbaarheid en een evenwichtige opbouw van wijken. Waar mogelijk versnellen we lopende bouwprojecten. De begin 2026 vastgestelde Omgevingsvisie 2050 geldt hierbij als vertrekpunt.

Wat gaan we ervoor doen?

Ruimtelijk beleid

Doel 1: Opstellen ruimtelijk beleid onder de Omgevingswet

Activiteiten:

- Opstellen eerste programma's volgend uit de in 2026 vastgestelde omgevingsvisie, ontwerp beleidshuis, omgevingsprogramma's en uitvoeringsprogramma's. Hierin komen op integrale wijze de verschillende beleidsthema's terug
- Actualiseren handboek Openbare Ruimte
- Toewerken naar Omgevingsplan voor het stedelijk gebied

Toelichting:

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Om binnen de kaders van de wet richting te geven aan de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van de gemeente, initiatieven van inwoners, ondernemers en maatschappelijke- en marktpartijen te kunnen beoordelen en vergunningen te verlenen voor activiteiten in de fysieke leefomgeving wordt ruimtelijk beleid opgesteld en actueel gehouden. Producten zijn onder andere de Omgevingsvisie, Omgevingsplan, thematische omgevingsprogramma's en gebiedsprogramma's.

Begin 2026 heeft de gemeente de Omgevingsvisie vastgesteld. Deze visie beschrijft het toekomstbeeld van Leidschendam-Voorburg richting 2050 en vormt het kader voor alle fysieke ontwikkelingen. Ook zijn in 2026 het eerste omgevingsprogramma (Volkshuisvestingsprogramma) en gebiedsprogramma (Stompwijk) is opgesteld. Na vaststelling van de Omgevingsvisie wordt (nog in 2026) een ontwerp 'beleidshuis' opgesteld met een omschrijving van de verschillende omgevingsprogramma's en andere beleidsdocumenten die gemaakt of geactualiseerd gaan worden en het uitvoeringsprogramma hiervan voor de komende jaren. Daarnaast worden er benodigde onderzoeken opgestart en een monitoringsplan opgesteld met de doelen en indicatoren waarop

gemonitord gaat worden. Naar verwachting worden de volgende programma's gestart, opgesteld of vastgesteld:

- Energieprogramma
- Integraal omgevingsprogramma voor (onder andere) groen, biodiversiteit en klimaatbestendigheid
- Omgevingsprogramma gericht op de concretisering van het STOMP-principe voor de gemeente, de ontwikkelingen rondom bereikbaarheid en de vertaling ervan in concrete uitvoeringsprojecten, waaronder maximumsnelheid van 50 naar 30 km/uur
- Visie of omgevingsprogramma op het gebied van economie
- Gebiedsprogramma Leidschendammerhout

We beginnen met het actualiseren en uitbreiden van het handboek openbare ruimte waarin het integrale openbare ruimte beleid (groen, infrastructuur, spelen etc.) wordt vertaald naar concrete inrichtingsprincipes en materiaalgebruik ten behoeve van een schone, veilige en functionele openbare ruimte. Het handboek draagt bij aan een duurzame, goed beheerbare en aantrekkelijke openbare ruimte. Onder andere duurzaamheidsprincipes, regie op de ondergrond, klimaatadaptatie, biodiversiteit en circulariteitsmaatregelen krijgen meer aandacht in het handboek.

Doel 2: Vaststellen Omgevingsplan

Activiteiten:

- Toewerken naar Omgevingsplan voor het stedelijk gebied

Toelichting:

We werken toe naar een volledig omgevingsplan in 2032 binnen de kaders van de Omgevingswet. In het Omgevingsplan worden de ambities uit de omgevingsvisie concreet uitgewerkt in de vorm van planregels, regels die voor burgers, organisaties en de gemeente bindend zijn. Het hoofddoel van een omgevingsplan is het bereiken en behouden van een evenwichtige toedeling van functies aan locaties in de fysieke leefomgeving en zorgt voor een goede afweging tussen het beschermen van de omgeving en het benutten of ontwikkelen van een locatie.

Dat betekent dat we onze gemeentelijke regels stap voor stap overzetten van het tijdelijke naar het definitieve deel van het plan.

Eerst richten we ons gefaseerd op het stedelijk gebied. Daar beschrijven we de verschillende gebiedsidentiteiten op basis van de Omgevingsvisie. Deze identiteiten vormen de basis voor de regels: sommige blijven thematisch, andere worden per gebied opgesteld. In sommige gevallen kunnen regels worden vereenvoudigd of zelfs afgeschaft.

Vanaf medio 2028 doen we hetzelfde voor het landelijk gebied. Daarna volgen de overige regelingen, zoals gemeentelijke verordeningen die verplicht moeten worden overgezet en nog geldende ruimtelijke plannen die niet onder stedelijk of landelijk gebied vallen.

Ook al verleende omgevingsvergunningen worden in dit proces meegenomen.

Grondexploitaties

Doel 1: Financiële en beleidsmatige grip op ontwikkellocaties

Activiteiten:

- Actualiseren van grondexploitaties.

Toelichting:

De gemeente actualiseert jaarlijks de grondexploitaties en rapporteert hierover in het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG). De in 2026 nieuw geopende grondexploitaties worden ook meegenomen in het MPG proces van 2027. Zo blijft de gemeente financieel en inhoudelijk in control over ontwikkellocatie.

Wonen

Doel 1: Sturen op betaalbare woningbouw

Activiteiten:

- Uitvoering geven aan het Volkshuisvestingsprogramma en de Omgevingsvisie
- Toepassing van de Verordening sociale en middeldure woningbouw Leidschendam-Voorburg 2022.
- Meer datagedreven werken met systematische monitoring van de belangrijkste effectindicatoren

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Totale woningbouwproductie	38.000 woningen in 2026	+ 1.508 woningen	+ 1.759 woningen	+ 2.011 woningen	+ 2.262 woningen	Volkshuisvestingsprogramma
Realisatie sociale woningen	Aantallen sociale woningen	+ 614 sociale woningen	+ 682 sociale woningen	+ 750 sociale woningen	Nader te bepalen	Volkshuisvestingsprogramma
Wachttijd reguliere woningzoekenden	Aantal maanden zoektijd	Max. 72 maanden	Max. 72 maanden	Max. 72 maanden	Max. 72 maanden	Volkshuisvestingsprogramma
Wachttijd jongeren tot 28 jaar	Aantal maanden zoektijd	Max. 48 maanden	Max. 48 maanden	Max. 48 maanden	Max. 48 maanden	Volkshuisvestingsprogramma

Toelichting:

De druk op de woningmarkt in Leidschendam-Voorburg blijft onverminderd groot. De vraag naar betaalbare woningen neemt verder toe door bevolkingsgroei, vergrijzing, kleinere huishoudens en de toenemende huisvestingsvraag van starters, senioren en aandachtsgroepen.

Conform het Volkshuisvestingsprogramma 2026 heeft Leidschendam-Voorburg de opgave om in de periode 2022–2030 in totaal 2.262 woningen toe te voegen.

Per 1 januari 2026 zijn sinds 2019 circa 170 sociale huurwoningen gerealiseerd (blz. 6 Volkshuisvestingsprogramma 2026).

Om de doelstelling van minimaal 750 sociale woningen in 2029 te behalen moeten in de periode 2026–2029 nog circa 580 sociale huurwoningen worden toegevoegd.

De Omgevingsvisie voorziet in 5000 nieuwe woningen in 2040 en 6000 in 2050, waarvan 30% sociale huurwoningen. Dit zal verder worden uitgewerkt in thematische en omgevingsprogramma's.

Doel 2: Beter benutten van de bestaande woningvoorraad

Activiteiten:

- Bevorderen van doorstroming binnen de woningvoorraad, door het beter benutten van bestaande woningen.
- Inzet van seniorenmakelaars, in samenwerking met woningcorporaties, om passende woningen te vinden.
- Ontwikkelen van geclusterde woonvormen voor ouderen.

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Huishoudens met ondersteuning van senioren makelaars naar een meer passende woning	Aantallen huishoudens	Min. 30 huishoudens	Min. 30 huishoudens	Min. 30 huishoudens	Min. 30 huishoudens	Volkshuisvestingprogramma

Toelichting:

Doorstroming binnen de woningvoorraad is noodzakelijk om schaarse woningen beter beschikbaar te krijgen voor gezinnen, starters en aandachtsgroepen. Het woningtekort vraagt niet alleen om versnelling van de nieuwbouw, maar ook om efficiënter gebruik van de woningen die er al zijn. Denk aan woningsplitsen, optoppen, woningdelen en hospitaverhuur. We bevorderen de doorstroming naar passende woningen (onder andere via seniorenmakelaars, het ondersteunen van verhuisbewegingen en geclusterde woonvormen).

Doel 3: Huisvesting van aandachtsgroepen**Activiteiten:**

- Jaarlijkse prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties
- Realiseren van passende woonvormen met en zonder begeleiding voor aandachtsgroepen
- Evenwichtige spreiding van aandachtsgroepen over wijken en gemeenten

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Hoeveelheid vrijkomende corporatie woningen aan urgenten en aandachtsgroepen	Percentage toewijzing	Max. 30% corporatie woningen	Max. 30% corporatie woningen	Max. 30% corporatie woningen	Max. 30% corporatie woningen	Prestatieafspraken 2026-2029/ Volkshuisvestingprogramma

Toelichting:

De gemeente heeft een wettelijke verantwoordelijkheid voor de huisvesting van aandachtsgroepen, waaronder statushouders, uitstroom uit zorginstellingen, urgenten, woonwagenbewoners en andere groepen, die extra aandacht of ondersteuning nodig hebben op de woningmarkt.

Warmtetransitie**Doel 1: Aardgasvrije warmtevoorziening in 2050****Activiteiten:**

- Het geven van duurzame subsidies en rentekorting op lening Warmtefonds
- Ondersteunen van VvE's met de verduurzaming
- Aanbieden van collectieve inkoopacties
- Inzet van energiecoaches en bewonersinitiatieven ondersteunen

- Uitvoeren van wijkbrede soortenonderzoeken voor het opstellen van een soortenmanagementplan gerelateerd aan de isolatieopgave
- Opstellen van routekaart verduurzaming gemeentelijk vastgoed

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Gemiddeld aardgasverbruik in huurwoningen en eigen woningen	1090 M3 (2024)	1.050	1.010	970	930	Klimaatmonitor

Toelichting:

De gemeente werkt toe naar een aardgasvrije warmtevoorziening in 2050. De basis hiervoor ligt in de Transitievisie Warmte (2021). Tegelijkertijd wordt gewerkt aan een Energieprogramma, zoals beschreven in programma 3: Groen, Milieu en Afval in deze begroting, waarin de nieuwe gemeentelijke aanpak voor de warmtetransitie voor de komende 10 jaar wordt beschreven. De verwachting is dat het Energieprogramma eind 2027 door het college wordt vastgesteld.

We stimuleren inwoners om hun woning te verduurzamen door het bieden van aantrekkelijke subsidieregelingen voor bijvoorbeeld (biobased) isoleren. Daarnaast organiseren we collectieve inkoopacties voor bijvoorbeeld isolatiemaatregelen of warmtepompen. Door mee te doen aan de inkoopacties worden inwoners ontzorgd bij het treffen van duurzame maatregelen.

We helpen VvE's met het organiseren, financieren en realiseren van duurzaamheidsmaatregelen. Dit doen we door het organiseren van VvE-café's, workshops en spreekuren voor VvE-bestuurders. Daarnaast ondersteunen en activeren we inwoners door de inzet van energiecoaches in samenwerking met Energie Common LV en ondersteunen we bewonersinitiatieven in samenwerking met diverse stakeholders.

Voor bepaalde verduurzamingsmaatregelen is een omgevingsvergunning flora- en fauna-activiteit nodig om diersoorten zoals vleermuizen te beschermen. De gemeente werkt aan het opstellen van soortenmanagementplannen door het uitvoeren van wijkbrede soortenonderzoeken. Met een soortenmanagementplan hoeft geen individuele omgevingsvergunning te worden aangevraagd. Daarmee ontzorgen we gebouw eigenaren in het nemen van verduurzamingsmaatregelen.

We werken verder aan het opstellen van de routekaart verduurzaming vastgoed. Hierbij worden maatregelen uitgewerkt om het aardgas- en energieverbruik van gemeentelijke gebouwen te verminderen en bij te dragen aan de gemeentelijke CO₂-reductiedoelstellingen.

Doel 2: 1.500 woningen in transitiewijken aardgasvrij in 2030

Activiteiten:

- In de transitiewijk De Heuvel/Amstelwijk werken we aan het uitvoeren van het wijkuitvoeringsplan
- In de transitiewijk Leidschendam-Zuid worden inwoners ondersteund in het aardgasvrij maken van hun woning

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Aantal aardgasvrije woningen in de transitiewijken	3	33	150	500	1.500	DEGO viewer VNG

Toelichting:

In De Heuvel/Amstelveen is de gemeente in 2021 begonnen met de wijkaanpak aardgasvrij. De gemeente werkt aan een duurzame warmtevoorziening en isolatieaanpak. Inwoners, VvE's, woningcorporaties en andere belanghebbenden worden hierbij nauw betrokken door regelmatig overleggen, bijeenkomsten en workshops te organiseren.

In 2024 is de gemeente begonnen met de wijkaanpak in Leidschendam-Zuid. In deze wijk worden inwoners de komende jaren ondersteund met een ontzorgingspakket. Dit pakket wordt de komende tijd uitgewerkt.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	2025	8,7 (landelijk 8,3)	BAG/ABF - Systeem woningvoorraad
2	Demografische druk	%	2025	80,9 (landelijk 70,7)	CBS - Bevolkingsstatistiek
3	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	2026	1.035 (landelijk 1.000)	COELO, Groningen
4	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	2026	1.115 (landelijk 1.095)	COELO, Groningen

Wat mag het kosten?

8. Ruimte, Bouwen en Wonen	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	19.247	16.874	17.113	13.573	10.338
Lasten	36.919	24.201	22.177	17.462	14.137
Saldo van lasten en baten	-17.672	-7.327	-5.064	-3.889	-3.798

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Ruimte, Bouwen en Wonen bedragen voor 2025 respectievelijk € 16.874.000 en € 24.201.000.

De baten bestaan met name uit:

- Opbrengsten voor de grondexploitatie (GREX) Vlietvoorden
- Leges voor de omgevingswet
- Opbrengsten voor de GREX Overgoo
- Opbrengsten voor de GREX De Star

De lasten bestaan met name uit:

- Uitgaven voor de GREX Vlietvoorden
- Uitgaven voor de GREX Overgoo
- Het nationaal Isolatieprogramma

- Planfinanciering Leidschendam-Voorburg gasvrij

Ontwikkeling begrotingssaldo

8. Ruimte, Bouwen en Wonen	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	-5.525	-5.153	-6.880	-5.929
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	-1.751	-1.098	2.298	1.702
Kadernota 2027-2030	-100	-20	-20	-20
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	-7.375	-6.271	-4.603	-4.247
Exogene en autonome ontwikkelingen	-110	460	-37	-190
Meicirculaire gemeentefonds	-660	-6	-2	0
Loon- en prijsontwikkeling	-33	-33	-33	-33
Doorlichting begroting	16	16	16	16
Financieel technische mutaties	836	771	771	656
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	-7.327	-5.064	-3.889	-3.798

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Zustersdijk

Voor het project Zustersdijk wordt toegewerkt naar het moment van grondoplevering. Tot aan dat moment zullen nog werkzaamheden worden uitgevoerd en daarmee samenhangende uren worden gemaakt. Daarnaast dient nog rekening te worden gehouden met de betaling van een afkoopsom. De grondopbrengst, die in 2028 wordt verwacht, dekt de kosten die vooruitlopend hierop worden gemaakt.

Meerjarige baten- en lastenramingen kostenverhaalprojecten

De baten en lasten van de kostenverhaalprojecten zijn in 2026 en eerdere jaren niet volledig in de begroting verwerkt. Daardoor bood de begroting onvoldoende inzicht in de financiële omvang en ontwikkeling van deze projecten. In 2026 wordt dit gecorrigeerd door per project de verwachte kosten en opbrengsten opnieuw te beoordelen en in de begroting op te nemen. Vanaf het volgende begrotingsjaar worden deze projecten structureel afzonderlijk geraamd en gedurende het jaar waar nodig bijgesteld. Hiermee ontstaat een actueel, transparant en beter beheersbaar beeld van de financiële positie van de kostenverhaalprojecten.

Organisatorische ontwikkelingen

Een aantal beleidsmatige en organisatorische ontwikkelingen is bij de Kadernota 2027-2030 aangehouden om te worden betrokken bij de coalitie-onderhandelingen. Deze ontwikkelingen zijn noodzakelijk voor de voortzetting van lopende programma's en bestaand beleid en worden daarom alsnog verwerkt in de begroting. Het gaat om capaciteit op vastgoed, mobiliteit en strategisch advies en om extra middelen voor de Toegang Sociaal Domein.

Toelichting algemene financiële mutaties

Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

VOF LC Gex

Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.

Relevante documenten

[Ondertekenen Regionale Realisatieagenda Wonen Haaglanden \(iBabs nr. 3185\)](#)

[Koersnotitie Omgevingsvisie \(iBabs nr. 3859\)](#)

Overige onderdelen

Dit deel van de begroting bevat de verplichte onderdelen die elke gemeente moet opnemen en bestaat uit:

- **Algemene Dekkingsmiddelen:** Binnen de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen specifieke en algemene dekkingsmiddelen. Specifieke dekkingsmiddelen zijn gekoppeld aan een bepaald beleidsveld en verlagen de lasten en baten binnen dat programma. Algemene dekkingsmiddelen zijn vrij besteedbaar en vormen de financiële basis voor de programma's, zonder dat ze aan een specifiek doel zijn gebonden.
- **Overhead:** Overhead omvat alle kosten voor de aansturing en ondersteuning van het primaire proces, waaronder personele en overige kosten. Volgens het BBV moeten deze baten en lasten apart worden opgenomen om meer transparantie te creëren, betere sturing op de bedrijfsvoering mogelijk te maken en vergelijking met andere gemeenten te bevorderen. De overhead bestaat uit diverse personele functies (zoals leiding, HRM, financiën en ICT) en overige kosten zoals huisvesting, verzekeringen, opleidingen en bijdragen aan verbonden partijen.
- **Vennootschapsbelasting:** de belasting die betaald moet worden over reclame-inkomsten omdat het voor de belastingdienst om ondernemingsactiviteiten gaat.

Wat willen we bereiken?

Leidschendam-Voorburg wil een financieel gezonde gemeente zijn, waarin de lasten voor inwoners en ondernemers zo laag mogelijk blijven. Dit vraagt om een sluitende begroting en een positief meerjarenperspectief. Een solide financiële huishouding is geen doel op zich, maar een noodzakelijke voorwaarde om ambities te realiseren, voorzieningen te behouden en ruimte te geven aan mensen. De gemeente staat er op dit moment financieel goed voor: de begroting sluit meerjarig, het toezicht door de provincie is licht, en er is een gezonde reservepositie die onvoorziene tegenvallers of tijdelijke impulsen op kan vangen. Toch vraagt de toekomst om behoedzaamheid: onvoorziene ontwikkelingen kunnen leiden tot nieuwe investeringen. Bovendien is de gemeente afhankelijk van variërende en deels ongewisse inkomsten vanuit het Rijk. Het 'ravijn' is minder diep en deels uitgesteld, maar nog wel een reëel risico. Daarom kiest de gemeente voor een realistisch, voorzichtig financieel beleid.

Wat gaan we ervoor doen?

Financiën

Doel 1: Een transparant en behoedzaam financieel beleid voeren

Activiteiten:

- Samenwerking met VNG en gemeenten om de rijksmiddelen voor gemeenten te verbeteren
- Inzichtelijk en begrijpelijk verantwoorden van de besteding van belastinggeld
- Doorlopend verbeteren van de financiële communicatie en transparantie richting inwoners en raad

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
De gemeente biedt een materieel sluitende begroting aan	2026: Nee 2025: Ja 2024: Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Gemeentelijke begroting
De financiële gezondheid van de gemeente in vergelijking met andere gemeenten met 50.000-100.000 inwoners	Plek 9 (2026, van 64) Plek 9 (2025, van 63) Plek 21 (2024, van 59)	In top 10	In top 10	In top 10	In top 10	BDO-Benchmark Nederlandse gemeenten
Het verschil tussen het saldo in de begroting en jaarrekening	2025: 2,7% 2024: 3,2% 2023: 2,8% 2022: 1,2%	3%	3%	3%	3%	Gemeentelijke begroting en jaarrekening
Percentage onrechtmatige uitgaven en inkomsten in relatie tot de afgesproken tolerantiegrens	2025: 30,0% 2024: 74,2% 2023: 65,4%	< 100%	< 100%	< 100%	< 100%	Controleverordening 2025
Solvabiliteitsratio blijft onder de door de raad vastgelegde norm	2025: 61,8% 2024: 61,7% 2023: 63,8% 2022: 63,1%	30%	30%	30%	30%	Motie Gezonde gemeentefinanciën
Gemeentelijke woonlasten voor eenpersoonshuishouden in vergelijking met de provincie Zuid-Holland*	LV € 1.035, ZH € 1.014 (2026) LV € 1.007, ZH € 972 (2025) LV € 924, ZH € 925 (2024)	Gemiddelde van Zuid-Holland	Gemiddelde van Zuid-Holland	Gemiddelde van Zuid-Holland	Gemiddelde van Zuid-Holland	BBV verplicht www.waarstaatjegemeente.nl Atlas lokale lasten (COELO)
Gemeentelijke woonlasten voor meerpersoonshuishouden in vergelijking	LV € 1.115, ZH € 1.129 (2026) LV €	Gemiddelde van Zuid-Holland	Gemiddelde van Zuid-Holland	Gemiddelde van Zuid-Holland	Gemiddelde van Zuid-Holland	BBV verplicht www.waarstaatjegemeente.nl Atlas lokale lasten (COELO)

met de provincie Zuid-Holland	1.085, ZH € 1.083 (2025) LV € 995, ZH € 1.032 (2024)					
-------------------------------	---	--	--	--	--	--

Toelichting:

De gemeente maakt haar Planning & Control-producten continu inzichtelijker en begrijpelijker. Ook worden laagdrempelige alternatieven ingezet, zoals budgetbrieven of publicaties in lokale media, om inwoners te informeren over de gemeentelijke financiën. De gemeente streeft naar een gezonde financiële positie, met een realistische én behoedzame begroting. Ze blijft actief samenwerken met de VNG en andere gemeenten om een eerlijker verdeelsystematiek van het gemeentefonds te bepleiten. Zo wordt gewerkt aan het terugdringen van het structurele tekort en het creëren van een betere balans tussen taken en middelen.

Om transparantie te bevorderen, legt de gemeente op begrijpelijke wijze verantwoording af over de besteding van belastinggeld. Dit gebeurt via de begroting, jaarrekening en aanvullende communicatiemiddelen zoals infographics en visuele samenvattingen. Tegelijkertijd zet de gemeente zich in om de woonlasten voor inwoners en ondernemers zo laag mogelijk te houden.

Organisatie

Doel 1: Zorgen dat de gemeentelijke organisatie efficiënt en effectief kan werken

Activiteiten:

- Herinrichting gemeentelijke organisatiestructuur
- Inzetten AI-toepassingen
- Start bouw nieuwe huisvesting en werkomgeving Raadhuisplein 1

Effectindicatoren en streefwaarden:

Indicator	Realisatie waarden	Streef waarde 2027	Streef waarde 2028	Streef waarde 2029	Streef waarde 2030	Bron
Overheadkosten (in % vd totale lasten)	2025: 12,7% 2024: 13,3% 2023: 13,8% 2022: 11,7%	13%	13%	13%	13%	BBV verplicht, Gemeentelijke registratie
Externe Inhuur* (Kosten inhuur als % van totale loonsom + totale kosten inhuur)	2025: 17% 2024: 22% 2023: 23%	17%	16%	15%	15%	BBV verplicht, Gemeentelijke registratie
Bezetting fte per 1.000 inwoners LV	2023 8,6 2024 9,2	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van	Personeelsmonitor A&O fonds gemeenten

	2025 9,2	vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	
Percentage Opleidingskosten t.o.v. loonkosten	2024 1,63% 2025 1,55%	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	Eigen registratie
Verzuim	2024 5,9% 2025 5,5%	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	tussen 90% en 110% van het gemiddelde van vergelijkbare gemeenten volgens de Personeelsmonitor A&O fonds Gemeenten	Eigen registratie

Toelichting:

De organisatie ontwikkelt zich door beter aan te sluiten op de ambities en maatschappelijke opgaven van deze tijd. In 2026 is met name aandacht geweest voor het concretiseren van de opgaven en het verkrijgen van bestuurlijke kaders, en zijn daarnaast diverse interventies in gang gezet die bijdragen aan meer samenhang, duidelijkheid en sturing in de uitvoering. Deze ontwikkeling is gericht op het versterken van wendbaarheid, slagkracht en het samenspel tussen bestuur en ambtelijke organisatie. Vanaf 2027 wordt deze lijn voortgezet met de gefaseerde implementatie en verdere bestendiging van de organisatie-inrichting, gericht op een organisatie die effectiever en samenhangender opereert. Over de voortgang wordt gerapporteerd via de paragraaf bedrijfsvoering in begroting en jaarrekening. Daarnaast worden technologische innovaties zoals kunstmatige intelligentie (AI) ingezet om met behulp van data-analyse processen te verbeteren, samenwerking te versterken en besluitvorming te ondersteunen. In 2026 zet de gemeente verder in op AI-toepassingen en AI-trainingen. Daarbij is blijvende aandacht voor ethiek en privacy (voor de ambtelijke organisatie en de gemeenteraad) van groot belang.

Tot slot wordt in 2027 gestart met de bouw van de nieuwe huisvesting op het Raadhuisplein 1 in Leidschendam als onderdeel van een toekomstbestendige werkomgeving voor raad, griffie en ambtenaren.

Standaard indicatoren:

Nr.	Naam	Eenheid	Peiljaar	Streef waarde 2027	Bron
1	Gemiddelde WOZ-waarde woningen	1.000 euro	2025	444 (landelijk 398)	CBS - Statistiek waarde onroerende zaken

Wat mag het kosten?

Overige onderdelen	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten	200.007	205.541	198.673	196.621	201.208
Lasten	41.295	42.339	42.517	44.519	46.888
Saldo van lasten en baten	158.713	163.203	156.156	152.103	154.320

Bedragen x € 1.000

Toelichting baten en lasten per onderdeel

De baten en de lasten van het programma Overige onderdelen bedragen voor 2027 respectievelijk € 205.541.000 en € 42.339.000.

De baten bestaan met name uit:

- Rente op verstrekte geldleningen en eigen vermogen alsmede de dividenduitkeringen van Stedin en de BNG Bank
- Opbrengsten uit de belastingen
- Algemene uitkering, de integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds
- Reclamebelasting

De lasten bestaan met name uit:

- Personeelslasten en materiële lasten behorende bij de ondersteunende functies
- Huisvesting en het wagenpark
- Ambtelijke huisvesting
- ICT-voorzieningen
- Rente van opgenomen kort- en langlopende geldleningen
- Uitvoeringskosten van de heffing op en waardering van woningen
- Het behandelen van bezwaar en beroep en de uitvoering van kwijtscheldingprocedures

Ontwikkeling begrotingssaldo

Overige onderdelen	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Primitieve begroting 2026	153.415	151.589	152.917	153.012

Kadernota 2027-2030	-164	436	-149	-84
Startpositie meerjarenbegroting 2027-2030	153.251	152.025	152.768	152.928
Exogene en autonome ontwikkelingen	-959	-2.934	-2.345	-1.348
Meicirculaire gemeentefonds	5.415	1.637	-3.753	-3.576
Loon- en prijsontwikkeling	2.483	2.059	2.110	2.056
Doorlichting begroting	558	467	467	467
Financieel technische mutaties	2.454	2.902	2.856	3.793
Saldo meerjarenbegroting 2027-2030	163.203	156.156	152.103	154.320

Bedragen x € 1.000

Toelichting specifieke financiële mutaties

Exogene en autonome ontwikkelingen

Concessie laadpalen

Voor het plaatsen van laadpalen worden in de nieuwe concessie (collegebesluit 4303) geen palen meer op aanvraag geplaatst, maar gaat dit op basis van een plankaart tot 2030. Provincie Zuid-Holland heeft het conceptplan laten opstellen; de gemeente moet dit plan valideren en onderhouden. Om dit uit te voeren is extra capaciteit nodig, wat wordt gedekt door de inkomsten uit de concessie.

Areaaluitbreiding Overgoo

Onlangs zijn overeenkomsten ondertekend voor de ontwikkeling van Overgoo Fleetpark (iBabs 4214). Vanaf de oplevering van het project komt het beheer van de openbare ruimte voor rekening van de gemeente. De extra onderhoudskosten voor onder andere wegen, groen en speeltuinen, worden gedekt uit de stelpost Beheer en onderhoud openbare ruimte.

Gladheidsbestrijding

In 2026 is de gladheidsbestrijding voor het eerst aanbesteed op basis van het in 2023 vastgestelde beleidsplan gladheidsbestrijding 2023-2028. Dit heeft geleid tot uitbreiding van het te strooien areaal met 7 strooiroutes (voorheen 5) om binnen de vastgestelde strooitijd te blijven en tot verlenging van het strooiseizoen van 5 naar 7 maanden in overeenstemming met de landelijke richtlijnen. Hierdoor zijn de kosten van gladheidsbestrijding toegenomen.

Afval

Op het gebied van afval zijn de jaarlijkse Single Used Plastics (SUP)-vergoeding, de Prullenbakvergoeding, de diensten van Avalex buiten de dienstverleningsovereenkomst om en de lagere provisie vanuit de Huisvuilcentrale (HVC) opgenomen.

Jeugdzorg

De jeugdzorgkosten zijn hoger dan waarmee eerder in de begroting rekening is gehouden. De hogere kosten worden met name veroorzaakt door de ontwikkeling van de kosten voor de Landelijke Transitiearrangementen (LTA) en jeugdhulp met verblijf zonder behandeling. Daarnaast wordt er rekening gehouden met een kwantitatieve ontwikkeling van het zorggebruik. Ook worden de overeenkomsten voor jeugdhulp verlengd en de bijbehorende tarieven aangepast. Deze ontwikkelingen hebben gezamenlijk een verhogend effect op de verwachte jeugdzorgkosten.

Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

Dividend BNG

De verwachte dividenduitkering van BNG ontwikkelt zich minder gunstig dan in voorgaande jaren werd verondersteld. Dit hangt samen met een daling van de winst van de bank, onder meer als gevolg van veranderde marktomstandigheden en lagere rentebaten. Op basis van de huidige vooruitzichten is het aannemelijk dat de dividenduitkeringen ook de komende jaren op een lager niveau uitkomen.

Dividend Stedin

De raming van het dividend van Stedin is voor de komende jaren aangepast op basis van een actuele inschatting van de verwachte uitkeringen. Daarbij is als uitgangspunt het niveau van de meest recent ontvangen uitkering gehanteerd.

Renteontwikkelingen

De rentetoe rekening aan investeringen en grondexploitaties is geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten. Daarnaast zijn de rentelasten van langlopende leningen herzien als gevolg van gewijzigde renteontwikkelingen. Ook is de rentevergoeding voor de inzet van eigen financieringsmiddelen verwerkt binnen de reguliere financieringssystematiek.

Organisatorische ontwikkelingen

Een aantal beleidsmatige en organisatorische ontwikkelingen is bij de Kadernota 2027-2030 aangehouden om te worden betrokken bij de coalitie-onderhandelingen. Deze ontwikkelingen zijn noodzakelijk voor de voortzetting van lopende programma's en bestaand beleid en worden daarom alsnog verwerkt in de begroting. Het gaat om capaciteit op vastgoed, mobiliteit en strategisch advies en om extra middelen voor de Toegang Sociaal Domein.

Toelichting algemene financiële mutaties Meicirculaire gemeentefonds

In de meicirculaire worden wijzigingen in de algemene uitkering vanuit het Rijk opgenomen. Dit leidt tot een positief saldo van €970.000 in 2027. Dit positieve saldo groeit tot € 1.385.000 in 2028, waarna het saldo negatief uitvalt. Voor meer informatie zie Raadsbrief Budgetbrief 2025-2030 (iBabs 4800).

Loon- en prijsontwikkeling

Overeenkomstig de uitgangspunten in de Kadernota 2027-2030 zijn de financiële effecten van de loon- en prijsontwikkelingen in de begroting verwerkt.

Doorlichting begroting

Jaarlijks wordt bij het opstellen van de begroting opnieuw kritisch naar de budgetten gekeken en worden, daar waar dat noodzakelijk is en een beter inzicht geeft, budgetten bijgesteld. Per programma ontstaan hierdoor kleine afwijkingen. Per saldo wordt de taakstelling uit de Kadernota van € 400.000 hiermee ingevuld en is daar bovenop nog sprake van een voordelig effect op het begrotingssaldo.

Financieel technische mutaties

Deze categorie bevat voornamelijk technische begrotingsaanpassingen die voortvloeien uit een actualisatie van de kostenverdeling binnen de organisatie. Een belangrijk deel van deze mutaties betreft verschuivingen tussen programma's en heeft daardoor beperkt effect op het totale begrotingssaldo.

Betrokken verbonden partijen

BNG Bank N.V.

De bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.

Stedin N.V.

Stedin maakt het met haar netwerken mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties.

Relevante documenten

[Wet financiering decentrale overheden](#)

[Financiële Verordening Leidschendam-Voorburg](#)

[Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#)

[Treasurystatuut Leidschendam-Voorburg](#)

Paragrafen

Lokale heffingen

Algemeen

Deze paragraaf geeft informatie over het beleid en de ontwikkeling van de tarieven van de lokale heffingen en over het kwijtscheldingsbeleid. Ook wordt in deze paragraaf ingegaan op de kostendekkendheid van de belangrijkste gemeentelijke heffingen, zoals de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de lijkbezorgingsrechten en de leges.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten van het beleid voor de heffingen van gemeentelijke belastingen en tarieven zijn:

- Lastendruk per belastingtarief onder het gemiddelde tarief van andere gemeenten in de regio Haaglanden met uitzondering van de toeristenbelasting;
- Streven naar kostendekkende heffingen en leges.

Ontwikkelingen 2027-2030

Leges

Voor 2027 is dezelfde structuur van de legesverordening gehanteerd van de Omgevingswet als voor 2026. Hierbij is de modelverordening van de VNG gevolgd. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar het tarievenvoorstel 2027.

Onroerende Zaak Belasting (OZB)

Conceptbegroting 2027-2030 en meerjarenraming 2027

In de conceptbegroting 2027-2030 is voor de hoogte van de OZB-opbrengsten rekening gehouden met nieuwbouw, sloop, leegstand, de inflatiecorrectie en de verwachte uitkomsten van de herwaardering 2027. Het verschil tussen de verwachte totale WOZ-waarde en de uiteindelijke definitieve WOZ-waarde kan leiden tot een verschil in gerealiseerde OZB-baten. Daarnaast worden bij een (gemiddelde) WOZ-waardestijging de tarieven van de OZB gecorrigeerd met een tariefdaling, waardoor woonlasten alleen stijgen met de CEP-indexatie.

Gemiddelde lokale waardeontwikkeling

Voor deze waardebepaling zijn de beschikbare verkoopcijfers geanalyseerd die zijn gerealiseerd rond de waardepeildatum 1 januari 2026. Deze verkoopcijfers laten een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardestijging zien van 9% voor woningen. Voor niet-woningen is er een gemiddeld genomen lokale WOZ-waardestijging van 1%. Dit is een gevolg van de ontwikkelingen op de vastgoedmarkt.

Toeristenbelasting

Investerings in de lokale voorzieningen komen ook ten gunste van toeristen. Met de toeristenbelasting kan daarom een deel van deze lokale voorzieningen bekostigd worden. De toeristenbelasting ligt nu op het niveau van de gemeente Den Haag.

Woonlasten

De woonlastenberekening geeft een goed inzicht in de veranderingen van de belangrijkste gemeentelijke heffingen en de consequenties ervan voor onze inwoners. Deze berekening volgt aan het einde van deze paragraaf.

Tarief van de overheadkosten

Bij het berekenen van de tarieven voor 2027 wordt een bedrag van € 54 per uur gehanteerd voor overheadkosten volgens het rekenmodel overhead op basis van vast bedrag per fte.

Gemeentelijk belastinggebied

De gemeentelijke belastingen omvatten de onroerendezaakbelastingen, de reclamebelasting en de toeristenbelasting.

De raad stelt de tarieven van de gemeentelijke heffingen vast met het Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2027.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

In geld gemeten is de onroerendezaakbelasting de belangrijkste belasting. Voor woningen en niet-woningen betalen alleen de eigenaren OZB. De opbrengstraming van de onroerendezaakbelasting (OZB) is in de gemeentebegroting 2027 gebaseerd op de waarde van de onroerende zaken en de verwachte minder- en meeropbrengsten van respectievelijk sloop en nieuwbouw van woningen en niet-woningen. Voor de berekening van de tarieven voor 2027 wordt uitgegaan van de WOZ-waarde per 1 januari 2026. De prognoses duiden op een gemiddelde waardestijging van 1-1-2026 ten opzichte van 1-1-2025 van:

1. Woningen	9%
2. Niet-woningen	1%

In onderstaande tabel zijn de OZB-tarieven voor 2026 en de nieuwe tarieven 2027 (als percentage van de WOZ-waarde) opgenomen.

	Tarief L-V 2026 in %	Tarief L-V 2027 in %
1. Woningen:		
a. eigenaren	0,06647	0,06295
2. Niet-woningen:		
a. eigenaren	0,50441	0,50308
b. gebruikers	0	0

Eigenaren van woningen

Door een gemiddeld genomen stijgende lokale WOZ-waardestijging van woningen met 9%, wordt voorgesteld het tarief van eigenaren van woningen te verminderen met 9%. Vervolgens wordt het tarief verhoogd met de prijsindexatie van 2,74% conform het meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Daarnaast wordt rekening gehouden met de uitgangspunten voor de begroting zoals opgenomen in de kadernota 2027.

Eigenaren van niet-woningen

Door een gemiddeld genomen stijgende lokale WOZ-waardestijging van niet-woningen met 1%, wordt voorgesteld om het tarief van eigenaren van niet-woningen te verminderen met 1%. Vervolgens wordt het tarief verhoogd met de prijsindexatie van 2,74% conform het meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Daarnaast wordt rekening gehouden met de uitgangspunten voor de begroting zoals opgenomen in de kadernota 2027.

Gebruikers van niet-woningen

Voor de gebruikers van niet-woningen blijft het tarief in 2027 op 0%.

Reclamebelasting

De gemeente heft reclamebelasting op basis van de WOZ-waarde van niet-woningen. De belastingtarieven worden in de Verordening Reclamebelasting 2027 meegenomen. De opbrengsten van de reclamebelasting worden via een subsidie teruggegeven aan de ondernemersfondsen. Deze afspraken zijn vastgelegd in de afzonderlijke convenanten met de stichtingen. Voor 2027 is met ondernemersfonds Leidschendam Centrum afgesproken om de opbrengst gelijk te houden aan die

van 2026. Voor het Huygenskwartier Voorburg is met het ondernemersfonds afgesproken om de tarieven met 5 procent te verhogen en het maximumbedrag te verhogen van € 1.500 naar € 2.000.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting blijft, los van de indexatie, in 2027 op hetzelfde niveau als in 2026.

Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen betreffen de afvalstoffenheffing, de riool- en waterzorgheffing, de begraafrechten, de marktgelden en de leges. Dit zijn inkomsten van door de gemeente geleverde diensten en producten.

De tarieven van de gemeentelijke heffingen worden vastgesteld door de raad met het vaststellen van het 'Tarievenvoorstel en belastingverordeningen 2027'.

Overzicht opbrengsten Belastingen, heffingen en leges

Belastingsoort	Realisatie 2025	Prim. begroting 2026	Begroting 2027
Afvalstoffenheffing	15.268	15.713	16.657
Onroerende zaakbelasting	18.380	19.305	19.317
Rioolheffing	9.300	10.993	10.311
Leges (inclusief bouwleges)	5.886	6.297	6.162
Lijkbezorgingsrechten	945	975	992
Reclamebelasting	161	179	192
Toeristenbelasting	388	640	640
Marktgelden	68	65	67
Totaal	50.400	54.168	54.339

Bedragen x € 1.000

Begrotingsvoorschriften en kostenonderbouwing heffingen

Voor het bepalen van de kostprijs wordt een systeem van kostprijsberekening gehanteerd conform de Financiële verordening van de gemeente Leidschendam-Voorburg.

Naast de directe kosten worden bij de kostentoe rekening alleen die indirecte kosten betrokken die rechtstreeks samenhangen met de door de gemeente verleende diensten. Bij de indirecte kosten worden betrokken:

- de overheadkosten; opslag op basis van uurtarief
- de bijdragen en onttrekkingen aan voorzieningen voor de noodzakelijke vervanging van de betrokken activa
- de kapitaallasten van de in gebruik zijnde activa
- de compensabele BTW en de kosten van het kwijtscheldingsbeleid (beide voor de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing).

Overzicht van de kostendekkendheid van de opbrengsten leges

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	Realisatie 2025	Primitieve begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld T73 Afval	11.654	12.099	12.602
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer	524	586	545
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	802	785	822
Inkomsten taakveld T73 Afval	-272	-508	-150
Inkomsten Garantieprovisie HVC	-140	-175	-140
Netto kosten taakveld	12.568	12.787	13.679
Toe te rekenen kosten:			
Overhead	391	434	377
BTW	2.405	2.480	2.599
Totale kosten	15.364	15.701	16.655
Opbrengst afvalstoffen heffingen	15.268	15.713	16.657
Kostendekkendheid	99,4%	100,1%	100,0%
Storting in de voorziening Afval		12	2
Onttrekking aan de voorziening Afval	96		
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	100,0%	100,0%	100,0%

Bedragen x € 1.000

Toelichting kostendekkendheid afvalstoffenheffing

De kosten voor het inzamelen van huishoudelijk afval worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke afvalstoffenheffing.

Bij de bepaling van de hoogte van de afvalstoffenheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T73 Afval (bijdrage gemeenschappelijke regeling Avalex en kwijtscheldingen) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T73 Afval en aan Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de directe kosten wordt meegenomen in de afvalstoffenheffing.
- De ontvangen garantieprovisie van HVC wordt toegerekend aan T73 Afval.
- In 2027 wordt een bedrag van € 2.000 gestort in de voorziening afval.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Realisatie 2025	Primitieve begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld T72 Riolering	5.141	6.212	6.091
Kosten taakveld T21 Verkeer en Vervoer	569	636	606
Kosten taakveld T63 Inkomensregelingen	481	404	522
Inkomsten taakveld T72 Riolering, excl. Heffingen	-11	-18	-18
Kosten taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	334	381	357
Netto kosten taakveld	6.514	7.615	7.558
Toe te rekenen kosten:			
Overhead	874	1.007	1.082
BTW	969	1.170	1.123
Totale kosten	8.357	9.792	9.763
Opbrengst heffingen	9.300	10.186	10.211
Kostendekkendheid	100,0%	100,0%	100,0%
Storting in de voorziening Riolering	944	394	448
Onttrekking aan de voorziening Riolering	5		
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	100,0%	100,0%	100,0%

Bedragen x € 1.000

Toelichting Kostendekkendheid rioolheffing

Bij de bepaling van de hoogte van de rioolheffing zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- Eerste aanleg van riolering wordt gedekt vanuit de betreffende grondexploitatie.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T72 Riolering worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud veegmachines) worden voor 35% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdelen Doorstromen watergangen (baggeren & duikers) wordt voor 75% meegenomen in het tarief en Onderhoud beschoeiingen/oeverbeschoeiingen/watergangen/sloten) wordt voor 50% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren uitgaven op Taakveld T57 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (onderdeel Grondwaterstanden) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T72 Riolering en Taakveld T21 Verkeer en Vervoer (onderdelen straatreiniging, legen afvalbakken en onderhoud van de veegmachines) wordt een overheadopslag meegenomen.
- De BTW op de kostenelementen worden meegenomen in de rioolheffing.
- Met ingang van 2021 worden uren van de eigen organisatie toegerekend aan de betreffende taakvelden; hierdoor zijn deze uitgaven niet langer afzonderlijk zichtbaar in de tabel. De uitgaven van de afzonderlijke taakvelden zijn mede hierdoor gestegen.
- In 2027 wordt een bedrag van afgerond € 448.000 gestort in de voorziening Riool.

Kostendekkendheid leges

Omschrijving	Realisatie 2025	Primitieve begroting 2026	Begroting 2027
Kosten legesverordening, taakvelden T02,T21,T83	4.324	5.333	4.645
Netto kosten taakveld	4.324	5.333	4.645
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. omslagrente	1.393	1.499	1.637
Totale kosten	5.717	6.832	6.282
Opbrengst heffingen	5.886	6.297	6.162
Dekkingspercentage ná mutatie voorziening	103,0%	92,2%	98,1%

Bedragen x € 1.000

Toelichting Kostendekkendheid leges

Bij de bepaling van de hoogte van de legestarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld 02, 21, en 83 worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Voor de toe te rekenen directe ambtelijke uren is gebruik gemaakt van de personeelsbegroting van de desbetreffende afdeling(en). Daarnaast is gebruik gemaakt van de ureninschatting op basis van het aantal aanvragen en de gemiddelde behandeltijd per aanvraag.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren wordt een overheadopslag meegenomen.
- Voor een aantal producten zoals paspoorten, ID-kaarten en rijbewijzen gelden maximale tarieven die door het rijk worden vastgesteld.
- De baten zijn gebaseerd op ramingen in de meerjarenbegroting 2027-2030.

Leges uit de legestabel mogen maximaal 100% kostendekkend zijn. Dit geldt echter op totaalniveau over alle leges. Het kan dus voorkomen dat individuele hoofdstukken uit de tabel, of titels meer dan 100% kostendekkend zijn. Het totaal van de tabel is nooit meer dan 100% kostendekkend.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Toelichting Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten

Omschrijving	Realisatie 2025	Primitieve begroting 2026	Begroting 2027
Kosten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria, incl. rente	1.168	1.018	1.090
Inkomsten taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria excl. heffingen	-73	-164	-164
Netto kosten taakveld	1.095	854	926
Toe te rekenen kosten:			
Overhead, incl. (omslag)rente	317	402	386
Totale kosten	1.412	1.256	1.312
Opbrengst heffingen	955	987	1.004

Dekkingspercentage	67,6%	78,6%	76,5%
---------------------------	--------------	--------------	--------------

Bedragen x € 1.000

De kosten voor begraafplaatsen en crematoria worden bekostigd vanuit de opbrengsten van de gemeentelijke begraafstarieven.

Bij de bepaling van de hoogte van de begraafstarieven zijn de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- Het tarief is maximaal 100% kostendekkend.
- De direct te relateren uitgaven geraamd op Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- De direct te relateren inkomsten op Taakveld T75 (onttrekking uit de voorziening afkoopsommen grafonderhoud) worden voor 100% meegenomen in het tarief.
- Op de toe te rekenen directe ambtelijke uren aan Taakveld T75 Begraafplaatsen en crematoria wordt een overheadopslag meegenomen van € 54 per persoon, per uur.
- De BTW op de directe kosten (excl. kapitaallasten) wordt meegenomen in de begraafstarieven.
- De gehanteerde omslagrente is 1,2%.
- De begraafstarieven zijn ten opzichte van de begraafstarieven 2026 met 2,74% gestegen.

Titel	Hoofdstuk	Netto kosten (taakveld)	Overhead (incl. omslagrente)	Totale kosten	opbrengst heffingen	Dekking
T1-1	Burgelijke stand	167.906	111.432	279.338	211.940	75,87%
T1-2	Reisdocumenten	990.204	318.984	1.309.188	1.095.794	83,70%
T1-3	Rijbewijzen	290.761	157.581	448.342	402.364	89,74%
T1-4	Verstrekkings BRP	104.172	38.723	142.895	74.235	51,95%
T1-5	Huisvestingswet 2014	41.298	13.446	54.744	10.326	18,86%
T1-6	Leegstandwet	790	630	1.420	1.506	106,06%
T1-7	Verkeer en vervoer	432.547	207.711	640.258	578.078	90,29%
T1-8	Diversen	105.905	49.132	155.037	57.330	36,98%
	Subtotaal titel 1	2.133.583	897.639	3.031.222	2.431.573	80,22%
T2-2	Initiatiefase / Haalbaarheidsfase	25.297	16.794	42.091	43.967	104,46%
T2-3	Aanvraag omgevingsvergunning	1.516.292		1.516.292		0,00%
T2-4	Bouwactiviteit	874.361	521.208	1.395.569	3.209.860	230,00%
T2-5	Omgevingsactiviteit bestaande uit een bouwactiviteit	86.749	56.592	143.341	148.072	103,30%
T2-6	Omgevingsplanactiviteit bestaande uit een sloopactiviteit	289	216	505	561	111,09%
T2-7	Omgevingsactiviteit met betrekking tot een gemeentelijk, provinciaal en/of rijksmonument en/of een rijksmonumentenactiviteit	7.657	5.535	13.192	13.926	105,56%

T2-11	Omgevingsplanactiviteit en/of sloopactiviteit met betrekking tot het slopen in een rijksbeschermd , provinciaal beschermd en/of gemeentelijk beschermd stafs- of dorpsgezicht	145	108	253	268	105,93%
T2-13	Omgevingsplanactiviteit voor het aanleggen, onderhouden / repareren of verwijderen van een kabel of leiding in openbaar gebied	1.865	1.620	3.485	3.855	110,62%
T2-14	Omgevingsplanactiviteit voor het graven in een gebied met een archeologische verwachtingswaarde	1.254	864	2.118	2.342	110,58%
T2-15	Omgevingsplanactiviteit voor het graven in een beperkingengebied leidingen	313	216	529	585	110,59%
T2-16	Omgevingsplanactiviteit voor het plaatsen van voorwerpen op of aan de weg / plaats	9.537	7.128	16.665	18.579	111,49%
T2-17	Omgevingsplanactiviteit voor het aanleggen of veranderen van een weg	207	162	369	409	110,84%
T2-18	Omgevingsactiviteit voor het maken, veranderen of veranderen van het gebruik van een uitweg/uitrit	620	486	1.106	1.173	106,06%
T2-20	Omgevingsplanactiviteit voor het kappen / vellen van een houtopstand	8.995	6.723	15.718	16.610	105,68%
T2-23	Toestaan dat roerende zaken worden opgeslagen in een onroerendzaak	145	108	253	268	105,93%
T2-24	Overige gevallen waarvan in een verordening of in het omgevingsplan is aangegeven dat een omgevingsvergunningplicht geldt	289	216	505	561	111,09%
T2-28	Buiten behandeling stellen van een aanvraag/activiteit	217	162	379	399	105,28%
T2-31	Externe advieskosten	71.708	53.595	125.303	126.250	100,76%
	Subtotaal titel 2	2.605.940	671.733	3.277.673	3.587.685	109,46%
T3-1	Horeca	13.265	10.571	23.836	18.568	77,90%
T3-2	Organiseren evenementen of markten	69.396	7.560	76.956	22.105	28,72%
T3-4	Seksinrichting en escortbedrijven	706	563	1.269	659	51,93%
T3-5	Huisvestingswet 2014	2.713	1.890	4.603		0,00%

T3-7	Overige	56.593	46.855	103.448	100.986	97,62%
	Subtotaal titel 3	142.673	67.439	210.112	142.318	67,73%
	Totaal	4.882.196	1.636.811	6.519.007	6.161.576	94,52%

Bedragen x € 1.000

Kwijtscheldingsbeleid gemeentelijke belastingen en heffingen

Voor de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing kunnen inwoners een beroep doen op de gemeentelijke kwijtscheldingsregeling. De kosten van kwijtschelding zijn meegenomen in de tarieven en worden gedekt met de opbrengst van de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing.

Gemeentelijke woonlasten

De woonlasten zijn een graadmeter voor de mate van stijging of daling van de gemeentelijke lasten. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de riool- en waterzorgheffing. Voor een goede vergelijking is in de onderstaande tabel een overzicht over meerdere jaren gemaakt.

Woonlasten	Eenpersoonshuishouden			Meerpersoonshuishouden		
	2026	2027	Stijgings-percentage	2026	2027	Stijgings-percentage
a. Onroerende zaakbelasting*	€ 333,28	€ 339,93	2,00%	€ 333,28	€ 339,93	2,00%
b. Afvalstoffenheffing	€ 381,12	€ 400,20	5,01%	€ 461,04	€ 484,20	5,02%
c. Rioolheffing	€ 264,48	€ 271,80	2,77%	€ 264,48	€ 271,80	2,77%
Totale woonlasten	€ 978,88	€ 1.011,93	3,38%	€ 1.058,80	€ 1.095,93	3,51%

* De OZB-cijfers zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 495.000 voor 2026, € 540.000 voor 2027.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Algemeen

In de paragraaf Weerstandsvermogen van zowel de begroting als van de jaarrekening wordt inzicht gegeven in de omvang, de dekking en de beheersing van de risico's waarmee de gemeente kan worden geconfronteerd. Dit geeft aan hoe robuust de financiële positie is en gaat in op de vraag hoe financiële risico's opgevangen kunnen worden. Voor het beoordelen van deze robuustheid is inzicht nodig in de omvang en achtergronden van de risico's die de gemeente loopt en de aanwezige weerstandscapaciteit voor de dekking van deze risico's.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de financiële middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die zich onverwacht kunnen voordoen en die van substantiële aard zijn, te kunnen dekken. De samenstelling van de weerstandscapaciteit over 2027 staat in onderstaande tabel.

Weerstandscapaciteit	Soort	1-1-2027	31-12-2027
Algemene reserve met bufferfunctie	Incidenteel	11.418	11.418
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	Incidenteel	59.270	50.718
Onvoorzien	Structureel	100	1
Totaal		70.789	62.138

Bedragen x € 1.000

De gemeenteraad heeft in zijn vergadering van 7 maart 2017 (iBabs 1754284) besloten de reserve met bufferfunctie te normeren op een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 maal de hoogte van het berekende financiële risicoprofiel. Het risicoprofiel is bepaald op € 9.724.000. Hiermee is de bandbreedte genormeerd op 9.724 (1,0) tot 13.614 (1,4).

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding tussen de ongedekte financiële risico's en de financiële weerstandscapaciteit om deze risico's op te kunnen opvangen. Om een waardeoordeel te kunnen geven over het weerstandsvermogen is het noodzakelijk dat het wordt afgezet tegen een norm. Een algemeen gehanteerde norm bij gemeenten is gebaseerd op een waarderingstabel die is opgesteld door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) in samenwerking met de Universiteit van Utrecht:

Ratio waardering weerstandsvermogen	Betekenis
> 2,0	Uitstekend
1,4 – 2,0	Ruim voldoende
1,0 – 1,4	Voldoende
0,8 – 1,0	Matig
0,6 – 0,8	Onvoldoende
< 0,6	Ruim onvoldoende

In de onderstaande tabel wordt in de vorm van een ratio het weerstandsvermogen berekend.

Ratio	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
1. Risicoprofiel	8.817	11.056	9.724
2. Weerstandscapaciteit	73.514	71.084	62.138
3. Ratio (verhouding tussen 1 en 2)	8,3	6,4	6,4
4. Ruimte (verschil tussen 1 en 2)	64.697	60.028	52.414

Bedragen x € 1.000

Uit voorgaande tabel blijkt dat het weerstandsvermogen gemeten aan de algemene norm van de NAR, uitstekend is. De geraamde totale weerstandscapaciteit voor 2027 is 6,4 maal zo groot als het risicoprofiel. Dit betekent dat de gemeente op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, uitstekend in staat is om onverwachte ontwikkelingen op te vangen.

Risicobeheersing

Binnen de organisatie worden risico's van processen regelmatig geïnventariseerd en worden waar noodzakelijk beheersmaatregelen getroffen. Ook voor projectbeheersing wordt met risicoanalyses gewerkt en worden de belangrijkste risico's beperkt door het nemen van adequate maatregelen.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

In onderstaande tabel zijn de risico's gekwantificeerd, waarbij door een inschatting van de kans dat de gebeurtenis zou kunnen optreden, het risicoprofiel ontstaat.

Omschrijving	Maximale omvang	Kans (in procent)	Gemiddelde omvang	Risicoprofiel
Gemeentefonds				
Uitkeringen Gemeentefonds	4.500	70	2.250	1.575
Grondexploitatie				
Grondexploitatie	2.760	Risk-mapping	2.760	2.760
Open-einde regelingen				
Specifieke uitkeringen (niet BUIG)	4.400	30	2.200	660
Bijstandsuitkeringen (BUIG)	3.400	30	1.700	510
Jeugdhulp	3.200	70	1.600	1.120
Wmo	2.100	70	1.050	735
Overige				
Risico cyberaanvallen	9.900	30	4.950	1.485
Dividend	2.864	30	1.432	429
Bodemsaneringen	1.500	10	750	75
Bouwleges	1.000	70	500	350
Rente	507	10	253	25
Stikstofproblematiek		PM		
Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt		PM		
Onderwijshuisvesting		PM		
Netcongestie		PM		
Totaal				9.724

Bedragen x € 1.000

Hieronder wordt nader op de risico's ingegaan.

Gemeentefonds

Uitkeringen Gemeentefonds

De gemeente loopt het risico dat de inkomsten uit het Gemeentefonds lager uitvallen door aanpassingen op rijksniveau. De inkomsten kunnen tegenvallen door:

1. Ontwikkeling van het accres gemeentefonds
2. Onvoldoende prijscompensatie voor loon- en prijsstijging
3. Een lagere onderbesteding of overbesteding van het btw-compensatiefonds met als gevolg een lagere algemene uitkering uit het Gemeentefonds
4. Rijksingrijpen

Beheersmaatregelen:

De beheersmaatregelen beperken zich tot het voortdurend volgen van de ontwikkelingen van het Gemeentefonds en het actualiseren van de ramingen aan de laatste ontwikkelingen en maatstaven. Daarnaast neemt de gemeente deel aan de overleggen die de VNG organiseert met betrekking tot de ontwikkelingen rondom het gemeentefonds en wordt deelgenomen aan gesprekken binnen de M50, het netwerk van middelgrote gemeenten.

Toelichting:

Gezien de macro-economische ontwikkelingen lijkt de kans dat het Rijk de komende jaren zal (moeten) bezuinigen reëel. Wereldwijde ontwikkelingen zoals de voortdurende oorlog in Oekraïne hebben impact op de Nederlandse economie. Dit blijft lastig in te schatten, maar vormt een risico. Het gemeentefonds omvat voor Leidschendam-Voorburg in 2027 ongeveer € 181 miljoen per jaar. Ondanks de voorzichtige raming van de groei (accres), blijft de kans reëel dat de groei van het gemeentefonds (op basis van het historisch BBP) mogelijk lager uitvalt. Een lagere groei van 1% betekent een lagere uitkering gemeentefonds van circa € 1,81 miljoen. Gezien de grote economische onzekerheden schatten we de kans hoog in.

Op basis van prijsstijgingen nemen de gemeentelijke lasten toe. Via de algemene uitkering ontvangen gemeenten jaarlijks compensatie voor loon- en prijsstijging. Het risico bestaat dat er op basis van de nieuwe BBP-systematiek niet altijd voldoende compensatie is om de prijsstijgingen op te vangen. Dit kan doordat de compensatie te laag is, maar er kan ook sprake zijn van een tijdelijk tekort doordat compensatie later plaatsvindt dan het prijseffect in de gemeentelijke lasten. Op basis van de inmiddels stabiliserende/ dalende inflatie wordt uitgegaan van een risico van maximaal 1% van de uitkering gemeentefonds, wat neerkomt op € 1,81 miljoen, waarbij de kans hoog wordt ingeschat.

De afgelopen jaren is er landelijk door de gemeenten een steeds groter beroep gedaan op het btw-compensatiefonds. Het risico bestaat dat er niet langer sprake zal zijn van een onderbesteding en de gemeente de geraamde inkomsten van € 0,84 miljoen per jaar (deels) niet zal ontvangen. Dit risico wordt gemiddeld ingeschat.

Het totale risico komt hiermee uit op afgerond € 4,5 miljoen.

Grondexploitaties

Grondexploitatie

De grootste risico's bij de grondexploitatie zijn prijsstijgingen voor civiele werken door markt- en wereldomstandigheden, vertraging in de projecten door veranderde programmaeisen en marktsituatie (bijv. eisen betaalbare woningbouw en netcongestie).

Beheersmaatregelen:

Het risico wordt gemitigeerd goede afstemming en in overleg blijven met (markt)partijen. Daarnaast vindt er heldere communicatie plaats over kwaliteit in relatie tot budgetten.

Toelichting:

Het risicoprofiel is berekend door middel van de Risk Mapping-methode. Het risicoprofiel is bepaald met een waarschijnlijkheid van 80%. Dat wil zeggen dat op basis van de uitgevoerde risicoanalyse, een risicobuffer ter grootte van het berekende risicoprofiel met een waarschijnlijkheid van 80% toereikend is om de financiële risico's van de grondexploitatie op te vangen. Het risicoprofiel voor Vlietvoorde komt uit op € 0,89 miljoen, het risicoprofiel voor Klein Plaspoelpolder (KPP) bedraagt € 1,36 miljoen en het risicoprofiel voor De Star bedraagt € 0,5 miljoen. Vertrouwelijke informatie over de risico's worden toegelicht in het meerjarig programma grondexploitaties (MPG).

Open-einde regelingen

Wmo

De Wmo is een open einde-regeling en kent daardoor geen bestedingsplafond. Hierdoor moet de gemeente ondersteuning blijven leveren aan haar inwoners, ook als het budget niet toereikend is.

Beheersmaatregelen:

Bij het toekennen van voorzieningen wordt vooral gekeken naar wat de inwoners nog zelf kunnen. Door dit maatwerk worden kosten beperkt. De vraag naar zorg uit de Wmo wordt verder voortdurend gemonitord en de budgetten worden periodiek bijgesteld aan de hand van actuele prognoses. De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage is uitgesteld naar 1 januari 2028. Dit betekent dat het huidige abonnementstarief wordt vervangen door een bijdrage die meebeweegt met het inkomen en vermogen van de inwoner. De maatregel is bedoeld om Wmo-ondersteuning betaalbaar te houden en de druk op gemeentelijke voorzieningen te reguleren.

Toelichting:

De omvang van het risico op overschrijding van het Wmo-budget wordt geschat op 10% van het Wmo-budget (Begeleiding, Dagbesteding, Beschermd Wonen, Huishoudelijke ondersteuning, Hulpmiddelen, Collectief vervoer en Woonvoorzieningen). De kans op het ontstaan van tekorten op de Wmo-budgetten wordt hoog ingeschat.

Jeugdhulp

Jaarlijks wordt de begroting van de jeugdzorguitgaven geactualiseerd aan de laatste trendmatige ontwikkeling. Het risico bestaat dat deze ontwikkeling van de jeugdzorguitgaven te laag is ingeschat.

Beheersmaatregelen:

Regionaal en lokaal worden maatregelen getroffen om de groei van de jeugdzorguitgaven te beheersen. Hierbij wordt gestuurd op passende inzet van jeugdhulp, beheersing van de uitgaven en verdere optimalisatie van de regionale samenwerking. Daarnaast wordt gewerkt aan de voorbereiding van de nieuwe inkoop van jeugdhulp. Met het Actieplan Jeugd wordt ingezet op tijdige en passende ondersteuning, zodat de zorg toegankelijk blijft voor inwoners die deze het hardst nodig hebben en de kosten zoveel mogelijk worden beheerst.

Toelichting:

De jeugdzorguitgaven zijn sinds de decentralisatie in 2015 fors gestegen. De ontwikkeling van de uitgaven wordt beïnvloed door meerdere factoren, waaronder volume-ontwikkelingen, de zwaarte en complexiteit van de zorg, prijs- en indexontwikkelingen en landelijke ontwikkelingen binnen het jeugdstelsel. De maximale omvang van het risico wordt geschat op 10% van de begrote jeugdzorguitgaven van circa € 32 miljoen. De kans dat dit risico zich voordoet wordt ingeschat op 70%.

Bijstandsuitkeringen (BUIG)

In 2022 heeft het Rijk het macrobudget van de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) naar beneden bijgesteld. Sinds dat moment heeft de gemeente Leidschendam-Voorburg regelmatig een negatief verschil tussen de verstrekte uitkeringen en de ontvangst van het Rijk (tekort BUIG). Het Rijk houdt rekening met een lager aantal uitkeringsgerechtigden dan de gemeente in werkelijk heeft. Het tekort is in de begroting meegenomen, maar het risico is dat door prijsstijgingen of volumecorrecties dit verschil groter wordt. Daarnaast is er sprake van een T-2 financiering, wat met name voor de nieuwe doorstroomlocatie voor statushouders naar verwachting een groot negatief effect zal hebben.

Beheersmaatregelen:

Het Rijk bepaalt jaarlijks het macrobudget van de BUIG (Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten) en stelt dit twee keer per jaar bij.

Vanaf 2027 is de verwachting dat er weer sprake is van een tekort, deze hangt sterk samen met de mate waarin de taakstelling van de statushouders (Spreidingswet) ingevuld kan worden

Toelichting:

De verdeling van het macro BUIG-budget vindt plaats op basis van uitgangspunten die het Rijk bepaalt. De loonkostensubsidie (LKS) is een los onderdeel en wordt bepaald op basis van de uitgaven van het voorgaande jaar. Hiermee probeert het Rijk gemeenten te stimuleren gebruik te maken van dit instrument. Voor het overige deel zijn gemeenten eigen risico-drager. Het Rijk vraagt

aan gemeenten wel een gedetailleerde jaarlijkse verantwoording (SiSa), waarmee gecontroleerd wordt of de gebruikte uitgangspunten nog valide zijn. Indien er in drie jaren opeenvolgend sprake is van een tekort, kunnen gemeenten in aanmerking komen voor de vangnetregeling. De maximale omvang van het risico is bepaald op 10% van het BUIG-budget van 2026. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

Specifieke uitkeringen (niet BUIG)

Bij een specifieke uitkering bestaat het risico dat de definitief toegekende subsidie lager uitpakt dan de voorlopige subsidie en/of dat de werkelijke gemaakte kosten de begrote lasten overschrijden vanwege het open-eindekarakter van de regeling.

Beheersmaatregelen:

De ontwikkelingen op de diverse regelingen wordt vanuit beleid en de periodieke budgetbewaking in het kader van de P&C-cyclus voortdurend gemonitord. Indien nodig wordt via de tussentijdse rapportages de gemeenteraad verzocht de begroting aan te passen.

Toelichting:

De gemeente ontvangt voor de uitvoering van een aantal specifieke taken, specifieke uitkeringen van de Rijksoverheid of mede-overheden. Sommige van deze specifieke uitkeringen kennen een min of meer structureel karakter, zoals:

- Onderwijsachterstandenbeleid;
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen (BBZ).

Daarnaast zijn er de afgelopen jaren veel nieuwe taken bij gemeenten belegd welke worden gefinancierd door middel van specifieke uitkeringen met elk hun eigen regels over verantwoording. Het rijk heeft inmiddels ook een aantal specifieke uitkeringen met 10% gekort.

De financiële omvang van het risico is bepaald op circa 10% van de begrote Rijksbijdragen over 2027. De kans dat dit risico optreedt wordt als gemiddeld ingeschat, namelijk 30%.

Overige

Risico cyberaanvallen

Er is sprake van een structureel en toenemend risico op cyberaanvallen die kunnen leiden tot verstoring van de gemeentelijke dienstverlening, verlies van gegevens en financiële schade. Gemeenten blijven een aantrekkelijk doelwit, mede door hun publieke taak en de toenemende afhankelijkheid van digitale systemen en ketenpartners. Het risico neemt de komende jaren naar verwachting niet af. Dit komt door toenemende digitalisering en afhankelijkheid van ICT, groeiende complexiteit van leveranciersketens, verdere professionalisering van cybercriminelen en geopolitieke ontwikkelingen die de dreiging beïnvloeden.

Beheersmaatregelen:

Vanaf 2024 wordt intensief ingezet op de versterking van de digitale weerbaarheid, onder andere in het kader van de Europese NIS2-richtlijn en de aankomende Cyberbeveiligingswet. De gemeente is hiermee aangemerkt als essentiële entiteit en dient te voldoen aan zwaardere eisen op het gebied van informatiebeveiliging.

Met de uitvoering van het programma NIS2/BIO en aanvullende technische en organisatorische maatregelen in 2025 en verder, wordt gewerkt aan het verhogen van de weerbaarheid van organisatie, systemen en infrastructuur en het beperken van de risico's van cyberincidenten.

Toelichting:

De kans dat organisaties worden geraakt door cyberincidenten is de afgelopen jaren verder toegenomen. Uit recente dreigingsbeelden van onder andere de Informatiebeveiligingsdienst voor gemeenten blijkt dat gemeenten te maken hebben gehad met incidenten, waaronder incidenten in de leveranciersketen. Op basis hiervan wordt de kans ingeschat op 30%. De maximale financiële impact van een cyberincident is afhankelijk van de duur en omvang van de verstoring en omvat zowel directe als indirecte schade (onder meer herstelkosten, inhuur, gemiste dienstverlening en mogelijke juridische gevolgen). De maximale omvang van het risico is gebaseerd op voorbeelden die zich bij andere gemeenten hebben voorgedaan.

Bodemsaneringen

Er zijn verschillende locaties binnen de gemeente waarvan bekend is dat de bodem verontreinigd is, maar waarvan nog niet duidelijk is of, en zo ja, wanneer de bodemverontreiniging gesaneerd moet worden. Ook speelt hierbij een rol of de kosten verhaald kunnen worden op de veroorzaker of (voormalige) eigenaar van de vervuilde locatie. Het beheer alsmede de risico's van de nazorglocatie aan de Nieuwstraat, ligt sinds 2022 bij de provincie en niet meer bij de gemeente. Onverwachte zaken in de bodem, zoals begin 2022 het dumpen van drugsafval in het recreatiegebied Vlietland waarbij de bodem werd verontreinigd, komen vooralsnog maar sporadisch voor. Recent heeft de GGD, op advies van het RIVM, advies gegeven over hoe om te gaan met verhoogde gehalten aan lood in grond om gezondheidsrisico voor kleine kinderen te voorkomen.

Beheersmaatregelen:

Om eventuele risico's te beperken worden door de gemeente bodemonderzoeken uitgevoerd bij aankoop van gronden. Eventuele financiële effecten worden meegenomen in de bepaling van de grondprijs. Om risico's en onzekerheden inzake de ondergrond (bodem) te verkleinen, worden de komende jaren diverse kaarten gemaakt om voor iedereen (intern en extern) inzichtelijk te maken wat de risico's inzake de bodem zijn. Niet alleen bodemverontreiniging is van belang maar ook Warmte Koude Opslag (WKO), geothermische omstandigheden, draagkracht van de bodem, bodemdaling/verzakkingen, archeologie, enzovoort. De gemeente is bronhouder voor het correct aanleveren van geologische grondboringen, grondwatermeetnet en WKO-installaties aan Basis Registratie Ondergrond (BRO). Jaarlijks legt de gemeente via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA) verantwoording af aan het rijk.

Toelichting:

De verschillende financiële risico's over bodemsanering, evenals de nieuw ontdekte VOCL-verontreiniging en de onzekerheid over PFAS, staalslakken en zogenaamde zorgwekkende stoffen, bedragen, na beoordeling, € 1,5 miljoen.

Dividend

Jaarlijks ontvangen de aandeelhouders van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en Stedin over de gemaakte winst een dividenduitkering. De resultaten van de BNG en Stedin zijn onderhevig aan exogene factoren. Dit kan ertoe leiden dat resultaten en de daarmee samenhangende dividenduitkeringen tegenvallen.

Beheersmaatregelen:

Gedurende de Planning & Control-cyclus worden de ontwikkelingen op dit risico nauwlettend gemonitord en zal de begroting indien nodig worden bijgesteld.

Toelichting:

De kans bestaat dat in enig jaar het dividend tegenvalt door tegenvallende resultaten van de betreffende onderneming. De maximale omvang van het risico van de BNG en Stedin is gelijk aan het verwachte dividend van € 2.864.000 in 2027.

Bouwleges

De inkomsten van de bouwleges worden jaarlijks geraamd op basis van de bouwaanvragen die bekend zijn en worden verwacht. Aanvragen worden in de praktijk regelmatig uitgesteld of gaan soms niet door. Ook worden nieuwe aanvragen ingediend waarmee geen rekening is gehouden. Dit maakt de inkomsten voor de bouwleges onvoorspelbaar, waardoor een fasering bij grote bouwaanvragen een significant effect heeft op de begroting.

Beheersmaatregelen:

Periodiek wordt een inschatting gemaakt van de te verwachten bouwaanvragen (projecten). In de tussentijdse rapportages worden mutaties naar aanleiding van deze analyses verwerkt.

Toelichting:

De maximale omvang wordt op € 1 miljoen geschat en is gebaseerd op het begrootte bedrag aan legesinkomsten in 2027 en de afwijkingen in het verleden. Doordat bouwaanvragen kunnen worden uitgesteld of niet doorgaan, zijn de inkomsten voor de bouwleges onvoorspelbaar en wordt de kans dat het risico zich voordoet op 70% ingeschat.

Rente

Het renterisico betreft het risico dat de gemeente loopt bij onvoorzien hoge rentestijgingen bij (nieuw) aan te trekken geldleningen.

Beheersmaatregelen:

Op de schatkistrekening staan de overtollige liquide middelen gestald. Bij het aantrekken van toekomstige leningen wordt mogelijk meer gebruik gemaakt van lineaire leningen. Bij lineaire leningen worden aflossingen meer gespreid over de tijd en neemt ook het renterisico bij herfinanciering af.

Toelichting:

Het is mogelijk dat er medio 2027 een beperkt aantal nieuwe langdurige geldleningen moet worden aangetrokken. Ten tijde van het samenstellen van de begroting 2027 waren de rentetarieven op de kapitaalmarkt (licht) stijgende. Indien de huidige leningenportefeuille geherfinancierd moet worden tegen een rente die 1% hoger uitvalt, dan is het effect circa € 507.000. De kans dat de marktrente op korte termijn verder fors zal stijgen is onwaarschijnlijk, maar ook, gezien de omstandigheden, lastig in te schatten.

Stikstofproblematiek

De neerslag van een overmaat aan stikstof in beschermde, kwetsbare natuurgebieden heeft een ingrijpend negatief effect op de biodiversiteit. De soortenrijkdom en daarmee de kwaliteit van de natuur in deze gebieden neemt af naarmate er meer stikstof in de grond neerslaat.

Tot 2019 vormde het 'Programma Aanpak Stikstof' (PAS) de basis om toestemming te kunnen verlenen voor bouwplannen en andere ruimtelijke ontwikkelingen, die een bijdrage (kunnen) leveren aan de neerslag van stikstof in de beschermde Natura 2000-gebieden. Het PAS liep vooruit op de verwachte positieve effecten van toekomstige maatregelen om de nadelige gevolgen van het neerslaan van stikstof in natuurgebieden te verminderen. Op die manier zorgde het PAS voor ruimte voor nieuwe ontwikkelingen. In mei 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State echter een streep door de toepassing van het PAS gezet. De Afdeling oordeelde dat onvoldoende zeker is dat toekomstige maatregelen de verwachte gunstige effecten zullen kunnen waarmaken. Het PAS als onderbouwing voor het verlenen van toestemming voor bouw- en andere activiteiten, die voor een toename van de neerslag van stikstof in natuurgebieden kunnen zorgen, is daardoor weggefallen.

Beheersmaatregelen:

Gedurende de P&C-cyclus worden de ontwikkelingen rond dit risico nauwlettend gemonitord. Waar nodig worden maatregelen genomen om het risico te beperken of zoveel als mogelijk uit te sluiten.

Toelichting:

De eerder gesignaleerde trend, dat de ruimte voor nieuwe ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving steeds verder wordt ingeperkt zolang er geen meer structurele oplossingen worden gevonden om de stikstofdepositie op kwetsbare natuurgebieden te beperken, zet zich nog steeds door.

Op 26 juni 2026 presenteerde het kabinet Jetten zijn plannen om Nederland van het 'stikstofslot' te halen. Die plannen voorzien in een breed maatregelenpakket. Dit moet zorgen voor duidelijkheid voor sectoren die stikstof uitstoten, natuurherstel en ruimte om weer te kunnen bouwen. Naast doelen op bedrijfsniveau, die vooral de agrarische sector betreffen, wordt ingezet op maatregelen voor en investering in natuurherstel. Ook wordt een nieuwe rekenkundige ondergrens voor stikstofdepositie ingevoerd. Dat moet ervoor zorgen dat activiteiten met een beperkte stikstofneerslag, zoals in de woningbouw, energietransitie en infrastructuur, eenvoudiger gerealiseerd kunnen worden. Of en in hoeverre dit pakket aan maatregelen voldoende (aantoonbaar) effectief zal zijn, op voldoende juridisch en politiek draagvlak kan rekenen en er dus daadwerkelijk weer meer ruimte zal ontstaan voor bouw- en overige plannen, zal de komende tijd moeten blijken. De implementatie van de plannen moet immers nog starten

Vooraf voor de relatief omvangrijke ruimtelijke projecten, zoals bijvoorbeeld De Star of de Veurse Achterweg, blijft daarom onverminderd het dringende advies om tijdig een AERIUS-berekening van de gebruiks- én bouwfasen te laten uitvoeren en daarbij ook de mogelijkheden voor emissiereductie in beide fasen te verkennen. Alleen zo kunnen de mogelijke risico's actief en tijdig gemonitord worden en kan er waar nodig bijgestuurd worden op programma, fasering en andere emissie gerelateerde factoren.

De maximale omvang van dit risico is moeilijk te kwantificeren. Daarnaast is, vooral bij kleinere projecten, de kans relatief klein dat dit risico zich voordoet. De ervaring tot en met medio 2026 leert dat in Leidschendam-Voorburg de effecten van de stikstofproblematiek bij de ruimtelijke planvorming beperkt zijn gebleven.

Ontwikkelingen in de arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt is nog altijd krap en zal op korte termijn niet veranderen. We hebben hierdoor te maken met het langer zoeken naar de juiste match of dat de juiste match niet meer te vinden is. Dit betekent dat we als organisatie flexibeler moeten schakelen op de inhoud van een vacature met bijvoorbeeld jobcarving of de inzet AI, of mensen, al dan niet intern, opleiden totdat ze de juiste skills hebben. Ook de doorlooptijd en behandeltijd van een vacature vragen om een andere benadering.

Beheersmaatregelen:

Extra inspanningen zijn ingezet om het imago van Leidschendam-Voorburg als werkgever te verbeteren en meer geschikte kandidaten te motiveren om bij Leidschendam-Voorburg te solliciteren. Extra aandacht gaat ook uit naar het beter intern managen van talent en bieden van ontwikkelkansen aan medewerkers om hen langer te behouden.

Toelichting:

Het aantrekken en behouden van geschikte kandidaten kan zorgen voor hogere incidentele extra kosten, zoals inzet assessments, opleidingskosten en aanbrengbonus.

Onderwijshuisvesting

Scholen voorzien in adequate huisvesting is een wettelijke taak van de gemeente. Onderwijsprojecten zijn de afgelopen jaren steeds complexer geworden; dit zijn langlopende projecten waarbij de nodige risico's de kop op kunnen steken die kunnen leiden tot vertraging van het proces. Afhankelijk van de fase waarin de vertraging optreedt, kan deze een kostenverhogend effect hebben.

Beheersmaatregelen:

- Uitvoeren vastgesteld Integraal Huisvestingsplan (IHP) op basis van uitvoeringskader
- Investeringsoverzicht en planning opstellen en actueel houden
- Bijeenbrengen van budgetten en/of subsidiegelden
- Maken van afspraken met de schoolbesturen over de invulling van het bouwheerschap
- Huisvestingsopgave definiëren door het opstellen van een businesscase (ruimtelijk en financieel)

Toelichting:

In december 2025 is het Integraal Huisvestingsplan (IHP) voor Primair en Voortgezet Onderwijs 2025-2040 vastgesteld. Het IHP heeft een scope van 16 jaar, waarbij voor de eerste vier jaar een uitvoeringskader is opgesteld. Voor de resterende 12 jaar wordt in het IHP een doorkijk geschetst. Iedere 4 jaar wordt het IHP herijkt op basis van leerlingprognoses en actuele ontwikkelingen.

Netcongestie

Door toenemende netcongestie bestaat het risico dat nieuwe of verzwaarde elektriciteitsaansluitingen niet tijdig beschikbaar zijn. Hierdoor kunnen gemeentelijke projecten, zoals woningbouw, de nieuwbouw van scholen, de mobiliteitstransitie en de verduurzamingsopgave, vertraging oplopen. Dit kan leiden tot uitstel van beleidsdoelen, fasering van projecten en mogelijk hogere uitvoeringskosten.

Beheersmaatregelen:

Om de gevolgen van netcongestie zoveel mogelijk te beperken wordt vroegtijdig afgestemd met de netbeheerder en worden, waar mogelijk, tijdig aanvragen voor netcapaciteit ingediend. Voor de nieuwbouw van scholen kan vanaf 1 oktober 2026 voor projecten uit het Integraal Huisvestingsplan Scholen tijdig prioriteit voor een netaansluiting worden aangevraagd.

Voor de mobiliteitstransitie worden maatregelen toegepast zoals slim laden, het verschuiven van laadtijden en het gereguleerd beperken van laadvermogen tijdens piekmomenten. Binnen de verduurzamingsopgave wordt daarnaast onderzocht of tijdelijke oplossingen, zoals hybride warmteoplossingen, kunnen bijdragen aan het beperken van de gevolgen van netcongestie. Ondanks deze maatregelen blijft de gemeente afhankelijk van de beschikbare netcapaciteit en de planning van de netbeheerder, waardoor vertragingen niet volledig kunnen worden voorkomen.

Toelichting:

Toenemende netcongestie vormt een risico voor de uitvoering van verschillende gemeentelijke opgaven. Met name projecten die zich nog in de verkennings- of opstartfase bevinden, lopen een toenemend risico op vertraging doordat nieuwe of verzwaarde netaansluitingen niet tijdig beschikbaar zijn. Voor reeds vergevorderde bouwprojecten lijkt dit risico op dit moment beperkter.

Naast de woningbouwopgave kunnen ook de nieuwbouw van scholen, de uitrol van laadinfrastructuur en de verduurzamingsopgave worden geraakt. Voor de mobiliteitstransitie zijn op dit moment nog beheersmaatregelen beschikbaar waardoor de gevolgen vooralsnog beperkt blijven. Binnen de energietransitie kan netcongestie er echter toe leiden dat tijdelijke tussenoplossingen, zoals hybride warmte-oplossingen, noodzakelijk zijn om de voortgang van de verduurzaming zoveel mogelijk te waarborgen.

Kengetallen

De financiële kengetallen zijn als volgt.

Kengetal	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Netto schuldquote	26,5%	47,6%	56,0%	70,7%	77,3%
Netto schuldquote (gecorrigeerd voor verstrekte leningen)	20,5%	41,5%	49,7%	64,4%	71,0%
Solvabiliteitsratio	58,5%	47,9%	44,0%	38,9%	36,4%
Structurele exploitatieruimte	-0,5%	4,2%	4,3%	2,2%	2,8%
Grondexploitatie	4,0%	3,1%	-1,7%	-0,4%	0,0%
Belastingcapaciteit	100,5%	100,1%	100,1%	100,1%	100,1%

1. *Netto schuldquote en de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen*

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Omdat bij verstrekte leningen er onzekerheid kan bestaan over de terugbetaling wordt de netto schuldquote zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden berekend. Des te lager deze schuldquote is des te meer eigen middelen de gemeente ter beschikking heeft. Bij een waarde onder de 100% is de quote goed te noemen. De VNG kwalificeert een hoogte van 100% als code oranje en spreekt vanaf 130% van code rood.

2. *De solvabiliteitsratio*

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat uit de reserves en het begrotingssaldo. Des te hoger deze ratio is des te meer middelen de gemeente ter beschikking heeft om aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Als signaalwaarde voor de solvabiliteitsratio geldt volgens de VNG een percentage van 20%; bij een solvabiliteitsratio lager dan 20% bevindt de gemeente zich op glad ijs. De gemeenteraad heeft echter een ondergrens van 30% vastgesteld.

3. *Structurele exploitatieruimte*

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht in de exploitatie wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Dit kengetal wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves te delen door de totale baten, uitgedrukt in een percentage. Bij een waarde hoger dan 0% is er structurele exploitatieruimte.

4. *Grondexploitatie*

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

5. *Belastingcapaciteit*

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde waarde in de gemeente. Een waarde van 100% geeft aan dat de gemeente qua woonlasten op het landelijk gemiddelde zit.

Beoordeling onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie

De uitkomsten van de kengetallen geven aan dat de financiële positie van de gemeente goed is. De kengetallen voldoen aan de VNG-normen. De rente en aflossingen zijn gedekt in de begroting, de solvabiliteit is ruim voldoende en de financiële weerbaarheid is goed. De gemeente is goed in staat om aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De belastingcapaciteit kan zo nodig voor dekking zorgen van extra lasten die voortvloeien uit eventuele tegenvallers.

Onderhoud kapitaalgoederen

Algemeen

De gemeente heeft op haar grondgebied een groot aantal kapitaalgoederen zoals wegen, riolering en water, groen, gebouwen, openbare verlichting, speelvoorzieningen en sportparken. Investeren in en onderhouden van deze kapitaalgoederen is belangrijk omdat ze een belangrijke bijdrage leveren aan de uitvoering van de programma's van de begroting. Een aantal van de taken waarop kapitaalgoederen betrekking hebben, is verplicht. Zo heeft de gemeente een wettelijke plicht rondom riolering en onderhoud van wegen. Ook leggen de kapitaalgoederen een aanzienlijk beslag op het investeringsplan.

De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen bevat het beleid en de planning ten aanzien van het planmatig onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen in de openbare ruimte (wegen, riolering & water en groen), de gemeentelijke gebouwen en de sportparken. Tevens is in deze paragraaf de tabel financiële lasten onderhoud van de kapitaalgoederen opgenomen en het overzicht van de beheerplannen.

Het in maart 2026 geactualiseerde investeringsplan is meegenomen in de Kadernota 2027-2030 en verwerkt in de begroting 2027. Het gaat dan vooral om de kapitaallasten voor rente en afschrijving en de kosten van beheer en onderhoud.

Om alle ruimtelijke opgaven in samenhang te beschouwen, kansen te benutten en efficiënt om te gaan met de schaarse middelen en capaciteit, gaan we aan de slag met integraal programmeren. In dit stadium is nog niet bekend of hieruit financiële consequenties rollen.

Zoals in het in 2025 vastgestelde beheerplan wegen is aangegeven, is voor een paar locaties groot onderhoud niet meer toereikend of is bekend dat er meerdere opgaven liggen. Deze investeringen zijn nog niet meegenomen in de Begroting 2027-2030.

De basis van het beleid is onder andere vastgelegd in de [nota kapitaalgoederen](#), Integraal Beheerplan Openbare Ruimte (IBOR), beheerplan wegen (iBabs 3872), [beheerplan civiele kunstwerken en oevers](#), [Water- en rioleringsplan \(WRP\)](#), de wijkgroenbeheerplannen, [Groenactieplan \(GAP\)](#), beheerplan gebouwen (via de Kadernota, iBabs 3902), vastgoednota 2025-2030 (iBabs 3896) en beheerplan Sportparken vanaf 2025 (iBabs 3939).

In 2027 worden voor de beheerplannen in de openbare ruimte 10 nieuwe beheerplannen geschreven. Daarna worden deze voor besluitvorming voorgelegd aan de raad.

Wegen

Kaders en doelen

Het beleidskader voor het beheer van wegen wordt gevormd door het beleidsplan wegen. Het beheerplan wegen is in 2024 geactualiseerd en geldt vanaf 2025 voor een periode van 5 jaar. Met deze kaders en met behulp van de tweejaarlijkse wegininspecties van het totale areaal wordt het uitvoeringsprogramma wegen opgesteld. Dit uitvoeringsprogramma wordt om de twee jaar bijgesteld en er wordt jaarlijks, bij de voorbereiding van de werken, afgestemd met de lopende projecten zoals bijvoorbeeld het UPR of de werken van de diverse nutsbedrijven. Met het beheerplan Wegen en het Integraal beheerplan openbare ruimte wordt zorggedragen dat de wegen conform de vastgestelde ambities wordt onderhouden. Ook wordt er gekeken naar het verbeteren van de groeiplaatsen van bomen, het weghalen van overbodige verharding en toevoegen van groen en het afkoppelen van de waterafvoer vanaf het wegdek zodat regenwater niet meer afgevoerd wordt naar de riolering, maar naar oppervlaktewater of dat deze vertraagd wordt afgevoerd via het maaiveld in de ondergrond.

Kwaliteit

De kwaliteit van de wegen wordt vastgesteld volgens de normen van het CROW, maar voldoet ook aan de eisen gesteld in het Integraal beheerplan openbare ruimte. De kwaliteit van het onderhoud van

de wegen is voor de winkelcentra op A-niveau, voor de woonwijken op B-niveau en voor het buitengebied op C-niveau.

Beheer

In 2027 wordt onder andere groot onderhoud (gedeeltelijk of in zijn geheel) uitgevoerd op Bosboom-Toussaintstraat, Burgemeester Den Haan Groenpark, Corbulokade, Eemwijkplein, Johannes de Bekalaan, Laan van Oostenburg, Laan van Rustenburg, Noordenburglaan, Oude Trambaan, Prins Bernhardlaan (V), Prins Johan Willem Frisolaan, Prinsenhof, Rembrandtlaan, Spinozalaan, Stompwijk, van Ruysdaellaan, Venestraat, Vijverhof, Westeinde, Westvlietweg, Wijkerlaan, Willem de Bijelaan en Zeeheldenwijk.

Tevens vindt er jaarlijks (groot) onderhoud plaats op de civiele kunstwerken op basis van het in 2024 vastgestelde beheerplan beschoeiing, duikers en kunstwerken. Voor 2027 betreft dit ongeveer 20 kunstwerken.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid	Hoeveelheid
		jaarstukken 2025	begroting 2027
Wegen elementverharding	100 m2	22.679	22.713
Wegen asfaltverharding	100 m2	7.099	7.067
Civiele kunstwerken	stuks	300	300

Riolering en Water

Kaders en doelen

In het Water- en Rioleringsplan (WRP) 2022-2027 is het beleid, de doelstellingen, het beleidskader en het uitvoeringsprogramma opgenomen voor het riool- en waterbeheer. De werkzaamheden zijn gericht op beleidsontwikkeling, beleidsrealisatie, financiering en beheer en onderhoud van alle openbare rioleringen, putten, kolken, goten, infiltratievoorzieningen, watergangen en duikers voor zover in beheer bij de gemeente, drainageleidingen en riool-, doorspoel- polder-, tunnel- en rioolgemaal en het drukrioolstelsel.

Kwaliteit

De kwaliteit wordt gemonitord aan de hand van de volgende 5 kernprestatie-indicatoren uit het WRP.

1. Tevreden gebruikers
2. Realisatie volgens plan
3. Toestand van de infrastructuur is op orde
4. Toelaatbaar omgevingseffect
5. Goed gebruik van de watersystemen

Het streven is dat alle indicatoren op groen staan.

Beheer riolering

De jaarlijkse werkzaamheden en projecten die in 2027 worden uitgevoerd of gestart worden qua uitvoering, zijn onder ander:

- Renovatie van de mechanisch-elektrische installatie van circa 60 pompunits en 9 voedingskasten van het drukrioleringsstelsel in met name het buitengebied rondom Stompwijk
- Renovatie van 8 rioolgemaal
- Reinigen en inspecteren van circa 48,1 kilometer riolering van het hoofdbemalingsgebied Leidschendam, grofweg het gebied ten zuiden van de Noordsingel

- Reinigen van alle circa 22.000 kolken en 2,4 kilometer lijngoten in de gemeente
- Bui van de eeuw: afkoppelen bij kansrijke integrale projecten, zoals herstraten of renovatieprojecten van woningbouwverenigingen
- Afkoppelen van ongeveer 50% van alle woningen in De Zijde

Vervanging riolering

In integrale projecten volgens het UitvoeringsPlan Rioolvervanging (UPR) wordt een klimaat-robust stelsel aangelegd van goten, riolen, wadi's en drainage, oppervlaktewater en waterbergingsvoorzieningen. Regenpijpen aan de straatzijde van particuliere daken worden afgekoppeld van de afvalwaterriolering. In het straatprofiel wordt rekening gehouden met een ruimte-reservering voor de energietransitie. Bovengronds wordt waar mogelijk vergroend en een klimaat-adaptieve biodiverse inrichting gerealiseerd.

Projecten die in 2027 uitgevoerd of gestart worden qua uitvoering zijn:

- Zaagmolenstraat (uitvoering in 2026 en financiële afronding in 2027)
- Voorburg-Noord noord (voorbereiding gestart, uitvoering vanaf 2027/2028)
- Parnashofweg (uitvoering is gestart en loopt door in 2027)
- Veursestraatweg (voorbereiding gestart, uitvoering volgt na Parnashofweg en start vanaf 2027)
- Essesteijn (voorbereiding is gestart en uitvoering vanaf 2027/2028)
- Marcellus Emantslaan (schuift door naar 2028/2029, uitgesteld i.v.m. nieuwbouw school)
- Huygenskwartier (voorbereiding gestart, uitvoering afhankelijk van gereedkomen project appartementen en winkel Herentuyn verwachting 2027/2028)
- Koningin Julianalaan (start voorbereiding van afronding Marcellus Emantslaan)
- Van Pabstlaan (voorbereiding gestart, uitvoering vanaf 2027)
- Duivenvoorde (voorbereiding gestart, uitvoering vanaf 2028/2029)
- 't Hert (voorbereiding gestart, uitvoering vanaf 2028)
- Van Santhorststraat (voorbereiding gestart, uitvoering vanaf 2027/2028)
- Overburgkade (voorbereiding gestart, uitvoering vanaf 2027/2028)

De UPR-projecten zijn opgenomen in het projectenboek. De huidige planning is niet meer gelijk aan de planning uit het WRP 2022-2027. Meerdere projecten hebben sinds het opstellen van het WRP vertraging opgelopen, waardoor deze later worden afgerond.

Beheer water

In het zomerhalfjaar wordt in diverse parken kroos geruimd om de belevingswaarde van het water goed te houden. Jaarlijks worden in het najaar de watergangen en vijvers op een ecologische manier geschoond om overdadige plantengroei te verwijderen. Er worden jaarlijks een aantal beschoeiingen vervangen. Op plaatsen waar deze niet langer nodig zijn wordt deze verwijderd of wordt de oever heringericht naar een NEZ (Natte Ecologische Zone). In watergangen waar veel bladval terecht komt wordt dit verwijderd wat de waterkwaliteit ten goede komt. Ook verwijderen we in het stedelijk gebied gezonken en drijvend vuil.

De afgelopen 5 á 6 jaar heeft de gemeente een groot deel van haar areaal gebaggerd. 2027 zal het laatste jaar zijn waarbij er nog een behoorlijke baggeropgave is voor het resterende areaal. De daaropvolgende jaren zal de baggernoodzaak significant afnemen.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2025	Hoeveelheid begroting 2027
Oppervlaktewater gemeentelijk beheer	100 m2	2.952	2.952
Riool gemengd stelsel	1 km	159,1	159,15
Riool gescheiden stelsel afvalwater	1 km	44,1	44,18

Riool gescheiden stelsel hemelwater	1 km	91,6	91,61
Gemalen (inclusief Bergbezinkbassins)	1 stuks	68	72
Pompunits drukriolering	1 stuks	279	279
Voedingskasten drukriolering	1 stuks	40	41
Persleidingen	1 km	44,5	44,6

Groen

Kaders en doelen

De beleidskaders voor het groen wordt gevormd door het groenstructuurplan, GroenActieplan (GAP), beeldkwaliteitsplan, bomenbeleidsplan en de diverse wijkgroenbeheerplannen.

Kwaliteit

De kwaliteit van het onderhoud van het groen is voor de winkelcentra op A-niveau, voor de woonwijken op B-niveau en voor het buitengebied op C-niveau.

Beheer

Naast het dagelijks onderhouden zoals snoeien en maaien, staan voor 2027 de volgende groenrenovaties gepland exclusief GAP:

- Kleine laan: vervanging bomen
- De Heuvel: gevelbeplanting Velthuysenlaan vervolg deel 2 tegelstrook en nieuwe beplanting
- Westenburglaan: prunus Amanogawa vervangen
- Bovenveen: locatie 6 Binnenhof Hartzstraat en Van Everdingenstraat, beplanting in deze straten
- Park Vreugd en Rust: restauratie plantvakken overplaats
- Naar aanleiding van groenkwaliteitsinspectie plantvakrenovatie wijk 1 en 2 (Prinsenhof, De Huevel, Amstelwijk, De Zijde, Veursehout en Duivenvoorde)
- Zwaluwlaan: bomen vervangen
- Binnentuinen renoveren tussen Veurse Achterweg en Abdijland/Kapelland
- Sportpark Groene Zoom: boomvervanging 3e fase
- Moestuinvereniging Groenen Zoom: vervanging dode essen
- Palairtstraat: beplanting vervangen

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2025	Hoeveelheid begroting 2027
Bomen	1 stuks	38.850	39.250
Gras	100 m2	23.100	23.100
Beplanting	100 m2	9.210	10.250

Vastgoed

Vastgoed

Actuele beleidscontext

De raad heeft in september 2025 de Vastgoednota 2025-2030 vastgesteld. Sindsdien wordt gewerkt volgens deze beleidscontext. De nota beschrijft onder meer de instrumenten voor vastgoedsturing, het onderdeel Gebouwen in de Paragraaf Kapitaalgoederen in de begroting is hiervoor nu uitgebreid in lijn met de beschreven instrumenten. De nota is in te zien via: [Vastgoednota 2025-2030](#).

De uitgangspunten van de Vastgoednota zijn:

- Vastgoed dient publieke waarde: vastgoed ondersteunt wettelijke taken en maatschappelijke doelen.
- Efficiënt en multifunctioneel ruimtegebruik: functies worden waar mogelijk gecombineerd voor een optimale benutting.
- Duurzaam vastgoed: de portefeuille groeit toe naar CO₂-neutraliteit.
- Kwalitatieve en toegankelijke voorzieningen: vastgoed sluit aan op inwonersbehoeften en de Omgevingsvisie 2050.

Doelen en prestaties

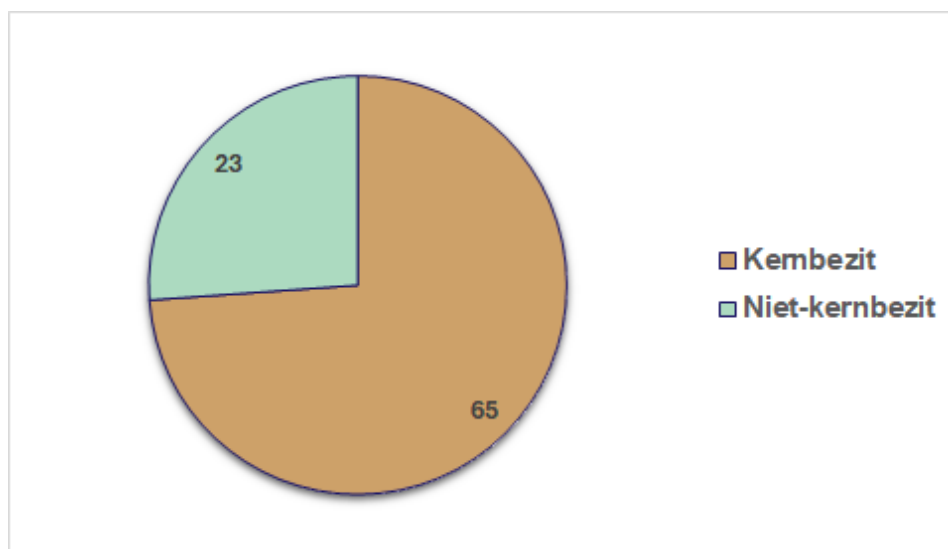
Gemeentelijk vastgoed wordt strategisch ingezet voor wettelijke taken en maatschappelijke doelen, met aandacht voor efficiënt ruimtegebruik, duurzaamheid, toegankelijkheid, onderhoudskwaliteit en transparante exploitatie.

Prestaties voor 2027:

- **MPV:** het Meerjarenperspectief Vastgoed wordt voor de eerste keer vastgesteld.
- **Portefeuillesturing:** van alle objecten wordt vastgesteld of zij tot het kernbezit behoren.
- **Kostprijsdekkende huur:** in Q2 2027 is een strategie voor invoering kostprijsdekkende huur vastgesteld.
- **Niet-kernbezit:** per object is een verkoop-, herontwikkel- of herbestemmingsstrategie beschikbaar.
- **Verduurzaming en toegankelijkheid:** worden vanaf 2027 standaard meegewogen bij onderhouds-, renovatie- en investeringsprojecten voor kernbezit.

Vastgoedportefeuille

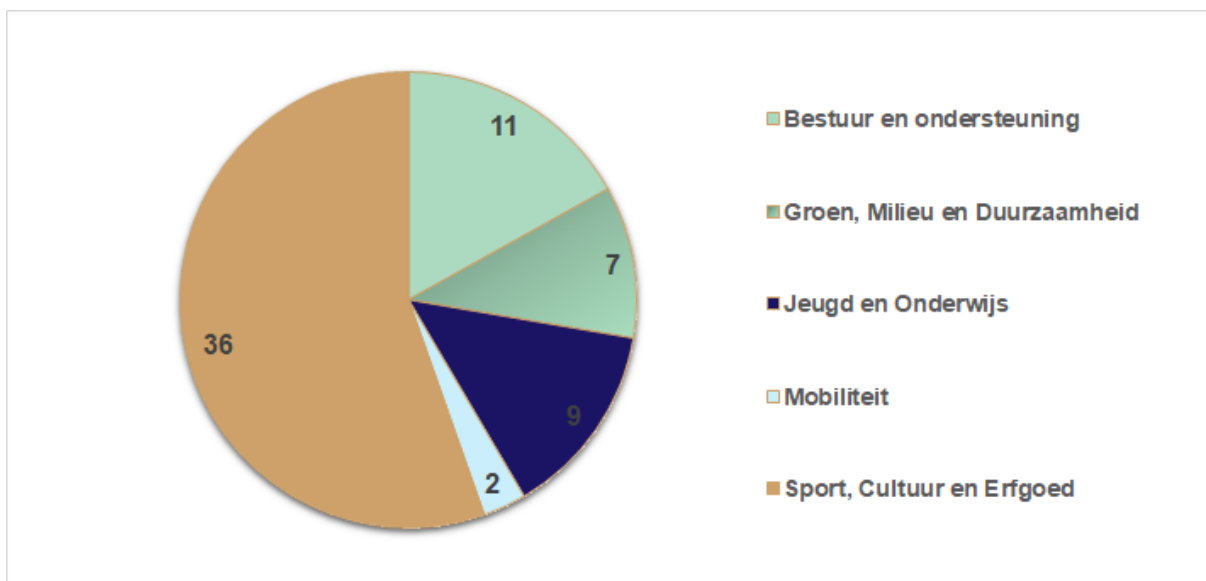
De portefeuille telt 88 objecten en wordt onderscheiden in kernbezit en niet-kernbezit. Figuur 2 toont de voorlopige verhouding.

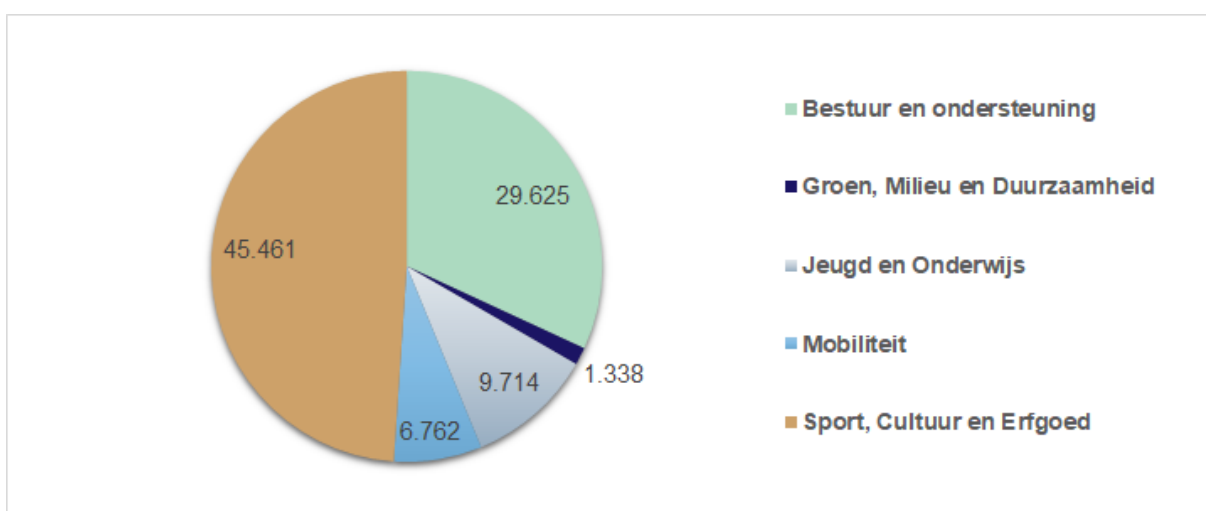
Figuur 2 – Verhouding Kernbezit en Niet-kernbezit

Kernbezit

Het voorlopige kernbezit bestaat uit 65 objecten binnen vijf programma's, samen circa 84.000 m² vloeroppervlak. Figuren 3 en 4 tonen aantallen en oppervlak per programma.

Figuur 3 – Aantal panden per programma

Figuur 4 – Vierkante meters per programma

Financiën

Exploitantiebegroting

Tabel 1 toont de lasten en baten per programma.

Baten en lasten per programma	2027	2028	2029	2030
Baten	-6.325	-6.325	-6.429	-6.429
00 - Bestuur en ondersteuning	-1.724	-1.724	-1.724	-1.724
02 - Mobiliteit	-78	-78	-78	-78
03 - Groen, Milieu en Duurzaamheid	-12	-12	-12	-12
05 - Jeugd en onderwijs	-26	-26	-26	-26
06 - Sport, cultuur en erfgoed	-4.434	-4.434	-4.434	-4.434
08 - Ruimte, Bouwen en Wonen	-6	-6	-6	-6
10 - Overhead	-43	-43	-43	-43
Lasten	17.647	18.433	19.360	19.344
00 - Bestuur en ondersteuning	1.778	1.639	1.696	1.688

01 - Veiligheid	70	70	70	70
02 - Mobiliteit	446	446	524	524
03 - Groen, Milieu en Duurzaamheid	183	183	183	183
04 - Economie en Bestaanszekerheid	12	12	12	12
05 - Jeugd en Onderwijs	4.311	5.463	5.762	5.755
06 - Sport, Cultuur en Erfgoed	6.905	7.379	7.352	7.425
08 - Ruimte, Bouwen en Wonen	12	12	12	12
10 - Overhead	3.929	3.228	3.748	3.674
Totaal	11.322	12.108	12.931	12.915

Bedragen x € 1.000

Tabel 2 geeft inzicht in lasten en baten per categorie.

Baten en lasten per categorie	2027	2028	2029	2030
Baten	-6.325	-6.325	-6.429	-6.429
Huren en pachten	-5.430	-5.430	-5.534	-5.534
Overige opbrengsten	-895	-895	-895	-895
Lasten	17.647	18.433	19.360	19.344
Belastingen	883	883	883	883
Beveiligingskosten	107	107	107	107
Energiekosten	539	539	539	539
Huurkosten	610	610	610	610
Kapitaallasten	7.725	9.298	10.398	10.382
Onderhoudskosten	1.775	1.775	1.775	1.775
Overige kosten	2.628	1.999	1.826	1.826
Schades	74	74	74	74
Schoonmaakkosten	332	332	332	332
Storting voorziening	2.188	2.188	2.188	2.188
Verzekeringskosten	306	306	306	306
VvE-bijdragen	323	323	323	323
Sloopkosten	157	-	-	-
Totaal	11.322	12.108	12.931	12.915

Bedragen x € 1.000

Kwaliteit

De technische kwaliteit wordt geborgd via NEN 2767. Objecten worden minimaal eens per vier jaar geïnspecteerd, de uitkomsten van deze inspecties vormen de basis voor de MJOP. Kernbezit voldoet minimaal aan conditieniveau 3 zonder ernstige gebreken.

Onderhoud

De MJOP stuurt de planning en financiering van groot onderhoud en wordt eens per vier jaar geactualiseerd op basis van inspecties.

Reserves en voorzieningen

Groot onderhoud wordt betaald uit de Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen. Jaarlijks wordt op basis van de MJOP aan deze voorziening gedoteerd. De dotatie voor 2027 is € 2.188.000.

Sportparken

Kaders en doelen

De gemeente draagt zorg voor goed bespeelbare en gebruiksvriendelijke buitensportaccommodaties. Om hier invulling aan te geven is het Beheerplan Sportparken opgesteld. Dit beheerplan geldt vanaf 2025 en wordt jaarlijks geactualiseerd. De meest recente actualisatie heeft in 2026 plaatsgevonden. Het beheerplan bestaat uit het Dagelijks Onderhoudsplan (DOP) en de Meerjareninvesteringsprognose (MIP). Het beheerplan vormt de financiële onderbouwing voor de begroting 2027.

Kwaliteit

Voor de sportparken en de bijbehorende inrichtingselementen worden de kwaliteitsniveaus goed, voldoende, matig, onvoldoende en slecht onderscheiden. De gemeente hanteert als streefwaarde dat de kwaliteit van de sportparken minimaal voldoende is.

Beheer

Het beheer en onderhoud wordt uitgevoerd conform het Beheerplan Sportparken vanaf 2025 en is geactualiseerd in 2026.

Kerncijfers

Soort	Eenheid	Hoeveelheid jaarstukken 2025	Hoeveelheid begroting 2027
Sportparken	1 stuks	6	6

Tabel: Financieel overzicht

Onderhoudsbudgetten	Realisatie 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0.3 Beheer overige gebouw en gronden	566	507	507	507	507	507
Totaal Bestuur en Ondersteuning	566	507	507	507	507	507
2.1 Verkeer en vervoer	4.269	4.610	4.823	4.823	4.857	4.857
2.2 Parkeren (parkeergarages)	86	78	138	138	138	138
Totaal Mobiliteit	4.355	4.688	4.961	4.961	4.995	4.995
4.2 Onderwijshuisvesting	-20	6	7	7	7	7
Totaal Jeugd en Onderwijs	-20	6	7	7	7	7
5.2 Sportaccommodaties	908	924	969	969	969	969
5.3 Cultuurpres.,productie&participatie (gebouwen)	35	38	40	40	40	40
5.4 Musea (gebouwen)	42	39	41	41	41	41
5.6 Media (gebouwen)	14	22	23	23	23	23
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (gebouwen)	302	308	319	244	244	244
Totaal Sport, cultuur en erfgoed	1.301	1.331	1.392	1.317	1.317	1.317

5.7 Openbaar groen	4.397	4.255	4.230	3.977	4.013	4.018
7.2 Rioleringen	2.010	2.178	1.735	1.404	1.292	1.292
7.5 Begraafplaatsen	494	303	311	311	311	311
Totaal Groen, Milieu en Duurzaamheid	6.901	6.736	6.276	5.692	5.616	5.621
0.4 Overhead (ambtelijke huisvesting)	1.153	1.084	1.137	1.137	1.137	1.137
Totaal Overhead4	1.153	1.084	1.137	1.137	1.137	1.137
Totaal programma's	14.256	14.352	14.280	13.621	13.579	13.584

Bedragen x € 1.000

Omdat de onderhoudsbehoefte per jaar kan verschillen, kunnen de uitgaven ook jaarlijks verschillen. Daarom worden kostenegalisatievoorzieningen gebruikt voor grootonderhoud gebouwen en voor grootonderhoud van de wegen, waaraan jaarlijks een bedrag wordt gedoteerd. In een jaar dat er minder wordt uitgegeven dan begroot, groeit de voorziening en de middelen uit de voorziening zijn beschikbaar in een jaar waarin er meer wordt uitgegeven dan wordt toegevoegd aan de voorziening.

Tabel: Beheerplannen

Beheerplannen	Bestuurlijk vastgesteld d.d.	Looptijd t/m	Financiële vertaling in begroting	Opmerking
Integraal beheerplan openbare ruimte (IBOR)	2026	vanaf 2026	Ja	Actualisatie in 2025
Wegen	2025	2025 - 2029	Ja	
Civiele kunstwerken en oevers	2024	2024 - 2027	Ja	
Watergangen & Riolering (WRP)	2021	2022 - 2027	Ja	
(Wijk)Groenbeheerplannen	2013 t/m 2024	2014 - 2033	Ja	
Speelvoorzieningen	2016	2016 - 2025	Ja	Actualisatie start 2026
Openbare verlichting	2021	2021 - 2025	Ja	Actualisatie start 2026
Verkeersregelinstallaties	2016	2016 - 2025	Ja	Actualisatie start 2026
Gebouwen	2025	2024 - 2028	Ja	
Sportparken	2025	Vanaf 2025	Ja	

Financiering

Algemeen

In deze paragraaf wordt ingegaan op het treasurybeleid en de uitvoering daarvan in 2027. De uitvoering van de treasuryfunctie vindt plaats binnen de kaders van de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en het Treasurystatuut gemeente Leidschendam-Voorburg 2020. De treasuryfunctie heeft als doel het waarborgen van voldoende liquiditeiten tegen zo laag mogelijke kosten, het beheersen van financiële risico's en het doelmatig inzetten van beschikbare financiële middelen.

In deze paragraaf wordt ingegaan op:

1. Treasurybeleid
2. Risico-inventarisatie en -kwantificering
3. Financieringspositie
4. Rentelasten en toegerekende rente
5. Opnemen van kortlopende geldleningen
6. Uitzetten van overtollige geldmiddelen.

Treasurybeleid

Het gemeentelijk treasurybeleid is gebaseerd op de [wet Fido](#) en het [Treasurystatuut gemeente Leidschendam-Voorburg 2020](#). De hoofdlijnen zijn:

- a. De gemeente gaat leningen aan, zet middelen uit en verleent garanties uitsluitend ten behoeve van de uitoefening van de publieke taak.
- b. De treasuryfunctie draagt zorg voor duurzame en voordelige toegang tot de financiële vermogensmarkten, het beperken van renterisico's en levert adequate informatie over onze liquiditeits- en financieringspositie.
- c. De treasuryfunctie zorgt ook voor het optimaliseren van renteresultaten binnen de kaders van de wet Fido en het Treasurystatuut.
- d. Er wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van interne financieringsmiddelen om het aantrekken van leningen te beperken.
- e. De gemeente verstrekt alleen garanties of leningen aan derden als voldaan wordt aan de voorwaarden zoals deze gesteld zijn in de voorwaarden en regels garanties en leningen (bijlage bij het Treasurystatuut).
- f. Overtollige geldmiddelen worden uitgezet bij het Rijk (schatkistbankieren).

Het liquiditeitenbeheer is gebaseerd op een voortschrijdende liquiditeitsprognose met een horizon van twaalf maanden. Door dagelijkse monitoring van de liquiditeitspositie en nieuwe informatie uit de organisatie wordt deze prognose periodiek geactualiseerd. Hierdoor wordt tijdig inzicht verkregen in de financieringsbehoefte en de beschikbaarheid van overtollige middelen.

De Treasurycommissie komt periodiek bijeen om de financieringspositie, liquiditeitsontwikkeling en renteontwikkelingen te bespreken. Daarnaast beoordeelt de commissie voorgenomen financieringstransacties en evalueert zij uitgevoerde transacties. De commissie bestaat uit de wethouder financiën, de treasurer en de concerncontroller.

Risico-inventarisatie en -kwantificering

De financieringsrisico's voor de gemeente bestaan uit:

1. Renterisico op de vlottende schuld
2. Renterisico op de vaste schuld
3. Kredietrisico op verstrekte geldleningen

Ad. 1. Renterisico op de vlottende schuld

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet is opgenomen in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido) en heeft als doel renterisico's op kortlopende financiering te beperken. De limiet bedraagt 8,5% van het begrotingstotaal aan lasten. Indien de gemiddelde netto vlottende schuld gedurende drie achtereenvolgende kwartalen de kasgeldlimiet overschrijdt, moet de overschrijding worden omgezet in een langlopende lening.

Voor 2027 bedraagt de kasgeldlimiet afgerond € 27,6 miljoen. Dit vormt de maximale omvang van de financieringsbehoefte die met kortlopende financieringsmiddelen mag worden gefinancierd.

Op basis van de huidige liquiditeitsprognose wordt verwacht dat gedurende 2027 mogelijk gebruik moet worden gemaakt van kortlopende financiering. De omvang hiervan wordt met name bepaald door het tempo waarin investeringen en andere uitgaven worden gerealiseerd en de mate waarin deze kunnen worden gedekt uit beschikbare liquide middelen en inkomende kasstromen. Eventuele financiering wordt binnen de kaders van de Wet Fido aangetrokken en uitsluitend ter dekking van de gemeentelijke financieringsbehoefte.

In onderstaande tabel is de meerjarige ontwikkeling van de kasgeldlimiet weergegeven.

Kasgeldlimiet	2026	2027
Begrotingstotaal	345.855	324.522
Vastgesteld percentage berekening kasgeldlimiet	8,50%	8,50%
Kasgeldlimiet	29.398	27.584

Bedragen x € 1.000

Als er tijdelijk behoefte is aan extra liquiditeiten, kan deze behoefte tot de kasgeldlimiet worden gefinancierd met kortlopende geldleningen (looptijd korter dan één jaar). Op de langere termijn is het renterisico van kortlopende financiering echter groter, omdat de rente snel kan wijzigen. Bij langlopende geldleningen wordt de rente voor een vooraf bepaalde periode vastgezet, waardoor de gemeente gedurende een langere periode kan rekenen op stabiele financieringslasten.

Ad. 2. Renterisico op de vaste schuld

Voor de financieringspositie is de renterisiconorm van belang. Het doel van de renterisiconorm is het beheersen van de renterisico's op de vaste schuld. De norm geeft aan over welk maximaal bedrag per jaar renterisico mag worden gelopen. Hierbij gaat het onder meer om leningen waarvan de rente wordt herzien en om aflossingen die moeten worden geherfinancierd. Door aflossingen en renteherzieningen in de tijd te spreiden, wordt het renterisico beperkt.

De renterisiconorm wordt berekend als een wettelijk vastgesteld percentage van het begrotingstotaal aan lasten. Dit percentage bedraagt 20%. Voor de gemeente Leidschendam-Voorburg resulteert dit in 2027 in een renterisiconorm van afgerond € 64,9 miljoen.

Renterisico	2027	2028	2029	2030
1. Renteherziening op vaste schuld o/g	0	0	0	0
2. Aflossingen *)	5.049	5.104	5.160	5.217
3. Renterisico (1+2)	5.049	5.104	5.160	5.217
4. Renterisiconorm	64.904	62.823	61.614	61.384

5a. Ruimte onder renterisiconorm (4>3)	59.855	57.719	56.454	56.167
5b. Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0
Berekening renterisiconorm				
4a. Begrotingstotaal	324.522	314.117	308.069	306.919
4b. Percentage ministeriële regeling	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm (4a x 4b)	64.904	62.823	61.614	61.384

Bedragen x € 1.000

*) In deze tabel is niet opgenomen de renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum.

Toelichting op de tabel:

De renteherzieningen op de vaste schuld zijn voor de gehele begrotingsperiode geraamd op nihil. Dit komt doordat de huidige leningenportefeuille uitsluitend bestaat uit leningen met een vast rentepercentage gedurende de volledige looptijd. Hierdoor is gedurende de looptijd van de leningen geen renteherziening mogelijk.

De in de tabel opgenomen aflossingen zijn gebaseerd op het aflossingsschema van de bestaande langlopende geldleningen. De renteloze financiering van de grondexploitatie Leidschendam-Centrum is hierin niet meegenomen, omdat hierop geen renterisico wordt gelopen. Ook eventuele toekomstige financieringsbehoeften en de daarbij behorende nog aan te trekken leningen zijn niet in de tabel verwerkt, aangezien de omvang, het moment van aantrekken en de voorwaarden hiervan nog niet met voldoende zekerheid kunnen worden bepaald.

Uit de tabel blijkt dat het renterisico op de huidige leningenportefeuille beperkt is. De gemeente blijft op basis van de bestaande schuldpositie gedurende de gehele begrotingsperiode ruim binnen de wettelijke renterisiconorm.

Ad. 3. Kredietrisico op verstrekte geldleningen

Het kredietrisico op verstrekte geldleningen betreft het risico dat een tegenpartij niet of niet tijdig aan haar verplichtingen kan voldoen. In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de verstrekte geldleningen.

Risicogroep	Hypothecaire zekerheid	1-1-2027	31-12-2027
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederland	gedeeltelijk	271	457

Bedragen x € 1.000

De gemeente heeft de opbrengst van de verkoop van de aandelen Bouwfonds als geldlening ondergebracht bij het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse gemeenten (SVn). Hiervan is circa € 0,46 miljoen uitgezet in de vorm van leningen aan derden. Daarnaast beschikt de gemeente over een rekening-couranttegoed bij SVn van circa € 3,1 miljoen. Gezien de omvang en samenstelling van de portefeuille zijn de kredietrisico's voor de gemeente beperkt.

Financieringspositie

De financieringspositie wordt bepaald door de verhouding tussen de financieringsbehoefte en de beschikbare financieringsmiddelen. In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de financieringspositie per 31 december voor de jaren 2026 tot en met 2030 weergegeven.

Financieringspositie per 31-12	2026	2027	2028	2029	2030
Financieringsbehoefte					
Materiele en immateriële activa	280.835	334.353	358.634	389.710	404.915
Financiële vaste activa	18.998	18.959	18.927	18.900	18.878
Grondexploitaties	12.751	9.581	-5.040	-1.218	-0
Overige vlottende activa	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	352.584	402.893	412.521	447.392	463.793
Financieringsmiddelen					
Reserves	206.245	192.813	181.358	173.897	168.926
Voorzieningen	21.425	22.003	21.975	21.127	21.660
Opgenomen langlopende leningen	50.900	95.797	115.637	160.420	180.145
Vlottende passiva	60.031	60.031	60.031	60.031	60.031
Totaal financieringsmiddelen (2)	338.601	370.644	379.001	415.475	430.762
Financieringssaldo (2-1)	-13.982	-32.249	-33.519	-31.917	-33.031

Bedragen x € 1.000

De geraamde financieringsbehoefte is gebaseerd op de verwachte ontwikkeling van de activa, inclusief de voorgenomen investeringen uit het meerjareninvesteringsplan. Bij het bepalen van de benodigde financiering is rekening gehouden met de mogelijkheden voor kortlopende financiering binnen de wettelijke kasgeldlimiet.

Uit de tabel blijkt dat de financieringsbehoefte gedurende de gehele planperiode groter is dan de beschikbare financieringsmiddelen inclusief de benodigde nieuwe langlopende leningen. Het verschil wordt opgevangen door het aantrekken van kortlopende financieringsmiddelen binnen de grenzen van de kasgeldlimiet.

Ontwikkeling portefeuille langlopende leningen

In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de portefeuille aan langlopende geldleningen weergegeven. De ontwikkeling is gebaseerd op de huidige leningenportefeuille, de contractueel overeengekomen aflossingen en de geraamde financieringsbehoefte gedurende de planperiode.

Portefeuille langlopende geldleningen	2026	2027	2028	2029	2030
Beginstand per 1 januari	55.949	50.900	95.796	115.636	160.419
Nieuwe geldleningen	-	50.000	25.000	50.000	25.000
Reguliere aflossingen	5.049	5.104	5.160	5.217	5.276
Vervroegde aflossingen	-	-	-	-	-
Eindstand per 31 december	50.900	95.797	115.637	160.420	180.145

Bedragen x € 1.000

Door de uitvoering van het meerjarig investeringsprogramma neemt de behoefte aan externe financiering toe. Daarom is in de planperiode rekening gehouden met het aantrekken van nieuwe langlopende geldleningen. De omvang en het tijdstip van deze leningen zijn gebaseerd op de huidige inzichten ten aanzien van investeringen, liquiditeitsontwikkeling en beschikbare eigen financieringsmiddelen. Voor de berekening van de rentelasten is uitgegaan van een rente van 3,6% voor nieuwe langlopende geldleningen met een looptijd van circa 10 jaar.

Rentelasten en toegerekende rente

Renteschema	Begroot 2026	Begroot 2027
Rentelasten (kort en lang)	1.639	1.953
Rentebaten (kort en lang)	0	0
Rente grondexploitatie	-392	-257
Rente eigen financieringsmiddelen	2.362	1.356
Totaal rente	3.609	3.051
Toegerekende rente (met omslagrente)	-3.941	-3.272
Renteresultaat (toegerekende rente - totale rente)	-332	-221

Bedragen x € 1.000

Aan de grondexploitaties, investeringen en taakvelden wordt rente toegerekend op basis van het renteomslagpercentage. Voor 2027 wordt het renteomslagpercentage geraamd op 1,2%.

Over de eigen financieringsmiddelen wordt conform de BBV-voorschriften rente berekend tot maximaal het gewogen gemiddelde rentepercentage van het aangetrokken vreemd vermogen (kortlopende en langlopende financiering). Dit percentage wordt jaarlijks bepaald op basis van de geraamde financieringskosten.

Opnemen van kortlopende geldleningen

De gemeente beschikt momenteel over voldoende liquide middelen om aan haar betalingsverplichtingen te voldoen. Op basis van het geplande investeringsvolume kan het in 2027 nodig zijn om kortlopende geldleningen aan te gaan, vooruitlopend op het aantrekken van langlopende financiering. Indien de liquiditeitspositie daartoe aanleiding geeft, kunnen tijdelijke liquiditeitstekorten worden gefinancierd binnen de wettelijke kasgeldlimiet. Structurele financieringsbehoeften worden gefinancierd met langlopende geldleningen.

Uitzetten van overtollige geldmiddelen

De gemeente beschikt momenteel over een gezonde liquiditeitspositie. Overtollige liquide middelen worden conform de Wet Fido aangehouden via schatkistbankieren bij het Rijk. Over deze tegoeden ontvangt de gemeente een marktconforme rentevergoeding. Door het aanhouden van middelen in de schatkist, wordt voldaan aan de wettelijke eisen voor schatkistbankieren en blijft de beschikbare liquiditeit direct inzetbaar voor de financiering van gemeentelijke activiteiten.

Bedrijfsvoering

Algemeen

Voor een goede dienstverlening aan de inwoners, bedrijven en instellingen is een effectieve en efficiënte bedrijfsvoering randvoorwaardelijk. Onder bedrijfsvoering wordt verstaan de ondersteunende processen die het mogelijk maken om de programma's te verwezenlijken.

Organisatieontwikkeling

De ontwikkeling van de organisatie is gericht op het realiseren van een wendbare, sensitieve en resultaatgerichte organisatie, zoals verwoord in de organisatievisie (2024). In 2026 heeft de organisatieontwikkeling zich gekenmerkt door een verdere verschuiving van een programmatische aanpak naar borging in de lijn, in combinatie met het uitwerken van de organisatie-inrichting. In de periode 2027 tot en met 2030 ligt de nadruk op twee samenhangende opgaven.

De eerste opgave is het stapsgewijs implementeren van de nieuwe organisatie-inrichting. Deze inrichting is gebaseerd op een domeingerichte hoofdstructuur en moet bijdragen aan meer duidelijkheid in sturing, verantwoordelijkheid en samenwerking. Daarmee wordt beoogd besluitvorming te versnellen, in de domeinen integraler te werken aan maatschappelijke opgaven en de uitvoeringskracht van de organisatie te vergroten.

De tweede opgave is het verder verankeren van de besturingsfilosofie in het dagelijks handelen van de organisatie. Dit betekent dat niet alleen rollen, taken en verantwoordelijkheden worden verduidelijkt, maar ook dat wordt gewerkt aan de manier van samenwerken en leidinggeven.

De beoogde verandering vraagt ook om doorontwikkeling van leiderschap, samenwerking en cultuur, zodat de nieuwe organisatie-inrichting daadwerkelijk bijdraagt aan ander gedrag, betere sturing en meer uitvoeringskracht.

Binnen deze twee opgaven wordt verder gewerkt aan het versterken van gebiedsgericht en integraal werken, de ontwikkeling van project- en programmatisch werken en portfoliomanagement, en het vergroten van het strategisch vermogen van de organisatie. Ook wordt ingezet op het verbeteren van de balans tussen structureel en incidenteel werk en het verminderen van de afhankelijkheid van inhuur.

De organisatieontwikkeling vindt plaats naast de reguliere dienstverlening en de maatschappelijke opgaven waarvoor de gemeente staat. Daarom wordt gekozen voor een realistische fasering en duidelijke prioritering, zodat de veranderingen uitvoerbaar blijven en daadwerkelijk leiden tot betere sturing, hogere kwaliteit van uitvoering en meer slagkracht van de organisatie.

Leidschendam-Voorburg in Control

De gemeente streeft ernaar 'in control' te zijn: grip hebben op processen, financiën en risico's, zodat we effectief en efficiënt kunnen functioneren en onze verantwoordelijkheid richting inwoners en andere belanghebbenden waarmaken.

'In control' betekent dat de gemeente:

- Doelstellingen helder formuleert en realiseert;
- Risico's tijdig signaleert en beheerst;
- Betrouwbare financiële en operationele informatie levert;
- Efficiënt en effectief werkt, in lijn met wet- en regelgeving;
- Integriteit borgt in alle lagen van de organisatie.

Concreet houdt dit in dat we:

- Inzicht hebben in onze financiële positie en prestaties;

- Processen beheersen en waar nodig kunnen bijsturen;
- Transparant rapporteren aan bestuur en inwoners;
- Proactief handelen en verantwoordelijkheid afleggen;
- Continu werken aan verbetering van bedrijfsvoering en dienstverlening.

'In control' zijn is geen eindpunt, maar een doorlopend proces van monitoren, evalueren en verbeteren. Dit stelt ons in staat adequaat in te spelen op veranderingen, en middelen optimaal in te zetten voor de gemeenschap. Daarbij nemen we de bevindingen en aanbevelingen uit de accountantscontrole en uit eigen organisatie ter harte en rapporteren we periodiek aan de raad.

In 2027 wordt, mede door de aanpak van NIS2/BIO, uitvoering gegeven aan het 'nieuwe' risicomanagementbeleid door op regelmatige basis risicoanalyses uit te voeren.

Rechtmatigheid

Vanaf verslagjaar 2023 moet het college volgens de gewijzigde Gemeentewet en het BBV in de jaarrekening een rechtmatigheidsverantwoording opnemen. De rechtmatigheidsverantwoording gaat over alle aspecten van financiële rechtmatigheid die geen invloed hebben op de getrouwheid van de jaarrekening. Bij de jaarrekening verklaart het college alle niet-acceptabele afwijking en de (voorgenomen) herstelmaatregelen. Zo krijgt de raad niet alleen een oordeel, maar ook de achtergrondinformatie om zijn controlerende taak goed uit te voeren.

Met ingang van boekjaar 2025 zijn er nieuwe regels voor de controle op de rechtmatigheid, met als belangrijkste verandering de hoogte van de materialiteitsgrens. Deze nieuwe regelgeving heeft vorig jaar geen invloed gehad op de beoordeling van de rechtmatigheid en niet geleid tot aanvullende maatregelen. De gemeente blijft nog steeds ruimschoots binnen de gestelde normen

Begrotingscriterium

Een belangrijk onderdeel van de rechtmatigheidsverantwoording is het begrotingscriterium. Financiële beheershandelingen dienen tot stand te komen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde begroting. In de financiële verordening is door de raad vastgesteld in welke gevallen overschrijdingen acceptabel zijn.

Uit de jaarrekeningcontrole 2025 blijkt dat slechts een klein deel van de begrotingsonrechtmatigheden niet acceptabel zijn volgens de spelregels van de financiële verordening. Er worden daarom ook geen aanvullende maatregelen nodig geacht.

Voorwaardencriterium

De meeste eisen die vallen onder het voorwaardencriterium worden gecontroleerd voor de getrouwheid van de jaarrekening. Van de overige voorwaarden is de controle op de toepassing van de Europese aanbestedingsregels de belangrijkste.

Uit de jaarrekeningcontrole 2025 is gebleken dat er risico's zijn voor de naleving van de Europese aanbestedingsregels. Dit geldt onder andere voor ICT-contracten. In 2026 zijn reeds maatregelen getroffen om inkopen en contractbeheer van ICT te verbeteren, echter is dit een langjarige inspanning, want een eenmaal geconstateerde onrechtmatigheid verdwijnt pas aan het einde van de looptijd van een contract en er komen elk jaar weer nieuwe aanbestedingen bij.

Misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O)

Het criterium misbruik en oneigenlijk gebruik krijgt steeds meer aandacht in het kader van rechtmatigheid. In 2025 is door de raad het hernieuwde M&O-beleid vastgesteld. Hierin is ook bepaald dat de raad bij ernstige gevallen van misbruik wordt geïnformeerd. De uitvoering van het M&O-beleid – waarbij frauderisicoanalyses het belangrijkste interne toezichtinstrument zijn - is in 2026 gestart en het resultaat zal in 2027 zichtbaar worden.

Focus voor 2027:

- In het kader van een 'nieuw' risicomanagementbeleid op regelmatige basis risicoanalyses uitvoeren;
- Opschonen ICT-contracten en verbeteren rechtmatigheid van inkopen van ICT;
- Uitvoeren frauderisicoanalyses op de grotere financiële processen van de organisatie.

Integriteitsbevordering

In 2027 wordt verder invulling gegeven aan de versterking en structurele borging van integriteit binnen de organisatie. De activiteiten bouwen voort op de beleidsontwikkeling, onderzoeken en organisatorische versterking uit 2026.

De organisatiebrede integriteitsmeting uit 2026 wordt vergeleken met de meting uit 2024. De uitkomsten worden vertaald naar concrete prioriteiten en maatregelen in een integriteitsagenda voor de periode 2027–2030. Daarmee wordt de inzet gericht op de belangrijkste integriteitsrisico's en ontwikkelpunten binnen de organisatie.

In 2027 ligt daarnaast de nadruk op het voortzetten van de in 2026 ingezette actualisering van het integriteitsbeleid en op de implementatie en toepassing daarvan binnen de organisatie. Het gaat onder meer om de gedragscode, het meldprotocol en andere bijbehorende instrumenten. Deze worden verbonden aan communicatie, de introductie van nieuwe medewerkers, trainingen en maatwerkinterventies binnen teams. Zo worden medewerkers en leidinggevenden ondersteund bij het herkennen van integriteitsrisico's, het bespreken van dilemma's en het zorgvuldig handelen in de praktijk.

De structurele inzet van een onafhankelijk gepositioneerde functionaris voor integriteit maakt het in 2027 mogelijk om signalen en meldingen zorgvuldig te behandelen, organisatiebrede integriteitsrisico's tijdig te signaleren en deze te vertalen naar gerichte adviezen en preventieve maatregelen. Daarnaast worden de rollen en verantwoordelijkheden binnen het integriteitsdomein verder verduidelijkt en wordt de samenwerking tussen de betrokken functionarissen versterkt.

Gegevensbescherming en NIS2 / BIO

Privacy

De functionaris gegevensbescherming (FG) stelt jaarlijks een rapportage op over de bescherming van persoonsgegevens binnen de gemeente. Uit de meest recente FG-rapportage blijkt dat de organisatie verdere stappen heeft gezet op het gebied van gegevensbescherming. Tegelijkertijd blijft structurele borging noodzakelijk om blijvend aan wet- en regelgeving te voldoen.

Belangrijke aandachtspunten zijn het actueel houden van beleid en procesbeschrijvingen, het planmatig uitvoeren van DPIA's bij risicovolle verwerkingen, het versterken van de privacyorganisatie en het verbeteren van de informatievoorziening aan inwoners. Vooral transparantie richting betrokkenen, actuele privacyverklaringen en duidelijke procedures voor inzage-, correctie- en verwijderverzoeken vragen in 2027 gerichte opvolging.

Resultaat 1) Inzicht in de belangrijkste privacyrisico's binnen de gemeentelijke organisatie, inclusief risicovolle verwerkingen waarvoor een DPIA nodig is of moet worden geactualiseerd.

Resultaat 2) Verbeteracties uit de FG-rapportage zijn vertaald naar jaarplannen, eigenaarschap in de lijn en concrete opvolging door privacy officers, proceseigenaren en ondersteunende teams.

Resultaat 3) De FG legt in de aankomende jaarrapportage nadrukkelijk focus op de informatievoorziening aan inwoners, waaronder de actualisatie van de privacyverklaring en het opnemen van duidelijke, begrijpelijke informatie over gegevensverwerking in brieven, formulieren, portalen en contactmomenten.

Informatiebeveiliging

De gemeente verantwoordt zich jaarlijks aan de gemeenteraad en externe toezichthouders over de staat van de informatiebeveiliging via de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). De ENSIA-verantwoording over 2025 laat zien dat de gemeente voldoet aan haar verantwoordingsverplichtingen op het gebied van informatiebeveiliging. Geconstateerde verbeterpunten worden opgepakt en gemonitord.

Tegelijkertijd nemen de wettelijke eisen aan informatiebeveiliging toe. Met de inwerkingtreding van de Cyberbeveiligingswet en de wettelijke verankering van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO2) worden hogere eisen gesteld aan de beheersing van risico's, de digitale weerbaarheid van de organisatie en de bestuurlijke verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging.

In de periode 2027-2030 wordt verder gewerkt aan het versterken van de digitale weerbaarheid van de gemeente en het duurzaam borgen van de vereisten uit de Cyberbeveiligingswet, BIO2 en andere relevante wet- en regelgeving. Daarbij worden informatiebeveiliging, risicomanagement, bedrijfscontinuïteit, bewustwording en toezicht verder geïntegreerd in de reguliere bedrijfsvoering en planning- en controlcyclus. Het doel is risico's beter inzichtelijk te maken, passende beheersmaatregelen structureel toe te passen en de continuïteit van de gemeentelijke dienstverlening te ondersteunen. Hiermee wordt tevens invulling gegeven aan de verdere professionalisering van risicomanagement en interne beheersing binnen de organisatie. Daarnaast wordt blijvend geïnvesteerd in de bewustwording van medewerkers door middel van trainingen, communicatie en oefeningen, zodat veilig omgaan met informatie een vanzelfsprekend onderdeel wordt van het dagelijks handelen.

Resultaat: Een weerbare en aantoonbaar beheerste organisatie waarin informatiebeveiliging integraal onderdeel vormt van de bedrijfsvoering en waarin blijvend wordt gewerkt aan naleving van de Cyberbeveiligingswet en BIO2.

Maatschappelijk verantwoord ondernemen Duurzaam en sociaal inkopen

In de afgelopen periode is verder ingezet op het professionaliseren en herinrichten van de inkoopfunctie. Daarbij zijn de organisatie, processen en werkwijzen verder ontwikkeld om de inkoopfunctie toekomstbestendig te maken en beter aan te laten sluiten bij de ambities van de gemeente. Deze ontwikkeling is een belangrijke randvoorwaarde om MVOI structureel te kunnen toepassen en de gewenste maatschappelijke impact via inkoop daadwerkelijk te realiseren.

Door de versterking van de inkoopfunctie is een stevig fundament gelegd voor een meer strategische en resultaatgerichte aanpak van inkoop. Hiermee ontstaat meer ruimte om duurzaam en sociaal inkopen integraal onderdeel te maken van inkoop- en aanbestedingstrajecten en de uitvoering daarvan beter te ondersteunen.

In de komende periode verschuift de aandacht van het verder inrichten van de organisatie naar het realiseren van de inhoudelijke ambities. De focus ligt daarbij op het vertalen van de MVOI-doelstellingen naar concrete KPI's, het monitoren van de voortgang en het sturen op resultaten. Hiermee wordt de bijdrage van de inkoopfunctie aan de maatschappelijke en duurzame doelstellingen van de organisatie steeds beter inzichtelijk en kan gericht worden gestuurd op het behalen van de ambities."

Gegevens gemeentelijk personeelsbeleid

De arbeidsmarkt blijft ook de komende jaren uitdagend. Personeelstekorten blijven bestaan, terwijl gemeentelijke opgaven complexer worden en digitalisering en AI andere kennis en vaardigheden vragen. Vooral binnen het ruimtelijk domein en ICT is het lastig om voldoende gekwalificeerde medewerkers te vinden, maar ook binnen andere vakgebieden neemt de schaarste toe. Met de

doorontwikkelde arbeidsmarktcommunicatie zetten we in op het beter bereiken en aantrekken van nieuwe medewerkers.

De personele opgave gaat daarom steeds meer over het aantrekken én behouden en ontwikkelen van medewerkers, duurzame inzetbaarheid en het anders organiseren van werk. Ook vergrijzing, langdurig en psychisch verzuim en de ervaren werkdruk vragen aandacht. Dit maakt het belangrijk om vooruit te kijken naar de kennis en capaciteit die de organisatie nodig heeft.

Voor Leidschendam-Voorburg kijken we daarom naar de samenhang tussen formatie, bezetting, externe inhuur, verzuim en leren en ontwikkelen. De gewenste beweging is een passende bezetting, minder afhankelijkheid van externe inhuur en voldoende gezonde en deskundige medewerkers om ook in de toekomst onze opgaven uit te kunnen voeren.

In de onderstaande tabel worden enkele gegevens over het gemeentelijk personeelsbestand weergegeven en vervolgens toegelicht.

Formatie en bezetting	2024	2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Formatie (aantal plekken fte's)	718	714	735	743
Bezetting (aantal bezette fte's)	722	721	n.b.	n.b.
Bezetting (aantal personen)	787	783	n.b.	n.b.
Voltijd/ deeltijd	61% / 39%	60% / 40%	n.b.	n.b.
Ziekteverzuim (excl. Zwangerschap)	5,9%	5,5%	n.b.	n.b.
Meldingsfrequentie	0,88	0,89	n.b.	n.b.
% inhuur	22%	17%	Norm: 20%	Norm: 20%
Opleidingskosten	1,63% van de loonsom	1,55% van de loonsom	2% van de loonsom	2 % van de loonsom
- Begroot	€ 1.062.000	€ 1.079.000	€ 1.400.000	€ 1.400.000
- Besteed	€ 1.084.000	€ 1.280.000	n.b.	n.b.
Aantal opengestelde vacatures per jaar	142	135	n.b.	n.b.

Formatie, bezetting en externe inhuur

Formatie, bezetting en externe inhuur hangen nauw met elkaar samen. De bezetting sluit in principe aan op de beschikbare formatie. Tijdelijk kunnen verschillen ontstaan, bijvoorbeeld doordat vacatures nog niet zijn ingevuld of doordat medewerkers bovenformatief worden ingezet op basis van tijdelijke middelen. Ook kan het vervangen van externe inhuur door eigen medewerkers gevolgen hebben voor de formatie en bezetting. Daarom is het belangrijk deze cijfers niet los van elkaar te bekijken, maar steeds te duiden vanuit de keuzes die de organisatie maakt.

Voor 2027 ligt de focus daarom niet op formatiegroei of -krimp op zichzelf, maar op de vraag of de personele capaciteit past bij de opgaven van de organisatie. Daarbij streven we naar een goede balans tussen continuïteit en flexibiliteit: structureel werk waar mogelijk met eigen medewerkers en externe inzet waar tijdelijke capaciteit of specialistische kennis nodig is.

Jaar	Inwoners	FTE	Bezetting per 1.000 inwoners LV	Benchmark
2023	77.753	669,6	8,6	8,5
2024	78.229	722,4	9,2	9,0
2025	78.318	721	9,2	9,1

De vergelijking met andere gemeenten helpt om ontwikkelingen te signaleren. Verschillen in taken, organisatievorm en de mate waarin werkzaamheden worden uitbesteed of met eigen medewerkers worden uitgevoerd, hebben invloed op de cijfers. De benchmark gebruiken we daarom vooral om trends te volgen en niet als zelfstandige norm voor de omvang van de organisatie.

Ziekteverzuim en duurzame inzetbaarheid

Het verzuimpercentage binnen Leidschendam-Voorburg bedraagt 5,5% en ligt daarmee onder het interne streefcijfer en de benchmark van vergelijkbare gemeenten. Tegelijk neemt het langdurig verzuim toe.

Deze ontwikkeling sluit aan bij de landelijke trend. Ook psychisch verzuim en de ervaren werkdruk vragen aandacht. In 2027 blijft de inzet daarom gericht op het voorkomen en terugdringen van langdurige uitval en het versterken van de duurzame inzetbaarheid van medewerkers. De uitkomsten van het medewerkersonderzoek dat eind 2026 wordt uitgevoerd, gebruiken we om beter zicht te krijgen op wat medewerkers ervaren en waar aanvullende inzet nodig is.

Leren en ontwikkelen

De behoefte aan leren en ontwikkelen is de afgelopen jaren toegenomen. De krappe arbeidsmarkt, de toenemende complexiteit van maatschappelijke opgaven, digitalisering, AI en nieuwe wet- en regelgeving vragen om voortdurende ontwikkeling van kennis en vaardigheden. Ook voor het behouden van medewerkers en het stimuleren van interne doorstroom wordt ontwikkeling steeds belangrijker.

In 2026 is het ontwikkelbudget vastgesteld op 2% van de loonsom, dit willen we de komende jaren doortrekken. Ook in 2027 zetten we, in lijn met onze organisatie ontwikkeling, in op het gericht ontwikkelen van kennis, vaardigheden en gedrag die nodig zijn voor het werk van vandaag én morgen. Zo dragen we bij aan vakbekwame en wendbare medewerkers en een toekomstbestendige organisatie.

Verbonden partijen

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op de partijen met wie de gemeente een bestuurlijke relatie heeft en waarin zij een financieel belang heeft. Een bestuurlijk belang betekent dat de gemeente een zetel in het bestuur bezet of stemrecht heeft. Een financieel belang betekent dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die zij kwijt is in het geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij kunnen worden verhaald op de gemeente. De werkzaamheden van de verbonden partijen moeten een publiek belang dienen. De raad of het college zetten verbonden partijen in als middel om gemeentelijk beleid te realiseren.

Beleidskader

De Gemeente Leidschendam-Voorburg werkt op vele terreinen samen met externe partijen. Binnen deze samenwerkingsverbanden zijn verbonden partijen een bijzondere groep die extra aandacht verdient vanwege de aanzienlijke bestuurlijke, strategische en financiële belangen voor de gemeente.

De verbonden partijen waar de gemeente mee samenwerkt zijn:

	Naam	Inzet bij programma('s)	Bijdrage 2027
<u>Gemeenschappelijke regelingen</u>			
	Avaalex	Volksgezondheid en milieu	12.221
	GGD Veilig Thuis Haaglanden	Sociaal domein, Volksgezondheid en milieu	2.079
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)	Verkeer en vervoer, Economie	245
	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	Volksgezondheid en milieu	1.377
	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	Veiligheid	7.507
	Centrumregeling samenwerking gemalen diensten (NAD)	Volksgezondheid en milieu	680
	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen H10 Inkoopbureau)	Sociaal domein	345
	Rekenkamer WVOLV	Bestuur en ondersteuning	99
<u>Vennootschappen / coöperaties</u>			
	NV Bank Nederlandse Gemeente (BNG)	Overige onderdelen (financieel beleid)	N.v.t.
	Stedin Holding NV	Overige onderdelen (financieel beleid)	N.v.t.
	Dunea NV	Sport, cultuur en recreatie	N.v.t.
	VOF Leidschendam Centrum	Bouwen en wonen	N.v.t.
	Werkbedrijf de Binnenbaan BV	Sociaal domein	3.967

Bedragen x € 1.000

Verbonden partij	Programma	Vorm van belang	Omvang belang	Financiële bijdrage (*1000)	Eigen vermogen 1/1 (*1.000)	Eigen vermogen 31/12 (*1.000)	Vreemd vermogen 1/1 (*1.000)	Vreemd vermogen 31/12 (*1.000)	Risico's	Verwacht resultaat
Avalex	Volksgezondheid en milieu	22,80%	22,80%	12.103	7.137	7.276	7.383	14.882	Hoog	Licht negatief
GGD Veilig Thuis	Sociaal domein, Volksgezondheid en milieu	7% GGD / 5% VT	7% GGD / 5% VT	2.011	1.838	3.043	nihil	nihil	Hoog	Licht negatief
MRDH	Verkeer en vervoer, Economie	3,23%	3,23%	245	41.203	45.948	1.752.607	1.899.223	Hoog	Verwacht positief saldo
ODH	Volksgezondheid en milieu	2,00%	2,00%	1.181	2.654	1.881	9.757	11.117	Laag	Kostendekkend
VRH	Veiligheid	7,03%	7,03%	7.507	6.256	9.275	126.974	132.502	Hoog	Kostendekkend
NAD	Volksgezondheid en milieu	33,33%	33,33%	680	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	Matig	N.v.t.
SBJH	Sociaal domein	7,00%	7,00%	322	285	199	5.147	3.573	Laag	Kostendekkend
Rekenkamer	Bestuur en ondersteuning	€ 100.000 (bij benadering)	€ 100.000 (bij benadering)	99	149	127	N.v.t.	N.v.t.	Laag	Kostendekkend
BNG	Overige onderdelen (financieel beleid)	0,36%	0,36%	0	4.777.000	4.863.000	123.164.000	110.701.000	Laag	Nog niet bekend
Stedin	Overige onderdelen (financieel beleid)	3,00%	3,00%	0	3.370.000	3.586.000	4.362.000	5.250.000	Matig	Nog niet bekend
Dunea	Sport, cultuur en recreatie	5,69%	5,69%	0	260.184	267.785	327.309	335.993	Matig	Nog niet bekend

VOF Leidschendam Centrum	Bouwen en wonen	50,00%	50,00%		--	--	--	--	Laag	Niet van toepassing (ontbinding)
De Binnenbaan	Sociaal Domein	1,00%	1,00%	3.967	100	n.n.b.	0	n.n.b.	Laag	Nog niet bekend

Gemeenschappelijke regelingen

Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Doelstelling	Omgevingsdienst Haaglanden verzorgt voor de gemeente wettelijke taken op het gebied van milieu vergunningverlening, toezicht (op bodem en bedrijven met milieubelastende activiteiten voor zover de provincie niet het bevoegd gezag is) en handhaving. Het college blijft voor deze taken het bevoegd gezag.
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	Leidschendam-Voorburg is ook vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Overige deelnemers	2%
Vestigingsplaats	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer en provincie Zuid-Holland
Ontwikkelingen	Den Haag
	De gemeente besteedt sinds 2026 meer geluidstaken uit aan de ODH. Het betreft onder meer adviezen over ruimtelijke initiatieven en over gemeentelijke projecten. Hiermee maakt de gemeente optimaal gebruik van de aanwezige geluidsexpertise bij de ODH. Dit leidt tot extra lasten bij de ODH in 2027 van naar verwachting €40.000.
	De gemeente is gestart met het omzetten van de milieuregels in het Omgevingsplan. De gemeente heeft daarvoor de bevoegdheid gekregen om milieuregels binnen bepaalde grenzen aan te passen. De ODH zal hierover de gemeente adviseren. Hiervoor is naar verwachting €40.000 nodig in 2027. Dit wordt gedekt uit bestaande structurele budgetten voor de implementatie van de Omgevingswet.
	In 2027 wordt de totale bijdrage aan de ODH opnieuw tegen het licht gehouden en afgestemd op de wettelijke verplichtingen en gewenste taakverdeling tussen ODH en gemeente. Dit wordt dan naar verwachting verwerkt in de begroting 2028.
Gemeentelijke bijdrage	€ 1.181.000
Spiegeling afwegingskader	De expertise op een aantal vakgebieden kan beter en efficiënter door de ODH worden ingevuld, dan door de eigen organisatie. Het beschermen van de leefomgeving is een kerntaak van de overheid en daardoor is vergunningverlening en handhaving niet uit te besteden aan de markt. Het delen van de kosten van de ODH over de 9 gemeenten en de provincie is efficiënter en effectiever dan dit apart doen. Met de invoering van de Omgevingswet zijn vergunningverlening en handhaving tussen gemeente en ODH in 1 vergunning gecombineerd en moeilijk uit elkaar te houden. Intensieve samenwerking is vereist. Gezien de jaarlijkse omzet en zwaarte van de taken is een eigen rechtspersoon voor de ODH op zijn plaats. Bevoegdheden kunnen alleen aan een overheidsorganisatie die een eigen rechtspersoon is worden overgedragen. Zonder risicodragende deelname is er geen zeggenschap. De GR is door de provincie verplicht gesteld op grond van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 2.654.231
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 1.880.883
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 9.757.176
Vreemd vermogen 31-12-2025	€ 11.116.892
Resultaat over 2025	€ 465.000
Risico's	De financiële risico's zijn gering, omdat de ODH over voldoende reserves beschikt. De geplande uitgaven worden jaarlijks geraamd en in de begrotingen verwerkt.

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Doelstelling	In deze vrijwillige gemeenschappelijke regeling, werken 21 gemeenten samen aan een duurzame en internationaal concurrerende regio. Vanuit 2 kerntaken - verkeer & vervoer en economisch vestigingsklimaat.
Bestuurlijk belang	De gemeente is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door de burgemeester, in de bestuurscommissie Vervoersautoriteit door de portefeuillehouder verkeer en vervoer, in de bestuurscommissie economisch vestigingsklimaat door de portefeuillehouder economie, in zowel de adviescommissie vervoersautoriteit en als de adviescommissie economisch vestigingsklimaat door twee raadsleden.
Belang in verbonden partij	3,23%
Overige deelnemers	Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaarding, Wassenaar, Westland, Voorne aan Zee en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Rotterdam
Ontwikkelingen	Begin 2026 zijn de Visie Economisch Vestigingsklimaat en Mobiliteitsvisie vastgesteld. In 2026 en 2027 wordt gewerkt aan een integrale Strategische Agenda (afgekort SA, 2027-2030) om koers te bepalen in lijn met de visies en de vorige Strategische Agenda (2023-2026). Deze SA wordt iedere 4 jaar geactualiseerd. Ook wordt gestart met een Uitvoeringsprogramma Economisch Vestigingsklimaat en Mobiliteit dat iedere 2 jaar wordt geactualiseerd. Leidschendam-Voorburg zal daarbij het belang van de stadsverzorgende economie, met de Westfield Mall of The Netherlands onderstrepen. Ook zet onze gemeente zich in voor een optimale bereikbaarheid en leefbaarheid. Integraal werken staat centraal. Zo zijn in de 'Begroting Exploitatie Verkeer en openbaar Vervoer' en 'Infrastructuur Verkeer en Openbaar Vervoer' met elkaar samengevoegd tot 'Verkeer en Vervoer'. De MRDH is inmiddels een compacte netwerkorganisatie met afdelingen en bureaus die interdisciplinair zijn ingericht (Economisch Vestigingsklimaat, Verkeer en Vervoer samen).
Gemeentelijke bijdrage	€ 245.307
Spiegeling afwegingskader	Nieuw is dat de MRDH ook naar brede welvaart kijkt. Het betekent dat er niet alleen wordt gekeken naar materiële welvaart (zoals inkomen en werkgelegenheid), maar ook naar zaken als gezondheid, onderwijs, leefomgeving, sociale samenhang, duurzaamheid en kansen voor toekomstige generaties.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 41.202.899
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 45.947.569
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 1.752.607.411
Vreemd vermogen 31-12-2025	€ 1.899.222.887
Resultaat over 2025	€ 604.375
Risico's	Budgettaire krapte vanuit het Rijk speelt ook de komende jaren een belangrijke rol. Vooralsnog zijn bezuinigingen op het OV afgewend. Ook op gemeentelijk niveau bestaat onzekerheid. Brede doeluitkering Verkeer en Vervoer (BDU) Uit de begroting van het ministerie van IenW, die op Prinsjesdag openbaar werd, blijkt dat de voorgenomen korting op de BDU voor het jaar 2026 is geschrapt. Het jaar daarna draagt IenW een derde van het tekort bij, de vervoerregio's samen ook een derde deel, en voor het resterende deel wordt nog samen gezocht naar een oplossing. De vervoerregio's zetten het gesprek over de BDU korting met het Rijk voor herstel van de Rijksfout voort en zetten er op in dat het Rijk ook in 2027 en daarna de volledige BDU-korting compenseert. Als de korting na medio 2027 doorgaat, dan zal dit direct effect hebben op de exploitatie van het ov en de investeringscapaciteit.

Avaalex

Naam	Avaalex
Doelstelling	Door een regionale organisatie van de afvalinzameling wil de gemeente schaalvoordelen behalen. De afvalinzameling is gericht op het inzamelen van grondstoffen. Dit betekent dat inwoners afval zoveel mogelijk gescheiden aanbieden.
Bestuurlijk belang	In het enkelvoudig bestuur van de bedrijfsvoeringsorganisatie is de gemeente vertegenwoordigd door één wethouder.
Belang in verbonden partij	22,8%
Overige deelnemers	Delft, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk en Wassenaar.
Vestigingsplaats	Rijswijk
Ontwikkelingen	Avaalex heeft een nieuw koersdocument opgesteld voor de periode tot 2030. Avaalex positioneert zich als een adviseur en ondersteuner voor de gemeenten binnen hun eigen afval- en circulair beleid. In dat kader ondersteunt Avaalex de gemeente bij haar doel om zoveel mogelijk grondstoffen uit het restafval te halen. Onder meer door het opstellen van een gebiedsevaluatie op basis waarvan in de toekomst kan worden gekeken naar plaatsing van extra grondstoffencontainers in de gemeente. Als lid of mede-eigenaar van de NVRD, HVC en Midwaste speelt Avaalex een actieve rol op het gebied van duurzaamheid en recycling/ vermarkting van grondstoffen.
Gemeentelijke bijdrage	€ 12.102.919 (DVO 95% versie)
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 7.137.000
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 7.276.000
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 7.383.000
Vreemd vermogen 31-12-2025	€ 14.882.000
Resultaat over 2025	€ 455.000

Risico's

1. Uitgebreide producentenverantwoordelijkheid (UPV) leidt tot suboptimale verwerkingsstromen door veel verschillende stromen met lage volumes en de vergoedingen staan onder druk. 2. Politieke keuzes die niet bijdragen aan de realisatie van de duurzaamheids-doelstellingen, zoals opgenomen in het nationaal programma circulaire economie 2023-2030. De doelstellingen vragen investeringen vanuit de gemeenten. Uitblijven van deze investeringen leidt tot meer restafval tegen hoge verwerkingskosten. 3. De omvang van Avalex in combinatie met de arbeidsmarktkrapte zorgt voor zowel risico's in bezetting als in kennisborging en -ontwikkeling: er zijn diverse kwetsbare functies, waar maar één persoon de functie uitvoert. Dit verhoogt het risico op uitval en noodzaakt tot duurdere inhuur. 4. Deelnemende gemeenten kiezen voor maatwerk, waardoor de kosten stijgen en efficiëntie verloren gaat. Te denken valt aan inefficiëntere routes, maar ook de extra kosten voor inzet van communicatie richting inwoners. Bij weerstand tegen bepaalde afvalscheidingsmaatregelen (bijvoorbeeld nascheiding versus bronscheiding) als gevolg van sociale acceptatie en veranderende burgerverwachtingen kunnen gemeenteraden genoodzaakt zijn beleid aan te passen, wat leidt tot extra kosten (aanpassingen uitvoering en communicatie naar inwoners). 5. Onvoorzien hoge prijsstijgingen van materialen, brandstof, energie, personeelskosten en diensten. Gebrek aan beschikbaarheid van materialen, personeel en diensten leidt tot stijgingen in met name de kosten van inzamelmiddelen en voertuigen. 6. De verouderde ICT omgeving leidt tot storingen. De benodigde implementatie van nieuwe ICT software kan leiden tot kinderziekten en daarmee gepaard gaande extra back up kosten en noodmaatregelen zowel in de directe uitvoering als in de communicatie naar inwoners. 7. Verhoogd risico voor overheidsorganisaties op cyberaanvallen vraagt een grotere mate van informatiebeveiligingsmaatregelen. 8. Onduidelijkheid over de hoogte van de CO₂-heffing. 9. Veiligheidsrisico's bij de inzameling en verwerking doordat lachgascilinders, batterijen, vapes en accu's in het restafval worden weggegooid. Tevens risico op vrijkomen van asbest.

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Doelstelling	De activiteiten van de VRH zijn gericht op het vergroten van de veiligheid van de bevolking en bezoekers van de regio Haaglanden. De VRH heeft tot taak de brandweezorg en organisatie van rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio goed te organiseren. Dit gebeurt in opdracht van de aangesloten gemeenten.
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.
Belang in verbonden partij	7,03%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag

Ontwikkelingen

Brandweer

De brandweer in Haaglanden staat voor toenemende uitdagingen door bevolkingsgroei, verdichting van de regio en complexere incidenten, terwijl de beschikbare operationele en beheersmatige capaciteit onder druk staat. In het beleidsplan 2027–2031 ligt de focus op energietransitie, verdichting en duurzame inzetbaarheid, met aandacht voor risicobeheersing, kennisontwikkeling, veilig optreden en het versterken van de maatschappelijke en organisatorische weerbaarheid.

Crisisbeheersing

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) werkt samen met brandweer, GHOR, politie en gemeenten aan een sterke multidisciplinaire crisisbeheersing, gebaseerd op regionale plannen die tot en met 2026 gelden en momenteel worden geactualiseerd voor 2027–2030. Met extra rijksmiddelen wordt ingezet op versterking van de crisisorganisatie, informatiepositie en weerbaarheid, maar onzekerheid over de structurele financiering vanaf 2027 brengt risico's met zich mee voor de beschikbare capaciteit op deze terreinen.

Gemeentelijke crisisbeheersing en bevolkingszorg

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de voorbereiding en uitvoering van de gemeentelijke crisisorganisatie, bevolkingszorg en crisiscommunicatie, waarbij de werkwijzen recent zijn vernieuwd om aan te sluiten op landelijke kwaliteitsnormen en veranderende wetgeving. Vanaf 2026 wordt ingezet op het versterken van de continuïteit en maatschappelijke weerbaarheid van deze processen, terwijl tegelijkertijd rekening moet worden gehouden met de toenemende krapte op de arbeidsmarkt.

GHOR

De GHOR vervult een regierol tussen zorg, veiligheid en openbaar bestuur en zorgt ervoor dat de gezondheidszorg bij rampen en crises snel kan opschalen naar grootschalige hulpverlening. In het meerjarenbeleidsplan 2026–2030 staan de thema's risicogericht samenwerken en robuustheid centraal, met aandacht voor versterking van netwerksamenwerking, maatschappelijke weerbaarheid, continuïteit van de zorg, informatiegestuurd werken en een actueel gedeeld geneeskundig beeld.

Meldkamer brandweer

De veiligheidsregio investeert in een sterke informatiepositie en een gezamenlijk veiligheidsbeeld om beter in te spelen op steeds complexere en samenhangende dreigingen, waarbij de meldkamer een cruciale rol vervult. De komende jaren staan in het teken van de vernieuwing van essentiële meldkamersystemen. Dit is noodzakelijk voor een robuuste en toekomstbestendige crisis- en incidentbestrijding, maar ook regionale investeringen vraagt in implementatie, beheer en opleiding.

Gemeentelijke bijdrage € 7.507.000

Spiegeling afwegingskader 2028

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025 € 6.256.000

Eigen vermogen 31-12-2025 € 9.275.000

Vreemd vermogen 1-1-2025 € 126.974.000

Vreemd vermogen 31-12-2025 € 132.502.000

Resultaat over 2025 € 1.848.000

Risico's

- Onzekerheid over structurele financiering van crisisbeheersing, informatiepositie en weerbaarheidsopgaven na 2027, waardoor capaciteit onder druk kan komen te staan.
- Toenemende complexiteit van incidenten door energietransitie, klimaatontwikkelingen, geopolitieke dreigingen en stedelijke verdichting.
- Capaciteitsproblemen door arbeidsmarktkrapte, beperkte beschikbaarheid van brandweervrijwilligers en druk op personeel.
- Bereikbaarheid en inzetbaarheid van hulpdiensten door bevolkingsgroei, verkeersdruk en verdichting van de regio.
- Cyberdreigingen en digitale afhankelijkheid, met risico's voor informatievoorziening, meldkamersystemen en operationele continuïteit.
- Continuïteitsrisico's bij langdurige stroomuitval, extreme weersomstandigheden, ICT-storingen, ziektegolven of grootschalige crises.
- Transitie van meldkamersystemen (MKCS, NOVA en VMX), die risico's met zich meebrengt voor implementatie, beheer en bedrijfscontinuïteit.
- Financiële risico's zoals cyberincidenten, PTSS-regeling, afnemende beschikbaarheid van vrijwilligers en mogelijke gevolgen van wijzigingen in de rechtspositie van brandweervrijwilligers.

GGD en VT Haaglanden

Naam	GGD en VT Haaglanden
Doelstelling	Het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid (onderdeel GGD). Het voorkomen van huiselijk geweld en kindermishandeling, door middel van een samenhangende aanpak (Onderdeel Veilig Thuis).
Bestuurlijk belang	Een wethouder vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur. Leidschendam-Voorburg is niet vertegenwoordigd in het dagelijks bestuur.
Belang in verbonden partij	7% GGD / 5% VT
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Den Haag

Ontwikkelingen

GGD

Het bestuur van de Gemeenschappelijke regeling GGD-VT, specifiek GGD Haaglanden bevordert, bewaakt en beschermt de publieke gezondheid. De GGD ziet bestaanszekerheid als belangrijke voorwaarde voor het verder kunnen verkleinen van gezondheidsverschillen. Deze volksgezondheidsopgave staat in de regio Haaglanden volop in de aandacht. De GGD Haaglanden Visie 2030 en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA) werkt de GGD Haaglanden aan deze opgave. De GGD Haaglanden maakt een vertaling van deze ontwikkelingen naar de situatie in Haaglanden en levert een bijdrage aan deze uitdagingen. De GGD Haaglanden zal bijdragen aan de ontwikkelingen in vervolg op AZWA (Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord) bijvoorbeeld door het verder vormgeven van de regionale preventie-infrastructuur, het versterken van de kennisfunctie en het ontwikkelen van passende monitoring en evaluatie. Daarnaast versterkt de GGD Haaglanden de uitvoering van infectieziektebestrijding en adviseert de GGD over een gezonde leefomgeving.

Veilig Thuis

Voor het onderdeel Veilig Thuis Haaglanden is het terugdringen van de wachtlijst een prioriteit voor het bestuur. Afgelopen jaren zijn hier goede stappen in gezet en deze werkwijze wordt verder doorgezet. De personele bezetting is steeds beter op orde, maar dit blijft een belangrijk aandachtspunt gezien de krapte op de arbeidsmarkt en het belang van goed personeel voor de uitvoering van het belangrijke werk dat verricht wordt. In 2025 is door Veilig Thuis Haaglanden verder ingezet op het verlagen van de werkdruk ten behoeve van een extra inzet op het terugdringen van de wachtlijst en het uitvoeren van de wettelijke taken binnen de daarvoor afgesproken termijnen. Daarnaast blijft Veilig Thuis Haaglanden inzetten op kwaliteitsverbetering en op de samenwerking met de lokale teams. Het bestuur ziet de samenwerking in de keten van de aanpak van huiselijk geweld als een belangrijke factor die kan leiden tot een afname van het aantal meldingen bij Veilig Thuis. In 2026 wordt een stap gezet in de ontwikkeling van "Regiovisie Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming", deze landelijke ontwikkeling kan gevolgen hebben voor de werkzaamheden van de Veilig Thuis organisaties. Hier houden we vinger aan de pols. Tenslotte zet de GR (Gemeenschappelijke Regeling) nog verder in op de expertiseontwikkeling over femicide. Vrouwen worden in Nederland disproportioneel vaker gedood door hun (ex-)partner of een familielid dan mannen. In de regio Haaglanden is dat niet anders. Als onderdeel van het speerpunt deskundigheidsbevordering gendergerelateerd geweld, wordt landelijk ingezet op het vroegtijdig herkennen van de rode vlaggen van intieme terreur en femicide.

Gemeentelijke bijdrage

€ 2.011.000

Spiegeling afwegingskader

Op 27 juni 2024 is de gewijzigde regeling van de GR GGD-VT Haaglanden door het Algemeen Bestuur vastgesteld conform de nieuwe Wet Gemeenschappelijke regelingen.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025 € 1.838.000

Eigen vermogen 31-12-2025 € 3.043.000

Vreemd vermogen 1-1-2025 nihil

Vreemd vermogen 31-12-2025 nihil

Resultaat over 2025 € 475.000

Risico's

De gemeenschappelijke regeling GGD & Veilig Thuis beschikt zelf over een zeer beperkte weerstandscapaciteit waardoor risico's door de deelnemende gemeenten moeten worden opgevangen. In de risicoparagraaf van de gemeenschappelijke regeling (GR) is een inschatting gemaakt van de financiële risico's. De verwachting is dat het totale risico maximaal € 1 miljoen bedraagt (aandeel LV is circa € 55.000). Zie ook de paragraaf weerstandsvermogen.

Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Doelstelling	Het servicebureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en het contracteren van Jeugdzorg.
Bestuurlijk belang	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoeringsorganisatie met een ongeleed bestuur. In 2019 is de gemeenschappelijke regeling gewijzigd, waarmee de taken en verantwoordelijkheden beter zijn beschreven. Het bestuur bestaat uit drie leden. Leidschendam-Voorburg, Wassenaar, Voorschoten, Pijnacker-Nootdorp en Zoetermeer zijn samen vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente.
Belang in verbonden partij	7%
Overige deelnemers	Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Voorschoten, Wassenaar, Westland en Zoetermeer.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	Belangrijkste ontwikkeling is het realiseren van het regionale inkoopproces waardoor tijdelijk sprake is van een intensivering van werkzaamheden. Het inkoopproces en de risico's die hiermee gepaard gaan hebben invloed op de benodigde weerstandscapaciteit.
Gemeentelijke bijdrage	€ 317.000
Spiegeling afwegingskader	De Gemeenschappelijke regeling SJBH trad op 1 januari 2020 in werking. Partijen zijn deze regeling voor onbepaalde tijd aangegaan. Er is sprake van een publiek belang: het college is verantwoordelijk voor een kwalitatief en kwantitatief toereikend aanbod van jeugdhulp op grond van de jeugdwet. Hiervoor is het nodig om overeenkomsten aan te gaan met aanbieders van jeugdhulp. Op grond van artikel 2.8 van de Jeugdwet moeten colleges samenwerken indien dat voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de wet nodig is. Voor de taken die zijn ondergebracht in de GR SbJH is dat het geval voor in ieder geval de hoog specialistische jeugdhulp. Het Rijk is voorbereidingen aan het treffen om deze samenwerking verplicht te stellen in een gemeenschappelijke regeling. Met de GR SbJH wordt al aan deze verplichting voldaan. Het is daardoor ook niet mogelijk om een derde partij de taken uit te laten voeren. Vanwege de verantwoordelijkheid van de gemeenten is een actieve betrokkenheid noodzakelijk en een rechtspersoonlijkheid in de vorm van een bedrijfsvoering organisatie. In december 2023 is de GR gewijzigd in verband met het uittreden van Voorschoten. In 2024 is de GR gewijzigd zodat deze voldoet aan de gewijzigde Wgr.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 122.000
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 285.000
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 4.139.000
Vreemd vermogen 31-12-2025	€ 3.573.000
Resultaat over 2025	€ -87.000
Risico's	In de risicoparagraaf in de begroting 2027 van de gemeenschappelijke regeling zijn de risico's opgenomen. Ook is er een inschatting gemaakt van de benodigde weerstandscapaciteit. De benodigde weerstandscapaciteit is daarbij bepaald op € 2.500k. Het aandeel van Leidschendam-Voorburg hierin is 7%, € 175.000.

Centrumregeling samenwerking gemalendiensten

Naam	Centrumregeling samenwerking gemalendiensten
Doelstelling	De Centrumregeling samenwerking gemalendiensten (NAD) is in 2019 opgericht. Het is een samenwerking tussen de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp. Het doel van deze samenwerking is de personele kwetsbaarheid bij het operationeel gemalenbeheer te verminderen met één gezamenlijke beheer- en onderhoudsdienst voor gemalen die goed uitgerust zijn om aan de huidige en toekomstige problematiek rondom de gemalen het hoofd te bieden.
Bestuurlijk belang	Niet van toepassing
Belang in verbonden partij	33,33%
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Delft en Pijnacker-Nootdorp.
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp
Ontwikkelingen	Voor komende periode zijn er wel de nodige uitdagingen. Er ligt meer werk dan het huidige team van NAD Gemalenbeheer aan kan. Gewerkt wordt aan meer inzicht om bij te sturen in de planning en wat er qua formatie nodig is. In Leidschendam-Voorburg worden minder onderhoudsinspanningen verwacht als gevolg van de eerder gedane vervangingsinvesteringen en gepland preventief onderhoud. In de begroting is kijkend naar 2025 en 2026 een bedrag van € 616.000 opgenomen. De ontwikkelingen op het gebied van cyberveiligheid worden duidelijker. Vanuit Europese richtlijn is de afvalwatersector bestempeld als één van de kritische sectoren. In de begroting is daarom ook rekening gehouden met ontwikkelingen op het gebied van cyberveiligheid en eventuele onvoorziene technische kosten en maatregelen vanuit de evaluatie. Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen moeten vanaf 15 augustus 2026 voldoen aan de Cyberveiligswet (Cbw). Dit vraagt om onderzoek en verbeteringsmaatregelen in onder andere hardware- en softwaresystemen, zoals een eigen Cloud-omgeving. Hierop wordt geanticipeerd in de begroting voor 2027 met een verhoging van € 63.800.
Gemeentelijke bijdrage	€ 679.800
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.: Er zijn geen wijzigingen in het afspiegelingskader verbonden partijen. De ontwikkelingen versterken het nut van de GR.
Financiële informatie	
Eigen vermogen 1-1-2025	N.v.t.
Eigen vermogen 31-12-2025	N.v.t.
Vreemd vermogen 1-1-2025	N.v.t.
Vreemd vermogen 31-12-2025	N.v.t.
Resultaat over 2025	N.v.t.
Risico's	N.v.t.: Er zijn geen wijzigingen in het afspiegelingskader verbonden partijen. De ontwikkelingen versterken het nut van de GR.

Rekenkamer WVOLV

Naam	Rekenkamer WVOLV
Doelstelling	Sinds 2005 is het voor elke gemeente verplicht een rekenkamer te hebben ingericht, alleen of gezamenlijk met andere gemeenten. De Rekenkamer is een onafhankelijk orgaan dat de gemeenteraden ondersteunt bij hun kaderstellende en controlerende taken. Zij onderzoekt in hoeverre de gemeenten doelmatig, doeltreffend en rechtmatig hebben gehandeld. Onder meer door te bekijken of bepaalde gemeentelijke doelen worden bereikt en tegen welke kosten. De Rekenkamer heeft tot doel: de kaderstellende en controlerende taken van de gemeenteraden versterken; zichtbaar maken aan burgers, ondernemers en organisaties hoe de doelen van de gemeenten Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg bereikt worden.

Bestuurlijk belang	De gemeente is niet bestuurlijk vertegenwoordigd in de rekenkamer. Wel is de raad betrokken omdat de raad twee leden kan aanwijzen voor de Klankbordgroep van de rekenkamer. De Klankbordgroep heeft een adviserende stem.
Belang in verbonden partij	€ 100.000 (bij benadering)
Overige deelnemers	Leidschendam-Voorburg, Oegstgeest, Voorschoten, Wassenaar
Vestigingsplaats	Voorschoten
Ontwikkelingen	De rekenkamer zal in 2027 één groot onderzoek, dat in 2026 is uitgevoerd, opleveren en een groot onderzoek starten. Voor de uitvoering van de bovengenoemde onderzoeken huurt de Rekenkamer WVOLV gespecialiseerde onderzoeksbureaus in. In 2027 zal de secretaris in dienst treden van de gemeente Voorschoten. De secretaris (die geen lid is van de rekenkamer) wordt betaald uit het beschikbare budget.
Gemeentelijke bijdrage	€ 99.464
Spiegeling afwegingskader	Uit de evaluatie van 2024 blijkt dat de gemeenteraden tevreden zijn over het functioneren van de rekenkamer, de rapporten die worden aangeleverd en de samenwerking met de andere gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Oegstgeest. In 2028 volgt een nieuwe vierjaarlijkse evaluatie.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 149.247
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 126.732
Vreemd vermogen 1-1-2025	N.v.t.
Vreemd vermogen 31-12-2025	N.v.t.
Resultaat over 2025	€ 81.000
Risico's	De financiële risico's van de rekenkamer zijn beperkt. De rekenkamer ontvangt per inwoner een vast bedrag dat jaarlijks wordt geïndexeerd met de Consumentenprijsindex (CPI) van het CBS. Van het beschikbare budget kan de rekenkamer onderzoeken (laten) uitvoeren. De gemeente Voorschoten voert de financiële administratie.

Vennootschappen en coöperaties

VOF Leidschendam-Centrum

Naam	VOF Leidschendam-Centrum
Doelstelling	Samen met een ontwikkelingscombinatie geeft de gemeente uitvoering aan de grondexploitatie van de VOF en daarmee aan de herstructurering van Leidschendam Centrum.
Bestuurlijk belang	De gemeente is door een wethouder vertegenwoordigd in de VOF.
Belang in verbonden partij	50%
Overige deelnemers	Schouten & De Jong Projectontwikkeling (SdJ) en Bouwfonds Property Development (BPD).
Vestigingsplaats	Leidschendam
Ontwikkelingen	De verwachting is dat in 2026 de laatste bouwkaai (Rijnlandstraat-Noord) kan worden uitgegeven en de herinrichting van de Schoorlaan fase 3 is afgerond. De VOF kan dan in het najaar van 2026 worden ontbonden.
Gemeentelijke bijdrage	--
Spiegeling afwegingskader	N.v.t.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	--
-------------------------	----

Eigen vermogen 31-12-2025	--
Vreemd vermogen 1-1-2025	--
Vreemd vermogen 31-12-2025	--
Resultaat over 2025	--
Risico's	Op basis van de afspraken in de vaststellingsovereenkomst van de ontbinding van de VOF zijn er weinig tot geen risico's in deze deelneming.

Dunea N.V.

Naam	Dunea N.V.
Doelstelling	Dunea N.V. Drinkwaterbedrijf Zuid-Holland levert betrouwbaar drinkwater en beheert de duinen tussen Monster en Katwijk.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht tijdens de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Dunea N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder. Statutair is vastgelegd dat Dunea geen dividend uitkeert.
Belang in verbonden partij	5,69%
Overige deelnemers	Alphen aan den Rijn, Den Haag, Hillegom, Katwijk, Lansingerland, Leiden, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Teylingen, Voorschoten, Wassenaar, Zoetermeer en Zuidplas.
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	De huidige bronnen van Dunea, de Lek en de Maas staan onder druk. Dat komt door een combinatie van klimaatverandering en bevolkingsgroei. Dunea streeft naar een duurzame drinkwatervoorziening in 2040. Om naar deze visie toe te groeien en de drinkwatervoorziening in het leveringsgebied klaar te maken voor de toekomst, gaat Dunea op korte termijn het huidige systeem optimaliseren om op korte termijn aan de stijgende vraag te voldoen. Daarnaast intensificeert Dunea de samenwerking met partners voor schone bronnen en robuuste watersystemen en zet Dunea in op beïnvloeding van de vraag en voorkomen van verspilling. Op lange termijn (na 2030) moet er een duurzaam systeem komen dat blijvend veerkracht en leveringszekerheid biedt (invulling van de multi-bronnenstrategie). Dat is een drinkwatervoorziening die beschikt over meerdere, onderling onafhankelijke bronnen van goede kwaliteit. Dunea is zich bewust van de versnelde bevolkingsgroei, PFAS problematiek en de daarmee gaande investeringen. Dit wordt op dit moment in kaart gebracht. Voor het financieren van met name de investeringen die worden beschreven in de 3 scenario's van de multi-bronnen strategie is een hoge investering benodigd. Er wordt steeds voldaan aan de minimale solvabiliteits eis van de banken van 30%. Daarnaast kan Dunea met aquathermie uit drinkwater een rol te pakken in de energietransitie. Daarvoor heeft Dunea een dochtervennootschap opgericht zodat Dunea in een later stadium kan beschikken over een vergunde warmtedochter die een rol kan spelen bij projecten op het gebied van aquathermie binnen het leveringsgebied van Dunea. De Drinkwaterwet stelt eisen aan de activiteiten van drinkwaterbedrijven, onder meer gericht op financiën en transparantie. Om de niet drinkwateractiviteiten, zowel vanuit het oogpunt van aansprakelijkheid als vanuit transparantie, gescheiden te houden van de (wettelijke) drinkwateractiviteiten is het gebruikelijk om voor dergelijke activiteiten een aparte dochteronderneming in te richten.
Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Spiegeling afwegingskader	2028

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 260.184.000
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 267.785.000
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 327.309.000

Vreemd vermogen 31-12-2025 € 335.993.000

Resultaat over 2025 € 13.825.000

Risico's De risico's zijn vooralsnog beperkt. De gemeenten zijn aandeelhouder van Dunea en bezitten in totaal 4 miljoen aandelen (verdeeld over de gemeenten op basis van inwoneraantal). Met een aandelenbezit van afgerond 6% en een nominale waarde van € 5,- per aandeel is onze deelname in de NV beperkt tot een bedrag van ca. € 1,2 mln. De solvabiliteit op dit moment ruim voldoende, waarmee Dunea een financieel gezond bedrijf is. De risico's voor Dunea kunnen in de toekomst mede door klimaatsverandering, extra investeringen en extra zuivering in verband met bijvoorbeeld PFAS toenemen.

Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.

Naam	Werkbedrijf de Binnenbaan B.V.
Doelstelling	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Doel is dat iedere persoon met een sociale werkvoorzieningsindicatie op het voor hem of haar maximale niveau werkzaam is. De deelnemers hebben de uitvoering van de Wsw ondergebracht bij de Werkbedrijf de Binnenbaan. Daarnaast voert het Werkbedrijf de Binnenbaan re-integratiewerkzaamheden uit voor de deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	De gemeente wordt door middel van een afgevaardigde wethouder vertegenwoordigd in de algemene vergadering van aandeelhouders (AVA).
Belang in verbonden partij	1%
Overige deelnemers	Zoetermeer (98%), Rijswijk (1%) en Leidschendam-Voorburg (1%).
Vestigingsplaats	Zoetermeer
Ontwikkelingen	De gemeente zet stevig in op de doorontwikkeling van onze samenwerking met De Binnenbaan. De gemeente beschouwt De Binnenbaan niet alleen als een leverancier, maar vooral als een waardevolle kennispartner met erkende expertise in de regio. De Binnenbaan geeft uitvoering aan beschut werk en aan re-integratietrajecten waarin inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt begeleid worden naar een volgende stap op de arbeidsmarkt. De vergoeding van beschut wordt vanaf 2027 door het RIJK vergoed op basis van realisatie i.p.v. taakstelling. Hierdoor zal mogelijk minder overschot zijn op dit taakveld WSW- beschut.
Gemeentelijke bijdrage	€ 3.966.724
Spiegeling afwegingskader	Per 1 januari 2021 is het nieuwe Werkbedrijf gestart. Gemeente Leidschendam-Voorburg heeft een inkooprelatie met dit werkbedrijf. De huidige afspraken zijn vastgelegd in verschillende dienstverleningsovereenkomsten. Deze kennen een looptijd van 5 jaar, vanaf 1 januari 2026 is de nieuwe termijn van de DVO van start gegaan.

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025 € 100.000

Eigen vermogen 31-12-2025 n.n.b.

Vreemd vermogen 1-1-2025 € 0

Vreemd vermogen 31-12-2025 n.n.b.

Resultaat over 2025 n.n.b.

Risico's De gemeente loopt geen financieel risico op het Werkbedrijf de Binnenbaan B.V. Het risico op een negatief exploitatieresultaat ligt in het geheel bij de grootaandeelhouder gemeente Zoetermeer.

BNG Bank N.V.

Naam	BNG Bank N.V.
Doelstelling	BNG Bank N.V. (voorheen Bank Nederlandse Gemeenten) is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten voor maatschappelijke voorzieningen voor de inwoners.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op de BNG Bank. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	0,36%
Overige deelnemers	Gemeenten, provincies en waterschappen.
Vestigingsplaats	Den Haag
Ontwikkelingen	Het belangrijkste instrument blijft het verstrekken van financiering tegen lage prijzen aan de kernklanten. Die lage prijzen vereisen een uitstekend risicoprofiel (de huidige ratings zijn AAA), zodat er financiering kan worden aangetrokken tegen scherpe tarieven. Om het risicoprofiel en daarmee de lage prijzen ook de komende jaren te behouden, is het noodzakelijk dat BNG Bank het volume beheerst van leningen die beslag leggen op het risicokapitaal van de bank (tot maximaal 10% van de leningenportefeuille).
Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Spiegeling afwegingskader	2028

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 4.777.000.000
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 4.863.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 123.164.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2025	€ 110.701.000.000
Resultaat over 2025	€ 172.000.000
Risico's	Ratingbureaus Fitch, Moody's en S&P waarderen BNG Bank op het hoogste ratingniveau. Daarmee behoort BNG Bank tot de veiligste banken ter wereld. De risico's zijn voor de aandeelhouder beperkt. Voor de bank zelf zijn de volgende risico's te noemen: komst van nieuwe spelers in de financiële omgeving, kosten als gevolg van wet- en regelgeving die de bank of klanten raakt, Overheidsvisie op nutsbanken en Desintermediatie. De bank speelt hier actief op in.

Stedin Holding N.V.

Naam	Stedin Holding N.V.
Doelstelling	Stedin maakt het mogelijk dat energie altijd beschikbaar is: voor deze generatie en voor volgende generaties. Om te wonen, werken en leven in het meest stedelijke gebied van Nederland: Zuid-Holland, inclusief de Rotterdamse haven, en Utrecht.
Bestuurlijk belang	Op basis van het aandelenbezit kan de gemeente via het stemrecht in de algemene vergadering van aandeelhouders zeggenschap uitoefenen op Stedin Groep N.V. De gemeente wordt hierbij vertegenwoordigd door een wethouder.
Belang in verbonden partij	3,00% van het aandelenkapitaal
Overige deelnemers	Rotterdam, Den Haag, De Staat der Nederlanden, Dordrecht, Leidschendam-Voorburg, Lansingerland, Delft en Zoetermeer zijn de grootste aandeelhouders. De andere aandeelhouders (gemeenten en provincies) hebben belangen van minder dan 2%.
Vestigingsplaats	Rotterdam

Ontwikkelingen	Stedin speelt een belangrijke rol in de energietransitie voor wat betreft de infrastructuur die nodig is om te schakelen van gas naar elektriciteit. Daarnaast is er veel extra capaciteit nodig om het opladen van elektrische voertuigen mogelijk te maken en het terugleveren van stroom uit zonnepanelen te verwerken. Dit vergt zeer grote investeringen waarvoor Stedin op termijn nog niet de benodigde middelen beschikbaar heeft. Stedin is samen met de aandeelhouders, met het traject 'lange termijn financiering 3', aan het onderzoeken op welke wijze deze kapitaalinjectie vorm kan krijgen. Dit is het vervolg op het succesvol afgesloten traject lange termijn financiering 2. Ook nieuwe partijen worden hierbij betrokken. De gemeenteraden van de deelnemende gemeenten worden waar nodig betrokken bij het traject.
----------------	--

Gemeentelijke bijdrage	€ 0
Spiegeling afwegingskader	2028

Financiële informatie

Eigen vermogen 1-1-2025	€ 3.370.000.000
Eigen vermogen 31-12-2025	€ 3.586.000.000
Vreemd vermogen 1-1-2025	€ 4.362.000.000
Vreemd vermogen 31-12-2025	€ 5.250.000.000
Resultaat over 2025	€ 278.000.000

Risico's	Stedin staat de komende jaren voor grote investeringen in het netwerk om de energietransitie mogelijk te maken. Het netwerk staat onder druk. Dit kan tot afschakelen leiden. Stedin is op dit moment aan het inventariseren hoe het (nieuwe) aandeelhouders kan betrekken bij een kapitaalinjectie om nieuwe investeringen in het netwerk mogelijk te maken. Het risico is dat dit niet op korte termijn tot resultaten leidt en de doelen van energietransitie niet tijdig worden behaald.
----------	--

Grondbeleid

Algemeen

Deze paragraaf gaat in op het grondbeleid van de gemeente in juridische, strategische en financiële zin. De lopende grondexploitaties worden toegelicht.

Beleidsmatige verankering

De gemeente beschikt over een Nota Grondbeleid. In essentie gaat de Nota Grondbeleid in op de gemeentelijke rol bij ruimtelijke ontwikkelingen.

De gemeente voert situationeel grondbeleid. Dit betekent dat de gemeente de invulling van haar grondbeleid per situatie toesnijdt en maatwerk toepast.

De gemeente heeft in onder andere haar omgevingsvisie en diverse gebiedsvisies haar ruimtelijke ambities vastgelegd. Deze ambities worden voor een groot deel ingevuld door initiatieven vanuit de markt. In deze situatie is doorgaans sprake van een private grondexploitatie en past de gemeente kostenverhaal toe voor de gemeentelijke inzet.

Voor het overige deel is stimulering of een actievere gemeentelijke inzet nodig. Deze rol kan variëren van het verstrekken van een financiële bijdrage aan een ontwikkeling tot het voeren van volledig actief grondbeleid. Bij volledig actief grondbeleid verwerft de gemeente gronden en geeft zij bouwkavels uit. Financieel verantwoordt zij dit via een gemeentelijke grondexploitatie, welke door de raad wordt geopend. De gemeentelijke grondexploitatie herzien we jaarlijks en de raad stelt deze vast. De raad heeft in 2016 de huidige geldende versie van de Nota Grondbeleid vastgesteld. Eind 2026 actualiseren we de Nota Grondbeleid en sluiten we deze aan op de visie voor ruimtelijke ontwikkelingen in het kader van de Omgevingswet.

Naast de Nota Grondbeleid kent de gemeente ook een Nota Grondprijnsbeleid. Hierin staat een beschrijving van het beleid met betrekking tot grondprijnsbepaling in geval van verkoop van gemeentegrond. De huidige geldende Nota Grondprijnsbeleid is in 2022 door de raad vastgesteld. Jaarlijks wordt er een grondprijnsbrief vastgesteld. De meest actuele grondprijnsbrief is van 2026.

Grondexploitatie: resultaten, risico's en voorziening lopende grondexploitaties

Er zijn drie (gemeentelijke) grondexploitaties: Vlietvoorde, Klein Plaspoelpolder (KPP) en De Star. De gemeente actualiseert grondexploitaties één keer per jaar. Deze zijn opgenomen in een Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG).

In het MPG 2027 wordt ook de in 2026 te openen grondexploitatie Overgoo opgenomen.

Verliesvoorziening van de grondexploitatie

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie een verliesvoorziening moet worden getroffen. De gemeente houdt bij het treffen van de voorziening rekening met de verwachte toekomstige rentelasten en prijsstijgingen en treft deze voorziening op eindwaarde. Hierdoor is de getroffen verliesvoorziening toereikend om het verwachte tekort op de einddatum af te dekken. Het eindresultaat wordt bij deze projecten onttrokken aan de verliesvoorziening bij het beëindigen van het project en afsluiting van de grondexploitatie.

Voor de grondexploitaties Vlietvoorde en Klein Plaspoelpolder is een verliesvoorziening getroffen. De verwachting is dat per 31 december 2028 de grondexploitatie Vlietvoorde kan worden afgesloten en per 31 december 2030 de grondexploitatie Klein Plaspoelpolder.

Boekwaarden

In de onderstaande tabel is het verloop van de boekwaarden weergegeven. De boekwaarde bestaat uit alle uitgaven en ontvangsten in de grondexploitatie. De eindstanden in de tabel zijn een prognose voor de uitgaven en ontvangsten (volgens de vastgestelde 1e herziening van het MPG 2026).

Grondexploitatie	Stand eind 2027	Stand eind 2028	Stand eind 2029	Stand eind 2030
Vlietvoorde	15.262	8.221	0	0
Klein Plaspoelpolder	1.958	-3.181	-751	467
De Star	1.049	-1.392	-646	0
TOTAAL	18.269	3.648	-1.397	467

Bedragen x € 1.000

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

De commissie BBV stelt regels op voor de inrichting van de gemeentelijke financiën en de verslaglegging hierover. De gemeentelijke grondexploitaties voldoen aan de regelgeving van het BBV.

Vaststelling risicoprofiel

De risico's bij ruimtelijke projecten kunnen groot zijn. Het is daarom belangrijk deze te beheersen. We inventariseren bij de grondexploitaties minimaal 2 maal per jaar de positieve en negatieve risico's. Vervolgens berekenen we per grondexploitatie het risicoprofiel door middel van scenariostudies. Verderop in deze paragraaf is de hoogte van het risicoprofiel per grondexploitatie weergegeven.

Actuele prognose van bouwgronden in exploitatie (BIE)

In deze paragraaf is per lopende grondexploitatie een korte toelichting gegeven. De grondexploitaties van de gemeente zijn uitgebreider toegelicht in het MPG.

In de volgende tabel staan de verwachte eindresultaten per grondexploitatie. De prognose wordt jaarlijks middels het MPG geactualiseerd. De basis voor de huidige prognoses in de tabel is de 1e herziening van het MPG 2026.

Uitleg van de kolommen in de tabel:

- De verwachte boekwaarde per 1-1-2027 betreft de som van de werkelijke boekwaarde per 31-12-2025 en de geraamde baten en lasten in 2026.
- De kolommen 'Lasten 2027' en 'Baten 2027' betreffen de geraamde mutaties in 2027.
- Het saldo van de verwachte boekwaarde 1-1-2027 en de mutaties 2027 is vervolgens opgenomen in de kolom 'verwachte boekwaarde 31-12-2027'.
- De 'verwachte boekwaarde 31-12-2027' vormt met de mutaties vanaf 2028 het verwachte eindresultaat van het project (zie laatste kolom 'prognose eindresultaat exploitatie (eindwaarde)').

Als er binnen de grondexploitatie opbrengsten worden gerealiseerd moet per jaar gekeken worden of er een (tussentijdse) winstneming van toepassing is. Voor Klein Plaspoelpolder en De Star wordt tussentijdse winstneming in 2028 verwacht.

De afsluiting van de grondexploitaties wordt verwacht in:

- 2028 voor Vlietvoorde
- 2029 voor De Star
- 2030 voor Klein Plaspoelpolder.

In exploitatie genomen gronden	Verwachte boekwaarde per 1-1-2027	Lasten 2027	Baten 2027	Verwachte boekwaarde 31-12-2027	Mutatie 2028	Mutatie 2029	Mutatie 2030	Mutatie 2031	Prognose eindresultaat exploitatie (eindwaarde)
Vlietvoorde	18.097	3.770	-6.604	15.262	-7.041	-	-	-	8.221
Klein Plaspoelpolder	460	2.670	-1.173	1.958	-5.139	2.430	1.218	-	467
De Star	2.882	940	-2.774	1.049	-2.440	746	-	-	-646
Totaal voor winst- en verliesneming	21.439	7.381	-10.551	18.269	-14.621	3.176	1.218	-	8.042
Winstnemingen					x	x			646
Onttrekkingen aan verliesvoorzieningen					-8.221	-	-467	-	-8.688
Totaal	21.439	7.381	-10.551	18.269	-22.842	3.176	751	-	-

1. Vlietvoorde

Algemeen

De gemeente Leidschendam-Voorburg heeft samen met de provincie Zuid-Holland, het Rijk en buurgemeente Voorschoten de ambitie om het karakteristieke landschap tussen beide gemeenten te behouden en te versterken. Dit gebied noemt men de 'Duivenvoordecorridor'. De grondexploitatie, behorende bij de ontwikkeling van dit gebied, heeft de naam 'Vlietvoorde' gekregen.

Ontwikkelingen

Voor de plandelen Bos van Veur, Veurse Kreken en Veurse Plas zijn de verkoopprocedures afgerond. De grond voor de bouw van de woningen in Bos van Veur en Veurse Plas zijn in 2025 geleverd aan ontwikkelaar BPD. Ook voor plandeel Tuin van Veur is de verkoopprocedure afgerond. De grond is in 2025 geleverd aan Blauwhoed.

De gemeente heeft met Veurse Horsten een overeenkomst gesloten voor de deelgebieden Schakelstuk/GAMMA en Veurse Horst. De nieuwbouw in Schakelstuk/GAMMA en een deel van Noorthey is vrijwel gereed en de nieuwbouw van de Horst op Noorthey is gestart.

Voor het resterende deel van Noorthey (Veld van Noorthey) is door de gemeente in 2026 een tender uitgezet voor de verkoop van de grond.

Resultaat Grondexploitatie (1e herziening 2026)

Het resultaat van de grondexploitatie bedraagt op basis van de 1e herziening 2026 circa € 8,22 miljoen nadelig op eindwaarde (per 31-12-2028). Een verliesvoorziening is getroffen van € 8,22 miljoen.

Het resultaat van de grondexploitatie blijft altijd sterk afhankelijk van de marktsituatie. De kosten(stijgingen) en opbrengsten betreffen prognoses die niet met zekerheid zijn vast te stellen. Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd om het risicoprofiel te bepalen. Het risicoprofiel is bepaald door middel van scenarioanalyses en berekend op circa € 0,89 miljoen.

2. Leidschendam-Centrum

Algemeen

De gebiedsontwikkeling is in 2026 gerealiseerd. De VOF Leidschendam-Centrum is in het 4e kwartaal 2026 geliquideerd en niet meer van toepassing.

3. Klein Plaspoelpolder

Algemeen

Klein Plaspoelpolder (KPP) verandert de komende jaren van een gebied met grote kantoren en bedrijven naar een groene, duurzame omgeving waar bewoners prettig kunnen wonen en werken. Een groene, aaneengesloten openbare ruimte vormt de basis van de gebiedsontwikkeling.

In dit parkachtige gebied liggen 5 bouwlocaties waar de komende jaren woningen worden gebouwd:

- Deellocatie 1A/B (Voorburgs Kwartier) (gerealiseerd)
- Deellocatie 2 (Total tankstation)
- Deellocatie 3A/B (Damsigt/The Flow en voormalige gemeentewerf)
- Deellocatie 4 (Voormalig Mebin)
- Triadome locatie

De uitgangspunten voor de herontwikkeling zijn samen met de bewoners opgesteld en vastgelegd in de ontwikkelvisie en de spelregelkaarten.

De deellocaties 2, 3B en 4 zijn eigendom van de gemeente. Hier speelt grondverkoop. Naast grondverkoop is er sprake van kostenverhaal op de locaties waar facilitair grondbeleid van toepassing is; deellocaties 1A/B, 3A en Triadome.

Ontwikkelingen

Deellocatie 2:

Hier komt een gezondheidscentrum met daarboven circa 40 sociale huurappartementen en een gemeenschappelijke bewonersruimte. De afspraken die de gemeente met de ontwikkelende partij heeft gemaakt over onder andere de verkoop van de grond zijn vastgelegd in een koopovereenkomst.

Deellocatie 3A:

De bouw van 295 huurappartementen is gereed. De gemeente maakt het gebied rondom de nieuwe woningen woonrijp. De Johan David Zocherstraat is vernieuwd. Daarna wordt de wadi aangelegd en het groen geplant.

Deellocatie 3B:

Met het vaststellen van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs is besloten dat er in KPP een dependance van De Zonnewijzer komt. De dependance wordt onderdeel van een complex met woningen. De spelregelkaart voor deellocatie 3B wordt hierop aangepast. Daarna wordt een partij gezocht die de school en woningen op deze locatie gaat realiseren.

Deellocatie 4:

De tender is afgerond. Binnenkort verwachten we met de winnende partij een koopovereenkomst te sluiten. Het winnende plan Fier aan de Vliet omvat circa 85 duurzame appartementen verdeeld over twee bouwblokken van vier en zes lagen. Het zeslaagse blok richt zich volledig op Senior Smart Living: een woonvorm waar senioren langer zelfstandig kunnen wonen.

De Tuinkamer en de gemeenschappelijke tuin worden een ontmoetingsplek voor de bewoners en de buurt.

Triadome locatie:

De 37 sociale huurwoningen en het eerste blok koopwoningen zijn gereed. De oplevering van het laatste blok is uitgesteld vanwege schade door bodembeweging. Hier worden momenteel herstelwerkzaamheden uitgevoerd.

Grondexploitatie (1e herziening 2026)

Het resultaat van de grondexploitatie (grondverkoop en kostenverhaal) bedraagt op basis van de 1e herziening 2026 circa € 467.000 nadelig op eindwaarde (per 31-12-2030). Een verliesvoorziening is getroffen van € 467.000.

Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 1,3 miljoen.

De grondexploitatie zonder het kostenverhaal (alleen grondverkoop) geeft een resultaat van € 2 miljoen op de einddatum (31 december 2030).

4. De Star

Algemeen

Dit project betreft de ontwikkeling van de locatie De Star te Leidschendam. Het bouwplan gaat uit van 108 sociale huurwoningen, een gemeenschappelijke bewonersruimte en 65 vrije sector koopwoningen.

Ontwikkelingen

Er is overeenstemming met zowel Vidomes als WDevelop over onder meer het bouwplan, en de overdracht van gronden. Deze afspraken zijn vastgelegd in koopovereenkomsten. De tennisclub is gesloopt en de voorbelasting is aangebracht. De voorbelasting moet ruim een jaar blijven liggen. Deze tijd benutten we door de vergunningprocedures te doorlopen. Start bouw is voorzien in 2027.

Grondexploitatie (1e herziening 2026)

De grondexploitatie geeft een voordeel aan op de einddatum (31 december 2029) van circa € 646.000.

Op de grondexploitatie is een risicoanalyse uitgevoerd ter bepaling van het risicoprofiel. Het risicoprofiel is berekend op circa € 0,51 miljoen.

Nieuwe grondexploitaties

In de nabije toekomst worden binnen de gemeente ruimtelijke ontwikkelingen voorzien. Voor zover deze betrekking hebben op de (her)ontwikkeling van bij de gemeente in bezit zijnde gronden zal per situatie, op basis van de BBV-regels en een te formuleren ontwikkelstrategie, bepaald worden of er een grondexploitatie geopend wordt.

Voorbeeld is de projectontwikkeling Overgoo.

Warme gronden

De categorie 'Warme gronden' betreft grond, bestemd voor concrete gebiedsontwikkeling op termijn door de gemeente. Op dit moment zijn er geen gronden opgenomen in deze categorie.

Wet open overheid

Algemeen

De Wet open overheid (Woo) is een Nederlandse wet die tot doel heeft om de transparantie en openheid van de overheid te vergroten, waaronder ook gemeentelijke overheden vallen. Deze wet werd op 1 januari 2022 van kracht en is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). Voor gemeenten betekent de wet dat zij verplicht zijn om meer informatie actief openbaar te maken en beter toegankelijk te stellen voor burgers.

Concreet moeten gemeenten documenten zoals vergaderstukken, beleidsstukken en rapporten proactief op hun websites publiceren. Daarnaast moeten zij vragen van burgers over informatie die niet actief openbaar is gemaakt, beantwoorden en toegang verschaffen tot deze informatie. Dit draagt bij aan een grotere betrokkenheid van burgers bij de besluitvorming en maakt de overheid transparanter en verantwoordelijker.

De Woo legt ook regels op voor de archivering van documenten en de bescherming van persoonsgegevens. Gemeenten moeten zorgvuldig omgaan met privacy en ervoor zorgen dat persoonlijke gegevens veilig worden bewaard.

De gemeente heeft concrete stappen gezet om de ingekomen stukken bij de raad openbaar te maken zover dit binnen de kaders van privacy mogelijk is. Omdat een landelijke applicatie niet mogelijk bleek, heeft de gemeente zelf een platform ingericht en in gebruik genomen.

Sinds 2026 publiceren we de Woo-documenten via dit platform, waaronder het Woo-verzoek, de precisering, de geopenbaarde Woo-documenten en het Woo-besluit. Deze categorie valt naar verwachting onder de tweede tranche van verplicht actief openbaar te maken informatiecategorieën. De inwerkingtreding van deze tweede tranche is door het Rijk uitgesteld; het is momenteel nog niet duidelijk wanneer deze verplichting ingaat. Onder tussentijdse gaat de gemeente wel verder met het ontsluiten van meer woo-categorieën, in 2027 wordt verwacht 2 extra categorieën te kunnen ontsluiten. De gemeente verwacht met de huidige aanpak aan te sluiten bij het tempo dat door het Rijk wordt gehanteerd.

Daarnaast constateert de gemeente dat het aantal ingediende Woo-verzoeken blijft toenemen, sinds de invoering van de wet is het aantal verzoeken verdubbeld van 50 naar ongeveer 100.

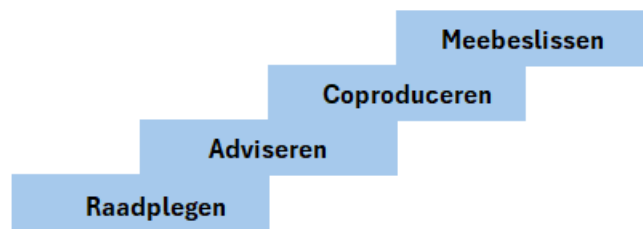
	2024	2025	2026	2027
Aantal Woo-verzoeken (2026 en 2027 geschat)	90	93	110	120
Aantal ontsloten actief openbaar te maken hoofdcategorieën (max. 11)	2	4	5	7

Participatie

Algemeen

De bestuurlijke ambities voor inwonersparticipatie zijn onder meer opgenomen in de [Participatieverordening 2023](#) van Leidschendam-Voorburg, met de volgende kernpunten:

- Inwonersparticipatie is van belang bij de ontwikkeling, uitvoering en evaluatie van beleid, projecten en/of programma's. Onder inwoners worden ook verstaan bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere belanghebbenden.
- De gemeente wil ook gebruik kunnen maken van de ervaringskennis en inzichten van inwoners of experts bij de ontwikkeling van beleid of projecten.
- De gemeente kiest zo veel mogelijk voor inwonersparticipatie, tenzij de omstandigheden van het geval een legitieme onderbouwing geven om geen inwonersparticipatie toe te passen.
- De gemeente wil duidelijkheid bieden aan de samenleving over het niveau van participatie. De volgende niveaus worden onderscheiden: raadplegen, adviseren, coproduceren of meebeslissen of een combinatie hiervan.

Onder raadplegen, adviseren, coproduceren en meebeslissen verstaan we het volgende voor het Experimenteerprogramma inwonersparticipatie 2024-2027:

- **Raadplegen** - Bij raadplegen verzamelt de gemeente ideeën, meningen en voorkeuren van belanghebbenden bij een project/traject. Vervolgens besluit de gemeente hoe het traject verder vorm krijgt. Het kan dus zijn dat de gemeente anders besluit dan de voorkeur van de betrokkenen die geraadpleegd zijn. De rol van de gemeente op dit niveau is beslissend.
- **Adviseren** - Belanghebbende(n) adviseert op een vraagstuk in de gemeente. De gemeente bepaalt de kaders. Als er van het advies wordt afgeweken, wordt dit goed gemotiveerd. De rol van de gemeente op dit niveau is beslissend.
- **Co-produceren** - De gemeente werkt samen met de belanghebbenden aan een planontwikkeling of aan een aanpak. Vooraf kunnen kaders zijn gesteld. Omdat er sprake is van coproductie, gaat de gemeente mee met de uitkomst van het plan of traject, mits dit aan de vooraf gestelde kaders voldoet. De rol van de gemeente op dit niveau is samenwerkend.
- **Meebeslissen** - Bij meebeslissen laat de gemeente de keuze van een oplossing over aan de belanghebbenden. Ook bij meebeslissen kunnen kaders vastgesteld zijn waarbinnen de beslissing genomen moet worden. De rol van de gemeente op dit niveau is faciliterend.

In 2027 wordt een voorstel gedaan voor een vervolgtraject voor het Experimenteerprogramma Participatie op basis van de eindevaluatie die in 2026 wordt uitgevoerd. Daarnaast volgt in 2027 een voorstel van een vervolgtraject voor de inzet op jongerenparticipatie uit de evaluatie van de "jongerenadviesraad" in 2026 en wordt verder gewerkt aan de implementatie, kennisdeling en versterking inwonersparticipatie met de uitkomsten van de evaluatie participatieverordening 2025-2026.

Experimenteerprogramma Participatie:

Om de ontwikkeling van inwonersparticipatie te bevorderen, experimenteert de gemeente periodiek met nieuwe vormen van inwonersparticipatie', zo staat in de Participatieverordening 2023. Het college stelt tweejaarlijks een experimenteerprogramma vast met drie elementen:

- een keuze van de te beproeven nieuwe vormen van participatie,
- de uitvoeringscondities in de sfeer van middelen, capaciteit en bekwaamheid, en
- de toetsingscriteria voor de evaluatie na het experiment.

Experimenteerprogramma inwonersparticipatie 2024-2027

Periodiek wordt er een Experimenteerprogramma vastgesteld. De projecten die deel uitmaken van het Experimenteerprogramma inwonersparticipatie 2024-2027 zijn:

- The Mall – parkeerregulering
- Sterk voor Noord – Tuinkamer
- Jongerenparticipatie – Jongerenforum
- Voorburg Noord-noord
- Wijkveiligheidsscans Gebiedsgerichte aanpak
- Initiatieven uit de samenleving/Uitdaagrecht

Onderstaand wordt per experiment aangegeven wat deze inhouden. In 2027 wordt een voorstel gedaan voor een vervolg van het Experimenteerprogramma, op basis van de eindevaluatie van de zes experimenten in 2026. Hieruit kunnen nieuwe experimenten naar voren komen.

The Mall – parkeerregulering

Onderzoek parkeerregulering door het houden van een 'Participatieve Waarde Evaluatie' (PWE) onder ruim 5.000 inwoners.

Sterk voor Noord – Tuinkamer

Sterk voor Noord wil activiteiten voor de wijk die door inwoners zélf worden georganiseerd via een 'Tuinkamer' faciliteren.

Jongerenparticipatie

Als vervolg op de bijeenkomsten van 'Jong in LV' worden jongeren met projectdagen via scholen betrokken om mee te denken wat er bij hen voor maatschappelijke vraagstukken leven. De uitkomsten van de projectdagen met jongeren worden gebruikt om te kijken hoe jongerenparticipatie verder vorm kan krijgen bij de gemeente.

Voorburg Noord-noord

Het gebied Voorburg Noord-noord ligt tussen de Laan van Nieuw Oost Indië, Van Alphenstraat en de Koningin Wilhelminalaan. In het gebied moet de riolering worden vervangen en dit is opgenomen in het uitvoeringsprogramma rioleringsprojecten (UPR) van Stadsbeheer. Voor dit gebied is een buurtvisie gemaakt. Bewoners en ondernemers zijn van het begin af aan betrokken. Dat gebeurt in Voorburg Noord-noord via straatgesprekken, bijeenkomsten en straatexperimenten waar de inwoners bij worden betrokken.

Wijkveiligheidsscans Gebiedsgerichte aanpak

Een 'living lab' door de wijkveiligheidsscans (in een aantal straten) in coproductie met inwoners en anderen te gaan uitwerken en uit te voeren en daarmee na te gaan of deze coproductie tot andere/betere resultaten leidt.

Initiatieven uit de samenleving / Uitdaagrecht

Inwoners en maatschappelijke organisaties willen graag zelf invulling geven aan hun leefomgeving.

De gemeente staat hiervoor open mits dit past binnen bepaalde 'spelregels'. In het kader van het Experimenteerprogramma kijken we naar:

- toepassing van het instrument 'uitdaagrecht' dat is opgenomen in de participatieverordening
- andere (kleine) initiatieven in de openbare ruimte

Wij onderzoeken ook met andere gemeenten hoe dit verder vorm kan krijgen om de spelregels verder te specificeren en initiatieven te omarmen. Uitkomsten van dit onderzoek worden in 2026 meegenomen.

Het tweejaarlijkse Experimenteerprogramma wordt op twee momenten geëvalueerd. De eindevaluatie vindt plaats eind 2026, zodat de uitkomsten hiervan en een voorstel voor het vervolg in 2027 gedeeld kunnen worden. Alle experimenten worden via dezelfde methode geëvalueerd waardoor uit de evaluaties een lijn kan worden gehaald over welke participatievormen goed werken en welke mogelijk ook minder goed bleken te passen bij het participatietraject voor het specifieke project of het nieuw opgestelde beleid.

Financiële begroting

Financieel perspectief 2027-2030

Begrotingsuitkomsten

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Vastgestelde begroting 2026	-1.502	-825	125	129
Nota van wijziging op de begroting 2026	0	0	-4	-22
Wijzigingen tot 1e Turap 2026	-260	-2.076	-1.937	-1.707
Mutaties kadernota 2027-2030	-140	1.076	-90	-63
Begrotingssaldo na kadernota 2027-2030	-1.902	-1.825	-1.906	-1.663
Exogene en autonome ontwikkelingen	119	61	-1.497	-1.871
Meicirculaire gemeentefonds	970	1.385	-221	107
Loon- en prijsontwikkeling	-811	-1.002	-952	-1.018
Doorlichting begroting	753	848	848	848
Moties en amendementen	-92	-92	-92	-92
Financieel technische mutaties	-301	-36	578	2.061
Saldo begroting 2027-2030	-1.263	-662	-3.242	-1.629
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.287	1.825	0	0
Structureel begrotingssaldo	1.024	1.163	-3.242	-1.629

Bedragen x € 1.000

Toelichting begrotingsuitkomsten

De basis voor het opstellen van de Begroting 2027-2030 is de lopende begroting 2026-2029 en de Kadernota 2027-2030.

Tussen het uitbrengen van de Kadernota en het opstellen van de begroting, heeft zich een aantal exogene en autonome ontwikkelingen met financiële gevolgen voorgedaan. Diverse exogene en autonome ontwikkelingen met financiële impact op de begroting zijn verwerkt. Zie voor een uitgebreide toelichting het huishoudboekje.

De overige ontwikkelingen zijn samengevat opgenomen in onderstaande tabel en worden vervolgens nader toegelicht (een positief bedrag betreft lagere lasten of hogere baten).

Daarnaast zijn algemene financiële mutaties verwerkt, zoals loon- en prijsontwikkeling, mutaties die verband houden met de kostenverdeelsystematiek en doorlichting van de begroting (het kritisch doornemen van alle budgetten).

Begrotingsjaar		2027	2028	2029	2030
Exogene en autonome ontwikkelingen					
1	Jeugdzorg	-760	-760	-760	-760
2	Gladheidsbestrijding	-233	-233	-233	-233
3	Naturalisaties	-43	-43	-43	-43
4	Afval	155	155	155	155
5	Investeringsplan 2026-2030	462	1.579	598	-722
6	Renteontwikkelingen	-463	-644	-746	-1.361
7	Uitkeringen	1.402	1.267	968	1.218
8	Buurtbus	-85	-20	-20	-20
9	Organisatorische ontwikkelingen	-630	-630	-360	-360
10	Meerjarige baten- en lastenramingen kostenverhaalprojecten	-82	-56	0	0
11	BIZ Julianabaan	-12	-12	-12	-12
12	Dividend Stedin	598	-922	-879	417
13	Dividend BNG	-150	-150	-150	-150
14	Zustersdijk	-40	530	-15	0
Totaal Exogene en autonome ontwikkelingen		119	61	-1.497	-1.871
Meicirculaire gemeentefonds					
15	Meicirculaire 2026	970	1.385	-221	107
Totaal Meicirculaire gemeentefonds		970	1.385	-221	107
Loon- en prijsontwikkeling					
16	Saldo stelposten	-786	-977	-927	-993
17	Schadeuitkeringen	-25	-25	-25	-25
Totaal Loon- en prijsontwikkeling		-811	-1.002	-952	-1.018
Doorlichting begroting					
18	Aanlegplaatsen de Vliet	25	25	25	25
19	Klokuren bewegingsonderwijs	116	116	116	116
20	Parkeergarages	11	11	11	11
21	Poller Damcentrum	12	12	12	12
22	Doorlichten budgetten PMA	-1	-1	-1	-1
23	Tijdschrijven	246	341	341	341
24	Urgenties	16	16	16	16
25	Verkeersplan- kleinschalige maatregelen	-22	-22	-22	-22
26	Integraal Veiligheidsbeleid - communicatie en cyberveiligheid	11	11	11	11
27	Buurtpreventie	10	10	10	10
28	Stichting Sociaal fonds	9	9	9	9

29	Fietsroutes en binnenwater	320	320	320	320
Totaal Doorlichting begroting		753	848	848	848
Moties en amendementen					
30	Zonnebrandpalen	-10	-10	-10	-10
31	Ludens theater	-82	-82	-82	-82
Totaal Moties en amendementen		-92	-92	-92	-92
Financieel technische mutaties					
32	Bijstelling volume effect	-230	54	605	2.060
33	Kostendekkendheid riolering	-70	-90	-26	1
Totaal Financieel technische mutaties		-301	-36	578	2.061

Bedragen x € 1.000

Toelichting op tabel

Exogene en autonome ontwikkelingen

1 Jeugdzorg

De jeugdzorgkosten zijn hoger dan waarmee eerder in de begroting rekening is gehouden. De hogere kosten worden met name veroorzaakt door de ontwikkeling van de kosten voor de Landelijke Transitiearrangementen (LTA) en jeugdhulp met verblijf zonder behandeling. Daarnaast wordt er rekening gehouden met een kwantitatieve ontwikkeling van het zorggebruik. Ook worden de overeenkomsten voor jeugdhulp verlengd en de bijbehorende tarieven aangepast. Deze ontwikkelingen hebben gezamenlijk een verhogend effect op de verwachte jeugdzorgkosten.

2 Gladheidsbestrijding

In 2026 is de gladheidsbestrijding voor het eerst aanbesteed op basis van het in 2023 vastgestelde beleidsplan gladheidsbestrijding 2023-2028. Dit heeft geleid tot uitbreiding van het te strooien areaal met 7 strooiroutes (voorheen 5) om binnen de vastgestelde strooitijd te blijven en tot verlenging van het strooiseizoen van 5 naar 7 maanden in overeenstemming met de landelijke richtlijnen. Hierdoor zijn de kosten van gladheidsbestrijding toegenomen.

3 Naturalisaties

Het aantal naturalisaties is gestegen, mede als gevolg van internationale vluchtelingenstromen. De verwachting is dat het aantal naturalisaties structureel hoger zal blijven. Hierdoor nemen de legesopbrengsten toe. Tegelijkertijd stijgen de lasten, doordat een deel van de ontvangen naturalisatiegelden wordt afgedragen aan het Rijk. Daarnaast is de lastenraming geactualiseerd en stijgt de personele inzet.

4 Afval

Op het gebied van afval zijn de jaarlijkse Single Used Plastics (SUP)-vergoeding, de Prullenbakvergoeding, de diensten van Avalex buiten de dienstverleningsovereenkomst om en de lagere provisie vanuit de Huisvuilcentrale (HVC) opgenomen.

5 Investeringsplan 2026-2030

De kapitaallasten worden bijgewerkt op basis van de actualisatie van het investeringsplan 2026-2030. Voor de details zie het hoofdstuk Investeringsplan

6 Renteontwikkelingen

De rentetoe rekening aan investeringen en grondexploitaties is geactualiseerd op basis van de meest recente inzichten. Daarnaast zijn de rentelasten van langlopende leningen herzien als gevolg van gewijzigde renteontwikkelingen. Ook is de rentevergoeding voor de inzet van eigen financieringsmiddelen verwerkt binnen de reguliere financieringssystematiek.

7 Uitkeringen

De actuele ontwikkeling van de BUIG laat een gunstiger beeld zien door een hogere rijksbijdrage en lagere verwachte uitkeringslasten. Omdat zowel de hoogte van het BUIG-budget als het aantal uitkeringsgerechtigden jaarlijks kan wijzigen, wordt dit voordeel niet volledig structureel verwerkt. Tegelijkertijd wordt niet gekozen voor een voorzichtige raming die leidt tot onnodige begrotingsruimte. Daarom wordt in de meerjarenbegroting uitgegaan van een sluitende BUIG-exploitatie. Alleen de tijdelijke effecten van de doorstroomlocatie worden apart verwerkt, omdat de rijksvergoeding hiervoor enkele jaren vertraagd aansluit op de werkelijke uitgaven. De BUIG-egaliseringsreserve biedt vervolgens ruimte om jaarlijkse schommelingen op te vangen.

8 Buurtbus

Om de bereikbaarheid binnen de gemeente te vergroten wordt er gewerkt aan het uitbreiden van de buurtbus. Het plan is om een extra buslijn toe te voegen. De jaarlijkse bijdrage die we aan de WOEJ doen voor de buurtbus wordt structureel opgehoogd. Daarnaast zijn er eenmalige opstartkosten, waaronder een bijdrage voor de aanschaf van een nieuwe bus.

9 Organisatorische ontwikkelingen

Een aantal beleidsmatige en organisatorische ontwikkelingen is bij de Kadernota 2027-2030 aangehouden om te worden betrokken bij de coalitie-onderhandelingen. Deze ontwikkelingen zijn noodzakelijk voor de voortzetting van lopende programma's en bestaand beleid en worden daarom alsnog verwerkt in de begroting. Het gaat om capaciteit op vastgoed, mobiliteit en strategisch advies en om extra middelen voor de Toegang Sociaal Domein.

10 Meerjarige baten- en lastenramingen kostenverhaalprojecten

De baten en lasten van de kostenverhaalprojecten zijn in 2026 en eerdere jaren niet volledig in de begroting verwerkt. Daardoor bood de begroting onvoldoende inzicht in de financiële omvang en ontwikkeling van deze projecten. In 2026 wordt dit gecorrigeerd door per project de verwachte kosten en opbrengsten opnieuw te beoordelen en in de begroting op te nemen. Vanaf het volgende begrotingsjaar worden deze projecten structureel afzonderlijk geraamd en gedurende het jaar waar nodig bijgesteld. Hiermee ontstaat een actueel, transparant en beter beheersbaar beeld van de financiële positie van de kostenverhaalprojecten.

11 BIZ Julianabaan

De Julianabaan in Voorburg is per 1 januari 2026 aangewezen als Bedrijven Investeringszone (BIZ). In het kader hiervan leveren ondernemers in het gebied via een heffing een financiële bijdrage aan gezamenlijke investeringen ter versterking en verbetering van het winkel- en ondernemersgebied. De gemeente int de bijdragen en verstrekt vervolgens een subsidie aan de stichting BIZ De Julianabaan Voorburg. De stichting zet deze middelen in voor activiteiten en maatregelen die bijdragen aan de kwaliteit, aantrekkelijkheid en economische vitaliteit van het gebied. De opbrengsten en kosten van deze BIZ worden nu in de begroting verwerkt.

12 Dividend Stedin

De raming van het dividend van Stedin is voor de komende jaren aangepast op basis van een actuele inschatting van de verwachte uitkeringen. Daarbij is als uitgangspunt het niveau van de meest recent ontvangen uitkering gehanteerd.

13 Dividend BNG

De verwachte dividenduitkering van BNG ontwikkelt zich minder gunstig dan in voorgaande jaren werd verondersteld. Dit hangt samen met een daling van de winst van de bank, onder meer als gevolg van veranderde marktomstandigheden en lagere rentebaten. Op basis van de huidige vooruitzichten is het aannemelijk dat de dividenduitkeringen ook de komende jaren op een lager niveau uitkomen.

14 Zustersdijk

Voor het project Zustersdijk wordt toegewerkt naar het moment van grondoplevering. Tot aan dat moment zullen nog werkzaamheden worden uitgevoerd en daarmee samenhangende uren worden gemaakt. Daarnaast dient nog rekening te worden gehouden met de betaling van een afkoopsom. De grondopbrengst, die in 2028 wordt verwacht, dekt de kosten die vooruitlopend hierop worden gemaakt.

Meicirculaire gemeentefonds

15 Meicirculaire 2026

De effecten van de meicirculaire 2026, waarover de raad via de budgetbrief (iBabs 4800) is geïnformeerd, worden meerjarig verwerkt.

Loon- en prijsontwikkeling

16 Saldo stelposten

In de Kadernota 2027-2030 zijn stelposten opgenomen voor loon- en prijsontwikkeling. In de begroting worden deze stelposten toegerekend aan de specifieke budgetten binnen de begroting.

17 Schadeuitkeringen

Op basis van de realisatie over de afgelopen vier jaar blijkt dat de uitgaven aan schadeclaims van inwoners onder andere wegens schade door gebreken in de openbare ruimte zijn toegenomen. Het budget wordt daarom structureel in lijn gebracht met het gemiddelde niveau van de daadwerkelijke schadeuitkeringen.

Doorlichting begroting

18 Aanlegplaatsen de Vliet

In een eerdere begroting is budget opgenomen ter dekking van de kapitaallasten voor investeringen in aanlegplaatsen in de Vliet. Omdat deze investering uiteindelijk niet heeft plaatsgevonden, zijn de hiervoor geraamde middelen niet langer nodig.

19 Klokuren bewegingsonderwijs

Uit de realisatiecijfers blijkt dat de uitgaven voor klokuren bewegingsonderwijs consequent lager uitvallen dan begroot. Daarom wordt voorgesteld het budget naar een realistischer niveau bij te stellen door een aframing door te voeren.

20 Parkeergarages

De lasten voor de parkeergarages worden verlaagd omdat de kosten voor bel- en abonnementskosten lager uitvallen dan begroot. Daarnaast worden de baten verhoogd op basis van de actuele ontwikkeling van de parkeerinkomsten.

21 Poller Damcentrum

Er is niet gekozen voor een nieuwe poller in Damcentrum, waardoor er geen onderhoud meer nodig is.

22 Doorlichten budgetten PMA

Deze wijziging betreft het doorlichten van de budgetten PMA.

23 Tijdschrijven

Het tijdschrijven bestaat uit twee onderdelen: het uurtarief en een opslag voor overheadkosten. Het uurtarief wordt geboekt op de afdeling. De overheadkosten worden apart geboekt. Samen komen deze kosten uiteindelijk op het project terecht. De overheadkosten waren nog niet opgenomen in de begroting. Daardoor ontstaat er nu een financieel voordeel.

24 Urgenties

Het budget voor urgenties is aangepast op basis van de realisatiecijfers van de afgelopen jaren. Uit een brede beoordeling van de begroting is gebleken dat het gebruik structureel lager ligt dan eerder werd verondersteld, waardoor de raming is bijgesteld.

25 Verkeersplan- kleinschalige maatregelen

Om het aantal wensen en verzoeken voor verkeersmaatregelen op het huidige niveau te kunnen blijven uitvoeren is aanvullend budget nodig.

26 Integraal Veiligheidsbeleid - communicatie en cyberveiligheid

Vanaf 2027 worden communicatieactiviteiten, campagnes en voorlichting over cyberveiligheid uitgevoerd binnen een beperkter budgettair kader. Door de inzet gericht vorm te geven en trainingen en bijeenkomsten doelmatiger te organiseren, kunnen de bestaande activiteiten worden voortgezet. Nieuwe activiteiten worden waar nodig geprioriteerd op basis van noodzaak en effectiviteit.

27 Buurtpreventie

De activiteiten binnen de buurtpreventie worden structureel voortgezet, maar de beschikbare middelen zijn de afgelopen jaren niet volledig benut. Op basis van de gerealiseerde uitgaven over meerdere jaren kan het budget daarom worden aangepast, terwijl voldoende ruimte beschikbaar blijft voor de reguliere activiteiten zoals de ondersteuning van buurtpreventieteams, trainingen, themadagen en de waardering van vrijwilligers.

28 Stichting Sociaal fonds

Uit een doorlichting van de begroting is gebleken dat een deel van het budget voor de Stichting Sociaal Fonds niet wordt benut. De begroting wordt hierop aangepast.

29 Fietsroutes en binnenwater

In het coalitieakkoord van 2022 stond twee investeringen gepland: om fiets- en wandelroutes door Stompwijk, het Groene Hart aan te leggen en om een locatie voor recreatief binnenwater toe te wijzen. Deze investeringen zijn niet uitgevoerd, maar de kapitaallasten zijn begroot voor dit jaar. Deze kapitaallasten worden met het doorlichten van de begroting afgeraamd.

Moties en amendementen

30 Zonnebrandpalen

Tijdens de raadsvergadering van 7 juli 2026 is er een motie (iBabs 1025) aangenomen waarin structurele ruimte wordt vrijgemaakt om vijf zonnebrandpalen te installeren binnen de gemeente.

31 Ludens theater

Tijdens de raadsvergadering van 7 juli 2026 is er een motie (iBabs 1022) aangenomen om de structurele exploitatiesubsidie van het Ludens theater te verhogen. Dit is omdat de huidige exploitatiesubsidie niet voldoende is voor het Ludens theater om financieel gezond te blijven.

Financieel technische mutaties

32 Bijstelling volume effect

Op basis van de actuele volume ramingen van het gemeentefonds zijn de volume ramingen bijgesteld.

33 Kostendekkendheid riolering

Alle kosten die onder de berekening kostendekkendheid riolering vallen worden in dit journaal gemuteerd.

Uitgangspunten financieel beleid

De gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd zijn van belang voor de beoordeling van de financiële positie. Het zijn onder andere de uitgangspunten die hebben geleid tot het gepresenteerde financiële meerjarenperspectief.

Aantal inwoners en woonruimten

Voor de ramingen is uitgegaan van de prognose van aantallen inwoners en woningen zoals opgenomen in de onderstaande tabel. In de ramingen van de woningaantallen is rekening gehouden met sloop en nieuwbouw en voor zover nodig aansluit op de regionale programma's voor de ontwikkeling van woon- en werklocaties.

	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029
1. Inwoners	80.290	81.220	81.520	81.540
2. Woningen	38.915	39.368	39.154	39.523

Loon- en prijspeil

Het loon- en prijsniveau in de begroting is gebaseerd op de verwachte loon- en prijsontwikkeling zoals opgenomen in de meest recente Centraal Economisch Plan (CEP). Voor wat de salarislasten betreft is mede rekening gehouden met de thans geldende CAO gemeenten en indien van toepassing zijn materiële budgetten geïndexeerd conform contractuele afspraken en op basis van concrete structurele voor- en nadelen. De meerjarenramingen zijn niet voor loon- en prijsontwikkelingen geïndexeerd (gelijk gehouden aan het loon- en prijsniveau van 2026).

Algemene uitkering gemeentefonds

De uitkeringen uit het Gemeentefonds zijn geraamd op basis van de meicirculaire 2026. De eventuele gevolgen van de septembercirculaire 2026 worden verwerkt in de Nota van wijziging/ Budgetbrief op de begroting, die tegelijk met de Begroting 2027-2030 door de gemeenteraad wordt behandeld.

Rentepercentages

In de begroting zijn voor 2027 de volgende renten gehanteerd:

- Rente aan te trekken financiering kort vreemd vermogen: 2,7 %
- Rente aan te trekken financiering lang vreemd vermogen 3,6 %
- Rente eigen financieringsmiddelen 0,6%
- Omslagrente 1,2%

Lokale heffingen

Tot de gemeentelijke woonlasten worden gerekend de onroerend-zaakbelasting, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing geldt het principe van 100% kostendekking. Bij de vaststelling van de tarieven voor individuele dienstverlening is ook het streven in principe gericht op 100% kostendekkend. Hier wordt verwezen naar de paragraaf Lokale Heffingen.

Post onvoorzien

De post onvoorzien is vanaf 2027 teruggebracht naar € 1.000. Bij de Kadernota 2027-2030 is besloten het beschikbare budget voor onvoorziene uitgaven structureel te verlagen. Hiermee resteert een beperkte post voor onvoorziene uitgaven binnen de begroting.

Dividenden

De dividendopbrengsten zijn geraamd op basis van de realisatiecijfers 2025 en concrete toekomstige ontwikkelingen. De verantwoording van het regulier dividend vindt plaats in het jaar van dividenduitkering door de betrokken onderneming.

Kapitaallasten

Op investeringen wordt annuïtair afgeschreven. De kapitaallasten (rente en afschrijving) worden doorberekend aan de activiteiten van de taakvelden en programma's; de rente door middel van een omslagrente en de afschrijving op basis van de verwachte levensduur. Enkele investeringen worden gedekt uit de Bestemmingsreserve dekking afschrijvingslasten. De afschrijvingslasten worden jaarlijks aan die reserve onttrokken.

Lasten en baten

Algemeen

In dit hoofdstuk wordt een integraal overzicht van de lasten en baten gegeven. Voor extra inzicht in de financiële positie worden de lasten en baten per programma exclusief verrekeningen met reserves opgenomen. De verrekeningen met reserves worden onderaan de tabel weergegeven.

Overzichten van lasten en baten

Programma	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Baten						
0. Bestuur en ondersteuning	4.044	4.154	4.286	4.286	4.286	4.286
1. Veiligheid	122	155	75	75	75	75
2. Mobiliteit	2.002	1.704	1.115	998	998	1.148
3. Groen, Milieu en Duurzaamheid	27.483	29.042	28.608	29.425	30.715	31.521
4. Economie en Bestaanszekerheid	44.711	43.857	41.361	40.669	44.169	44.019
5. Jeugd en Onderwijs	3.331	4.118	3.071	3.071	3.156	3.156
6. Sport, Cultuur en Erfgoed	3.792	3.780	3.822	3.822	3.706	3.706
7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	7.737	14.256	5.595	3.862	2.930	2.068
8. Ruimte, Bouwen en Wonen	13.777	19.247	16.874	17.113	13.573	10.338
Totaal Baten programma's	106.999	120.313	104.807	103.321	103.607	100.317
Lasten						
0. Bestuur en ondersteuning	13.813	13.868	12.898	12.663	12.802	12.819
1. Veiligheid	15.526	12.720	13.474	13.486	13.437	13.465
2. Mobiliteit	15.679	20.766	18.608	18.720	19.039	19.204
3. Groen, Milieu en Duurzaamheid	23.403	25.808	26.441	24.466	25.287	26.000
4. Economie en Bestaanszekerheid	63.567	64.545	68.332	66.790	66.739	66.262
5. Jeugd en Onderwijs	43.442	51.459	48.113	45.848	45.926	45.983
6. Sport, Cultuur en Erfgoed	24.212	30.045	25.148	25.041	24.933	24.986
7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	39.820	50.423	44.967	42.408	37.925	37.174
8. Ruimte, Bouwen en Wonen	24.791	36.919	24.201	22.177	17.462	14.137
Totaal Lasten programma's	264.252	306.553	282.183	271.600	263.550	260.031
Saldo van baten en lasten programma's	-157.253	-186.240	-177.376	-168.279	-159.943	-159.714
Baten Overige onderdelen						
Overhead	362	1.289	62	52	52	52
Algemene dekkingsmiddelen	196.658	198.718	205.479	198.621	196.570	201.156
Totaal Baten Overige onderdelen	197.019	200.007	205.541	198.673	196.621	201.208
Lasten Overige onderdelen						
Overhead	30.493	40.438	42.110	40.767	40.753	40.793
Vennootschapsbelasting	82	70	80	80	80	80

Onvoorzien	0	100	1	1	1	1
Algemene dekkingsmiddelen	955	273	147	1.668	3.685	6.014
Totaal Lasten Overige onderdelen	31.530	40.881	42.339	42.517	44.519	46.888
Saldo van baten en lasten Overige onderdelen	165.489	159.127	163.203	156.156	152.103	154.320
Totaal voor resultaatbestemming	8.236	-27.113	-14.173	-12.123	-7.840	-5.394
Verrekening met de reserves						
Storting in reserves	13.623	27.664	84.956	1.652	2.298	1.702
Onttrekking aan reserves	15.599	46.348	97.866	13.113	6.896	5.467
Saldo mutaties reserves	1.976	18.684	12.910	11.462	4.598	3.765
Begrotingsresultaat	10.212	-8.430	-1.263	-662	-3.242	-1.629

Bedragen x € 1.000

Incidentele lasten en baten

Om een goed oordeel te kunnen geven over het structurele evenwicht tussen de lasten en baten, is het noodzakelijk om inzicht te hebben in de incidentele lasten en baten die zijn geraamd in de begroting 2027 en meerjarenramingen 2026-2030. Voor een gespecificeerd overzicht per programma wordt verwezen naar de bijlagen.

Het totaal van de incidentele lasten en baten over de begrotingsjaren is per programma opgenomen in onderstaande tabel.

Incidentele Baten	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0. Bestuur en ondersteuning	5	0	0	0	0	0
2. Mobiliteit	376	183	0	0	0	0
3. Groen, Milieu en Duurzaamheid	1.514	1.670	0	0	0	0
4. Economie en Bestaanszekerheid	1.378	588	500	0	0	0
5. Jeugd en Onderwijs	0	0	0	0	0	0
6. Sport, Cultuur en Erfgoed	4.996	4.705	3.426	135	0	0
7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	767	0	0	0	0	0
8. Ruimte, Bouwen en Wonen	8.574	14.005	11.702	11.604	9.188	6.050
Algemene dekkingsmiddelen	0	2.973	3.226	0	0	0
Overhead	0	0	0	0	0	0
Totaal	17.610	24.124	18.854	11.739	9.188	6.050
Incidentele Lasten	Rekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
0. Bestuur en ondersteuning	899	1.637	270	0	0	0

1. Veiligheid	0	36	40	0	0	0
2. Mobiliteit	1.220	2.290	856	71	0	0
3. Groen, Milieu en Duurzaamheid	143	2.965	2.571	0	0	0
4. Economie en Bestaanszekerheid	1.098	664	4.500	3.500	0	0
5. Jeugd en Onderwijs	97	2.807	825	1.825	0	0
6. Sport, Cultuur en Erfgoed	4.511	12.313	5.640	2.447	450	250
7. Volksgezondheid, Zorg en Wmo	742	0	0	0	0	0
8. Ruimte, Bouwen en Wonen	15.087	22.607	12.681	11.002	7.940	5.448
Overhead	285	960	1.203	0	0	0
Totaal	24.082	46.280	28.585	18.845	8.390	5.698
Mutaties reserves						
Storting in reserves	12.105	27.664	84.956	1.652	2.298	1.702
Onttrekking aan reserves	14.081	44.820	92.400	6.933	1.500	1.350
Saldo mutaties reserves	1.976	15.156	7.444	5.281	-798	-352
Totaal per saldo	-4.496	-7.000	-2.287	-1.825	0	0

Bedragen x € 1.000

Structurele reserve mutaties

Uitgangspunt is dat reserves alleen incidentele mutaties bevatten, met uitzondering van onderstaande reserves. Bij deze reserves mogen structurele onttrekkingen worden gedaan.

Structurele reservemutaties	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Structurele onttrekkingen				
Reserve Dekking afschrijvingslasten	1.428	2.091	1.911	1.904
Reserve Herwaardering Activa	350	350	350	350
Reserve Dekking Duurzaamheid en Energietransitie	930	865	750	0
Reserve Dekking Sterk voor Noord	650	565	565	0
Algemene Reserve (vrij besteedbaar)	2.108	2.309	1.820	1.820
Subtotaal	5.466	6.180	5.396	4.074
Structurele stortingen				
Reserve Dekking Duurzaamheid en Energietransitie	29.598	0	0	0
Reserve Dekking Sterk voor Noord	8.150	0	0	0
Subtotaal	37.748	0	0	0

Bedragen x € 1.000

Structureel en reëel begrotingsevenwicht

Op basis van de vastgestelde begroting 2026-2029, de Kadernota 2027-2030, tussentijdse ontwikkelingen (zoals de meicirculaire 2025) en de bestaande plannen voor de komende jaren, is de verwachting dat de gemeente Leidschendam-Voorburg in 2027 een structureel begrotingsresultaat heeft van (afgerond) € 1 miljoen voordelig.

De financieel toezichthouder verwacht van de gemeente dat er een structureel en reëel sluitende begroting wordt aangeboden. De Begroting 2027-2030 laat voor 2027 en 2028 een sluitende begroting zien. Voor 2029 en 2030 is sprake van een structureel tekort. Dit betekent dat de gemeente de komende jaren keuzes moet maken om ook voor de langere termijn de inkomsten en uitgaven structureel met elkaar in evenwicht te brengen.

Het structureel en reëel begrotingsevenwicht wordt berekend door de totale lasten en de baten te verminderen met de incidentele lasten en baten.

Omschrijving	2027	2028	2029	2030
Begrotingssaldo na bestemming	-1.263	-662	-3.242	-1.629
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	2.287	1.825	0	0
Structureel begrotingssaldo	1.024	1.163	-3.242	-1.629

Bedragen x € 1.000. Negatief bedrag = per saldo last

Investeringsplan

De investeringen die de gemeente Leidschendam-Voorburg de komende jaren wil doen, zijn in de 1e tussentijdse rapportage 2026 opgenomen in het investeringsplan 2026-2030, die op 8 juli 2026 is vastgesteld (iBabs 4246). In Kadernota 2027-2030 zijn nieuwe of geïntensiveerde investeringen opgenomen en indexeringen verwerkt (iBabs 4273).

In de bijlage van deze begroting is per programma een gedetailleerd overzicht van de geplande investeringen opgenomen. In de onderstaande tabel zijn de lopende investeringen in de periode 2027-2030 opgenomen, inclusief de lasten in de planperiode 2027-2030.

Investeringsvolume

Programma	Totaal- krediet lasten	Totaal- krediet baten	2027	2028	2029	2030
Bestuur en ondersteuning	2.412	-	855	1.087	-	-
Mobiliteit	55.303	4.309	29.134	7.059	2.937	2.726
Jeugd en onderwijs	159.738	-	23.816	32.281	40.999	27.132
Sport, cultuur en erfgoed	26.261	542	13.283	2.770	4.271	3.263
Groen, milieu en duurzaamheid	118.620	507	18.492	17.377	17.804	10.393
Bouwen en wonen	23.061	-	1.198	1.342	2.684	4.474
Overhead	29.079	-	13.254	9.013	2.332	1.977
Eindtotaal	414.474	5.358	100.032	70.929	71.029	49.965

Bedragen x € 1.000

Separate investeringsvoorstellen

De investeringsprojecten huisvesting raad (iBabs 4415) en renovatie Hestar (iBabs 4396) zijn inmiddels door de raad vastgesteld en in het investeringsplan verwerkt. Datzelfde geldt voor de bijgestelde investering in bovenwijkse voorzieningen binnen de grondexploitatie Klein Plaspoelpolder (iBabs 4394).

Kruispunt Appelgaarde - Hofzichtlaan wordt nog met een separaat voorstel aan de raad voorgelegd.

Indexering

Bij het verwerken van het geactualiseerde investeringsplan in de begroting, is rekening gehouden met prijsindexering. Afhankelijk van de soort investering kunnen de indexeringen verschillen.

Fasering

De investeringen met de grootste financiële impact in de fasering betreffen die in onderwijshuisvesting (totaal ongeveer € 153 miljoen) en rioolprojecten (totaal circa € 120 miljoen). Deze projecten lopen door tot na 2029. Dat neemt niet weg dat in dit meerjarenperspectief een aantal projecten hun 'piekuitgaven' hebben. Voor onderwijshuisvesting valt de piek in de jaren 2028 en 2029 (€ 32 en € 40 miljoen), met name vanwege de geplande realisatie van het Maartenscollege. Voor de rioolprojecten ligt de piek vooral in de jaren 2027 tot en met 2029 (samen € 51 miljoen).

Stelpost kapitaallasten

In de begroting is rekening gehouden met de fasering uit het investeringsplan, waarbij tevens gebruik wordt gemaakt van de mogelijkheid om een stelpost voor achterblijvende investeringsuitgaven op te nemen. In de praktijk vallen de investeringsuitgaven door verschillende omstandigheden namelijk lager uit dan vooraf gedacht. Om te voorkomen dat er in de begroting te veel kapitaallasten worden geraamd, wordt voor de nieuw te realiseren investeringen een afslag van 20% van de kapitaallasten opgenomen. Dit is op basis van het rekeningsmodel zoals opgenomen in het gemeenschappelijk financieel toezichtskader van de provincie.

Bijstellingen investeringen 2e Turap 2026

Bij de 2e Tussentijdse rapportage 2026 zijn enkele aanpassingen op de lopende investeringskredieten opgenomen. De bijstellingen uit de 2e Turap zijn financieel verwerkt in de investeringsramingen zoals opgenomen in de Begroting 2027-2030.

Berekening kapitaallasten

Voor de berekening van de kapitaallasten wordt de annuïteitenmethode toegepast. De afschrijvingstermijnen zijn in overeenstemming met de Financiële verordening. Met afschrijven wordt gestart in het jaar na ingebruikname van de investering. Investeringsramingen met een verkrijgingsprijs van minder dan € 100.000 worden niet geactiveerd. Het gehanteerde rente-omslagpercentage is 1,2%.

Een aantal investeringen wordt (gedeeltelijk) gedekt door bijdragen van derden/subsidies en onttrekking uit bestemmingsreserves, zoals Reserve Dekking Afschrijvingslasten en Mobiliteit en Bereikbaarheid.

De berekende kapitaallasten voortvloeiend uit de actualisatie van het investeringsplan leveren in de begroting in het meerjarenperspectief mutaties op. Deze worden voornamelijk veroorzaakt door:

- Fasering van grote(re) investeringen die een langere doorlooptijd kennen en door omstandigheden later opgeleverd worden;
- De prijsindexering van de begrote investeringen die nog verwacht worden en nog niet zijn aanbesteed;
- Nieuwe en vervangingsinvesteringen die eerder niet in het investeringsplan waren opgenomen.

Hieronder worden de belangrijkste oorzaken van schommelingen in de mutaties van de kapitaallasten in het meerjarenperspectief per programma toegelicht:

Bestuur en ondersteuning

De stijgende lijn in de kapitaallasten wordt veroorzaakt door de realisatie van enkele verduurzamingsprojecten voor maatschappelijk vastgoed in 2027 en de realisatie van het bedrijfsverzamelgebouw in de Herenstaat in Voorburg in 2028.

Mobiliteit

In 2026 en 2027 is er sprake van faseringen waardoor de kapitaallasten lager zijn.

Vanaf 2028 lopen deze weer op omdat er dan een aantal grotere projecten zijn gerealiseerd:

- Herinrichting van de Veursestraatweg
- Herinrichting Dr. Van Noortstraat
- Project Fiets rondom de Mall
- Project Randstad Railhalte
- Inrichting servicecentrum begane grond

De hogere kapitaallasten zijn ook een gevolg van prijsindexering van nog niet aanbestede projecten, zoals enkele fietsroutes en -paden, de herinrichting Dr. Van Noortstraat en Veursestraatweg.

De oplevering van parkeergarage Rijnlandstraat Noord is verschoven naar 2029. Ook zijn de kosten hiervan geïndexeerd. Gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten is voorzien uit de reserve dekking afschrijvingslasten. De aanpassingen van de parkeergarage Oude haven is gefaseerd naar 2027, waardoor de kapitaallasten pas in 2028 worden opgevoerd.

Jeugd en onderwijs

Het integraal huisvestingsplan voor onderwijs is eind 2025 vastgesteld (iBabs 3211). Daarbij is een aantal scholen in uitvoeringsplanning gewijzigd. Voorbeelden daarvan zijn de Driemaster, de Vijverhof, de Maria Bernadette, Daltoncollege en Maartenscollege. Ook de investeringsomvang van een aantal scholen is bijgesteld, waardoor kapitaallasten hoger worden.

Het begin van het meerjarenperspectief laat daardoor een voordeel zien en vanaf 2030 een nadeel als gevolg van de oplevering van de diverse scholen.

In 2026 is een deel van de restantboekwaarde van het Maartenscollege afgeboekt, waarmee de kapitaallasten in de jaren 2027 en verder zijn verdwenen.

Groen, milieu en duurzaamheid

Voor de rioleringsprojecten is de volledige planning van het Uitvoeringsprogramma Riolerings opnieuw beoordeeld, waarbij de planning realistischer is gemaakt. Dit betekent dat een aantal projecten later wordt uitgevoerd dan eerder was voorzien. De belangrijkste oorzaken zijn vertragingen bij projecten van andere partijen en de samenhang met andere gemeentelijke projecten. Ook zijn de beschikbare kredieten beoordeeld op de noodzaak tot indexering. Door de sterke prijsstijgingen in de grond-, weg- en waterbouw gaat het om een aanpassing van 9,68%, volgens de index GWW 42/43.

Sport, cultuur en erfgoed

De grootste verschillen in het meerjarenperspectief wordt veroorzaakt door de iets hogere kosten en fasering van de investeringsprojecten Westvliet-rugby, onderhoud sportaccommodaties en Forum Sport bovenlaag. Daarnaast wordt de bouw van de herinrichting en verduurzaming van Fluitpolderplein 10 en de bouw van de bibliotheek Fluitpolderplein 12 gerealiseerd in 2027, evenals de onderlaag veld 4 bij Forum Sport, waardoor de kapitaallasten vanaf 2028 stijgen.

Bouwen en wonen

De kapitaallasten in 2028 worden hoger omdat er dan twee voorbereidingskredieten worden afgerond voor de herontwikkeling locatie KJ44 en Van Santhorststraat 1-3.

Overhead

De kapitaallasten van de overhead bevatten voornamelijk investeringen in ICT, transportmiddelen benodigd voor beheer en onderhoud van de openbare ruimte, en gemeentelijke gebouwen.

De schommelingen in de kapitaallasten hangen vooral samen met ICT-investeringen. Deze investeringen kennen doorgaans een relatief korte afschrijvingstermijn. Daarnaast zijn toekomstige vervangingsinvesteringen moeilijk vooraf te ramen, omdat technologische ontwikkelingen kunnen leiden tot andere oplossingen, een ander investeringsmoment of een andere investeringsomvang dan nu voorzien. Hierdoor kunnen de kapitaallasten bij ICT-investeringen sterker fluctueren dan bij investeringen met een langere en meer voorspelbare levensduur.

Doordat de huisvesting voor Stadsbeheer en de Raadzaal zijn gefaseerd naar een later jaar, laten de kapitaallasten tot 2028 een verlaging zien. Daarna komen de investeringslasten van deze huisvesting in beeld.

Gemeentefonds

Het gemeentefonds vormt de kern van de financiële relatie tussen het Rijk en de gemeenten. Het is een complex systeem dat bedoeld is om ervoor te zorgen dat gemeenten voldoende middelen hebben om hun taken uit te voeren en de lokale belangen te behartigen.

De gemeentelijke financiën zijn voor ongeveer 60 procent afhankelijk van de inkomsten uit het gemeentefonds. Deze inkomsten zijn niet direct beïnvloedbaar door ons als individuele gemeente, maar worden door het Rijk bepaald. Een belangrijk probleem is de onvoorspelbaarheid van de financiële middelen die gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds. De verdeling van deze middelen is gebaseerd op een complexe formule die rekening houdt met factoren als het aantal inwoners, de sociaaleconomische status van een gemeente en de uitgaven van voorgaande jaren. Dit leidt tot fluctuaties in de inkomsten van gemeenten, waardoor het lastig is om langetermijnplannen te maken en financiële stabiliteit te waarborgen. Deze onzekerheid belemmert het vermogen om efficiënt te plannen en investeren. Daarnaast speelt ook de mismatch tussen de taken en verantwoordelijkheden die gemeente heeft en de beschikbare financiële middelen.

Op drie tijdstippen in het jaar publiceert het Rijk informatie over de gemeentefonds-uitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota.

In de meicirculaire is de gemeente voor het laatst geïnformeerd over de omvang en mutaties van de uitkeringen uit het fonds. De uitkeringen uit het gemeentefonds in de Begroting 2027-2030 zijn berekend op basis van de meicirculaire gemeentefonds 2026. In de meicirculaire wordt de toename van het gemeentefonds aangepast op basis van de actuele en verwachte loon- en prijsontwikkeling. De effecten van de meicirculaire zijn waar nodig in de programmabegroting verwerkt. In de laatste budgetbrief is de gemeenteraad uitgebreid op de hoogte gesteld van de laatste ontwikkelingen.

Eigen en vreemd vermogen

Eigen vermogen

Het eigen vermogen van de gemeente is opgebouwd uit algemene reserves en bestemmingsreserves, waaronder egaliseringsreserves. In het hoofdstuk Reserves wordt het verloop van de afzonderlijke reserves gedurende de planperiode nader toegelicht. Hieronder is de geraamde ontwikkeling van de totale reservepositie samengevat weergegeven.

Reserve	31-12-2026	31-12-2027	31-12-2028	31-12-2029	31-12-2030
Algemene reserve	64.285	55.211	53.560	50.175	47.758
Bestemmingsreserve	141.960	137.602	127.798	123.722	121.168
Totaal	206.245	192.813	181.357	173.897	168.926

Bedragen x € 1.000

Vreemd vermogen

Voorzieningen die zijn gevormd voor verplichtingen, verliezen of kwantificeerbare risico's maken deel uit van het vreemd vermogen. Het verloop van de voorzieningen gedurende de planperiode is, inclusief een toelichting, opgenomen in het hoofdstuk Voorzieningen. Naast de voorzieningen bestaat het vreemd vermogen uit de opgenomen geldleningen. Onderstaande tabel geeft een samenvatting van de geraamde ontwikkeling van het vreemd vermogen.

Vreemd vermogen (per 31-12)	2026	2027	2028	2029	2030
Voorzieningen	21.425	22.003	21.975	21.127	21.660
Opgenomen geldleningen	50.900	95.797	115.637	160.420	180.145
Totaal vreemd vermogen	72.325	117.800	137.612	181.547	201.805

Bedragen x € 1.000

Solvabiliteit

De solvabiliteit geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. De gemeenteraad heeft vastgesteld dat de solvabiliteit minimaal 30% dient te bedragen. Hoewel de solvabiliteit gedurende de planperiode afneemt, blijft deze ruimschoots boven de vastgestelde ondergrens. De daling wordt voornamelijk veroorzaakt door de afname van de bestemmingsreserves en de toename van de financieringsbehoefte als gevolg van investeringen. Het verloop van de solvabiliteit is in onderstaande tabel weergegeven

Solvabiliteit	%
31-12-2026	58,5%
31-12-2027	47,9%
31-12-2028	44,0%
31-12-2029	38,9%
31-12-2030	36,4%

Financieringspositie

In de paragraaf Financiering wordt ingegaan op de financieringspositie van de gemeente. Daarbij ligt de nadruk op het treasurybeleid, de financierbaarheid van de investeringsopgave en het beheersen van de renterisico's.

De financieringsbehoefte bestaat uit de investeringen in materiële, immateriële en financiële vaste activa, de grondexploitatie en overige vlottende activa. Tegenover deze behoefte staan de beschikbare financieringsmiddelen, bestaande uit reserves, voorzieningen, opgenomen langlopende geldleningen en vlottende passiva. Het verschil tussen de financieringsbehoefte en de beschikbare financieringsmiddelen vormt het financieringssaldo.

De financieringsbehoefte neemt gedurende de planperiode toe van € 337,1 miljoen ultimo 2026 naar € 448,9 miljoen ultimo 2030. Deze ontwikkeling wordt voornamelijk veroorzaakt door de omvangrijke investeringen in de komende jaren. De beschikbare financieringsmiddelen nemen eveneens toe, maar in een lager tempo. Hierdoor loopt het negatieve financieringssaldo op van € 5,3 miljoen ultimo 2026 naar € 25,0 miljoen ultimo 2030.

Om in de financieringsbehoefte te voorzien, wordt gedurende de planperiode een beroep gedaan op de geld- en kapitaalmarkt. Dit leidt tot een groei van de portefeuille langlopende geldleningen. De ontwikkeling van de financieringspositie is in onderstaande tabel weergegeven.

Financieringspositie per 31-12	2026	2027	2028	2029	2030
Financieringsbehoefte					
Materiële en immateriële activa	280.835	334.353	358.634	389.710	404.915
Financiële vaste activa	18.998	18.959	18.927	18.900	18.878
Grondexploitatie	12.751	9.581	-5.040	-1.218	-0
Overige vlottende activa	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Totaal financieringsbehoefte (1)	352.584	402.893	412.521	447.392	463.793
Financieringsmiddelen					
Reserves	206.245	192.813	181.358	173.897	168.926
Voorzieningen	21.425	22.003	21.975	21.127	21.660
Opgenomen langlopende leningen	50.900	95.797	115.637	160.420	180.145
Vlottende passiva	60.031	60.031	60.031	60.031	60.031
Totaal financieringsmiddelen (2)	338.601	370.644	379.001	415.475	430.762
Financieringssaldo (2-1)	-13.982	-32.249	-33.519	-31.917	-33.031

Bedragen x € 1.000

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Van de onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen met een ongelijkmatig uitgavenkarakter zijn de lasten in de exploitatiebegroting opgenomen. Het betreft:

Arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2026	2027	2028	2029	2030
Uitkeringen voormalig personeel	302	286	274	281	281
Totaal	302	286	274	281	281

Bedragen x € 1.000

Voor onderstaande arbeidskosten gerelateerde verplichtingen is een voorziening gevormd. Jaarlijks wordt de benodigde omvang van de voorziening bepaald. Het gaat om de volgende verplichting voor (voormalige) wethouders:

Voorziening arbeidskosten gerelateerde verplichtingen	2026	2027	2028	2029	2030
Voorziening ingegane pensioenen wethouders	2.592	2.466	2.255	2.044	1.833
Voorziening toekomstige pensioenen wethouders	3.696	3.903	4.110	4.317	4.524
Voorziening wachtgeld wethouders	12	0	0	0	0
Totaal	6.300	6.369	6.365	6.361	6.357

Bedragen x € 1.000

Geprognosticeerde balans

In de volgende tabel zijn de geprognosticeerde balanscijfers opgenomen.

per 31 december		2026	2027	2028	2029	2030
Activa						
Vaste activa	Immateriële activa	289	9.622	9.249	8.889	-
	Materiële activa	280.546	324.731	349.385	380.821	404.915
	Financiële activa	18.998	18.959	18.927	18.900	18.878
Vlottende activa	Onderhanden werk	12.751	9.581	-5.040	-1.218	-0
	Vorderingen <1 jr	30.000	30.000	30.000	30.000	30.000
	Liquide middelen					
	Overlopende activa	10.000	10.000	10.000	10.000	10.000
Totaal activa		352.584	402.893	412.521	447.392	463.794

Passiva						
Vaste passiva	Algemene reserve	64.285	55.211	53.560	50.175	47.758
	Bestemmingsreserves	141.960	137.602	127.798	123.722	121.168
	Voorzieningen	21.425	22.003	21.975	21.127	21.660
	Langlopende leningen	50.900	95.797	115.637	160.420	180.145
Vlottende passiva	Leningen <1 jr	13.983	32.250	33.520	31.916	33.032
	Overlopende passiva	60.031	60.031	60.031	60.031	60.031
Totaal passiva		352.585	402.894	412.522	447.392	463.794

Bedragen x € 1.000

Emu-saldo (Europese Monetaire Unie)

Op grond van artikel 19 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) nemen gemeenten een raming van het EMU-saldo op in de begroting. De gemeentelijke begroting wordt opgesteld volgens het baten- en lastenstelsel, terwijl het EMU-saldo wordt bepaald op basis van ontvangsten en uitgaven (transactiebasis).

Het EMU-saldo is van belang voor de monitoring van het begrotingstekort van de gezamenlijke Nederlandse overheid. Op grond van de Europese begrotingsregels mogen lidstaten een begrotingstekort hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Ook decentrale overheden leveren hieraan een bijdrage.

Het verschil tussen beide stelsels komt met name tot uitdrukking bij investeringen. In het baten- en lastenstelsel worden investeringen geactiveerd en via afschrijvingen ten laste van de exploitatie gebracht. Voor het EMU-saldo tellen investeringsuitgaven echter volledig mee in het jaar waarin de uitgaven plaatsvinden. Hierdoor kan sprake zijn van een negatief EMU-saldo, terwijl de begroting sluitend is.

De ontwikkeling van het EMU-saldo is hieronder opgenomen overeenkomstig het door het BBV voorgeschreven model.

	EMU-saldo	2027	2028	2029	2030
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-14.173	-12.123	-7.840	-5.394
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	53.519	24.281	31.722	15.204
3.	Mutatie voorzieningen	578	-28	-848	533
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-3.170	-14.621	3.176	1.218
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	-	-	-	-
	Berekend EMU-saldo	-63.943	-21.811	-43.586	-21.283

Bedragen x € 1.000

Wet Houdbare Overheidsfinanciën

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF) vormt de Nederlandse uitwerking van de Europese begrotingsregels. Het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen dragen gezamenlijk verantwoordelijkheid voor het beheersen van het overheidstekort en de overheidsschuld. De wet bevat regels die bijdragen aan het bewaken van houdbare overheidsfinanciën en richt zich daarbij onder andere op de ontwikkeling van het EMU-saldo van de gezamenlijke decentrale overheden. Hierdoor wordt inzicht gegeven in de effecten van investeringen en andere financiële transacties op de overheidsfinanciën.

Vennootschapsbelasting (vpb)

Gemeenten zijn sinds 1 januari 2016 onder voorwaarden belastingplichtig voor de vennootschapsbelasting. Uit de uitgevoerde beoordeling van de gemeentelijke activiteiten blijkt dat slechts voor een beperkt deel sprake is van vpb-plicht. De belastingplicht heeft betrekking op de exploitatie van reclameobjecten in de openbare ruimte, zoals abri's (reclame in bushokjes), mupi's (vrijstaande reclamezuilen), vergoedingen voor lichtmasten en A0-buitenreclame.

Reserves

Staat van reserves

Het verwachte verloop van de reserves 2026-2030 is navolgend opgenomen.

Reserve	Stand 31-12-2026	Storting 2027	Onttrekking 2027	Stand 31-12-2027	Stand 31-12-2028	Stand 31-12-2029	Stand 31-12-2030
Algemene reserve							
Algemene reserve met bufferfunctie	11.418	0	0	11.418	11.418	11.418	11.418
Algemene Reserve (vrij besteedbaar)	59.270	37.748	46.300	50.718	49.061	48.539	47.371
Exploitatieresultaat boekjaar	-6.404	0	522	-6.926	-6.920	-9.782	-11.031
Totaal Algemene reserve	64.285	37.748	46.822	55.211	53.560	50.175	47.758
Bestemmingsreserve							
Reserve Dekking afschrijvingslasten	53.832	3.021	1.428	55.425	54.334	52.423	50.519
Reserve Herwaardering Activa	2.600	0	350	2.250	1.900	1.550	1.200
Reserve Verevening Sociale Woningbouw	732	0	0	732	732	732	732
Reserve Onderwijshuisvesting	7.500	0	0	7.500	7.500	7.500	7.500
Reserve Duurzaamheid en Energietransitie	29.598	0	29.598	0	0	0	0
Reserve Langer Zelfstandig Wonen	6.101	0	1.350	4.751	3.451	3.151	2.901
Reserve Mobiliteit	7.358	44	3.258	4.144	3.073	3.073	3.073
Reserve Sterk voor Noord	8.150	0	8.150	0	0	0	0
Reserve Ondergrondse Hoogspanningskabels	5.055	0	400	4.655	4.655	4.655	4.655
Reserve Herontwikkeling Julianabaan	2.000	0	0	2.000	2.000	2.000	2.000
Reserve Ondersteuning energielasten	380	0	173	207	34	34	34
Reserve CID Binckhorst (Velostrada)	2.957	0	19	2.938	2.938	2.938	2.938
Reserve CID Binckhorst (Leefbaarheid)	5.215	206	200	5.220	5.220	5.220	5.220
Reserve Vluchtelingenopvang	8.333	390	1.011	7.712	6.873	6.723	6.723
Reserve Voorbereidingsbudget Ruimtelijke Projecten	450	0	50	400	350	300	250
Reserve BUIG	1.700	5.800	4.000	3.500	0	0	0
Reserve Dekking Duurzaamheid en Energietransitie	0	29.598	930	28.668	27.803	27.053	27.053
Reserve Dekking Sterk voor Noord	0	8.150	650	7.500	6.935	6.370	6.370
Totaal Bestemmingsreserve	141.960	47.209	51.566	137.602	127.798	123.722	121.168
Totaal	206.245	84.956	98.388	192.813	181.357	173.897	168.926

Bedragen x € 1.000

Toelichting reserves

Algemene reserve met bufferfunctie

De algemene reserve met bufferfunctie is bestemd voor het opvangen van financiële gevolgen van calamiteiten en risico's. De reserve vormt een belangrijk deel van de weerstandscapaciteit.

Mutaties 2027:

Er worden geen mutaties verwacht in 2027.

Nader toelichting:

In het begrotingsproces is de noodzakelijke omvang van deze reserve bepaald, welke binnen een bandbreedte van 1,0 tot 1,4 keer het totale risicoprofiel van de gemeente moet vallen. De huidige hoogte van de reserve voldoet aan deze eisen. In de paragraaf Weerstandsvermogen is meer informatie over deze berekening te vinden.

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve is onderdeel van de weerstandscapaciteit. Op deze reserve rusten geen claims, de middelen zijn vrij besteedbaar.

Mutaties 2027:

Er wordt € 8.5 mln onttrokken bestaande uit:

- Budgetoverheveling huisvesting buitendienst € 600.000.
- Storting in de reserve Mobiliteit ter indexatie van het knooppunt Laan van NOI € 44.000.
- Voor de vorming van de reserve Bijstandsuitkeringen Doorstroomlocatie wordt € 5,8 mln onttrokken.
- Structurele onttrekking van de Algemene Reserve € 2,1 mln.

Nader toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Dekking afschrijvingslasten

De reserve is voor de dekking van afschrijvingslasten van (geactiveerde) investeringen die overeenkomstig de besluitvorming gedeeltelijk / geheel ten laste van deze middelen komen.

Mutaties 2027:

De storting bedraagt € 3 miljoen ter dekking van de kapitaallasten van de investeringen behorende bij de Julianabaan, Voorburg Noord en de Velostrada uit de Reserve Mobiliteit.

De onttrekking bedraagt € 1,4 miljoen ter dekking van afschrijvingslasten van investeringsprojecten.

Nader toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Herwaardering activa

Deze reserve is ingesteld naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa. De afschrijving van de activa is in 2010 omgezet van een lineaire naar een annuïtaire afschrijving. Dit geeft na verloop van tijd hogere lasten die gedekt worden door deze reserve.

Mutaties 2027:

De onttrekking van €350.000 dekt de hogere kapitaallasten.

Nader toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Verevening sociale woningbouw

De reserve Verevening sociale woningbouw is voor de financiële bijdragen en onttrekkingen in het kader van de realisatie van 30% sociale woningbouw. Wanneer in woningbouwplannen in Leidschendam-Voorburg minder dan 30% of geen sociale woningen zijn opgenomen, is de projectontwikkelaar verplicht een financiële bijdrage te storten in het vereveningsfonds. Wanneer er meer dan 30% sociale woningen wordt gerealiseerd, dan ontvangt de projectontwikkelaar een bijdrage uit het fonds, als het saldo van het fonds dit toelaat.

Mutaties 2027:

Er worden geen mutaties verwacht in 2027

Nader toelichting:

Indien er gedurende het jaar projecten zijn waarbij verevening van toepassing is zullen de geraamde onttrekkingen en stortingen hier bij de tussentijdse rapportages op worden aangepast.

Sinds de invoering van de reserve Verevening sociale woningbouw per 1 januari 2018 is bij vijf woningbouwprojecten een afkoopsom betaald. In 2022 zijn deze bedragen op basis van extern advies fors verhoogd met respectievelijk 17% voor eengezinswoningen en ruim 37% voor appartementen. Jaarlijks worden de bedragen marktconform geïndexeerd.

Reserve Onderwijshuisvesting

Ter dekking van de kosten voor de vervangings- en renovatieopgave in het voortgezet onderwijs waar de rijksbijdragen onvoldoende voor zijn.

Mutaties 2027:

Er worden geen mutaties verwacht in 2027.

Nader toelichting:

De gemeente heeft een wettelijke taak om zorg te dragen voor adequate onderwijshuisvesting. Hiermee faciliteren we het geven van zo goed mogelijk onderwijs aan kinderen in Leidschendam-Voorburg. Voor alle projecten gelden hierbij een aantal (wettelijke) minimumeisen waar nieuwe onderwijshuisvesting aan moet voldoen. De stelpost investeringskrediet voor het Voortgezet Onderwijs, gebaseerd op normbedragen van de VNG, is hiervoor ontoereikend. Dit komt mede door stijgende bouwkosten in de markt en hogere duurzaamheidseisen. Conform het Integraal Huisvestingsplan Voortgezet Onderwijs 2017-2026 komt het Sint-Maartenscollege in aanmerking voor vervangende nieuwbouw. In het vierde kwartaal van 2024 is gestart met het ontwerp. Het Definitief Ontwerp en bijbehorende raming is eind eerste kwartaal van 2026 vastgesteld.

Reserve Duurzaamheid en Energietransitie

Ter dekking van kosten voor de klimaatopgave om in 2050 CO₂-neutraal te zijn.

Mutaties 2027:

Het saldo van de reserve Duurzaamheid en Energietransitie wordt gestort in de reserve Dekking Duurzaamheid en Energietransitie.

Nader toelichting:

De reserve Duurzaamheid en Energietransitie wordt omgezet naar een dekkingsreserve. De middelen uit de huidige reserve worden overgezet naar een nieuw te vormen reserve met een structureel karakter.

Reserve Langer zelfstandig wonen

Betere ondersteuning en zorg thuis, hulp aan mantelzorger en vrijwilligers, meer geschikte woningen voor ouderen.

Mutaties 2027:

De onttrekking van € 1.350.000 bestaat uit:

- Toegankelijke nieuwbouw € 1.000.000
- Collectieve woningaanpassing € 150.000
- Ondersteuning Langer Zelfstandig Wonen € 150.000
- Communicatiecampagne € 50.000

Nader toelichting:

Per raadsbesluit (iBabs-3831) is het bestedingsplan van de bestemmingsreserve Langer zelfstandig wonen uitgebreid. Er wordt meer ingezet op toegankelijke nieuwbouw en minder op collectieve woningaanpassing. De jaarlijkse subsidies voor doorstroming naar passende woning, uitbreiding noodwoningen en inzet flatcoach zijn per oktober 2024 verlengd tot en met 2030. Daarnaast is vanaf 2025 jaarlijks een bijdrage van 50.000 bestemd voor een communicatiecampagne. Doel is de bewustwording van wat er nodig is om langer zelfstandig te kunnen wonen

Reserve Mobiliteit

Het bereikbaar houden van Leidschendam-Voorburg.

Mutaties 2027:

De mutatie voor 2026 bestaat uit een onttrekking van € 3,26 miljoen ter dekking van:

- de afschrijvingslasten van de Julianabaan, Voorburg Noord en de Velostrada
- de kosten voor het actieplan Verkeersveiligheid en voorbereiding van de randstadrail

Er wordt € 44.000 gestort om het project knooppunt Laan van NOI te indexeren.

Nader toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Sterk voor Noord

De reserve zorgt ervoor dat het programma Sterk voor Noord uitgevoerd kan worden, wat moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord.

Mutaties 2027:

Het saldo van de reserve Sterk voor Noord wordt gestort in de reserve Dekking Sterk voor Noord.

Nader toelichting:

De reserve Sterk voor Noord wordt omgezet naar een dekkingsreserve. De middelen uit de huidige reserve worden overgezet naar een nieuw te vormen reserve met een structureel karakter.

Reserve Ondergrondse hoogspanningskabels

De gemeentelijke bijdrage in de kosten van het ondergronds brengen van hoogspanningskabels door Tennet.

Mutaties 2027:

In 2027 wordt € 400.000 uit de reserve onttrokken.

Nader toelichting:

De geplande uitgaven voor de verkabeling die oorspronkelijk in 2025 begroot waren, worden bij afronding van het basisontwerp betaald. De afronding van het basisontwerp wordt in 2027 verwacht.

Reserve Herontwikkeling Julianabaan

De gemeentelijke middelen ter dekking van een gedeelte van kosten/ investeringen in de openbare ruimte in het kader van de Herontwikkeling van het winkelcentrum "De Julianabaan" in Voorburg.

Mutaties 2027:

Er worden geen mutaties verwacht in 2027.

Nader toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve Ondersteuning energielasten

De reserve is gevormd ter dekking van de kosten ter ondersteuning vanwege de hoge energielasten.

Mutaties 2027:

De onttrekking bestaat uit € 173.000 aan Sportfondsen Nederland in verband met hogere energielasten.

Nader toelichting:

Door het afsluiten van nieuwe energiecontracten door Sportfondsen Nederland stijgen deze kosten fors ten opzichte van 2023. Er wordt tot en met 2028 een jaarlijks bedrag beschikbaar gesteld ten laste van de reserve ondersteuning energielasten.

Reserve CID Binckhorst (Velostrada)

De gemeentelijke bijdrage aan het No-regret pakket in het kader van CID Binckhorst, die uitsluitend bedoeld is voor de realisatie van de Velostrada.

Mutaties 2027:

In 2027 wordt € 19.000 uit de reserve onttrokken ter dekking van de projectleiding.

Nader toelichting:

Het projectbesluit wordt in 2027 verwacht, dit zal de start zijn voor de uitvoeringsfase.

Reserve CID Binckhorst (Leefbaarheid)

De gemeentelijke bijdrage aan het Masterplan Bereikbaarheid CID Binckhorst voor de verbetering van de leefbaarheid (door infrastructurele aanpassingen) in Voorburg.

Mutaties 2027:

In 2027 wordt € 200.000 uit de reserve onttrokken ter dekking van de projectleiding.

De storting van € 206.000 betreft de indexering van de reserve.

Nader toelichting:

Het projectbesluit wordt in 2027 verwacht, dit zal de start zijn voor de uitvoeringsfase.

Reserve Vluchtelingenopvang

De reserve vluchtelingenopvang is ingesteld ter dekking van kosten voor toekomstige ontwikkelingen op vluchtelingenopvang die op de gemeente afkomen als gevolg van de voortdurende situatie in Oekraïne en de ontwikkelingen rondom de noodopvang en het asielbeleid in Nederland (spreidingswet), die niet gedekt kunnen worden uit de beschikbaar gestelde financieringsmogelijkheden afkomstig van Rijk en overige overheden.

Mutaties 2027:

De storting bestaat uit € 390.000 ter compensatie van de misgelopen toeristenbelasting.

In 2027 wordt € 1.011.000 onttrokken voor de uitvoeringskosten van de doorstroomlocatie voor statushouders.

Nader toelichting:

In het lopende jaar kan het voorkomen dat de ontvangen middelen vanuit het Rijk hoger zijn dan de uitgaven van dat jaar. In de tussentijdse rapportages wordt dan een storting voor het lopende jaar begroot.

Reserve Voorbereidingsbudget Ruimtelijke Projecten

Beschikbaarheid van voorbereidingsbudget voor het op de rails zetten van (ruimtelijke) projecten tot het moment dat er financiële dekking is.

Mutaties 2027:

In 2027 wordt € 50.000 uit de reserve onttrokken.

Nader toelichting:

De crisis op de woningmarkt en de woningbouw opgave krijgen landelijk, regionaal en lokaal veel aandacht. De gemeente Leidschendam-Voorburg draagt haar steentje bij aan deze opgave en wil daarin slagvaardig kunnen handelen. Een Voorbereidingsbudget Ruimtelijke Projecten draagt bij aan het vergoten van de slagvaardigheid.

In de begroting ramen we daarom een jaarlijks budget van € 50.000 met hieraan gekoppeld een onttrekking van € 50.000 aan de reserve zodat snel gehandeld kan worden.

Reserve Tekorten jeugdzorg

Deze reserve is bedoeld om de toekomstige tekorten op het jeugdbudget op te vangen.

Mutaties 2027:

Er worden geen mutaties verwacht in 2027.

Nader toelichting:

Niet van toepassing.

Reserve BUIG

De reserve BUIG wordt ingesteld om de tijdelijke financiële effecten van de doorstroomlocatie voor statushouders op de BUIG op te vangen. Door de huisvesting van statushouders op de doorstroomlocatie neemt het aantal uitkeringsgerechtigden toe. De compensatie via de BUIG voor het hogere aantal uitkeringen wordt echter pas na twee jaar verwerkt in de rijksuitkering BUIG. Hierdoor ontstaat gedurende deze periode een incidenteel tekort. De reserve kan daarnaast worden gebruikt om toekomstige schommelingen in het BUIG-resultaat op te vangen. Positieve resultaten kunnen in de reserve worden gestort en bij een negatief resultaat kan een onttrekking plaatsvinden.

Mutaties 2027:

In 2027 wordt een bedrag van € 5.800.000 gestort vanuit de Algemene reserve om te zorgen dat de reserve op niveau is om de incidentele lasten als gevolg van de doorstroomlocatie te kunnen dekken. In 2027 zal ter dekking van deze incidentele kosten een onttrekking van € 4.000.000 plaatsvinden.

Nader toelichting:

De reserve wordt ingezet om de tijdelijke tekorten als gevolg van de doorstroomlocatie op te vangen en om toekomstige fluctuaties in het BUIG-resultaat te egaliseren. Hiermee wordt voorkomen dat incidentele mee- en tegenvallers op de BUIG direct leiden tot schommelingen in het begrotingssaldo.

Reserve Dekking Duurzaamheid en Energietransitie

Ter dekking van kosten voor de klimaatopgave om in 2050 CO₂-neutraal te zijn.

Mutaties 2027:

Er wordt in 2027 € 930.000 onttrokken bestaande uit:

- Uitvoering programma duurzaamheid (€ 865.000)
- Capaciteit bomenbeleidsplan (€ 65.000)

Nader toelichting:

Deze aanpassingen zijn gebaseerd op nieuwe prognoseberekningen, die rekening houden met de meest recente ontwikkelingen en verwachte uitgaven binnen het duurzaamheidsprogramma. Het doel is om de beschikbare middelen efficiënter te alloceren en beter af te stemmen op de verwachte behoeften en prioriteiten.

Bij de raming vanuit de reserve was € 100.000 opgenomen voor de inzet van extra capaciteit ten behoeve van de afhandeling van subsidieaanvragen. Aangezien deze inzet voortaan kan worden bekostigd uit de 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid (CDOKE)', wordt dit bedrag naar beneden bijgesteld en is het de komende jaren niet langer nodig

De eerder onttrokken middelen voor "Verduurzaming Onderwijsvastgoed" worden teruggestort in de reserve Duurzaamheid en Energietransitie. Na oplevering van de nieuwe schoolgebouwen wordt dit budget gestort in de reserve dekking afschrijvingslasten.

Voor de uitvoering van het bomenbeleidsplan 2026-2036 is €65.000 voor capaciteitskosten onttrokken.

Reserve Dekking Sterk voor Noord

De reserve zorgt ervoor dat het programma Sterk voor Noord uitgevoerd kan worden, wat moet leiden tot een kansrijke toekomst voor alle inwoners van Leidschendam-Noord.

Mutaties 2027:

In 2027 wordt er € 650.000 onttrokken, bestaande uit:

- Opgave Jeugd en Onderwijs (€100.000)
- Opgave fijn en veilig wonen (€100.000)
- Opgave Financieel zelf redzaam (€100.000)
- Algemene kosten (€350.000)

Nader toelichting:

Ter bekostiging van het programma Sterk voor Noord vanaf 2026 is deze bestemmingsreserve gevormd. Om het uitvoeringsplan van 2025 voort te kunnen zetten wordt er vanaf 2026 een jaarlijkse onttrekking gedaan uit de reserve Sterk voor Noord. Elk jaar wordt het plan geëvalueerd en de onttrekking aangepast waar nodig.

Bestedingsplan reserve duurzaamheid: [Bestedingsplan reserve Duurzaamheid 2e herziening \(iBabs 4563\)](#)

Langer zelfstandig wonen: [Bestedingsplan Langer Zelfstandig Wonen \(iBabs 3831\)](#)

Bestedingsplan reserve Mobiliteit [Bestedingsplan Reserve Mobiliteit \(iBabs 3878\)](#)

Bestedingsplan voorbereidingsbudget ruimtelijke projecten: [Bestedingsplan voorbereidingsbudget ruimtelijke projecten \(iBabs 4124\)](#)

Voorzieningen

Staat van voorzieningen

Het verwachte verloop van de voorzieningen 2026-2030 is als volgt.

Voorzieningen	Stand 31-12- 2026	Storting 2027	Onttrekking 2027	Stand 31-12- 2027	Stand 31-12- 2028	Stand 31-12- 2029	Stand 31-12- 2030
Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is							
Voorziening afkoopsommen grafonderhoud	839	201	164	876	913	950	987
Voorziening Riolering	5.723	448	0	6.171	6.286	5.879	5.619
Voorziening Afval	218	2	0	220	220	220	220
Totaal Voorzieningen voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	6.780	651	164	7.267	7.419	7.049	6.826
Voorziening ter egalisering van kosten							
Voorziening Groot onderhoud gemeentelijke gebouwen	3.676	2.188	1.559	4.305	4.668	4.678	5.633
Voorziening Onderhoud wegen	302	3.079	2.719	662	1.022	1.382	1.742
Voorziening achterstallig onderhoud wegen	2.996	0	810	2.186	1.376	566	0
Totaal Voorzieningen ter egalisering van kosten	6.974	5.267	5.088	7.153	7.066	6.626	7.375
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's							
Voorziening ingegane pensioenen wethouders	2.592	85	211	2.466	2.255	2.044	1.833
Voorziening Toekomstige pensioenen wethouders	3.696	207	0	3.903	4.110	4.317	4.524

Voorziening Wachtgeld wethouders	12	0	12	0	0	0	0
Voorziening Spaarverlof	1.026	320	277	1.069	1.080	1.091	1.102
Voorziening RVU-regeling	345	0	200	145	45	0	0
Totaal Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	7.671	612	700	7.583	7.490	7.452	7.459
Totaal	21.425	6.530	5.952	22.003	21.975	21.127	21.660

Bedragen x € 1.000

Toelichting voorzieningen

Voorziening afkoopsommen grafonderhoud

De voorziening afkoopsommen grafonderhoud is gevormd om de toekomstige lasten te dekken van onderhoudswerkzaamheden aan graven, waarvan de eigenaar de onderhoudsplicht heeft overgedragen aan de gemeente door het betalen van een afkoopsom. Ontvangen afkoopsommen worden toegevoegd aan de voorziening en vallen in twintig jaar vrij ten gunste van de exploitatie van begraafplaatsen voor de dekking van de onderhoudskosten.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening riolering

De voorziening riolering (art. 44.2) is gevormd om in geval van nog niet uitgevoerd werk bij investeringen de onderbesteding op kapitaallasten te doteren aan de voorziening (artikel 44, lid 2 BBV). Deze voorziening wordt aangewend ter dekking van toekomstige extra kapitaallasten en/of voor (toekomstige) tekorten op het product Riolering.

Nadere toelichting:

De stortingen en onttrekkingen aan deze voorziening zijn aangepast op basis van het water- en rioleringsplan 2022-2027 in combinatie met de nieuwe berekening van de kostendeckendheid riool.

Voorziening afval

De voorziening afval (art. 44.2) is gevormd om in geval van onder- of overbesteding op de geraamde afvaluitgaven waarvoor via het afvalstoffentarief inkomsten zijn verworven, het resultaat tussen afvalinkomsten en –uitgaven te storten of te onttrekken aan de voorziening.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen

De voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is gevormd voor de toekomstige uitgaven voor groot onderhoud aan gemeentelijke gebouwen op basis van meerjarige onderhoudsprogramma's (MOP's).

Nadere toelichting:

De Meerjarenonderhoudsprognose (MJOP) van de voorziening groot onderhoud gemeentelijke gebouwen is in 2025 geactualiseerd. In 2027 wordt een bedrag van € 2.187.759 gestort in de voorziening voor toekomstig groot onderhoud. Daarnaast vinden de uitgaven (geprognostiseerd) plaats voor groot onderhoud van gemeentelijke gebouwen ten laste van de voorziening van in totaal € 1.559.238.

Voorziening onderhoud wegen

Op basis van een beleids- en beheerplan voor het onderhoud van wegen is de voorziening per 1 januari 2020 ingesteld.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Voorziening ingegane pensioenen wethouders

De voorziening pensioenen wethouders is gevormd voor toekomstige pensioenverplichtingen aan gewezen wethouders, waarvan de pensioenaanspraak in eigen beheer wordt gehouden. De hoogte van de voorziening wordt jaarlijks bepaald aan de hand van actuariële berekeningen en is opgenomen tegen contante waarde. De berekeningen zijn gebaseerd op de actuele rekenrente en sterftetabel.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing

Voorziening toekomstige pensioenen wethouders

De Voorziening toekomstige pensioenen wethouders is ingesteld naar aanleiding van het afgelopen APPA-plan voor de wethouders. De regeling Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers (APPA), die tot en met 2021 in beheer was bij een externe verzekeraar, wordt vanaf 2022 in eigen beheer uitgevoerd omdat de externe verzekeraar deze dienst niet meer aanbiedt.

De hoogte van de voorziening is afhankelijk van toekomstige ontwikkelingen, waaronder de renteontwikkeling. Een eventuele rentestijging kan leiden tot een (gedeeltelijke) vrijval van de voorziening. De overdracht van de pensioenverplichting aan het ABP zal naar verwachting plaatsvinden per 1 januari 2027. Tot het moment van overdracht wordt de voorziening jaarlijks herijkt op basis van de meest actuele uitgangspunten.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing

Voorziening wachtgelden wethouders

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van ingegane wachtgelden van voormalig wethouders.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing

Voorziening spaarverlof

Deze voorziening dekt de verwachte kosten van medewerkers die deelnemen aan de regeling spaarverlof.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing

Voorziening RVU

In 2023 is een nieuwe voorziening RVU gevormd. Een regeling voor vervroegd uittreden (RVU) is een regeling die (nagenoeg) uitsluitend dient ter financiële overbrugging van de periode tot de feitelijke ingangsdatum van een pensioenregeling of tot de ingangsdatum van de AOW. De grondslag hiervoor is artikel 32ba, zesde lid Wet op de Loonbelasting 1964. Is sprake van een RVU, dan kunnen de gemeenten worden getroffen door de eindheffing van 52% op grond van artikel 32aa van de Wet op de Loonbelasting 1964 en voor deze verplichting dient een voorziening gevormd te worden.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing

Voorziening NTA-onderzoeken

Betreft het vormen van een voorziening naar aanleiding van de door de Autoriteit Persoonsgegevens gevoerde NTA onderzoek en daaruit eventueel voortkomende boete.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing

Voorziening achterstallig onderhoud wegen

De voorziening achterstallig onderhoud wegen is gevormd, omdat uit het nieuwe beheerplan wegen blijkt dat er achterstallig onderhoud gepleegd moet worden.

Nadere toelichting:

Niet van toepassing.

Bijlagen

Incidentele baten en lasten

In onderstaande tabellen zijn de incidentele lasten, de incidentele baten en de incidentele verrekeningen met reserves opgenomen. Het totaal hiervan zijn de incidentele baten en lasten. In het hoofdstuk "Lasten en baten" is een totaaloverzicht gegeven van het begrote saldo en de opbouw daarvan in een structureel en een incidenteel deel.

Incidentele lasten	2027	2028	2029	2030	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
0. Bestuur en ondersteuning							
Vastgoed overig - Herenstraat 42 sloopkosten	150				De voormalige schoolgebouwen aan De Haar 200 en Valkhof 67 worden gesloopt. De gebouwen verkeren in slechte bouwkundige staat en voldoen niet meer aan de actuele eisen op het gebied van veiligheid, energieprestatie en functionaliteit. Uit aanvullend onderzoek blijkt bovendien dat renovatie financieel niet verantwoord is.	Tot en met 2027	Ja
Dienstverlening - zaaksysteem	120				Het realiseren van dit project draagt bij aan de ambitie uit het coalitieakkoord om de verschillende dienstverleningskanalen (balie, telefoon, website, app) beter op elkaar aan te laten sluiten.	Tot en met 2027	Ja
Subtotaal	270	0	0	0			
1. Veiligheid							
Integraal Veiligheidsbeleid - Weerbaarheid	40				Binnen de gemeente Leidschendam-Voorburg wordt gewerkt aan het versterken van de weerbaarheid, onder andere op het gebied van crisisbeheersing en informatiebeveiliging. Hiervoor is centrale regie, structurele samenwerking en voldoende projectcapaciteit nodig om activiteiten te coördineren en in samenhang uit te voeren.	Tot en met 2027	Ja
Subtotaal	40	0	0	0			
2. Mobiliteit en bereikbaarheid							

CID Binckhorst	219			Voor het project CID Binckhorst maakt de gemeente kosten voor technische projectleiding. Daarnaast worden kosten gemaakt voor de inzet van een algemene projectleider/omgevingsmanager.	Tot en met 2027	Ja
Ondergrondse hoogspanningskabels	400			Op basis van iBabs 3737 Opdrachtverstrekking basisontwerp verkabeling is sprake van extra kosten voor het basisontwerp. De extra kosten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve ondergrondse hoogspanningskabels.	2024 t/m 2027	Ja
RR halte LV/ OV-bereikbaarheid Leidschendam Zuid	150			RandstadRail en de metro bieden een hoogwaardig alternatief voor verplaatsingen per auto van en naar grote delen van de regio. Om ervoor te zorgen dat inwoners goed gebruik kunnen maken van de RandstadRail, moeten onder andere de op- en overstapmogelijkheden aangepakt worden. Daarnaast is het verbeteren van de verbinding met Leidschendam Zuid van belang.	Tot en met 2027	Ja
Actieplan verkeersveiligheid	87	71		De gemeente streeft naar een verkeerssysteem waarin iedereen elke dag veilig thuis kan komen. Het college heeft daarom het actieplan verkeersveiligheid opgesteld, waarin beschreven wordt op welke wijze hier invulling aan gegeven gaat worden. Er zijn concrete acties opgesteld voor de volgende vier gebieden: infrastructuur, gedrag en educatie, handhaving en 'Samen Veilig' (iBabs 3101). Er is dekking vanuit de reserve mobiliteit.	Tot en met 2034	Ja

Subtotaal	856	71	0	0
------------------	------------	-----------	----------	----------

4. Onderwijs

Tijdelijke onderwijshuisvesting – diversen	0	1.000		In verband met diverse projecten voor (ver)nieuwbouw van scholen is er tijdelijke onderwijshuisvesting nodig.	Tot en met 2034	Ja
Tijdelijke onderwijshuisvesting – Maartenscollege	825	825		Op basis van de investeringsplanning is de tijdelijke huisvesting nodig voor het Maartenscollege.	Tot en met 2029	Ja
Subtotaal	825	1.825	0	0		
5. Sport, cultuur en recreatie						
Zwembaden - energiekosten	173	173		De exploitatiebijdrage betreft een compensatie voor de toegenomen energiekosten (stijgende energieprijzen) om een negatief exploitatieresultaat en een mogelijk faillissement van Sportfondsen Nederland (SFN) te voorkomen. Hierdoor wordt de exploitatie tot het eind van de overeenkomst (31-12-2028) voortgezet en kunnen burgers en sportverenigingen gebruik blijven maken van de sportvoorzieningen.	Tot en met 2028	Ja
Landschapstafel Duinhorst en Weide - proceskosten	135	135		De gemeente is penvoerder van de Landschapstafel Duin, horst en Weide. Hiervoor worden extra kosten gemaakt. Tegenover deze kosten staat een bijdrage van de deelnemende gemeenten.	Tot en met 2028	Ja
Verbeterplan Stationsplein Voorburg – Kunst	50	0		In 2023 heeft de raad unaniem de motie En Plein Public (ID 741) aangenomen. In de uitwerking van deze motie heeft het college besloten om kunst op de pilaren van station Voorburg aan te brengen. De uitvoering heeft vertraging opgelopen en zal, in samenwerking met lokale kunstenaar(s), worden uitgevoerd in 2026 en 2027.	Tot en met 2027	Ja

25 jaar LV	20	0			Voor het 25-jarig bestaan van de gemeente wordt een jubileumprogramma ontwikkeld met activiteiten vanuit de samenleving. Hiervoor is incidenteel budget nodig voor de uitvoering en een subsidieregeling, verdeeld over 2026 en 2027.	Tot en met 2027	Nee
Subtotaal	378	308	0	0			
6. Sociaal Domein							
Langer Zelfstandig Wonen	1.350	1.300	300	250	Voor Langer Zelfstandig Wonen is er een nieuw beleidsplan opgesteld (iBabs 3831) om voor de komende jaren diverse locaties beschikbaar te maken voor dit doel. Het budget is verdeeld in de volgende opgaven: toegankelijke nieuwbouw, ondersteuning langer zelfstandig wonen, collectieve woningaanpassing en communicatiecampagne.	Tot en met 2030	Ja
Minimabeleid - Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	500	0	0	0	Budget voor leefgeld ten behoeve van de opvang en ondersteuning van Oekraïense ontheemden, bedoeld voor basisbehoeften zoals kleding en voedsel.	Tot en met 2027	Ja
Minimabeleid (BUIG) - Doorstroomlocatie	4.000	3.500			Als gevolg van de doorstroomlocatie voor statushouders is er een stijging te verwachten van de bijstandsuitkeringen. Vanwege de T-2 systematiek van de BUIG volgen de extra inkomsten na twee jaar. De extra kosten in de eerste twee jaar zijn hiermee incidenteel en worden gedekt uit de reserve BUIG.	Tot en met 2028	Ja

Doorstroomlocatie	1.011	839	150		Bestaat uit participatiebudget, alleenverdienersproblematiek en (Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis. Alleenverdienersproblematiek: Budget voor ondersteuning van huishoudens met één inkomen binnen het minimabeleid, gericht op het verzachten van inkomens- en koopkrachtproblemen bij alleenverdieners. Participatiebudget: De realisatie van een doorstroomlocatie voor statushouders leidt tot een structurele toename van personele inzet voor de begeleiding van trajecten en aanvragen. In de jaren 2027 tot en met 2029 veroorzaakt dit een tijdelijke piek in benodigde personele inzet. Die piek wordt gedekt uit de Reserve Vluchtelingenopvang.	Tot en met 2029	Ja
(Nood)opvang vluchtelingen - Asielopvang Stationsplein	101				Vanuit het COA wordt een compensatie verstrekt voor de misgelopen toeristenbelasting. Dit geld wordt ingezet ter dekking van het project en het restant wordt toegevoegd aan de reserve Vluchtelingenopvang.	Tot en met 2027	Ja
(Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis	2.800	0	0	0	De gemeente maakt kosten rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, waaronder huur-, personeels- en energiekosten. Op basis van de aangemelde opvangplekken ontvangt de gemeente een vergoeding.	Tot en met 2027	Ja
Subtotaal	9.762	5.639	450	250			

7. Volksgezondheid en milieu

Basisfinanciering Gemeentebrede aanpak Energietransitie	2.570	0	0	0	In het onderdeel gemeentebrede aanpak energietransitie zijn de volgende activiteiten ondergebracht: Personele activiteiten van het programma. Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	2023 - 2050 raadsbesluit iBabs 3095, 30 mei 2023	Ja
---	-------	---	---	---	--	---	----

Subtotaal	2.570	0	0	0			
------------------	--------------	----------	----------	----------	--	--	--

8. Bouwen en wonen (VHLOSV)

SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	400	1.000	0	0	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleid tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt.	Tot en met 2030	Ja
--------------------------------------	-----	-------	---	---	--	-----------------	----

Gebiedsontwikkeling Montessori	50	50			Voor de voorbereiding van een nieuwe gebiedsontwikkeling dient capaciteit te worden ingezet. Dekking kan plaatsvinden uit de reserve voorbereiding ruimtelijke projecten.	Tot en met 2028	Ja
Nationaal Isolatieprogramma	1.000	1.000	0	0	Isolatieprogramma t.b.v. het nemen van energiebesparende maatregelen eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen in slecht geïsoleerde woningen van eigenaar/ bewoners en slecht geïsoleerde woningen van leden van een VvE, woonverenigingen en wooncorporaties.	Tot en met 2028	Ja
Planfinanciering L'dam Zuid aardgasvrij	655				Voor het aardgasvrij maken van Leidschendam-Zuid is planfinancieringsbudget beschikbaar. Dit budget is afkomstig van rijksmiddelen voor de uitvoering van gemeentelijke taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Een deel van deze middelen is specifiek bestemd voor gemeentelijke plannen voor het aardgasvrij maken van wijken. De bijdrage wordt gebruikt voor de voorbereiding en uitvoering van de aanpak in Leidschendam-Zuid en heeft een tijdelijk en doelgebonden karakter.	Tot en met 2027	Ja
Planfinanciering Heuvel-Amstelwijk	242	0	0	0	Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden voor werkzaamheden in de Heuvel-Amstelwijk. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	Tot en met 2027	Ja

Vorbereidingsbudget Ruimtelijke Projecten				50	50	De crisis op de woningmarkt en de woningbouw opgave krijgen landelijk, regionaal en lokaal veel aandacht. De gemeente Leidschendam-Voorburg draagt haar steentje bij aan deze opgave en wil daarin slagvaardig kunnen handelen. Een Vorbereidingsbudget Ruimtelijke Projecten draagt bij aan het vergoten van de slagvaardigheid. Er is dekking vanuit de reserve.	Tot en met 2035	Ja
Omgevingsplan	274	0	0	0	0	Budget voor projectcapaciteit en specifieke expertise ten behoeve van de verdere ontwikkeling van het Omgevingsplan en Omgevingsprogramma's. De benodigde capaciteit en expertise zijn binnen de huidige organisatie onvoldoende beschikbaar en worden ingezet om deze nieuwe wettelijke instrumenten zorgvuldig te realiseren en kennis binnen de organisatie op te bouwen.	Tot en met 2027	Ja
Grondexploitaties	10.060	8.952	7.890	5.398		Het betreft hier de lasten van de grondexploitaties KPP, Vlietvoorde en De Star.	Tot en met 2030	Ja
Subtotaal	12.681	11.002	7.940	5.448				
10. Overhead								
Huisvesting buitendienst	600	0	0	0	0	De nieuwbouw van Stadsbeheer aan de Veurse Achterweg 14 is uitgesteld en er is een gebiedsvisie Veurse Achterweg van start gegaan. In de begroting was voor het verplaatsen van de werkplekken van de Veurse Achterweg naar de Einddorpstraat en het terug verhuizen budget opgenomen. Deze werkzaamheden hebben nog niet plaats gevonden en moeten mee schuiven in de planning van de nieuwbouw.	Tot en met 2027	Ja

Werkomgeving - tijdelijke huisvesting	100	0	0	0	Tijdens de verbouwing van Raadhuisplein 1 ten Tot en met 2027 Ja behoefte van de nieuwe raadszaal zijn de werkplekken in dit pand niet beschikbaar. Gedurende deze periode worden er extra werkplekken gerealiseerd op Koningin Wilhelminalaan 2 en Swaensteyn.
NIS2/BIO	453	0	0	0	De implementatie van NIS2 en de aankomende Tot en met 2027 Ja Cyberbeveiligingswet verplicht de gemeente tot forse investeringen in informatiebeveiliging en cyberweerbaarheid. Als essentiële entiteit moet de gemeente voldoen aan de BIO2 en een Information Security Management System (ISMS) implementeren conform NEN-ISO/IEC 27001.
Herimplementatie personeelsadministratie systeem	50	0	0	0	De leverancier van het personeelsadministratie Tot en met 2027 Ja systeem heeft aangekondigd het software pakket naar de cloud te migreren. Dat betekent een herimplementatie van het systeem. Voor dit project zijn geen middelen opgenomen op de gemeentelijke begroting. Het gaat om implementatiekosten en nazorg.

Subtotaal	1.203	0	0	0	
Totaal incidentele lasten	28.584	18.845	8.390	5.698	

Incidentele baten	2027	2028	2029	2030	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
-------------------	------	------	------	------	-------------------------------------	--------------	--

5. Sport, cultuur en recreatie

Landschapstafel Duinhorst en Weide - proceskosten	135	135	0	0	De gemeente is penvoerder van de Landschapstafel Duin, horst en Weide. Hiervoor worden extra kosten gemaakt. Tegenover deze kosten staat een bijdrage van de deelnemende gemeenten.	Tot en met 2028	Ja
---	-----	-----	---	---	---	-----------------	----

Subtotaal	135	135	0	0			
------------------	------------	------------	----------	----------	--	--	--

6. Sociaal Domein

Minimabeleid - Leefgeld Vluchtelingen Oekraïne	500	0	0	0	Vanuit het Rijk ontvangt de gemeente compensatie voor het verstrekken van het leefgeld voor vluchtelingen vanuit Oekraïne en de bijbehorende uitvoeringskosten.	Tot en met 2027	Ja
--	-----	---	---	---	---	-----------------	----

(Nood)opvang vluchtelingen - Asielopvang Stationsplein	491				Vanuit het COA wordt een compensatie verstrekt voor de misgelopen toeristenbelasting. Dit geld wordt ingezet ter dekking van het project en het restant wordt toegevoegd aan de reserve Vluchtenlingenopvang.	Tot en met 2027	Ja
--	-----	--	--	--	---	-----------------	----

(Nood)opvang vluchtelingen - Oekraïne crisis	2.800	0	0	0	De gemeente maakt in 2025 kosten rondom het organiseren van de opvang van de vluchtelingen uit Oekraïne, waaronder huur-, personeels- en energiekosten. Op basis van de aangemelde opvangplekken ontvangt de gemeente een vergoeding.	Tot en met 2027	Ja
--	-------	---	---	---	---	-----------------	----

Subtotaal	3.791	0	0	0			
------------------	--------------	----------	----------	----------	--	--	--

8. Bouwen en wonen (VHLOSV)

SPUK proeftuin aardgasvrije woningen	400	1.000	In de strategie staat het terugdringen van de warmtevraag in gebouwen en woningen centraal. Met een energielabel A of B zijn woningen en utiliteitsgebouwen geschikt voor lage temperatuur verwarming. Hiervoor komen duurzame, lokale bronnen (bodem, lucht, water) in beeld. We streven daarom naar verduurzaming van het vastgoed naar gemiddeld energielabel B in 2050. In de periode tot 2030 start de gemeente met de eerste 4 transitiewijken (circa 6.000 woningen). Voor deze wijken is een warmtevraagreductie voorzien van circa 56TJ. Het doel is dat circa 25% van die 6.000 woningen in 2030 van het gas af is. De gemeente zet in op 35% energiebesparing in de bestaande woningvoorraad in 2050 ten opzichte van 2015. Deze voorbereidende activiteiten hebben nog niet direct geleidt tot woningen en gebouwen die aardgasvrij zijn gemaakt.	Tot en met 2030	Ja
Nationaal Isolatieprogramma	1.000	1.000	Isolatieprogramma t.b.v. het nemen van energiebesparende maatregelen eventueel in samenhang met energiezuinige ventilatiemaatregelen in slecht geïsoleerde woningen van eigenaar/ bewoners en slecht geïsoleerde woningen van leden van een VvE, woonverenigingen en wooncorporaties.	Tot en met 2028	Ja
Planfinanciering Heuvel-Amstelvijk	242		Met deze regeling kunnen andere collega's en/of externe deskundigen ingehuurd worden voor werkzaamheden in de Heuvel-Amstelvijk. De gemeente krijgt hierdoor tijd om de interne organisatie te versterken voor het uitvoeren van klimaat- energietaken.	Tot en met 2027	Ja

Grondexploitaties	10.060	9.604	9.188	6.050	Het betreft hier de lasten van de grondexploitaties KPP, Vlietvoorde en De Star	Tot en met 2030	Ja
Subtotaal	11.702	11.604	9.188	6.050			
9. Algemene dekkingsmiddelen							
Gemeentefonds - incidenteel	3.226				De effecten van de meicirculaire 2026, waarover de raad via de budgetbrief (ibabsnummer 4800) is geïnformeerd, worden meerjarig verwerkt.	Tot en met 2027	Ja
Subtotaal	3.226	0	0	0			
Totaal incidentele baten	18.854	11.739	9.188	6.050			
Incidentele verrekeningen met reserves	2027	2028	2029	2030	Aard van het budget/toelichting (1)	Looptijd (2)	Materiele omvang (3) ja of nee?
Storting in de reserves							
Overige reserves	47.209	1.000	1.000	1.050	De storting van de overige reserves heeft betrekking op de reserve dekking afschrijvingslasten (€ 3 mln), de vorming van de reserve bijstanduitkeringen doorstroomlocatie (€ 5,8 mln), de compensatie van de toeristenbelasting (€ 390k) en het indexeren van projecten in reserves. Hiernaast worden de reserves Duurzaamheid en Sterk voor Noord omgezet in een dekkingsreserve. Van beide reserves wordt het saldo van de huidige reserve in de nieuwe dekkingsreserve gestort (€ 8,1 mln en € 29,6 mln respectievelijk).	Geen einddatum	Ja
Alg. reserve vrij besteedbaar	37.748	652	1.298	652	Er wordt geen storting verwacht in de algemene reserve voor 2027.	Geen einddatum	Ja
Totaal stortingen in de reserves	84.957	1.652	2.298	1.702			

Ottrekking aan reserves

Alg. reserve vrij besteedbaar	44.192				De ottrekking bestaat uit de vorming van de reserve Bijstanduitkeringen doorstroomlocatie, de budgetoverheveling van de huisvesting buitendienst en de indexatie van het project Knooppunt laan van NOI.	Geen einddatum	Ja
Overige reserves	48.209	6.933	1.500	1.350	De ottrekkingen aan de overige reserves zijn (nader) toegelicht bij het overzicht van de reserves.	Geen einddatum	Ja

Totaal ottrekkingen aan reserves	92.401	6.933	1.500	1.350			
---	---------------	--------------	--------------	--------------	--	--	--

Totaal verrekeningen reserves	7.444	5.281	-798	-352			
--------------------------------------	--------------	--------------	-------------	-------------	--	--	--

Totaal per saldo	2.286	1.825	0	0			
-------------------------	--------------	--------------	----------	----------	--	--	--

Bedragen x € 1.000

Structurele verrekeningen met reserves**Storting in de reserves**

Nvt.

Subtotaal**Ottrekkingen aan reserves**

Alg. reserve vrij besteedbaar	2.108	2.309	1.820	1.820	Inzet algemene reserve als structureel dekkingsmiddel.	N.V.T.	Ja
Reserve dekking afschrijvingslasten	1.428	2.091	1.911	1.904	De ottrekkingen dekken de afschrijvingen van de afgesloten investeringen die vallen onder deze reserve.	N.V.T.	Ja

Reserve herwaardering	350	350	350	350	De onttrekking van €350.000 dekt de hogere kapitaallasten naar aanleiding van de stelselwijziging afschrijving activa.	N.V.T.	Ja
Reserve dekking Duurzaamheid en Energietransitie	930	865	750		De onttrekkingen dekken de lasten voor het programma duurzaamheid.	N.V.T.	Ja
Reserve dekking Sterk voor Noord	650	565	565		De onttrekkingen dekken de lasten voor het programma sterk voor noord.	N.V.T.	Ja
Subtotaal	5.466	6.180	5.396	4.074			
Totaal	5.466	6.180	5.396	4.074			

Bedragen x € 1.000

Meerjaren-investeringsplan 2027-2030 (details)

Programma	Omschrijving	Startjaar investering	Afronding investering	Investeringsomvang		2027	2028	2029	2030
				Lasten	Baten				
Bestuur en ondersteuning	Bedrijfsverzamelgebouw Herenstraat Voorburg	2026	2028	1.800	-	630	720	-	-
	Buurtcentrum Pieter Heinstraat	2026	2027	105	-	94	-	-	-
	Prinsenhof 4 De waterlelie	2027	2028	408	-	41	367	-	-
	Wijkgebouw Kastelenring	2026	2027	100	-	90	-	-	-
Subtotaal Bestuur en ondersteuning				2.412	-	855	1.087	-	-
Mobiliteit	Brug Heuvelweg	2026	2027	40	-	36	-	-	-
	Damwand Aanlegplaatsen Starrevaart	2025	2027	56	-	50	-	-	-
	Kademuur Laan van NOE (Te Werve)	2027	2027	612	-	612	-	-	-
	Brug Schakenbosch/Prinsenhof Laag, langzaam verkeer	2026	2027	125	-	113	-	-	-
	Armaturen voor LED-verlichting	2026	2027	300	-	240	-	-	-
	Bovenwijkse voorziening Overgoo	2025	2030	524	-	79	105	131	157
	Bovenwijkse voorziening KPP	2025	2030	2.266	-	340	453	567	680
	Openbare verlichting Dr. Van Noortstraat	2024	2027	307	-	274	-	-	-
	Openbare verlichting armaturen 2027	2027	2027	320	-	320	-	-	-
	Openbare verlichting lichtmasten 2027	2027	2027	310	-	310	-	-	-
	Openbare verlichting armaturen 2028	2028	2028	310	-	-	310	-	-
	Openbare verlichting lichtmasten 2028	2028	2028	310	-	-	310	-	-
	Openbare verlichting armaturen 2029	2029	2029	309	-	-	-	309	-
	Openbare verlichting lichtmasten 2029	2029	2029	309	-	-	-	309	-
	Openbare verlichting armaturen 2030	2030	2030	309	-	-	-	-	309
	Openbare verlichting lichtmasten 2030	2030	2030	309	-	-	-	-	309
	Openbare verlichting Damlaan	2026	2027	171	-	154	-	-	-
	Voorburg Noord-noord	2024	2028	4.308	-	1.498	2.353	-	-
	Bereikbaar Stompwijk	2015	2027	6.615	675	-80	-	-	-
	Fietspaden, Kniplaan	2026	2028	500	-	150	300	-	-

	Fietspaden, Metropolitane Den Haag - Pijnacker	2026	2030	603	385	48	109	187	241
	Fietspaden, Parnashofweg	2024	2027	967	441	820	-	-	-
	Fietspaden, Rodelaan asfalteren	2026	2027	241	-	205	-	-	-
	Fietspaden, rondom de Mall	2027	2027	2.194	1.000	2.194	-	-	-
	Infra OV-Shuttle NS Mariahoeve - Mall	2026	2028	845	385	253	507	-	-
	Infra Randstad Rail Halte	2027	2027	2.194	1.000	2.194	-	-	-
	Verkeersveiligheidsmaatregelen Prinsenhof-Laag	2021	2027	328	68	115	-	-	-
	Verkeerscamera's + aanpassen VRI de Mall	2022	2027	306	-	185	-	-	-
	Vervanging VRI's 2026 en eerder	2024	2027	3.701	-	3.001	-	-	-
	Vervanging VRI's 2030	2028	2030	1.279	-	-	55	274	951
	Vervanging VRI's 2031	2030	2031	530	-	-	-	-	79
	Vervanging VRI's 2029	2028	2029	1.366	-	-	205	1.161	-
	Actieplan Verkeersveiligheid, maatregelen en infra 2027	2026	2027	521	-	442	-	-	-
	Actieplan Verkeersveiligheid, maatregelen en infra 2028	2026	2028	1.042	-	313	625	-	-
	De Mall, aanpassingen fysieke infra	2022	2027	400	222	230	-	-	-
	Dorpspunt-Fontein Stompwijk	2020	2028	84	-	17	29	-	-
	Dr. Van Noortstraat, herinrichting	2025	2027	7.149	-	6.077	-	-	-
	Kruising Hofzichtlaan, Populierendreef en Appelgaarde, herinrichting	2026	2027	758	-	644	-	-	-
	Parkeergarage Rijnlandstraat Noord	2021	2028	2.832	-	991	1.698	-	-
	Prins Bernhardlaan, herstel straatwerk	2023	2027	300	14	253	-	-	-
	Prins Bernhardlaan, maatregelen burgerparticipatie	2023	2027	35	-	29	-	-	-
	Prinsenhof-Laag, herstel beeldkwaliteit	2021	2027	491	-	173	-	-	-
	Veursestraatweg, herinrichting	2023	2027	8.828	121	6.856	-	-	-
Subtotaal Mobiliteit				55.303	4.309	29.134	7.059	2.937	2.726
Jeugd en Onderwijs	Basisschool Driemaster	2027	2029	10.111	-	506	3.033	6.572	-
	Bernadetteschool	2020	2028	18.253	-	6.208	10.118	-	-
	Dalton College	2027	2031	48.533	-	1.456	3.397	4.853	14.560
	Dislocatie KPP	2026	2030	5.654	-	396	565	1.696	2.827
	Maartenscollege	2021	2029	45.140	-	6.609	13.218	22.031	-
	Montessori NV&R	2026	2030	13.683	-	958	1.368	4.105	6.842
	OBS De Margriet	2026	2030	5.807	-	406	581	1.742	2.904

	Vijverhofschool	2019	2027	11.952	-	6.732	-	-	-
	Kinderopvang Burg. Sweenslaan	2026	2027	220	-	198	-	-	-
	Kinderopvang Dobbelaan	2026	2027	385	-	347	-	-	-
Subtotaal Jeugd en Onderwijs				159.738	-	23.816	32.281	40.999	27.132
Sport, cultuur en erfgoed	Bibliotheek Fluitpolderplein	2024	2027	6.527	542	4.965	-	-	-
	Skatepark Noodsingel	2026	2028	460	-	161	253	-	-
	Speelvoorzieningen 2027	2027	2027	697	-	697	-	-	-
	Speelvoorzieningen 2028	2028	2028	751	-	-	751	-	-
	Speelvoorzieningen 2029	2029	2029	692	-	-	-	692	-
	Speelvoorzieningen 2030	2030	2030	724	-	-	-	-	724
	Openbare verlichting Speelvoorzieningen	2026	2027	160	-	144	-	-	-
	LED-verlichting velden	2020	2027	467	-	151	-	-	-
	Renovatie velden Duivesteijn	2027	2028	456	-	46	410	-	-
	Renovatie velden Kastelenring 2027	2026	2027	852	-	767	-	-	-
	Renovatie velden Meerhorst	2027	2027	624	-	624	-	-	-
	Renovatie velden Westvliet Honk/softbalver.	2028	2028	610	-	-	610	-	-
	Renovatie velden Kastelenring natuurgras 2029	2028	2029	128	-	-	13	116	-
	Renovatie velden Westvliet atletiekbaan	2029	2030	1.168	-	-	-	117	1.051
	Renovatie velden Forum Sport	2026	2027	1.017	-	915	-	-	-
	Sportpark Overdam tennisbanen	2029	2029	94	-	-	-	94	-
	Sporthal Fluitpolderplein	2026	2027	2.991	-	2.692	-	-	-
	Renovatie velden 't Loo 2027	2026	2027	1.552	-	1.397	-	-	-
	Renovatie velden Kastelenring 2029	2028	2029	1.989	-	-	199	1.791	-
	Renovatie velden Westvliet 2029	2028	2029	694	-	-	69	625	-
	Renovatie velden Kastelenring natuurgras 2030	2029	2030	136	-	-	-	14	123
	Renovatie velden Westvliet 2030	2029	2030	1.331	-	-	-	133	1.198
	Renovatie velden 't Loo 2029	2028	2029	622	-	-	62	560	-
	Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2027	2027	2027	227	-	227	-	-	-
	Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2028	2028	2028	346	-	-	346	-	-
	Sportpark Westvliet 2027-2028	2027	2027	100	-	44	57	-	-
	Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2029	2029	2029	132	-	-	-	132	-

	Algemeen onderhoud/inrichting sportaccommodaties 2030	2030	2030	167	-	-	-	-	167
	Fluitpolderplein 10, herinrichting verduurzaming	2024	2027	549	-	455	-	-	-
Subtotaal Sport, cultuur en erfgoed				26.261	542	13.283	2.770	4.271	3.263
Groen, Milieu en Duurzaamheid	Hemelwaterafvoer Dr. Van der Stamstraat	2026	2028	300	-	105	165	-	-
	Klimaatadaptatie Prinsenhof Laag	2023	2027	1.084	241	106	-	-	-
	Levensduurverlengende reparatie en renovatie 2027	2026	2027	911	-	729	-	-	-
	Maatregelen bui van de eeuw 2026	2026	2027	594	-	475	-	-	-
	Maatregelen bui van de eeuw 2027	2026	2027	453	-	362	-	-	-
	Maatregelen bui van de eeuw 2028	2028	2028	277	-	-	277	-	-
	Maatregelen bui van de eeuw 2029	2029	2029	486	-	-	-	486	-
	Maatregelen bui van de eeuw 2030	2030	2030	606	-	-	-	-	606
	Beschoeiingen en oevers 2027	2027	2027	260	-	260	-	-	-
	Beschoeiingen en oevers 2028	2028	2028	260	-	-	260	-	-
	Beschoeiingen en oevers 2029	2029	2029	260	-	-	-	260	-
	Beschoeiingen en oevers 2030	2030	2030	260	-	-	-	-	260
	Bui van de eeuw - Kon. Julianalaan Voorburg	2026	2030	1.040	211	83	156	364	416
	Bui van de eeuw - Huygenskwartier	2021	2029	1.067	-	125	293	376	-
	Bui van de eeuw - Dr. van Noortstraat	2025	2029	1.288	-	193	451	580	-
	Bui van de eeuw - Voorburg-Noord Noord	2025	2028	402	-	141	221	-	-
	Bui van de eeuw - Van Wateringenlaan	2025	2028	137	-	48	75	-	-
	Bomenbeleidsplan 2026	2026	2027	509	-	459	-	-	-
	Bomenbeleidsplan 2027	2027	2027	510	-	510	-	-	-
	Bomenbeleidsplan 2028	2028	2028	510	-	-	510	-	-
	Bomenbeleidsplan 2029	2029	2029	510	-	-	-	510	-
	Bomenbeleidsplan 2030	2030	2030	510	-	-	-	-	510
	Parnashofweg rioolwerkzaamheden	2026	2027	1.000	-	800	-	-	-
	Riolering Kon.JulianaIn. Vb	2026	2031	3.957	-	158	317	593	1.266
	Riolering v. Pabstlaan e.o.	2018	2029	7.962	-	1.142	2.665	3.427	-
	Riolering van Santhorststraat	2021	2029	3.031	-	450	1.049	1.349	-
	Riolering Zaagmolenstraat	2024	2027	1.427	-	998	-	-	-
	Rioolverv. Dr. Van Noortstraat	2021	2027	2.182	-	1.710	-	-	-

	Rioolverb. Faukenberg/Naeltwckstr.	2020	2028	4.676	-	1.375	2.161	-	-
	Rioolverb. Marcellus Emantslaan	2022	2031	3.724	-	140	281	527	1.123
	Rioolverb. Veursestraatweg/ Parnashofweg	2022	2027	2.166	-	1.436	-	-	-
	UPR Duivenvoorde	2024	2030	8.266	-	650	1.218	2.843	3.249
	UPR Essesteijn	2025	2034	39.939	-	178	337	670	1.273
	UPR Flaviusstr. + Overbrugk.	2021	2029	4.286	-	621	1.449	1.863	-
	UPR 't Hert	2023	2029	5.152	-	756	1.764	2.268	-
	UPR Prinsenhof Laag	2024	2027	6.789	-	1.764	-	-	-
	Vervangen overstortloggers	2026	2028	100	-	35	55	-	-
	Veursestraatweg rioolwerkzaamheden	2026	2028	550	-	193	303	-	-
	Vervanging rioolbesturing en -installaties 2026 en eerder	2024	2028	4.501	-	1.900	767	-	-
	Vervanging rioolbesturing en -installaties 2027-2028	2027	2028	1.996	-	200	1.796	-	-
	Onvoorziene en incidentele rioolvervanging 2027	2026	2027	388	-	310	-	-	-
	Onvoorziene en incidentele rioolvervanging 2028	2028	2028	194	-	-	194	-	-
	Levensduurverlengende reparatie en renovatie 2028	2028	2028	483	-	-	483	-	-
	Vervanging rioolbesturing en -installaties 2029	2029	2029	997	-	-	-	997	-
	Onvoorziene en incidentele rioolvervanging 2029	2029	2029	194	-	-	-	194	-
	Levensduurverlengende reparatie en renovatie 2029	2029	2029	500	-	-	-	500	-
	Vervanging rioolbesturing en -installaties 2030	2030	2030	997	-	-	-	-	997
	Onvoorziene en incidentele rioolvervanging 2030	2030	2030	194	-	-	-	-	194
	Levensduurverlengende reparatie en renovatie 2030	2030	2030	500	-	-	-	-	500
	Klimaatadaptatie Faukenbergestraat	2025	2028	239	55	84	131	-	-
Subtotaal Groen, Milieu en Duurzaamheid				118.620	507	18.492	17.377	17.804	10.393
Bouwen en Wonen	Herontwikkeling locatie KJ44/OT40	2026	2027	175	-	88	-	-	-
	Julianabaan, herinrichting	2026	2032	22.369	-	671	1.342	2.684	4.474
	Julianabaan, projectkosten	2026	2027	517	-	439	-	-	-
Subtotaal Bouwen en Wonen				23.061	-	1.198	1.342	2.684	4.474
Overhead	Huisvesting Stadsbeheer	2024	2027	8.543	-	7.455	-	-	-
	Huisvesting Raad Leidschendam	2025	2028	10.852	-	2.664	6.927	-	-
	Servicecentrum, herinrichting begane grond	2027	2027	1.278	-	1.278	-	-	-
	(Thuis)werkplekken 2026	2026	2027	95	-	76	-	-	-

(Thuis)werkplekken 2027	2027	2027	561	-	561	-	-	-
(Thuis)werkplekken 2028	2028	2028	561	-	-	561	-	-
(Thuis)werkplekken 2029	2029	2029	615	-	-	-	615	-
(Thuis)werkplekken 2030	2030	2030	561	-	-	-	-	561
Audiovisuele middelen 2026 en eerder	2024	2027	43	-	19	-	-	-
Audiovisuele middelen 2028	2028	2028	980	-	-	980	-	-
Vervanging ICT 2026 en eerder	2024	2027	176	-	105	-	-	-
Vervanging ICT 2027	2027	2028	406	-	298	108	-	-
Vervanging ICT 2029	2029	2029	411	-	-	-	411	-
Vervanging ICT 2030	2029	2030	617	-	-	-	10	607
IT-infrastructuurmodernisering 2030	2029	2030	1.030	-	-	-	412	618
Voertuigen en materieel 2026	2026	2028	442	-	347	55	-	-
Voertuigen en materieel 2027	2027	2027	450	-	450	-	-	-
Voertuigen en materieel 2028	2028	2028	382	-	-	382	-	-
Voertuigen en materieel 2029	2029	2029	884	-	-	-	884	-
Voertuigen en materieel 2030	2030	2030	191	-	-	-	-	191
Subtotaal Overhead			29.079	-	13.254	9.013	2.332	1.977
Totaal			414.474	5.358	100.032	70.929	71.029	49.965

Begroting naar taakvelden

Nr.	Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	4.316	0	-4.316
0.2	Burgerzaken	5.673	2.140	-3.533
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	2.611	1.724	-886
0.4	Overhead	42.110	62	-42.049
0.5	Treasury	-196	4.361	4.558
0.61	OZB woningen	179	12.938	12.759
0.62	OZB niet-woningen	62	6.509	6.447
0.63	Parkeerbelasting	299	422	123
0.64	Belastingen overig	103	192	89
0.7	Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	0	181.478	181.478
0.8	Overige baten en lasten	1	0	-1
0.9	Vennootschapsbelasting (VpB)	80	0	-80
0.10	Mutaties reserves	84.956	97.866	12.910
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	7.745	0	-7.745
1.2	Openbare orde en veiligheid	5.729	75	-5.655
2.1	Verkeer en vervoer	17.201	868	-16.334
2.2	Parkeren	935	166	-769
2.3	Recreatieve havens	76	82	6
2.5	Openbaar vervoer	396	0	-396
3.1	Economische ontwikkeling	578	150	-428
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	166	0	-166
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	302	156	-146
3.4	Economische promotie	548	640	92
4.2	Onderwijshuisvesting	5.950	26	-5.923
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken	4.314	2.192	-2.122
5.1	Sportbeleid en activering	1.247	350	-897
5.2	Sportaccommodaties	6.357	2.591	-3.766
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.300	57	-1.244
5.4	Musea	968	62	-906
5.5	Cultureel erfgoed	569	0	-569
5.6	Media	2.804	408	-2.396
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	11.902	354	-11.548
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	19.405	6.309	-13.097
6.21	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Wmo	3.243	0	-3.243
6.22	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	342	0	-342
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	786	200	-586
6.3	Inkomensregelingen	52.530	39.272	-13.258
6.4	WSW en beschut werk	4.550	0	-4.550
6.5	Arbeidsparticipatie	6.309	185	-6.124
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	3.545	98	-3.447
6.711	Huishoudelijke hulp (Wmo)	9.996	201	-9.795

6.712	Begeleiding (Wmo)	8.140	0	-8.140
6.713	Dagbesteding (Wmo)	937	0	-937
6.714	Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	663	0	-663
6.751	Jeugdhulp ambulant lokaal	2.958	0	-2.958
6.752	Jeugdhulp ambulant regionaal	18.430	0	-18.430
6.753	Jeugdhulp ambulant landelijk	586	0	-586
6.761	Jeugdhulp met verblijf lokaal	143	0	-143
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	8.234	0	-8.234
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	107	0	-107
6.791	PGB (Wmo)	96	0	-96
6.792	PGB Jeugd	635	0	-635
6.811	Beschermd Wonen (Wmo)	320	77	-243
6.812	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (Wmo)	91	0	-91
6.821	Jeugdbescherming	2.195	0	-2.195
6.822	Jeugdreclassering	245	0	-245
6.91	Coördinatie en beleid (Wmo)	486	0	-486
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	1.006	0	-1.006
7.1	Volksgezondheid	4.725	521	-4.204
7.2	Riolering	6.538	10.329	3.791
7.3	Afval	13.238	17.067	3.829
7.4	Milieubeheer	5.374	32	-5.342
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	1.292	1.180	-112
8.1	Ruimte en leefomgeving	4.797	1.486	-3.311
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	10.060	10.060	0
8.3	Wonen en bouwen	8.194	5.328	-2.866
Totaal van taakvelden		409.477	408.214	-1.263